6
4-g
21

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
4 C
34

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

6-4-g-21

II II
14 14
B B

Digitized by Google

Digitized by Google

AMBROSII
A VISITATIONE

Clericorum Regularium Pauperum Matris Dei
Scholarum Piarum

IN LATINAM LINGVAM

GRAMMATICÆ
INSTITVTIONES

EDITIO SEXTA.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, M.DC.XCIV.

Impenſis Nicolai Taglini.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Digitized by Google

AD LECTOREM.

SI quis Magiſter hac in linguam latinam inſtitutione vti voluerit, primùm operam dabit, vt Tyrones quotidiè manè poſt paradigmata nominum ſubſtantiuorum, adiectiuorum, ac pronominum memoriæ mandata eiuſdem formæ nomina frequenter inflectant, idque tum diuiſim, tum coniunctim, quin & incipientes operæ pretium facturos exiſtimet, ſi per otium domi aliqua calamo deducant per omnes caſus.

Pomeridianis verò horis poſt itidem verborum coniugationes memoria comprehenſas in ſimilibus verbis coniugandis è catalogo de Præteritis, & ſupinis, aut aliundè deſumptis exerceantur, ſed è numero Modorum, velut ſuperuacaneus eximatur Optatiuus, quem appellant.

Quo quidem tempore cognoſcant, quæ accidant Nomini, ac Verbo: quæ ſit concordia Adiectiui cum Subſtantiuo: Nominatiui cum Verbo: Relatiui cum Antecedente.

Deinde accedant ad ſimplicem Genitiui caſus rectionem, & ad reliquam orationis ſtructuram pro vniuſcuiuſque captu, atque eo ordine, quo vniuerſa ſyntaxis diſtributa eſt iuxta varietatem claſſium.

Sed primo aditu omnia leuiter attingantur, & pingui velut Minerua oſtendantur.

Poſt hæc repetant Rudimenta primi libri: ediſcant carmina de nominum genere, præcepta verò de Præteritis, ac Supinis vnà cum Verbis exceptis, aut memoria complectantur, aut ſaltem ſæpiùs oculis percurrant; Aduerbia pariter loci, & Præpoſitiones. Cætera frequenter inculcentur, & ſi quæ maximè neceſſaria videntur, & iubeantur ediſcere.

Teſtimonia, quibus præcepta confirmamus, explicentur: inde enim Tyrones plurimum lucis haurient ad eadem præcepta cognoſcenda.

Sunt quædam, quæ pro diſcentium captu fuerant præmit-

Google

tenda, quædam verò poſtponenda; at tum hoc, tum ſi quid omiſsum, quod videatur addendum, vel etiam reſecandum, prudentiæ, & eruditioni Magiſtri relinquitur, qui arte, ac induſtria omnia planiora reddet, quæ alioquin difficilia incipientibus videri poſſint.

In Autoribus, qui quotidiè interpretandi ſunt Grammaticæ canones auditores recognoſcant. Ipſe Magiſter eorum, quæ iam tradiderit, ab illis frequentiſſimè rationem expoſcat: in hac enim aſſidua exercitatione, ac in claſſicorum Autorum obſeruatione, tum in frequenti orationis ex vernacula in latinam linguam, & ex latina in vernaculam conuerſione ſitam eſse intelligat præcipuam diſcentium vtilitatem, & celerem progreſſionem, potius, quam in ediſcendis coaceruatis Grammaticorum decretis, quæ ſi ad iuſtam rationis trutinam, atque ad veterum conſuetudinem expendantur, falſa non rarò reperiuntur.

Hinc, cùm iam diſcipuli in Grammaticæ præceptis ſatis confirmati videbuntur, tum demum ad librum de ſyllabarum quantitate accedent.

Cæterùm, beneuole Præceptor, qui adoloſcenti ætati literarum ſtudiis excolendæ præpoſitus fuiſti, haud exiguam ſcias tibi oblatam eſse occaſionem, & Chriſtianam Rempublicam iuuandi, & cæleſte minerual promerendi: idque conſequère, ſi non ſegniùs in Pietate, quàm in literis tradendis elabores: ſi te optimo duce, verbo præeunte, & exemplo, cereæ diſcentium mentes diuinis parere mandatis aſſueſcant, eaſque à vitiorum fœditate deterritas, ad amorem vnius Dei Optimi Max. ac ad æternorum cogitationem excites, & incendas. Inde ſanè fiet, vt poſt hanc mortalitatem in perpetuas æternitates nouum ſidus effulgeas vnà cum iis, qui ad iuſtitiam multos erudierunt. Vale.

Vocum compendia notant:

P. P. C. Pro Prima Claſſe.
P. S. C. Pro Secunda Claſſe.
P. T. C. Pro Tertia Claſſe.

Digitized by Google

DE RVDIMENTIS LINGVÆ LATINÆ LIBER PRIMVS.

Primo infima Schola Grammaticæ.

In Nominum Declinationes.

Admonitio.

NOminum Declinationes ſunt quinque, & à terminatione Genitiui ſingularis agnoſcuntur: Genitiuus Primæ deſinit in diphtongum æ, vt Muſa, Muſæ.
Secundæ in i, vt Dominus, Domini.
Tertiæ in is, vt Sermo, Sermonis.
Quartæ in us, & u, vt Senſus, ſenſus: Genu, genu.
Quintæ in e i diuiſim, vt Dies, diei.
Caſus ſunt ſex: Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accuſatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus.
Numeri ſunt duo: Singularis, & Pluralis.
Genera ſunt tria: Maſculinum, Fœmininum, & Neutrum.
Articuli, ideſt Notæ generis, ſunt tres: *Hic* nota Maſculini: *Hæc* Fœminini: *Hoc* nota neutri.

DECLINATIONES
NOMINVM SVBSTANTIVORVM.

PRIMA DECLINATIO.

Numero Singulari.

Nominatiuo	hæc	Muſa,	*la Muſa.*
Genitiuo		Muſæ,	*della Muſa.*
Datiuo		Muſæ,	*alla Muſa.*
Accuſatiuo		Muſam,	*la Muſa.*
Vocatiuo	ò	Muſa,	*ò Muſa.*
Ablatiuo	à	Muſa,	*dalla Muſa.*
		Plurali.	
Nominatiuo		Muſæ,	*le Muſe.*
Genitiuo		Muſarum,	*delle Muſe.*
Datiuo		Muſis,	*alle Muſe.*
Accuſatiuo		Muſas,	*le Muſe.*
Vocatiuo	ò	Muſæ,	*ò Muſe.*
Ablatiuo	à	Muſis,	*dalle Muſe.*

SECVNDA DECLINATIO.

Sing.

Nominatiuo	hic	Dominus,	*il Signore.*
Genitiuo		Domini,	*del Signore.*
Datiuo		Domino,	*al Signore.*
Accuſatiuo		Dominum,	*il Signore.*
Vocatiuo	ò	Domine,	*ò Signore.*
Ablatiuo	à	Domino,	*dal Signore.*
		Plur.	
Nominatiuo		Domini,	*li Signori.*
Genitiuo		Dominorum,	*delli Signori.*
Datiuo		Dominis,	*alli Signori.*
Accuſatiuo		Dominos,	*li Signori.*
Vocatiuo	ò	Domini,	*ò Signori.*
Ablatiuo	à	Dominis,	*dalli Signori.*

Ad-

Admonitio.

Nomina neutra tres caſus ſimiles habent, nempè Nominatiuum, Accuſatiuum, Vocatiuum, qui numero plurali deſinunt in A. vt apparet inferiùs.

Declinatio Nominis Neutrius.

	Sing.	
Nominatiuo	hoc Templum,	*la Chieſa.*
Genitiuo	Templi,	*della Chieſa.*
Datiuo	Templo,	*alla Chieſa,*
Accuſatiuo	Templum,	*la Chieſa,*
Vocatiuo	ò Templum,	*ò Chieſa.*
Ablatiuo	à Templo,	*dalla Chieſa.*
	Plur.	
Nominatiuo	Templa,	*le Chieſe.*
Genitiuo	Templorum,	*delle Chieſe.*
Datiuo	Templis,	*alle Chieſe.*
Accuſatiuo	Templa,	*le Chieſe,*
Vocatiuo	ò Templa,	*ò Chieſe.*
Ablatiuo	à Templis,	*dalle Chieſe.*

TERTIA DECLINATIO.

	Sing.	
Nominatiuo	hic Sermo	*il diſcorſo.*
Genitiuo	Sermonis,	*del diſcorſo.*
Datiuo	Sermoni,	*al diſcorſo.*
Accuſatiuo	Sermonem,	*il diſcorſo.*
Vocatiuo	ò Sermo,	*ò diſcorſo.*
Ablatiuo	à Sermone,	*dal diſcorſo.*
	Plur.	
Nominatiuo	Sermones,	*i diſcorſi.*
Genitiuo	Sermonum,	*delli diſcorſi.*
Datiuo	Sermonibus,	*alli diſcorſi.*
Accuſatiuo	Sermones,	*i diſcorſi.*
Vocatiuo	ò Sermones,	*ò diſcorſi.*
Ablatiuo	à Sermonibus,	*dalli diſcorſi.*

Declinatio Neutrius.

	Sing.	
Nominatiuo	hoc Tempus,	*il tempo.*
Genitiuo	Temporis,	*del tempo.*

Datiuo	Tempori,	*al tempo.*
Accuſatiuo	Tempus,	*il tempo.*
Vocatiuo	ò Tempus,	*ò tempo.*
Ablatiuo	à Tempore,	*dal tempo.*
	Plur.	
Nominatiuo	Tempora,	*i tempi.*
Genitiuo	Temporum,	*delli tempi.*
Datiuo	Temporibus,	*alli tempi.*
Accuſatiuo	Tempora,	*i tempi.*
Vocatiuo	ò Tempora, –	*ò tempi.*
Ablatiuo	à Temporibus,	*dalli tempi.*

QVARTA DECLINATIO.

	Sing.	
NOminatiuo	hic Senſus,	*il ſenſo.*
Genitiuo	Senſus,	*del ſenſo.*
Datiuo	Senſui,	*al ſenſo.*
Accuſatiuo	Senſum,	*il ſenſo.*
Vocatiuo	ò Senſus,	*ò ſenſo.*
Ablatiuo	à Senſu,	*dal ſenſo.*
	Plur.	
Nominatiuo	Senſus,	*i ſenſi.*
Genitiuo	Senſuum,	*delli ſenſi.*
Datiuo	Senſibus	*alli ſenſi.*
Accuſatiuo	Senſus,	*i ſenſi.*
Vocatiuo	ò Senſus,	*ò ſenſi.*
Ablatiuo	à Senſibus,	*dalli ſenſi.*

Declinatio Neutrius.

	Sing.	
NOminatiuo	hoc Genu,	*il ginocchio.*
Genitiuo	Genu,	*del ginocchio.*
Datiuo	Genu,	*al ginocchio.*
Accuſatiuo	Genu,	*il ginocchio.*
Vocatiuo	ò Genu,	*ò ginocchio.*
Ablatiuo	à Genu,	*dal ginocchio.*
	Plur.	
Nominatiuo	Genua,	*le ginocchia.*
Genitiuo	Genuum,	*delle ginocchia.*
Datiuo	Genibus,	*alle ginocchia.*
Accuſatiuo	Genua,	*le ginocchia.*

Voca-

Vocatiuo	ò Genua;	*ò ginocchia.*
Ablatiuo	à Genibus;	*dalle ginocchia.*

QVINTA DECLINATIO.

Sing.

Nominatiuo	hic Dies,	*il giorno.*
Genitiuo	Diei,	*del giorno.*
Datiuo	Diei,	*al giorno.*
Accuſatiuo	Diem,	*il giorno.*
Vocatiuo	ò Dies,	*ò giorno.*
Ablatiuo	à Die,	*dal giorno.*

Plur.

Nominatiuo	Dies,	*i giorni.*
Genitiuo	Dierum,	*delli giorni.*
Datiuo	Diebus,	*alli giorni.*
Accuſatiuo	Dies,	*i giorni.*
Vocatiuo	ò Dies,	*ò giorni.*
Ablatiuo	à Diebus,	*dalli giorni.*

Admonitio.

Poſt quinque declinationes memoria comprehenſas exerceantur incipientes quotidiè in ſimilibus nominibus declinandis, ac per omnes caſus deducendis, vt

PRIMÆ DECLINATIONIS.

Hæc Matertera,	ræ,	*la zia.*
Hæc famula,	læ,	*la ſerua.*
Hic Nauta,	tæ,	*il nocchiero.*
Hic Scriba,	bæ,	*lo ſcriuano.*

S E C V N D Æ.

Hic Oculus,	li,	*l'occhio.*
Hic Cubicularius,	rij,	*il cameriere.*
Hic Vir,	ri,	*l'huomo.*
Hic Puer,	ri,	*il ragazzo.*
Hoc Cubiculum,	li,	*la camera.*
Hoc Graphyarium,	rij,	*il pennaiolo.*
Hoc Gymnaſium,	ſij,	*la ſcuola.*
Hoc Cœnobium,	bij,	*il conuento.*

T E R T I Æ.

Hic Phrygio,	nis,	*il ricamatore.*
Hic Tapes,	tis,	*il tappeto.*
Hic Tubicen,	nis,	*il trombettiere.*

Hic

Hic Tonſor,	ris,	*il barbiere.*
Hæc Mater,	tris,	*la madre.*
Hæc Virgo,	nis,	*la vergine.*
Hoc Monile,	lis,	*il vezzo.*
Hoc Minerual,	lis,	*il premio de' letterati.*
Hoc Tuber,	ris,	*il tartufo.*
Hoc Ver,	ris,	*la Primauera.*

QVARTÆ.

Hic Penus,	us,	*la diſpenſa.*
Hic Fructus,	us,	*il frutto.*
Hæc Socrus,	us,	*la ſuocera.*
Hæc Nurus,	us,	*la nuora.*
Hoc Tonitru,	tru,	*il tuono.*
Hoc Gelu,	lu,	*il gelo.*
Hoc Cornu,	nu,	*il corno.*
Hoc Veru,	ru,	*lo ſpiedo.*

QVINTÆ.

Hæc Res,	rei,	*la coſa.*
Hæc Facies,	ei,	*la faccia.*
Hæc Fides,	dei,	*la fede.*
Hæc Species,	ei,	*la ſpecie.*

Admonitio.

Hæc declinatio Plurali num. caret genitiuo, datiuo, ac ablatiuo: Dies tamen, Res, & Species declinantur per omnes caſus.

DECLINATIONES

NOMINVM ADIECTIVORVM.

Declinatio Nominis Adiectiui, Prima, & Secunda Declinationis.

Numero Singulari.

NOminatiuo hic Bonus, hæc Bona, hoc Bonum, *buono, e buona.* Gen. Boni, Bonæ, Boni. Dat. Bono, Bonæ, Bono. Accuſ. Bonum, Bonam, Bonum. Voc. Bone, Bona, Bonum. Abl. à Bono, Bona, Bono.

Plur. Nom. Boni, Bonæ, Bona. Gen. Bonorum, Bonarum, Bonorum. Dat. Bonis. Accuſ. Bonos, Bonas, Bona. Voc. Boni, Bonæ, Bona. Abl. à Bonis.

Sic declinantur.

Blandus,	blanda,	blandum,	*piaceuole.*
Dignus,	digna,	dignum,	*degno.*
Pulcher,	pulcra,	pulcrum,	*bello.*
Ater,	atra,	atrum,	*oſcuro*, & alia.

Admonitio.

Adiectiua ſubiecta in genitiuo ſingulari habent Ius, in datiuo, I, Cæteris caſibus declinantur, vt, Bonus, bona, bonum; Verumtamen ſeptem prima apud veteres genitiuo, & datiuo inflectuntur omnino, vt Bonus, bona, bonum. Nep. in Eumenide. *Præfuit etiam alteræ equitum alæ.* Apul. l. *Vno potiundi ſtudio poſt ponam omnia. Nulli conſilij.* M. Cat. *Alij modi.* Cętera vide apud Priſc. l. 7.

Alter, altera, alterum. Gen. alterius. Dat. alteri. *Il ſecondo.*

Alius, alia, aliud. G. alius. D. alij. *Altro.*

Solus, ſola, ſolum. G. ſolius. D. ſoli. *ſolo.*

Totus, tota, totum. G. totius. D. toti. *tutto.*

Vnus, vna, vnum. G. vnius. D. vni. *vno.*

Vllus, vlla, vllum. G. vllius. D. vlli. *alcuno.*

Nullus, nulla, nullum. G. nullius. D. nulli. *neſſuno.*

Vter, vtra, vtrum. G vtrius. D. vtri. *chi di due?*

Neuter, neutra, neutrum. G. neutrius. D. neutri, *nè l'vno nè l'altro.*

Vter-

Vterque, vtraque, vtrumque. G. vtriuſque. D. vtrique. *l'vno, e l'altro.*

Alteruter, alterutra, alterutrum. G. alterutrius. D. alterutri, *ò l'vno, ò l'altro.*

Adiectiua Tertiæ Declinationis.

S. NOm. hic, & hæc breuis, & hoc breue, *breue*. G. breuis. D. breui. Ac. breuem, & breue. V. breuis, & breue. Abl. à breui.

P. N. breues, & breuia. G. breuium. D. breuibus. Ac. breues, & breuia. V. breues, & breuia. Abl. à breuibus.

Sic declinantur.

Hic, & hæc leuis, & hoc leue. *leggiero.*
Hic, & hæc grauis, & hoc graue. *graue.*
Hic, & hæc dulcis, & hoc dulce. *dolce, &c.*

S. NOm. hic Acer, hæc acris, hoc acre. *agro.* G. acris. D. acri. Ac. acrem, & acre. V. acer, acris, acre. Abl. ab acri.

P. N. Acres, & acria. Gen. acrium. Dat. acribus. Ac. acres, & acria. V. acres, & acria. Abl. ab acribus.

Sic declinantur.

Hic equeſter,	hæc equeſtris,	hoc equeſtre.	*equeſtre.*
Hic alacer,	hæc alacris,	hoc alacre.	*allegro.*
Hic celeber,	hæc celebris,	hoc celebre.	*celebre.*
Hic celer,	hæc celeris,	hoc celere.	*veloce.*
Hic campeſter,	hæc campeſtris,	hoc campeſtre.	

Sic pedeſter, paluſter, ſaluber, ſilueſter, volucer, *& alia, quæ Nominatiuo, & Vocatiuo habent tres voces, licet inueniantur quandoque habere tantùm duas, vt* equeſtris ordo *apud Cic.*

S. NOm. hic, hæc, hoc Felix, *felice.* G. felicis. D. felici, Ac. felicem, & felix, V. felix, Abl. à felici, vel felice.

P. N. felices, & felicia, Gen. felicium, D. felicibus. Ac. felices, & felicia, V. felices, & felicia, Abl. à felicibus.

Sic declinantur.

Hic, hæc, hoc atrox, cis, *crudele.*
Hic, hæc, hoc pernix, cis, *veloce.*
Hic, hæc, hoc laudans, tis, *chi loda.*
Hic, hæc, hoc præcipiens, tis, *chi comanda.*

Com-

Comparatiui Nominis Declinatio.

S. NOm. hic,hæc breuior,& hoc breuius,*più breue.* G.breuioris, D.breuiori,Ac. breuiorem, & breuius, V.breuior, & breuius. Abl. à breuiore,vel breuiori.

P.N. breuiores, & breuiora, G. breuiorum, D. breuioribus, Ac. breuiores, & breuiora, V. breuiores, & breuiora, Abl. à breuioribus.

Si declinantur.

Hic, hæc velocior, & hoc velocius, oris, *più veloce.*
Hic, hæc atrocior, & hoc atrocius, oris, *più crudele.*
Hic, hæc celebrior, & hoc celebrius, oris, *più celebre.*

Admonitio.

Hic præcipiatur Tyronibus, vt coniunctim inflectant, Muſa, Dominus, Templum, *itemque alia nomina, quæ in quinque Declinationibus ſunt cæterorum norma. Deinde doceantur quotidie copulare Adiectiua cum Subſtantiuis; vt*

Menſa lauta,	*la menſa lauta.*
Domina prudens,	*la Signora prudente.*
Regina ſapiens,	*la Regina ſauia.*
Herus manſuetus,	*il padrone manſueto.*
Vir liberalis,	*l'huomo liberale.*
Pauimentnm ſubdiale,	*il terrazzo ſcoperto.*
Iugum ſuaue,	*il giogo ſuaue.*
Magiſter diligens,	*il Maeſtro diligente.*
Tyro ſtudioſus,	*il principiante ſtudioſo.*
Munus pretioſum,	*il preſente pretioſo.*
Corpus ingens,	*il corpo grande.*
Anus annoſa,	*la vecchia carica d'anni.*
Tonitru terribile,	*il tuono ſpauentoſo.*
Dies lætus,	*il giorno allegro.*
Res domeſtica,	*la roba di caſa.*
Species inſignis,	*la bellezza ſegnalata.*

Anomalorum Nominum Declinatio.

S. NOm. hæc Domus, *la caſa*, Gen. domus, vel domi. D.domui, Acc. domum, V. domus, Abl. à domo.

P.N. Domus, *le caſe*, Gen. domorum, vel domuum, D. domibus, Ac. domos, vel domus, V. ò domus Abl. à domibus.

S.N. Ieſus, *Giesù*, G.& D.Ieſu, Ac. Ieſum, V.& Abl.Ieſu.

P.N.

P.N. Duo, duæ, duo, *due*, G. duorum, arum, orum, D. duobus, abus, obus, Ac. duos, vel duo, duas, duo. V. duò, duæ, duo, Abl. à duobus, abus, obus.

P.N. Ambo, ambæ, ambo, *ambedue*, Gen. amborum, arum, orum, D. ambobus, abus, obus, Ac. ambos, vel ambo, bas, bo, V. ambo, bæ, bo, Abl. ambobus, abus, obus.

P.N. hi, & hæ tres, & hæc tria, G. trium, D. tribus, Ac. & V. tres, & tria, Ab. à tribus.

Pronomium Primitiuorum Declinatio.

S. NOm. Ego, *io*; G. mei, *di me*; D. mihi, vel mi, *a me*; Ac. me, *me*; Abl. à me, *da me*.

P.N. Nos, *noi*; G. noſtrum, vel noſtri, *di noi*; D. nobis, *a noi*; Ac. nos, *noi*; Abl. à nobis, *da noi*.

S.N. Tu, *tu*; G. tui, *di te*; D. tibi, *a te*; Ac. te, *te*; V. tu, *ò tu*; Abl. à te, *da te*.

P.N. Vos, *voi*; Gen. veſtrum, vel veſtri, *di voi*; D. vobis, *a voi*; Ac. vos, *voi*; V. ò vos, *ò voi*; Abl. à vobis, *da voi*.

S.G. Sui, *di ſe*; D. ſibi, *a ſe*; Ac. ſe, *ſe*; Abl. à ſe, *da ſe*.

P.Gen. ſui, *di loro*; D. ſibi, *a loro*; Ac. ſe, *loro*; Abl. à ſe, *da loro*.

S. NOm. hic, hæc, hoc, *queſto, e queſta*, Gen. huius, D. huic, Acc. hunc, hanc, hoc, Abl. ab hoc, hac, hoc.

P.N. hi, hæ, hæc, G. horum, harum, horum, D. his, Ac. hos, has, hæc, Abl. ab his.

S. NOm. is, ea, id, *egli, & ella*, G. eius, *di lui, di lei*, D. ei, Ac. eum, eam, id, Abl. ab eo, ea, eo.

P.N. ij, eæ, ea, G. eorum, earum, eorum, D. eis, vel ijs, Ac. eos, eas, ea, Abl. ab eis, vel ijs.

S. NOm. idem, eadem, idem, *il medeſimo, e la medeſima*, G. eiuſdem, D. eidem, Ac. eundem, eandem, idem, Abl. ab eodem, eadem, eodem.

P.N. ijdem, eædem, eadem, G. eorundem, earundem, eorundem, D. eiſdem, vel ijſdem, Ac. eoſdem, eaſdem, eadem, Abl. ab eiſdem, vel ijſdem.

Quæ ſequuntur, imitantur adiectiuum: Bonus, Bona, bonum, *ſed in Genitiuo ſing. habent* ius, *& datiuo* i, *Vocatiuo verò deſtituuntur. Apul. tamen l.* 8. *ait* Caput peſſimo *iſto* aſino demere: *& alij ſic locuti ſunt*; *Apud comicos reperitur* ipſius *pro* ipſe.

Ille,

Ille, illa, illud. G. illius. D. illi. *Quello, e Quella.*
Ipſe, ipſa, ipſum. G. ipſius. D. ipſi. *Eſſo, e Eſſa.*
Iſte, iſta, iſtud, vel iſtuc. G. iſtius. D. iſti. *Codeſto, e Codeſta.*

Pronominum Deriuatorum Declinatio.

S. NOm. Meus, mea, meum, *mio, e mia*; G. mei, meæ, mei; D. meo, meæ, meo; Ac. meum, meam, meum; V. mi, mea, meum; Abl. à meo, mea, meo.

P.N. mei, meæ, mea; G. meorum, mearum, meorum, D. meis; Ac. meos, meas, mea: V. mei, meæ, mea. Ab. à meis.

Mi *Vocatiuo caſu reperitur omnis generis*. S. Hier. 2. Ep. de mor. Breſs. *Teſtor mi Paula Ieſum, quem ſequitur Breſilla.* Apul. *Miſ ydus Olympi.*

Tuus, tua, tuum. Suus, ſua, ſuum. Veſter, veſtra, veſtrum. Noſter, noſtra, noſtrum, *declinantur; vt* Bonus, bona, bonum, *ſed tuus, & ſuus, vocatiuo carent.*

Hic, hæc, hoc Noſtras, atis, *della noſtra patria, ò profeſſione*; hic, hæc, hoc veſtras, atis, *della voſtra patria, paeſe, ò profeſſione*, vt felix, cis, declinantur.

Pronominis Relatiui Declinatio.

S. NOm. Quis, vel qui, quæ, quod, vel quid, *il quale, e la quale; chi, ò quale*; G. cuius; D. cui, Ac. quem, quam, quod, vel quid; Abl. à quo, vel qui, qua, vel qui, quo, vel qui.

P.N. qui, quæ, quæ, *i quali, e le quali*; G. quorum, quarum, quorum; D. quibus, vel queis; Ac. quos, quas, quæ: Abl. à quibus, vel queis.

Obſeruatio.

Quis, & quid interrogatiuè, ac infinitè vſurpantur, vt quis hic loquitur? Quid quæris? Neſcio, quis ſis, & quid dicas. Infinitiuè autem potiùs coniunctiuo, quam indicatiuo iungitur. *Ter. And.* Neſcio, quid narres.

Qui pro *quis* inuenitur apud ſcriptores claſſicos.

Declinatio compoſitorum à pronomine Quis, & Qui.

S. NOm. Quinam, quænam, quodnam vel quidnam, *chi mai?* Gen. cuiuſnam. Dat. cuinam. Ac. quemnam, quamnam, quodnam, vel quidnam. Abl. à Quonam, quanam, quonam.

P. N. Quinam, quænam, quænam. G. Quorumnam, qua-

quarumnam, quorumnam. D. quibuſnam. Acc. Quoſnam, quaſnam, quænam. Abl. à Quibuſnam.

Sic declinantur.

Quiſnam, quæquam, quodquam, vel quidquam, *alcuno.* G. Cuiuſquam. D. Cuiquam, &c.

Quiſquam, quæpiam, quodpiam, vel quidpiam, *alcuno.* G. Cuiuſpiam. D. cuipiam, &c.

Quiſquis, quæque, quodquod, vel quidquid, *qualunque.* G. Cuiuſcuius. D. cuicui. *Sic geminatur per omnes caſus.*

Quiſque, quæque, quodque, vel quidque, *ciaſcuno.* G. Cuiuſque. D. Cuique, *& ita in pleriſque adiecta pars compoſiti ſeruatur variatione relatiui* Quis, vel qui *vt*

Quicumque, quæcumque, quodcumque, *qualunque.*

Quidam, quædam, quoddam, vel quiddam, *vn certo.*

Quilibet, quælibet, quodlibet vel quidlibet, *qualſiuoglia.*

Quiuis, quæuis, quoduis, vel quidquis, *qualſiſia.*

Ecquiſnam, ecquænam, ecquodnam, vel ecquidnam, *e chi mai.*

Declinatur Vnus, & Quiſque coniunctim.

Vnuſquiſque, vnaquæque, vnumquodque, vel vnumquidque. G. vniuſcuiuſque. D. vnicuique, *ciaſcuno.*

Aliorum declinatio compoſitione praeunte.

Aliquis, aliqua, aliquod, vel aliquid, *alcuno.*

Nequis, nequa, nequod, vel nequid, *accioche non alcuno.*

Siquis, ſiqua, ſiquod, vel ſiquid, *ſe alcuno.*

Ecquis, ecqua, ecquod, vel ecquid, *forſe alcuno.*

Quatuor hæc plur. terminant neutrum plerumque, A, aliquis *verò ſemper.*

Paradigma Græcarum Declinationum.
Quibus ſæpè latini vtuntur.

PRIMA DECLINATIO.

S.N. Eccleſiaſtes, *il Predicatore.* G. Eccleſiaſtæ. D. Eccleſiaſtæ. Ac. Eccleſiaſten. V. ò Eccleſiaſte. Abl. ab Eccleſiaſte.

Numero plurali conuenit cum prima Latinorum declinatione.

Sic declinantur Anchiſes, vel Anchiſa, æ, Achates, Sophiſtes, Cremes, Pylades, æ, ſiue Pylades, dis, &c.

SECVNDA GRÆCORVM DECLINATIO.

S.N. Grammatice. *La Grammatica.* G. Grammatices. D. Gram-

D. Grãmmatice. Ac. Grammaticen. V. ò Grammatice. Abl. à Grammatice.

Quæ verò numerum pluralem habent, primam pariter Latinorum ſequuntur.

Sic Rhetorice, Arithmetice, Syncope, Calliope, Circe, Pentecoſte, & alia, quorum multa mutato E, in A, per primam Latinorum declinationem inflectuntur.

TERTIA DECLINATIO

eſt in *OS*, & *ON* breue, quam terminationem Latini vertunt in *VS*, & *VM*, ſic vt *Scorpios, Scorpius, Ilion, Ilium, Tenedos, Iſmaros, Rhodos, Delos.* Ac. *Rhodon, Delon.* Voc. *Delos*, vel *Dele*, cæteris caſibus imitantur ſecundam Latinorum.

QVARTA DECLINATIO

eſt Atticorum in *OS*, & *ON*, longum, vt N. Androgeos. G. Androgeo, ſiue latinè Androgei, quemadmodum legit Cariſius 1. Æn.

Androgei galeam, clypeique inſigne decorum Induitur.

Dat. Androgeo, Accuſ. Androgeon, Voc. Androgeos, Abl. Androgeo.

Ita declinatur Apollo 1. Ep. Paul. ad Cor. *Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo.*

Sed à latinis inflectitur etiam per tertiam declinationem, vt Androgeo, onis. Ac Androgeona, vel onem. Sic Atho, Athonis.

Tertia declinatio contractorum in *Eus*, vt N. Tereus, G. Tereos, latinè Terei, D. Terei, ſiue Teri, *Ei*, in *I*, contracto, latinè Tereo, Ac. Terea, latinè Tereum. Latini nonnunquam quaſi Nom. eſſet Tereos, dicunt, Ac. Tereon, Voc. Tereu. Ab. Tereo. Sic Typhoeus, Perſeus, Proteus, Orpheus, Phineus, Achilleus, Vlyſſeus, Moyſeus: vnde ſunt genitiui Achillei, ſiue Achilli, *Ei*, in *I*, contracto, Vlyſſi, Moyſi: alioquin declinantur per tertiam, vt Moyſes, ſeu Moſes, is. Achilles, lis.

Quarta declinatio fœminini generis apud Græcos contractorum in O longum. N. Dido, G. Didoos, contractè, Didus, atticè, Didos, Ac. Voc. & Abl. Dido; ſiue latinè Dido, onis, & Didois. Dat. Didoni, vel Didoi. Ac. Didonem. Voc. Dido. Abl. Didone. Vt Dido declinantur Erato, Manto, Alecto, Calypſo, Argo, Echo, Clio, Sappho, Enyo, Io, Cæleno, & alia.

QVINTA DECLINATIO.

Nominum ſimplicium apud Græcos.

S.N. Lampas, *la facella*, Gen. lampados, latinè, dis. D. lampadi. Ac. lampada, latinè, dem. Voc. ò lampas: *Sed nonnulla nomina hoc caſu deponunt* s. Abl. à lampade. Plur. nom. lampades. Gen. lampadon, latinè, dum. Dat. & Ablat. lampadibus. Accuſ. lampadas, latinè des. Voc. ò lampades.

Sic nomina, quæ apud græcos in vltima accentum habent in Accuſatiuo ſing. exeunt, in *A*, vel *Dem*. vt *Chlamys, Clamydos*, vel *dis*, Ac. *da*, vel *dem*, non *Chlamyn*.

Nomina verò in Is, & Ys, quæ non habent accentum in vltima, habentque literam conſonantem, in Gen. ante OS, deſinunt. Ac. ſing. in *A*, vel in *Im*, latinè *Dem*; vt *Mæotis*, Accuſ. *Mæotida, Mæotim, Mæotin, Mæotidem*. Sic *Iſis, Iſim, Iſin, Iſida, Iſidem, Paris, Parim, Parin, Parida, Paridem*.

Si verò eadem in Is, & Ys, in genit. ſing. non habeant conſonantem ante Os; & habeant, ſiue non habeant accentum in vltima, tunc Acc. terminantur non in A, ſed in In, vel in Im: vt Nom. *Geneſis* la Generatione, G. *Geneſeos*, vel *Geneſios*, latinè, *ſis*. Ac. *Geneſim*, & *ſin*. V. ò *Geneſis*. Abl. *à Geneſi*.

Ita infleƈtuntur hæreſis, Apocalypſis, riuelatione, *Diœceſis*, giuriſditione, *Carybdis, Neapolis, Ellypſis*.

Declinatio Hebraicorum Nominum.

S.N. Hic Adam, Gen. & D. Adæ, Acc. Voc. & Ablat. Adam. Sic Abraham, Abrahæ. Iuxta autem latinam inflexionem Adamus, mi, &c.

VERBORVM CONIVGATIONES.

Admonitio.

Coniugationes Verborum ſunt quatuor.

Prima in ſecunda perſona ſingularis numeri præſentis Indicatiui deſinit in *as*, Imperatiuo *a*, Infinito *are*, vt *amo, amas, ama, amare*.

Secunda in *es*, imp. *e*, infin. *ere* longum, vt *doceo, doces doce, docere*.

Tertia in *is*, imp. *e*, inf. *ere*, breue; vt *lego, legis, lege, legere*.

Quarta in *is*, imp. *i*, inf. *ire*, longũ, vt *audio, audis, audi, audire*.

Iuxta Aƈtiuorum modum hinc efformantur quatuor coniugationes Paſſiuorum; vt ab Amo, *Amor, amaris*, imp. *Amare*, inf.

inf. *Amari*, à Doceo, *Doceor, eris, ere, eri*, longum. à Lego, *Legor, eris, ere*, breue, inf. *Legi*. ab Audio, *Audior, iris, ire, iri*. longum.

Perſonæ ſunt tres in vtroque numero; vt *amo*, prima, *amas*, ſecunda, *amat*, tertia. Pl. *amamus*, prima, *amatis*, ſecunda *amant*, tertia.

Numeri ſunt duo Singularis, & Pluralis.

Tempora ſunt quinque, Præſens, Præteritum imperfectum, Præteritum perfectum, Præteritum pluſquam perfectum, & Futurum.

Modi verò ſunt quatuor; Indicatiuus, Imperatiuus, Coniunctiuus, Infinitus, ſiue Infinitiuus.

PRIMA CONIVGATIO
Verbi Actiui AMO.

INDICATIVI MODI
Tempus præſens num. Sing.

AMo, *io amo*. Amas, *tu ami*. Amat, *quello ama*. Pl. Amamus, *noi amiamo*. Amatis, *voi amate*. Amant, *quelli amano*.

Præt. imp. S. Amabam, *io amauo*. Amabas, *tu amaui*. Amabat, *quello amaua*. Pl. Amabamus, *noi amauamo*. Amabatis, *voi amauate*. Amabant, *quelli amauano*.

Præt. perf. S. Amaui, *io amai, & hò amato*. Amauiſti, *tu amaſti, & hai amato*. Amauit, *quello amò, & hà amato*. Pl. Amauimus, *noi amammo, & habbiamo amato*. Amauiſtis, *voi amaſte, & havete amato*. Amauerunt, vel amauere, *quelli amarono, & hanno amato*.

Præt. pluſq. perf. S. Amaueram, *io haueuo amato*. Amaueras, *tu haueui amato*. Amauerat, *quello haueua amato*. Pl. Amaueramus, *noi haueuamo amato*. Amaueratis, *voi haueuate amato*. Amauerant, *quelli haueuano amato*.

Futurum. S. Amabo, *io amerò*. Amabis, *tu amerai*. Amabit, *quello amerà*. Pl. Amabimus, *noi amaremo*. Amabitis, *voi amarete*, Amabunt, *quelli ameranno*.

IMPERATIVI MODI.

Temp. præſ. S. Ama, vel amato, *ama tu*. Amato, vel amet, *ami quello*. Pl. Amate, vel amatote, *amate voi*. Amanto, vel ament, *amino quelli*.

CONIVNCTIVI MODI.

Tempus præſ. S. Cùm amem, *io ami, amando*. ames, *tu ami*,

ami, *amando.* amet, *quello ami*, *amando*. Pl. cùm amemus, *noi amiamo*, *amando.* ametis, *voi amiate amando.* ament, *quelli amino*, *amando*.

Præt.imperf. S.cùm amarem, *io amaſſi, amerei, amando.* amares, *tu amaſſi, amareſti, amando.* amaret, *quello amaſſe, amerebbe, amando.* Pl.Cùm amaremus, *noi amaſſimo*, *ameremmo*, *amando.* amaretis, *voi amaſte, amereſte, amando.* amarent, *quelli amaſſero, amerebbero*, *amando*.

Præt.perf.S.cùm amauerim, *io habbia amato, hauendo amato.* amaueris, *tu habbi amato, hauendo amato.* amauerit, *quello habbia amato, hauendo amato.* Pl.Cùm amauerimus, *noi habbiamo amato, hauendo amato.* amaueritis, *voi habbiate amato*, *hauen do amato.* amauerint, *quelli habbino amato, hauendo amato*.

Præt. pluſquam perf.S.Cùm amauiſſem, *io haueſſi, & hauerei amato, hauendo amato.* amauiſſes, *tu haueſsi*, *& haureſti amato, hauendo amato.* amauiſſet, *quello haueſſe, & hauerebbe amato, hauendo amato.* Pl.Cùm amauiſſemus, *noi haueſsimo, & haueremmo amato, hauendo amato*, amauiſſetis, *voi haueſte, & hauereſte amato, hauendo amato*. amauiſſent, *quelli haueſſero, & hauerebbero amato, hauendo amato*.

Futur.S.amauero, *io hauerò amato*, amaueris, *tu hauerai amato.* amauerit, *quello hauerà amato.* Pl.Amauerimus, *noi haueremo amato*, amaueritis, *voi hauerete amato.* Amauerint, *quelli haueranno amato*.

INFINITIVI MODI

Tempus præſens, S. Amare, *Amare*, *che io amo*, *tu ami*, *quollo ama*. Pl. Amare, *Amare*, *che noi amiamo*, *voi amate*, *quelli amano*:

Præt. imperf. S. Amare, *Amare, che io amauo*, *& amaſſi*, *tu amaui, & amaſſi, quello amaua, & amaſſe.* Pl.Amare, *Amare, che noi amauamo, & amaſſimo, voi amauate, & amaſte, quelli amauano*, *& amaſſero*.

Præt. perf. S. Amauiſſe, *hauer amato*, *che io amai*, *hò amato*, *& habbia amato*; *tu amaſti*, *hai amato*, *& habbi amato*, *quello amò, hà amato, & habbia amato.* Pl.Amauiſſe, *hauer amato*, *che nòi amammo*, *& habbiamo amato*: *voi amaſte*, *hauete amato, & habbiate amato, quelli amarono*, *hanno amato*, *& habbiano amato*.

Præt. pluſquam perf.S.Amauiſſe, *hauer amato, che io haueuo, & haueſſi amato*, *tu haueui*, *& haueſſi amato*, *quello haueua*, *& ha-*

haueſſe amato. Pl. Amauiſſe, *hauer amato, che noi haueuamo, & haueſſimo amato, voi haueuate, & haueſte amato, quelli haueuano, & haueſſero amato.*

Futurum S. Amaturum, amaturam, amaturum eſſe, *che io amerò, tu amerai, quello amerà.* Pl. Amaturos, amaturas, amatura eſſe, *che noi ameremo, voi amarete, quelli ameranno.*

Futurum præterito miſtum, S. Amaturum, amaturam, amaturum fuiſſe, *che io hauerei, tu haureſti, quello hauerebbe amato.* Pl. Amaturos, amaturas, amatura fuiſſe, *che noi haueremmo, voi haureſte, quelli hauerebbero amato.*

Gerundia. Amandi, *di amare.* Amandum, *ad amare.* Amando, *amando, con amare.*

Supinum. Amatum *ad amare.*

Participia præſentis temporis, & Imperfecti. Amans, tis, *ama, amaua, amante, amando.*

Futuri. Amaturus, amatura, amaturum, *chi amerà, hà da amare, deue amare, è per amare.*

Sic coniungantur.

Laudo,	as,	aui,	tum,	*lodare.*
Vitupero,	as,	aui,	tum,	*vituperare.*
Oro,	as,	aui,	tum	*pregare.*
Voco,	as,	aui,	tum,	*chiamare.*
Ploro,	as,	aui,	tum,	*piangere.*

Et plurima alia huius coniugationis.

SECVNDA CONIVGATIO
Verbi Actiui DOCEO.

INDICATIVI MODI
Tempus præſens num. Sing.

DOceo, *io inſegno.* Doces, *tu inſegni.* Docet, *quello inſegna,* Pl. Docemus, *noi inſegnamo.* Docetis, *voi inſegnate.* Docent, *quelli inſegnano.*

Præt. Imperf. S. Docebam, *io inſegnauo.* Docebas, *tu inſegnaui.* Docebat, *quello inſegnaua.* Pl. Docebamus, *noi inſegnauamo.* Docebatis, *voi inſegnauate.* Docebant, *quelli inſegnauano.*

Præt. perf. S. Docui, *io inſegnai, & hò inſegnato.* Docuiſti, *tu inſegnaſti, & hai inſegnato.* Docuit, *quello inſegnò, & hà inſegnato.* Pl. Docuimus, *noi inſegnammo, & habbiamo ingnato.* Docuiſtis, *voi inſegnaſte, & hauete inſegnato.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Docuerunt, vel docuere, *quelli inſegnarono, & hanno inſegnato.*

Præt. pluſquam perf. S. Docueram, *io haueuo inſegnato.* Docueras, *tu haueui inſegnato.* Docuerat, *quello haueua inſegnato.* Pl. Docueramus, *noi haueuamo inſegnato.* Docueratis, *voi haueuate inſegnato.* Docuerant, *quelli haueuano inſegnato.*

Futur. S. Docebo, *io inſegnerò.* Docebis, *tu inſegnerai.* Docebit, *quello inſegnerà.* Pl. Docebimus, *noi inſegneremo.* Docebitis, *voi inſegnerete.* Docebunt, *quelli inſegneranno.*

IMPERATIVI MODI

Tempus præſ. S. Doce, vel Doceto, *inſegna tu,* doceto, vel doceat, *inſegni quello.* Pl. Docete, vel Docetote, *inſegnate voi.* Docento, vel Doceant, *inſegnino quelli.*

CONIVNCTIVI MODI

Tempus præſ. S. Cùm doceam, *io inſegni, inſegnando.* doceas, *tu inſegni, inſegnando.* doceat, *quello inſegni inſegnando.* Pl. Cùm doceamus, *noi inſegniamo, inſegnando.* doceatis, *voi inſegniate, inſegnando.* doceant, *quelli inſegnino, inſegnando.*

Præt. imperf. S. Cùm docerem, *io inſegnaſſi, inſegnerei, inſegnando.* doceres, *tu inſegnaſſi, inſegnereſti, inſegnando.* doceret, *quello inſegnaſſe, inſegnerebbe, inſegnando.* Pl. Cùm doceremus, *noi inſegnaſſimo, inſegneremmo, inſegnando.* doceretis, *voi inſegnaſte, inſegnereſte, inſegnando.* docerent, *quelli inſegnaſſero, inſegnerebbero, inſegnando.*

Præt. perf. S. Cùm docuerim, *io habbia inſegnato, hauendo inſegnato.* docueris, *tu habbi inſegnato, hauendo inſegnato.* docuerit, *quello habbi inſegnato, hauendo inſegnato.* Pl. Cùm docuerimus, *noi habbiamo inſegnato, hauendo inſegnato.* docueritis, *voi habbiate inſegnato, hauendo inſegnato.* docuerint, *quelli habbino inſegnato, hauendo inſegnato.*

Præt. pluſq. perf. S. Cùm docuiſſem, *io haueſſi, hauerei inſegnato, hauendo inſegnato.* docuiſſes, *tu haueſſi, hauereſti inſegnato, hauendo inſegnato.* docuiſſet, *quello haueſſe, hauerebbe inſegnato, hauendo inſegnato.* Pl. Cùm docuiſſemus, *noi haueſſimo, haueremmo inſegnato, hauendo inſegnato.* docuiſſetis, *voi haueſte, hauereſte inſegnato, hauendo inſegnato.* docuiſſent, *quelli haueſſero, hauerebbero inſegnato, hauendo inſegnato.*

Futur. S. Docuero, *io hauerò inſegnato.* docueris, *tu hauerai ingnato.* docuerit, *quello hauerà inſegnato.* Pl. Docuerimus, *noi haueremo inſegnato.* docueritis, *voi hauerete inſegnato.* docuerint, *quelli haueranno inſegnato.*

IN-

Tempus præſ. Sing. Docere, *inſegnare, che io inſegno, tu inſegni, quello inſegna.* Pl. Docere. *inſegnare, che noi inſegnamo, voi inſegnate, quelli inſegnano.*

Præt. imp. S. Docere, *inſegnare, che io inſegnauo, & inſegnaſſi; tu inſegnaui, & inſegnaſſi; quello inſegnaua, & inſegnaſſe.* Pl. Docere, *inſegnare, che noi inſegnauamo, & inſegnaſſimo; voi inſegnauate, & inſegnaſte; quelli inſegnauano, & inſegnaſſero.*

Præt. perf. S. Docuiſſe, *hauer inſegnato, che io inſegnai, hò inſegnato, & habbia inſegnato; tu inſegnaſti, hai inſegnato, & habbi inſegnato; quello inſegnò, hà inſegnato, & habbia inſegnato.* Pl. Docuiſſe, *hauer inſegnato, che noi inſegnammo, & habbiamo inſegnato, voi inſegnaſte, hauete inſegnato, & habbiate inſegnato; quelli inſegnarono, hanno inſegnato, & habbino inſegnato.*

Præt. pluſq. perf. S. Docuiſſe, *hauer inſegnato, che io haueuo, & haueſſi inſegnato; tu haueui, & haueſſi inſegnato; quello haueua, & haueſſe inſegnato.* Pl. Docuiſſe, *hauer inſegnato, che noi haueuamo, & haueſſimo inſegnato, voi haueuate, & haueſte inſegnato, quelli haueuano, & haueſſero inſegnato.*

. Futur. S. Doctūrum, ram, rum eſſe, *che io inſegnerò, tu inſegnerai, quello inſegnerà.* Pl. Doctūros, ras, ra eſſe, *che noi inſegneremo, voi inſegnerete, quelli inſegneranno.*

Futur. præt. miſtum. S. Doctūrum, ram, rum, fuiſſe, *che io hauerei, tu haureſti, quello hauerebbe inſegnato.* Pl. Doctūros, ras, ra, fuiſſe, *che noi haueremmo, voi haureſte quelli hauerebbero inſegnato.*

Gerundia. Docendi, *di inſegnare,* Docendum, *ad inſegnare.* Docendo, *inſegnando, con inſegnare.*

Supinum. Doctum, *ad inſegnare.*

Participia Temp. præſ. & Imperf. Docens, tis, *chi inſegna, inſegnaua, inſegnando.*

Futuri. Doctūrus, ra, rum, *chi inſegnerà, hà da inſegnare, deue inſegnare, per inſegnare.*

Sic coniungantur.

Iubeo,	es,	iuſſi,	iuſſum,	*comandare.*
Moneo,	es,	monui,	monitum,	*auuiſare.*
Habeo,	es,	habui,	habitum,	*hauere.*
Impleo,	es,	pleui,	pletum,	*empire.*

Et multa alia huius coniugationis.

TERTIA CONIVGATIO
Vebi Actiui LEGO.

INDICATIVI MODI
Tempus præſens num. Sing.

LEgo,*io leggo*,Legis, *tu leggi*. Legit, *quello legge*. Pl.Legimus, *noi leggiamo*. Legitis, *voi leggete*. Legunt, *quelli leggono*.

Præt. imperf. S.Legebam, *io leggo*. Legebas, *tu leggeui*. Legebat, *quello leggeua*. Pl.Legebamus, *noi leggeuamo*. Legebatis, *voi leggeuate*. Legebant, *quelli leggeuano*.

Præt.perf. S.Legi, *io leſſi, & hò letto*. Legiſti, *tu leggeſti, & hai letto*.Legit,*quello leſſe,& hà letto*.Pl.Legimus,*noi leggemo, & habmo letto*.Legiſtis,*voi leggeſte,& hauete letto*. Legerunt, vel Legere, *quelli leſſero, & hanno letto*.

Præt.pluſq.perf.S.Legeram,*io haueuo letto*. Legeras,*tu haueui letto*. Legerat, *quello haueua letto*. Pl.Legeramus, *noi haueuamo letto*. Legeratis, *voi haueuate letto*. Legerant, *quelli haueuano letto*.

Futur.S.Legam,*io leggerò*. Leges, *tu leggerai*. Leget, *quello leggerà*. Pl. Legemus, *noi leggeremo*. Legetis, *voi leggerete*. Legent, *quelli leggeranno*.

IMPERATIVI MODI

Temp.præſ.S.Lege,vel legito, *leggi tu*. Legito, vel legat,*legga quello*. Pl.Legite,vel legitote,*leggete voi*.Legunto,vel legant, *leggano quelli*.

CONIVNCTIVI MODI

Temp. præſ. S.Cùm legam, *io legga, leggendo*. legas, *tu leggi, leggendo*.legat,*quello legga,leggendo*.Pl.Cùm legamus, *noi leggiamo, leggendo*. legatis, *voi leggiate, leggendo*. legant, *quelli leggano, leggendo*.

Præt.imp.S.Cùm legerem,*io leggeſſi,leggerei,leggendo*.legeres, *tu leggeſſi,leggereſti,leggendo*.legeret; *quello leggeſse, leggerebbe,leggendo*. Pl.Cùm legeremus, *noi leggeſſimo, leggeremmo, leggendo*. legeretis,*voi leggeſte,leggereſte,leggendo*.legerent,*quelli leggeſſero, leggerebbero, leggendo*.

Præt.perf. S.Cùm legerim,*io habbia letto, hauendo letto*. legeris,*tu habbi letto,hauendo letto*.legerit, *quello habbia letto, hauendo letto*. Pl.Cùm legerimus, *noi habbiamo letto, hauendo letto*. legeritis, *voi habbiate letto, hauendo letto*. legerint, *quelli habbino letto, hauendo letto*.

Pret.

Præt. pluſq. perf. S. Cùm legiſſem, *io haueſſi, hauerei letto, hauendo letto.* legiſſes, *tu haueſſi, hauereſti letto, hauendo letto.* legiſſet, *quello haueſſe. hauerebbe letto, hauendo letto.* Pl. Cùm legiſſemus, *noi haueſsimo, haueremmo letto, hauendo letto.* legiſſetis, *voi haueſte, hauereſte letto, hauendo letto.* legiſſent, *quelli haueſſero, hauerebbero letto, hauendo letto.*

Futur. S. legero, *io hauerò letto.* legeris, *tu hauerai letto.* legerit, *quello hauerà letto.* Pl. legerimus, *noi haueremo lotto.* legeritis, *voi hauerete letto.* legerint, *quelli haueranno letto.*

INFINITIVI MODI

Tempus præſ. Legere, *leggere, che io leggo, tu leggi, quello legge.* Pl. legere, *leggere, che noi leggiamo, voi leggete, quelli leggono.*

Præt. imperf. S. Legere, *leggere, che io leggeuo, leggeſsi; tu leggeui, leggeſsi; quello leggeua, leggeſſe.* Pl. Legere, *leggere, che noi leggeuamo, leggeſsimo; voi leggeuate, leggeſte, quelli leggeuano, leggeſſero.*

Præt. perf. S. Legiſſe, *hauer letto, che io leſsi, hò letto, & habbia letto; tu leggeſti, hai letto, & habbi letto; quello leſse, hà letto, & habbia letto.* Pl. Legiſſe, *hauer letto, che noi leggemmo, & habbiamo letto; voi leggeſte, hauete letto, & habbiate letto; quelli leſsero, hanno letto, & habbiano letto.*

Præt. pluſq. pærf. S. Legiſſe, *hauer letto, che io haueuo, & haueſsi letto; tu haueui, & haueſsi letto; quello haueua, & haueſse letto.* Pl. Legiſſe, *hauer letto, che noi haueuamo, & haueſsimo letto, voi haueuate, & haueſte letto, quelli haueuano, & haueſsero letto.*

Futur. S. Lecturum, lecturam, lecturum eſſe, *che io leggerò, tu leggerai, quello leggerà.* Pl. Lecturos, lecturas, lectura eſſe, *che noi leggeremo, voi leggerete, quelli leggeranno.*

Futur. præt. miſt. S. Lecturum, lecturam, lecturum fuiſſe, *che io hauerei, tu hauereſti, quello hauerebbe letto.* Pl. Lecturos, lecturas, lectura fuiſſe, *che noi haueremmo, voi hauereſte, quelli hauerebbero letto.*

Gerundia. Legendi, *di leggere,* Legendum, *à leggere,* Legendo, *leggendo, con leggere.*

Supinum. Lectum, *à leggere.*

Participia. Temp. præſ. & imperf. Legens, legentis, *chi legge, leggeua, leggendo.*

Futuri. Lecturus, lectura, lecturum, *chi leggerà, hà da leggere, deue leggere, per leggere.*

Sic

Sic coniungantur.

Quæro, ris, ſiui, tum. *cercare.*
Soluo, is, ſolui, utum. *ſciogliere.*
Vinco, is, vici, ctum. *uincere., &c.*

QVARTA CONIVGATIO
Verbi Actiui AVDIO.

INDICATIVI MODI
Tempus præſens. num. Sing.

AVdio, *io odo.* Audis, *tu odi.* Audit, *quello ode.* Pl. Audimus, *noi vdiamo.* Anditis, *voi vdite.* Audiunt, *quelli odono.*

Præt. imperf. S. Audiebam, *io vdiuo*, Audiebas, *tu vdiui.* Audiebat, *quello vdiua.* Pl. Audiebamus, *noi vdiuamo.* Audiebatis, *voi vdiuate.* Audiebant, *quelli vdiuano.*

Præt. perf. Sing. Audiui, *io vdij, & hò vdito.* Audiuiſti, *tu vdiſti, & hai vdito.* Audiuit, *quello vdì, & hà vdito.* Pl. Audiuimus, *noi vdimmo, & habbiamo vdito.* Audiuiſtis, *voi vdiſte, & hauete udito.* Audiuerunt, vel audiuere, *quelli udirono, & hanno udito.*

Præt. pluſq. perf. S. Audiueram, *io haueuo udito.* Audiueras, *tu haueui udito.* Audiuerat, *quello haueua udito.* Pl. Audiueramus, *noi haueuamo udito.* Audiueratis, *uoi haueuate udito.* Audiuerant, *quelli haueuano udito.*

Futur. S. Audiam, *io udirò.* Audies, *tu udirai.* Audiet, *quello udirà.* Pl. Audiemus, *noi udiremo.* Audietis, *uoi udirete.* Audient, *quelli udiranno.*

IMPERATIVI MODI

Tempus præſ. S. Audi; vel audito, *odi tu.* Audito, vel audiat, *oda quello.* Pl. Audite, vel auditote, *udite uoi.* Audiunto, vel audiant, *odino quelli.*

CONIVNCTIVI MODI

Tempus præſ. S. Cùm audiam, *io oda, udendo*, audias, *tu odi, udendo*, audiat, *quello oda, udendo.* Pl. Cùm audiamus, *noi udiamo, udendo.* audiatis, *uoi udiate udendo.* audiant, *quelli odino, udendo.*

Præt. imp. S. Cùm audirem, *io udiſſi, udirei, udendo.* audires, *tu udiſſi, udireſti, udendo.* audiret, *quello udiſſe, udirebbe, udendo.* Pl. Cùm audiremus, *noi udiſſimo, udiremmo, udendo.*

audi-

audieretis, *noi udiſte, udireſte, udendo*. audirent, *quelli udiſſero, udirebbero, udendo*.

Præt. perf. S. Cùm audiuerim, *io habbia udito, hauendo udito*. audiueris, *tu habbi udito, hauendo udito*. audiuerit, *quello habbia udito, hauendo udito*. Pl. Cùm audiuerimus, *noi habbiamo udito, hauendo udito*. audiueritis, *uoi habbiate udito, hauendo udito*. audiuerint, *quelli habbino udito, hauendo udito*.

Præt. pluſq. perf. S. Cùm audiuiſſem, *io haueſſi, hauerei udito, hauendo udito*. audiuiſſes, *tu haueſsi, haureſti udito, hauendo udito*. audiuiſſet, *quello haueſſe, hauerebbe udito, hauendo udito*. Pl. Cùm audiuiſſemus, *noi haueſsimo, haueremmo udito, hauendo udito*. audiuiſſetis, *uoi haueſte, hauereſte vdito, hauendo udito*. audiuiſſent, *quelli haueſſero, hauerebbero udito, hauendo udito*.

Futur. S. Audiuero, *io hauerò udito*. audiueris, *tu hauerai udito*. audiuerit, *quello hauerà udito*. Pl. Audiuerimus, *noi haueremo udito*. audiueritis, *uoi hauerete udito*. audiuerint, *quelli haueranno udito*.

INFINITIVI MODI

Temp. præſ. S. Audire, *udire, che io odo, tu odi, quello ode*. Pl. Audire, *udire, che noi udiamo, uoi udite, quelli odono*.

Præt. imp. S. Audire, *udire, che io udiuo, udiſsi, tu udiui, vdiſſi; quello vdiua, vdiſſe*. Pl. Audire, *vdire, che noi vdiuamo, vdiſſimo; voi vdiuate, vdiſte; quelli vdiuano, vdiſſero*.

Præt. perf. S. Audiuiſſe, *hauer vdito, che io vdij, hò vdito, & habbia vdito; tu vdiſti, hai vdito, & habbi vdito; quello vdì, hà vdito, & habbia vdito*. Pl. audiuiſſe, *hauer vdito, che noi vdimmo, & habbiamo vdito; voi udiſte, hauete vdito, & habbiate vdito; quelli vdirono, hanno vdito, & habbino vdito*.

Præt. pluſq. perf. S. Audiuiſſe, *hauer vdito, che io haueuo, & haueſſi vdito; tu haueui, & haueſſi vdito; quello haueua, & haueſſe vdito*. Pl. Audiuiſſe, *hauer vdito, che noi haueuamo, & haueſsimo vdito; voi haueuate, & haueſte vdito, quelli haueuano, & haueſſero vdito*.

Futur. S. Auditurum, ram, rum eſſe, *che io vdirò, tu vdirai, quello vdirà*. Pl. Audituros, ras, ra eſſe, *che noi vdiremo, voi vdirete, quelli vdiranno*.

Futur. præt. miſtum, Auditurum, ram, rum fuiſſe, *che io hauerei vdito, tu haureſti udito, quello hauerebbe vdito*. Pl. Auditu-

dituros, ras, ra fuiſſe, *che noi haueremmo*, *voi haureſte*, *quelli hauerebbero vdito*.

Gerundia. Audiendi *di vdire*. audiendum *ad vdire*. audiendo *vdendo*, *con vdire*.

Supinum. Auditum, *ad vdire*.

Participia. Temp. præſ. & imperf. Audiens, tis, *chi ode*, *vdiua*, *vdendo*.

Futur. Auditurus, ra, rum, *chi vdirà*, *hà da vdire*, *deue vdire*, *per vdire*.

Sic coniugantur.

Erudio,	is,	iui,	itum.	*ammaeſtrare.*
Nutrio,	is,	iui,	itum.	*nutrire.*
Sentio,	is,	ſenſi,	ſenſum.	*ſentire &c.*

CONIVGATIO.
Verbi Subſtantiui SVM.

INDICATIVI MODI
Tempus præſens Num. Sing.

SVm, *io ſono*. es, *tu ſei*. eſt, *quello è*. Pl. Sumus, *noi ſiamo*. eſtis, *voi ſiete*. ſunt, *quelli ſono*.

Præt. imperf. S. Eram, *io ero*. eras, *tu eri*. erat, *quello era*. Pl. Eramus, *noi eramo*. eratis, *voi erate*. erant, *quelli erano*.

Præt. perf. S. Fui, *io fui*, *e ſono ſtato*. fuiſti, *tu foſti*, *e ſei ſtato*. fuit, *quello fù*, *& è ſtato*. Pl. fuimus, *noi fummo*, *e ſiamo ſtati*. fuiſtis, *voi foſte*, *e ſiete ſtati*. fuerunt, vel fuere, *quelli furono*, *e ſono ſtati*.

Præt. pluſq. perf. S. Fueram, *io ero ſtato*. fueras, *tu eri ſtato*. fuerat, *quello era ſtato*. Pl. Fueramus, *noi eramo ſtati*. Fueratis, *voi erate ſtati*. Fuerant, *quelli erano ſtati*.

Futur. S. ero, *io ſarò*. eris, *tu ſarai*. erit, *quello ſarà*. Pl. Erimus, *noi ſaremo*. eritis, *voi ſarete*. erunt, *quelli ſaranno*.

IMPERATIVI MODI

Tempus præſens, es, vel eſto, *ſij tu*. eſto, vel ſit, *ſia quello*. Pl. eſte, vel eſtote, *ſiate voi*. ſunto, vel ſint, *ſiano quelli*.

CONIVNCTIVI MODI

Tempus præſens, Cùm ſim, *io ſia*, *eſſendo*. ſis, *tu ſia*, *eſſendo*. ſit, *quello ſia*, *eſſendo*. Pl. Cùm ſimus, *noi ſiamo*, *eſſendo*. ſitis, *voi ſiate*, *eſſendo*. ſint, *quelli ſiano*, *eſſendo*.

Præt.

Præt. imp. S. Cùm eſſem, *io foſsi, e ſarei, eſsendo*. eſſes, *tu foſsi, e ſareſti, eſsendo*. eſſet, *quello foſse, e ſarebbe, eſsendo*. Pl. Cùm eſſemus, *noi foſsimo, e ſaremmo, eſsendo*. eſſetis, *voi foſte, e ſareſte, eſsendo*. eſſent, *quelli foſsero, ſarebbero, eſsendo*.

Præt. perf. S. Cùm fuerim, *io ſia ſtato, eſsendo ſtato*. fueris, *tu ſij ſtato, eſsendo ſtato*. fuerit, *quello ſia ſtato, eſsendo ſtato*. Pl. Cùm fuerimus, *noi ſiamo ſtati, eſsendo ſtati*. fueritis, *voi ſiate ſtati, eſsendo ſtati*. fuerint, *quelli ſiano ſtati, eſsendo ſtati*.

Præt. pluſquam perf. S. Cùm fuiſſem, *io fuſsi, e ſarei ſtato, eſsendo ſtato*. fuiſſes, *tu foſsi, e ſareſti ſtato, eſsendo ſtato*. fuiſſet, *quello foſse, e ſarebbe ſtato, eſsendo ſtato*. Pl. Cùm fuiſſemus, *noi foſsimo, e ſaremmo ſtati, eſsendo ſtati*. fuiſſetis, *voi foſte, e ſareſte ſtati, eſsendo ſtati*. fuiſſent, *quelli fuſsero, e ſarebbero ſtati, eſsendo ſtati*.

Futur. S. Fuero, *io ſarò ſtato*. fueris, *tu ſarai ſtato*. fuerit, *quello ſarà ſtato*. Pl. fuerimus, *noi ſaremo ſtati*. fueritis, *voi ſarete ſtati*. fuerint, *quelli ſaranno ſtati*.

INFINITIVI MODI

Temp. præſ. S. eſſe, *eſsere, che io ſono, tu ſei, quello è*. Pl. eſſe, *eſsere che noi ſiamo, voi ſiete, quelli ſono*.

Præt. imperf. S. eſſe, *eſsere, che io ero, e foſsi; tu eri, e foſsi; quello era, e foſse*. Pl. eſſe, *eſsere, che noi eramo, e foſsimo; uoi erate, e foſte, quelli erano, e foſsero*.

Præt. perf. S. fuiſſe, *eſsere ſtato, che io fui, ſono ſtato, e ſia ſtato; tu fuſti, ſei ſtato, e ſij ſtato, quello fù, è ſtato, e ſia ſtato*. Pl. fuiſſe, *eſsere ſtato, che noi fummo, e ſiamo ſtati, uoi foſte, e ſiete ſtati, quelli furono, ſono ſtati, e ſiano ſtati*.

Præt. pluſq. perf. S. fuiſſe, *eſsere ſtato, che io ero, e foſsi ſtato, tu eri, e foſsi ſtato, quello era, e foſse ſtato*. Pl. fuiſſe, *eſsere ſtati, che noi eramo, e fuſsimo ſtati, uoi erate, e foſte ſtati, quelli erano, e foſsero ſtati*.

Futur. S. fore, vel futurum, futuram, futurum eſſe, *che io ſarò, tu ſarai, quello ſarà*. Pl. fore, vel Futuros, futuras, futura eſſe, *che noi ſaremo, uoi ſarete, quelli ſaranno*.

Futur. Præt. Miſt. S. futurum, ram, rum fuiſſe, *che io ſarei ſtato, tu ſareſti ſtato, quello ſarebbe ſtato*. Pl. Futuros, ras, ra fuiſſe, *che noi ſaremmo ſtati, uoi ſareſte ſtati, quelli ſarebbero ſtati*.

Part. Futuri, futurus, ra, rum, *chi ſarà, hà da eſsere, dieue eſsere, per eſsere*.

Sic

Sic Inflectuntur.

Abſum,	es,	fui.	*eſſere lontano.*
Adſum,	es,	fui.	*eſſer preſente.*
Deſum,	es,	fui.	*mancare.*
Obſum,	es,	fui.	*nuocere.*
Proſum,	es,	fui.	*giouare, &c.*

Verbum proſum *interponit D, cum,* ſum, *incipit à vocali*, vt Proſum, Prodes, prodeſt, proderam, *&c.*

PRIMA CONIVGATIO Verbi Paſſiui AMOR.

INDICATIVI MODI

Tempus præſ. Sing.

AMor, *io ſono amato.* amaris, vel amare, *tu ſei amato.* amatur, *quello è amato.* Pl. amamur, *noi ſiamo amati.* amamini, *voi ſiete amati.* amantur, *quelli ſono amati.*

Præt. Imp. S. amabat, *io ero amato.* amabaris, vel amabare, *tu eri amato.* amabatur, *quello era amato.* Pl. amabamur, *noi eramo amati.* amabamini, *voi erate amati.* amabantur, *quelli erano amati.*

Præt. perf. S. amatur, a, um, ſum vel fui, *io fui, e ſono ſtato amato.* amatus es, vel fuiſti, *tu foſti, e ſei ſtato amato.* amatus eſt, vel fuit, *quello fù, & è ſtato amato.* Pl. amati, tæ, ta ſumus, vel fuimus, *noi fummo, e ſiamo ſtati amati.* amati eſtis, vel fuiſtis, *voi foſte, e ſiete ſtati amati.* amati ſunt, fuerunt, vel fuere, *quelli furono, e ſono ſtati amati.*

Præt. pluſq. perf. S. amatus, ta, tum eram, vel fueram, *io ero ſtato amato.* amatus, eras, vel fueras, *tu eri ſtato amato.* amatus erat, vel fuerat, *quello era ſtato amato.* Pl. amati, tæ, ta, eramus, vel fueramus, *noi eramo ſtati amati.* amati eratis, vel fueratis, *voi erate ſtati amati.* amati erant, vel fuerant, *quelli erano ſtati amati.*

Futur. S. amabor, *io ſarò amato.* amaberis, vel amabere, *tu ſarai amato.* amabitur, *quello ſarà amato.* Pl. amabimur, *noi ſaremo amati,* amabimini, *voi ſarete amati.* amabuntur, *quelli ſaranno amati.*

IMPERATIVI MODI

Temp. præſ. S. amare, vel amator, *ſij amato tu.* amator, vel ametur, *ſia amato quello.* P. amaminor, vel amemini,

mini, *ſiate amati voi*. amantor, vel amentur, *ſiano amati quelli*.

CONIVNCTIVI MODI

Temp. præſ. S. cùm amer, *io ſia amato, eſſendo amato*. ameris, vel amere, *tu ſij amato, eſſendo amato*. ametur, *quello ſia amato, eſſendo amato*. P. cùm amemur, *noi ſiamo amati, eſſendo amati*. amemini, *voi ſiete amati, eſſendo amati*. amentur, *quelli ſiano amati, eſſendo amati*.

Præt. Imp. S. cùm amarer, *io foſsi, ſarei amato, eſſendo amato*. amareris, vel amarere, *tu foſsi, ſareſti amato, eſſendo amato*. amaretur, *quello foſſe, ſarebbe amato. eſſendo amato*. P. cùm amaremur, *noi foſsimo, ſaremmo amati, eſſendo amati*. amaremini, *voi foſte, ſareſte amati, eſſendo amati*. amarentur, *quelli foſſero, ſarebbero amati, eſſendo amati*.

Præt. perf. S. cùm amatus, ta, tum ſim, vel fuerim, *io ſia ſtato amato, eſſendo ſtato amato*. amatus ſis, vel fueris, *tu ſij ſtato amato, eſſendo ſtato amato*. amatus ſit, vel fuerit, *quello ſia ſtato amato, eſſendo ſtato amato*. P. cùm amati, tæ, ta ſimus, vel fuerimus, *noi ſiamo ſtati amati, eſſendo ſtati amati*. amati ſitis, vel fueritis, *voi ſiate ſtati amati, eſſendo ſtati amati*. amati ſint, vel fuerint, *quelli ſiano ſtati amati, eſſendo ſtati amati*.

Præt. pluſq. perf. S. Cùm amatus, ta, tum eſſem, vel fuiſſem, *io foſsi, e ſarei ſtato amato, eſſendo ſtato amato*. amatus eſſes, vel fuiſſes, *tu foſsi, e ſareſti ſtato amato, eſsendo ſtato amato*. amatus eſſet, vel fuiſſet, *quello foſse, e ſarebbe ſtato amato, eſsendo ſtato amato*. P. cùm amati, tæ, ta eſſemus, vel fuiſſemus, *noi foſsimo, e ſaremmo ſtati amati, eſsendo ſtati amati*. amati eſſetis, vel fuiſſetis, *voi foſte, e ſareſte ſtati amati, eſsendo ſtati amati*. amati eſſent, vel fuiſſent. *quelli foſsero, e ſarebbero ſtati amati, eſsendo ſtati amati*.

Futur. S. amatus, ta, tum ero, vel fuero, *io ſarò ſtato amato*. amatus eris, vel fueris, *tu ſarai ſtato amato*. amatus erit, vel fuerit, *quello ſarà ſtato amato*. P. amati, tæ, ta, erimus, vel fuerimus *noi ſaremo ſtati amati*. amati, eritis, vel fueritis, *voi ſarete ſtati amati*. amati erunt, vel fuerint, *quelli ſaranno ſtati amati*.

INFINITIVI MODI

Temp. præſ. S. amari. *eſsere amato, che io ſono amato, tu ſei ama-*

ſei amato, quello è amato. P.amari, *eſſer amati, che noi ſiamo amati, voi ſiete amati, quelli ſono amati.*

Præt.imperf. S.amari, *eſſere amato, che io ero, e foſſi amato; tu eri, e foſsi amato; quello era, e foſſe amato.* P.amari, *eſſere amati, che noi eramo, e foſſimo amati; voi erate, & foſte amati; quelli erano, e foſſero amati.*

Præt.perf.amatum,tam,tum eſſe, vel fuiſſe, *eſſere ſtato amato, che io fui, ſono ſtato, ſia ſtato amato; tu foſti, ſei ſtato, ſia ſtato amato; quello fù, è ſtato ſia ſtato amato.* Pl. amatos,tas,ta eſſe, vel fuiſſe, *eſſere ſtati amati, che noi fummo, ſiamo ſtati amati; voi foſte, ſiete ſtati, ſiate ſtati amati; quelli furono, ſono ſtati, ſiano ſtati amati.*

Præt. pluſq.perf. S.amatum, tam, tum eſſe, vel fuiſſe; *eſſere ſtato amato, che io ero, e foſſi ſtato amato; tu eri, e foſſi ſtato amato; quello era, e foſſe ſtato amato.* P.amatos,tas,ta eſſe, vel fuiſſe, *eſſere ſtati amati, che noi eramo, e foſſimo ſtati amati; voi erate, e foſte ſtati amati, quelli erano, e foſſero ſtati amati.*

Futur.S.amatum iri, vel amandum, dam, dum eſſe, *che io ſarò, tu ſarai, quello ſarà amato.* P.amatum iri, vel amandos, das, da eſſe, *che noi ſaremo, voi ſarete, quelli ſaranno amati.*

Futur. præt. miſt. S.amandum, dam, dum fuiſſe, *che io ſarei ſtato, tu ſareſti ſtato, quello ſarebbe ſtato amato.* Pl.amandos, das, da fuiſſe, *che noi ſaremmo ſtati, voi ſareſte ſtati, quelli ſarebbero ſtati amati.*

Supinum. Amatu, *da eſſere amato, da amarſi.*

Part. præt. perf. & pluſq. perfecti. Amatus, ta, tum, *amato.*

Participium futuri. Amandus, da, dum, *da eſsere amato, per eſsere amato, degno d'eſsere amato.*

Sic flectuntur.

Laudor,	aris,	atus	ſum.	*eſser lodato.*
Vituperor,	aris,	atus	ſum.	*eſser biaſimato.*
Oror,	aris,	atus	ſum.	*eſser pregato, &c.*

SECVNDA CONIVGATIO.
Verbi Paſſiui DOCEOR.

INDICATIVI MODI.
Temp. Præſ. Sing.

DOceor, *io ſono inſegnato.* doceris, vel docere, *tu ſei inſegnato.* docetur, *quello è inſegnato.* Pl. docemur, *noi ſiamo*

ſiamo inſegnati. docemini, *voi ſiete inſegnati*. docentur, *quelli ſono inſegnati*.

Præt. imperf. S. docebar, *io ero inſegnato*. docebaris, vel docebare, *tù eri inſegnato*. docebatur, *quello era inſegnato*. Pl. docebamur, *noi eramo inſegnati*. docebamini, *voi erate inſegnati*. docebantur, *quelli erano inſegnati*.

Præt. perf. S. Doctus, ta, tum ſum, vel fui, *io fui, e ſono ſtato inſegnato*. doctus es, vel fuiſti, *tu foſti, e ſei ſtato inſegnato*. doctus eſt, vel fuit, *quello fù, & è ſtato inſegnato*. Pl. docti, tæ, ta ſumus, vel fuimus, *noi fummo, e ſiamo ſtati inſegnati*. docti eſtis, vel fuiſtis, *voi foſte, e ſiete ſtati inſegnati*. docti ſunt, fuerunt, vel fuere, *quelli furono, e ſono ſtati inſegnati*.

Præt. pluſq. perf. S. Doctus, ta, tum eram, vel fueram, *io ero ſtato inſegnato*. doctus eras, vel fueras, *tu eri ſtato inſegnato*. doctus erat, vel fuerat, *quello era ſtato inſegnato*. Pl. Docti, tæ, ta eramus, vel fueramus, *noi eramo ſtati inſegnati*. docti eratis, vel fueratis, *voi erate ſtati inſegnati*. docti erant, vel fuerant, *quelli erano ſtati inſegnati*.

Futur. S. Docebor, *io ſarò inſegnato*. doceberis, vel docebere, *tu ſarai inſegnato*. docebitur, *quello ſarà inſegnato*. Pl. Docebimur, *noi ſaremo inſegnati*. docebimini, *voi ſarete inſegnati*. docebuntur, *quelli ſaranno inſegnati*.

IMPERATIVI MODI

Temp. præſ. S. Docere, uel docetor, *sij inſegnato tu*. docetor, vel doceatur, *ſia inſegnato quello*. Pl. Doceminor, vel doceamini, *ſiate inſegnati voi*. docentor, vel doceantur, *ſiano inſegnati quelli*.

CONIVNCTIVI MODI

Temp. præſ. S. Cùm docear, *io ſia inſegnato, eſſendo inſegnato*. docearis, vel doceare, *tu sij inſegnato, esſendo inſegnato*. doceatur, *quello ſia inſegnato, eſſendo inſegnato*. Pl. Cùm doceamur, *noi ſiamo inſegnati, eſſendo inſegnati*. doceamini, *voi ſiate inſegnati, eſſendo inſegnati*. doceantur, *quelli ſiano inſegnati, eſſendo inſegnati*.

Præt. imperf. S. Cùm docerer, *io foſſi, e ſarei inſegnato, eſſendo inſegnato*. docereris, vel docerere, *tu foſti, e ſareſti inſegnato, eſſendo inſegnato*. doceretur, *quello foſſe, e ſarebbe inſegnato, eſſendo inſegnato*. Pl. Cùm doceremur, *noi foſsimo, e ſaremmo inſegnati, esſendo inſegnati*. doceremini, *voi foſte, e ſareſte inſegnati, eſſendo inſegnati*. doceren-

tur, *quelli foſſero, e ſarebbero inſegnati, eſſendo inſegnati.*

Præt. perf. S. Cùm doctus, ta, tum ſim, vel fuerim, *io ſia ſtato inſegnato, eſſendo ſtato inſegnato.* doctus ſis, vel fueris, *tu ſij ſtato inſegnato, eſſendo ſtato inſegnato.* doctus ſit, vel fuerit, *quello ſia ſtato inſegnato, eſſendo ſtato inſegnato.* P. Cùm docti, tæ, ta ſimus, vel fuerimus, *noi ſiamo ſtati inſegnati, eſſendo ſtati inſegnati.* docti ſitis, vel fueritis, *voi ſiete ſtati inſegnati, eſſendo ſtati inſegnati.* docti ſint, vel fuerint, *quelli ſiano ſtati inſegnati, eſſendo ſtati inſegnati.*

Præt. pluſq. perf. S. Cùm doctus, ta, tum, eſſem, vel fuiſſem, *io foſſi, e ſarei ſtato inſegnato, eſſendo ſtato inſegnato.* doctus eſſes, vel fuiſſes, *tu foſſi, e ſareſti ſtato inſegnato, eſſendo ſtato inſegnato.* doctus eſſet, vel fuiſſet, *quello foſſe, e ſarebbe ſtato inſegnato, eſſendo ſtato inſegnato.* P. Cùm docti, tæ, ta eſſemus, vel fuiſſemus, *noi foſſimo, e ſaremmo ſtati inſegnati, eſſendo ſtati inſegnati.* docti eſſetis, vel fuiſſetis, *voi foſte, e ſareſte ſtati inſegnati, eſſendo ſtati inſegnati.* docti eſſent, vel fuiſſent, *quelli foſſero, e ſarebbero ſtati inſegnati, eſſendo ſtati inſegnati.*

Futur. S. Doctus, ta, tum ero, vel fuero, *io ſarò ſtato inſegnato.* doctus eris, vel fueris, *tu ſarai ſtato inſegnato.* doctus erit, vel fuerit, *quello ſarà ſtato inſegnato.* Pl. Docti, tæ, ta erimus, vel fuerimus, *noi ſaremo ſtati inſegnati.* docti eritis, vel fueritis, *voi ſarete ſtati inſegnati.* docti, erunt, vel fuerint, *quelli ſaranno ſtati inſegnati.*

INFINITIVI MODI

Tempus præſ. S. Doceri, *eſſere inſegnato, che io ſono inſegnato, tu ſei inſegnato, quello è inſegnato.* Pl. Doceri, *eſſere inſegnati, che noi ſiamo inſegnati, voi ſiete inſegnati, quelli ſono inſegnati.*

Præt. imperf. S. Doceri, *eſſere inſegnato, che io ero, e foſſi inſegnato; tu eri, e foſſi inſegnato; quello era, e foſſe inſegnato.* P. Doceri, *eſſere inſegnati, che noi eramo, e foſſimo inſegnati; voi erate, e foſte inſegnati; quelli erano, e foſſero inſegnati.*

Præt. perf. S. doctum, tam, tum eſſe, vel fuiſſe, *eſſere ſtato inſegnato, che io fui, ſono ſtato inſegnato, ſia ſtato inſegnato; tu foſti, ſei ſtato inſegnato, sij ſtato inſegnato; quello fù, è ſtato inſegnato, ſia ſtato inſegnato.* P. Doctos, tas, ta eſſe, vel fuiſſe, *eſſere ſtati inſegnati, che noi fummo, e ſiamo ſtati inſegnati; voi foſte, ſiete ſtati inſegnati, ſiate ſtati inſegnati;*

ti ; quelli furono , ſono ſtati inſegnati , ſiano ſtati inſegnati.

Præt. pluſq. perf. S. Doctum, tam, tum eſſe, vel fuiſſe, *eſſere ſtato inſegnato, che io ero, e foſsi ſtato inſegnato; tu eri, e foſsi ſtato inſegnato; quello era, e foſse ſtato inſegnato.* P. Doctos, tas, ta eſſe, vel fuiſſe, *eſſere ſtati inſegnati, che noi eramo, e foſsimo ſtati inſegnati; voi erate, e foſte ſtati inſegnati; quelli erano, e foſſero ſtati inſegnati.*

Futur. S. Doctum iri, vel docendum, dam, dum eſſe: *che io ſarò, tu ſarai, quello ſarà inſegnato.* P. Doctum, iri, vel docendos, das da eſſe, *che noi ſaremo, voi ſarete, quelli ſaranno inſegnati.*

Futur. præt. Miſt. Docendum, dam, dum fuiſſe, *che io ſarei ſtato, tu ſareſti ſtato, quello ſarebbe ſtato inſegnato* : Pl. Docendos, das, da fuiſſe; *che noi ſaremmo ſtati, voi ſareſte ſtati, quelli ſarebbero ſtati inſegnati.*

Supinum Doctu, *da eſſere inſegnato, da inſegnarſi.*

Participia præt. perf. & pluſq. perfecti, Doctus, ta, tum, *inſegnato.*

Participium futuri. Docendus, da, dum, *da eſſere inſegnato, per eſſere inſegnato, degno d'eſſere inſegnato.* Ita

Iubeor,	eris,	iuſſus	ſum.	*eſsere comandato.*
Moneor,	eris,	monitus	ſum.	*eſsere auuiſato.*
Habeor,	eris,	habitus	ſum.	*eſsere ſtimato, &c.*

TERTIA CONIVGATIO
Verbi Paſſiui LEGOR.

INDICATIVI MODI
Tempus præſ. Sing.

Legor, *io ſon letto.* legeris, vel legere, *tu ſei letto.* legitur, *quello è letto.* P. Legimur, *noi ſiamo letti.* legimini, *voi ſiete letti.* leguntur, *quelli ſono letti.*

Præt. imperf. S. Legebar, *io ero letto.* legebaris, vel legebare, *tu eri letto.* legebatur, *quello era letto.* P. Legebamur, *noi eramo letti.* legebamini, *voi erate letti.* legebantur, *quelli erano letti.*

Præt. perf. S. Lectus, ta, tum ſum, vel fui, *io fui, e ſono ſtato letto.* lectus es, vel fuiſti, *tu foſti, e ſei ſtato letto.* lectus eſt, vel fuit, *quello fù, & è ſtato letto.* P. Lecti, tæ, ta ſumus, vel fuimus, *noi fummo, e ſiamo ſtati letti.* lecti eſtis, vel fuiſtis,

voi foſte, e ſiete ſtati letti. lecti ſunt, fuerunt, vel fuere, *quelli furono, e ſono ſtati letti*.

Præt. pluſq. perf. S. Lectus,ta,tum eram, vel fueram, *io ero ſtato letto*. lectus eras, vel fueras, *tu eri ſtato letto*. lectus erat, vel fuerat, *quello era ſtato letto*. P. Lecti, tæ, ta eramus, vel fueramus, *noi eramo ſtati letti*. lecti eratis, vel fueratis, *voi erate ſtati letti*. lecti erant, uel fuerant, *quelli erano ſtati letti*.

Futur. S. Legar, *io ſarò letto*. legeris, uel legere, *tu ſarai letto*. legetur, *quello ſarà letto*. Pl. Legemur, *noi ſaremo letti*. legemini, *voi ſarete letti*. legentur, *quelli ſaranno letti*.

IMPERATIVI MODI

Temp. præſ. S. Legere, vel legitor, *sij letto tu*. legitor, uel legatur, *ſia letto quello*. Pl. Legiminor, uel legamini, *ſiate letti voi*. leguntor, uel legantur, *ſiano letti quelli*.

CONIVNCTIVI MODI

Temp. præſ. S. Cùm legar, *io ſia letto, eſſendo letto*. legaris, uel legare, *tu sij letto, eſsendo letto*. legatur, *quello ſia letto, eſsendo letto*. Pl. Cùm legamur, *noi ſiamo letti, eſsendo letti*. legamini, *voi ſiate letti, eſsendo letti*. legantur, *quelli ſiano letti, eſsendo letti*.

Præt. imperf. S. Cùm legerer, *io foſsi, e ſarei letto, eſsendo letto*. legereris, uel legerere, *tu foſsi, e ſareſti letto, eſsendo letto*. legeretur, *quello foſse, e ſarebbe letto, eſsendo letto*. Pl. Cùm legeremur, *noi foſsimo, e ſaremmo letti, eſsendo letti*. legeremini, *voi foſte, e ſareſte letti, eſsendo letti*. legerentur, *quelli foſsero, e ſarebbero letti, eſsendo letti*.

Præt. perf. S. Cùm lectus, ta,tum ſim,uel fuerim, *io ſia ſtato letto, eſsendo ſtato letto*. lectus ſis, uel fueris, *tu sij ſtato letto, eſſendo ſtato letto*. lectus ſit,uel fuerit, *quello ſia ſtato letto, eſsendo ſtato letto*. Pl. Cùm lecti, tæ, ta ſimus,uel fuerimus, *noi ſiamo ſtati letti, eſsendo ſtati letti*. lecti ſitis, uel fueritis, *voi ſiate ſtati letti, eſsendo ſtati letti*. lecti ſint, uel fuerint, *quelli ſiano ſtati letti, eſsendo ſtati letti*.

Præt. pluſq. perf. S. Cùm lectus, ta, tum eſſem, uel fuiſſem, *io foſſi, e ſarei ſtato letto, eſsendo ſtato letto*. lectus eſſes, uel fuiſſes, *tu foſsi, e ſareſti ſtato letto, eſsendo ſtato letto*. lectus eſſet, uel fuiſſet, *quello foſse, e ſarebbe ſtato letto, eſsendo ſtato letto*. Pl. Cùm lecti, tæ, ta eſſemus, uel fuiſſemus, *noi foſsimo, e ſaremmo ſtati letti, eſsendo ſtati letti*, lecti eſſetis, uel fuiſſetis, *voi foſte, e ſareſte ſtati letti, eſsendo ſtati letti*, lecti eſſent, uel fuiſ-

fuiſſent, *quelli foſsero, e ſarebbero ſtati letti, eſsendo ſtati letti.*

Futur. S. Lectus, ta, tum ero, uel fuero, *io ſarò ſtato letto.* lectus eris, uel fueris, *tu ſarai ſtato letto.* lectus erit, uel fuerit, *quello ſarà ſtato letto.* P. Lecti, tæ, ta erimus, uel fuerimus, *noi ſaremo ſtati eletti.* lecti eritis, uel fueritis, *voi ſarete ſtati letti.* lecti erunt, uel fuerint, *quelli ſaranno ſtati letti.*

INFINITIVI MODI

Temp. præſ. S. Legi, *eſsere letto, che io ſono letto, tu ſei letto, quello è letto.* P. Legi, *eſser letti, che noi ſiamo letti, voi ſiete letti, quelli ſono letti.*

Præt. imperf. S. Legi, *eſser letto, che io ero, e foſsi letto, tu eri, e foſsi letto, quello era, e foſse letto.* P. Legi, *eſser letti, che noi eramo, e foſsimo letti, voi erate, e foſte letti, quelli erano, e foſsero letti.*

Præt. perf. S. Lectum, tam, tum eſſe, uel fuiſſe, *eſsere ſtato letto, che io fui, ſono ſtato letto, ſia ſtato letto; tu foſti, ſei ſtato letto, sij ſtato letto; quello fù, è ſtato letto, ſia ſtato letto.* P. Lectos, tas, ta eſſe, uel fuiſse, *eſser ſtati letti, che noi fummo, ſiamo ſtati letti; voi foſte ſiete ſtati letti, ſiate ſtati letti; quelli furono, ſono ſtati letti, ſiano ſtati letti.*

Præt. pluſq. perf. S. Lectum, tam, tum eſſe, uel fuiſſe, *eſser ſtato letto, che io ero, e foſsi ſtato letto; tu eri, e foſsi ſtato letto; quello era, e foſse ſtato letto.* P. Lectos, tas, ta eſſe, uel fuiſſe, *eſser ſtati letti, che noi eramo, e foſsimo ſtati letti, voi erate, e foſte ſtati letti, quelli erano, e foſsero ſtati letti.*

Futur. S. Lectum, iri, uel legendum, dam, dum eſſe, *che io ſarò, tu ſarai, quello ſarà letto.* P. Lectum iri, uel legendos, das, da eſſe, *che noi ſaremo, voi ſarete, quelli ſaranno letti.*

Futur. præt. miſt. S. Legendum, dam, dum fuiſſe, *che io ſarei ſtato, tu ſareſti ſtato, quello ſarebbe ſtato letto.* P. Legendos, das, da fuiſſe, *che noi ſaremmo ſtati, voi ſareſte ſtati, quelli ſarebbero ſtati letti.*

Supinum. Lectu, *da eſsere letto, da leggerſi.*

Participium præt. perfecti, & pluſquam perfecti. Lectus, ta, tum, *letto.*

Participium futuri Legendus, da, dum, *da eſser letto, per eſser letto, degno di eſser letto.*

Sic coniugantur.

Quæror,	eris,	quæſitus	ſum.	*eſser cercato.*
Soluor,	eris,	ſolutus	ſum.	*eſsere ſciolto.*
Vincor,	eris,	uictus	ſum.	*eſsere vinto &c.*

QVARTA CONIVGATIO
Verbi Paſſiui AVDIOR.

INDICATIVI MODI
Tempus præſens Sing.

AVdior, *io ſono vdito*. audiris, vel audire, *tu ſei vdito*, auditur, *quello è vdito*. P. Audimur, *noi ſiamo vditi*. audimini, *voi ſiete vditi*, audiuntur, *quelli ſono vditi*.

Præt. imperf. S. Audiebar, *io ero vdito*, audiebaris, vel audiebare, *tu eri vdito*. audiebatur, *quello era vdito*. P. Audiebamur, *noi eramo vditi*. audiebamini, *voi erate vditi*. audiebantur, *quelli erano vditi*.

Præt. perf. S. Auditus, a, um ſum, vel fui, *io fui, e ſono ſtato vdito*. auditus, es, vel fuiſti, *tu foſti, e ſei ſtato vdito*. auditus eſt, vel fuit, *quello fù, è ſtato vdito*. P. Auditi, tæ, ta ſumus, vel fuimus, *noi fummo, e ſiamo ſtati vditi*. auditi eſtis, vel fuiſtis, *voi foſte, e ſiete ſtati vditi*. auditi ſunt, fuerunt, vel fuere, *quelli furono, e ſono ſtati vditi*.

Præt. pluſq. perf. S. Auditus, ta, tum eram, vel fueram, *io ero ſtato vdito*. auditus eras, vel fueras, *tu eri ſtato vdito*, auditus erat, vel fuerat, *quello era ſtato vdito*. Pl. auditi, tæ, ta eramus, vel fueramus, *noi eramo ſtati vditi*, auditi eratis, vel fueratis, *voi erate ſtate vditi*. auditi erant, vel fuerant, *quelli erano ſtati vditi*.

Futur. S. Audiar, *io ſarò vdito*. audieris, vel audiere, *tu ſarai vdito*. audietur, *quello ſarà vdito* P. Audiemur, *noi ſaremo vditi*. audiemini, *voi ſarete vditi*. audientur, *quelli ſaranno vditi*.

IMPERATIVI MODI
Tempus præſ. S. Audire, vel auditor, *sij vdito tu*, auditor, vel audiatur, *ſia vdito quello*. P. Audiminor, vel audiamini, *ſiate vditi voi*, audiuntor, vel audiantur, *ſiano vditi quelli*.

CONIVNCTIVI MODI
Temp. præſ. S. Cùm audiar, *io ſia vdito, eſsendo vdito*. audiaris, vel audiare, *tu sij vdito, eſsendo vdito*. audiatur, *quello ſia vdito, eſsendo vdito*. P. Cùm audiamur, *noi ſiamo vditi, eſſendo vditi*. audiamini, *uoi ſiate vditi, eſsendo vditi*. audiantur, *quelli ſiano vditi, eſsendo vditi*.

Præt. imper. S. Cùm audirer, *io foſsi, e ſarei vdito, eſsendo vdito*. audireris, vel audirere, *tu foſsi, e ſareſti vdito, eſsendo vdito*. audiretur, *quello foſse, e ſarebbe vdito, eſsendo vdito*.

P. Cùm

P. Cùm audiremur, *noi foſsimo, e ſaremmo vditi, eſsendo vditi.* audiremini, *voi foſte, e ſareſte vditi, eſsendo vditi*, audirentur, *quelli foſsero, e ſarebbero vditi, eſsendo vditi.*

Præt. perf. S. Cùm auditus, ta, tum ſim, vel fuerim, *io ſia ſtato vdito, eſsendo ſtato vdito.* auditus ſis, vel fueris, *tu ſij ſtato udito, eſsendo ſtato udito.* auditus ſit, vel fuerit, *quello ſia ſtato vdito, eſsendo ſtato udito.* P. Cùm auditi, tæ, ta ſimus, vel fuerimus, *noi ſiamo ſtati uditi, eſsendo ſtati uditi.* auditi ſitis, vel fueritis, *uoi ſiate ſtate uditi, eſsendo ſtati uditi.* auditi ſint, uel fuerint, *quelli ſiano ſtati uditi, eſsendo ſtati uditi.*

Præt. pluſq. perf. S. Cùm Auditus, ta, tum eſſem, uel fuiſſem, *io foſsi, e ſarei ſtato udito, eſsendo ſtato udito.* auditus eſſes, uel fuiſſes, *tu foſsi, e ſareſti ſtato udito, eſsendo ſtato udito.* auditus eſſet, uel fuiſſet, *quello foſse, e ſarebbe ſtato udito, eſsendo ſtato udito.* P. Cùm auditi, tæ, ta eſſemus, uel fuiſſemus, *noi foſsimo, e ſaremmo ſtati uditi, eſsendo ſtati uditi.* auditi eſsetis, uel fuiſsetis, *uoi foſte, e ſareſte ſtati uditi, eſsendo ſtati uditi.* auditi eſsent, uel fuiſsent, *quelli foſsero, e ſarebbero ſtati uditi, eſsendo ſtati uditi.*

Futur. S. Auditus, ta, tum ero, uel fuero, *io ſarò ſtato udito.* auditus eris, uel fueris, *tu ſarai ſtato udito.* auditus erit, uel fuerit, *quello ſarà ſtato udito.* P. auditi, tæ, ta erimus, uel fuerimus, *noi ſaremo ſtati uditi.* auditi eritis, uel fueritis, *uoi ſarete ſtati uditi.* auditi erunt, uel fuerint, *quelli ſaranno ſtati uditi.*

INFINITIVI MODI

Temp. præſ. S. Audiri, *eſsere udito, che io ſono udito, tu ſei udito. quello è udito.* P. Audiri, *eſsere uditi, che noi ſiamo uditi, uoi ſiete uditi, quelli ſono uditi.*

Præt. imperf. S. Audiri, *eſser udito, che io ero, e foſsi udito, tu eri, e foſsi udito, quello era, e foſse udito.* Pl. Audiri, *eſser uditi, che noi eramo, e foſsimo uditi; uoi erate, e foſte uditi, quelli erano, e foſsero uditi.*

Præt. perf. S. Auditum, tam, tum eſse, uel fuiſse, *eſsere ſtato vdito, che io fui, ſono ſtato vdito, e ſia ſtato udito; tu foſti, ſei ſtato vdito, ſij ſtato udito, quello fù, è ſtato udito, ſia ſtato udito.* P. Auditos, tas, ta, eſse, uel fuiſse, *eſſere ſtati uditi, che noi fummo, ſiamo ſtati uditi; uoi foſte, ſiete ſtati uditi, e ſiate ſtati uditi; quelli furono, ſono ſtati uditi, e ſiano ſtati uditi.*

Præt. pluſq. perf. S. Auditum, tam, tum eſse, uel fuiſse,

eſsere ſtato udito, che io ero, e foſsi ſtato udito; tu eri, e foſsi ſtato udito; quello era, e foſse ſtato udito. P. Auditos, tas, ta eſſe, uel fuiſſe, *eſsere ſtati uditi, che noi eramo, e foſsimo ſtati uditi; voi erate, e foſte ſtati uditi, quelli erano, e foſsero ſtati uditi*.

Futur. S. Auditum iri, uel audiendum, dam, dum eſſe, *che io ſarò, tu ſarai, quello ſarà udito*. P. Auditum, iri, uel audiendos, das, da eſſe, *che noi ſaremo, voi ſarete, quelli ſaranno uditi*.

Futur. præt. miſtum, Audiendum, dam, dum fuiſſe, *che io ſarei ſtato, tu ſareſti ſtato, quello ſarebbe ſtato udito*. P. Audiendos, das, da fuiſſe, *che noi ſaremmo ſtati, uoi ſareſte ſtati, quelli ſarebbero ſtati uditi*.

Supinum Auditu, *da eſser udito, da udirſi*.

Participia præt. perfecti, & pluſq. perfecti. Auditus, ta, tum, *udito*.

Participium futuri. Audiendus, da, dum, *da eſser udito, per eſser udito, degno d'eſser udito*.

Sic coniugantur.

Erudior,	iris,	itus	ſum.	*eſser ammaeſtrato*.
Nutrior,	iris,	itus	ſum.	*eſser nutrito*.
Sentior,	iris,	ſenſus	ſum.	*eſser ſentito &c*.

CONIVGATIO
Verbi Deponentis VTOR vt Legor.
Cum ſignificatione Neutra.

INDICATIVI MODI
Tempus præſens, Sing.

VTor *io mi ſeruo*. Vteris, vel vtere, *tu ti ſerui*. vtitur, *quello ſi ſerue*. P. Vtimur, *noi ci ſeruiamo*. vtimini, *voi vi ſeruite*. vtuntur, *quelli ſi ſeruono*.

Præt. imperf. S. Vtebar, *io mi ſeruiuo*. vtebaris, vel vtebare, *tu ti ſeruiui*. vtebatur, *quello ſi ſeruiua*. P. Vtebamur, *noi ci ſeruiuamo*. Vtebamini, *voi vi ſeruiuate*. vtebantur, *quelli ſi ſeruiuano*.

Præt. perf. S. Vſus, a, um ſum vel fui, *io mi ſeruij, e mi ſon ſeruito*. Vſus es, vel fuiſti, *tu ti ſeruiſti, e ti ſei ſeruito*. vſus eſt, vel fuit, *quello ſi ſerui, e ſi è ſeruito*. P. Vſi, æ, a ſumus, vel fuimus, *noi ci ſeruimmo, e ci ſiamo ſeruiti*. vſi eſtis, vel fuiſtis, *voi vi ſeruiſte, e vi ſiete ſeruiti*. vſi ſunt, fuerunt, vel fuere, *quelli ſi ſeruirono, e ſi ſono ſeruiti*.

Præt.

Præt.pluſq. perf. S.Vſus, ſa, ſum eram, vel fueram, *io mi ero ſeruito*, vſus eras, vel fueras, *tu ti eri ſeruito.* vſus erat, vel fuerat, *quello ſi era ſeruito.* P.Vſi, ſæ, ſa eramus, vel fueramus, *noi ci eramo ſeruiti.* vſi eratis, vel fueratis, *voi vi erate ſeruiti.* vſi erant, vel fuerant. *quelli ſi erano ſeruiti.*

Futur.S.Vtar, *io mi ſeruirò*, vteris, vel vtere, *tu ti ſeruirai.* vtetur, *quello ſi ſeruirà.* P. Vtemur, *noi ci ſeruiremo.* vtemini, *voi vi ſeruirete.* vtentur, *quelli ſi ſeruiranno.*

IMPERATIVI MODI

Temp.præſ.S.Vtere, vel vtitor, *ſeruiti tu.* vtitor, vel vtatur. *ſi ſerua quello.* P.Vtiminor, vel Vtamini, *ſeruiteui voi.* Vtuntor, vel vtantur, *ſi ſeruino quelli.*

CONIVNCTIVI MODI

Temp. præſ. S. Cùm vtar, *io mi ſerua, ſeruendomi.* vtaris, vel vtare. *tu ti ſerui, ſeruendoti.* vtatur, *quello ſi ſerua, ſeruendoſi.* P. Cùm Vtamur, *noi ci ſeruiamo, ſeruendoci.* vtamini, *voi vi ſeruiate, ſeruendoui* vtantur, *quelli ſi ſeruino, ſeruendoſi.*

Præt.imperf.S.Cùm vterer, *io mi ſeruiſſi, mi ſeruirei ſeruendomi.* Vtereris, *vel* vterere, *tu ti ſeruiſſi, ti ſeruireſti, ſeruendoti.* vteretur, *quello ſi ſeruiſſe, ſi ſeruirebbe, ſeruendoſi.* Pl.Cùm vteremur, *noi ci ſeruiſſimo, ci ſeruiremmo, ſeruendoci*, vteremini, *voi vi ſeruiſte, vi ſeruireſte, ſeruendoui*, vterentur, *quelli ſi ſeruiſſero, ſi ſeruirebbero, ſeruendoſi.*

Præt. perf. S. Cùm Vſus, ſa, ſum, ſim, vel fuerim, *io mi ſia ſeruito, eſſendomi ſeruito.* vſus ſis, *vel* fueris, *tu ti ſij ſeruito, eſſendoti ſeruito.* vſus ſit, *vel* fuerit, *quello ſia ſeruito, eſſendoſi ſeruito.* P. Cùm Vſi, ſæ, ſa, ſimus, *vel* fuerimus, *noi ci ſiamo ſeruiti, eſſendoci ſeruiti.* vſi ſitis, *vel* fueritis, *voi vi ſiate ſeruiti, eſſendoui ſeruiti.* vſi ſint, *vel* fuerint, *quelli ſi ſiano ſeruiti, eſſendoſi ſeruiti.*

Præt.pluſq.perf. S.Cùm Vſus, ſa, ſum eſſem, *vel* fuiſſem, *io mi foſſi, mi ſarei ſeruito, eſſendomi ſeruito.* Vſus eſſes, *vel* fuiſſes, *tu ti foſſi, ti ſareſti ſeruito, eſſendoſi ſeruito*, vſus eſſet, *vel* fuiſſet, *quello ſi foſſe, ſi ſarebbe ſeruito, eſſendoſi ſeruito.* Pl.Cùm Vſi, ſæ, ſa eſſemus, *vel* fuiſſemus, *noi ci foſſimo, ci ſaremmo ſeruiti, eſſendoci ſeruiti.* vſi eſſetis, *vel* fuiſſetis, *voi vi foſte, vi ſareſte ſeruiti, eſſendoui ſeruiti.* vſi eſſent, *vel* fuiſſent, *quelli ſi foſsero ſi ſarebbero ſeruiti, eſsendoſi ſeruiti.*

Futur. S. Cùm Vſus, ſa, ſum ero, *vel* fuero, *io mi ſarò ſeruito.* vſus eris, *vel* fueris, *tu ti ſarai ſeruito.* vſus erit, *vel* fuerit,

Digitized by Google

quello ſi ſarà ſeruito. Pl. vſi, ſę, ſa, erimus, *vel* fuerimus, *noi ci ſaremo ſeruiti.* vſi eritis, *vel* fueritis, *voi vi ſarete ſeruiti.* vſi erunt, *vel* fuerint, *quelli ſi ſaranno ſeruiti.*

INFINITIVI MODI

Temp. præſ. & Imperf. S. & Pl. Vti, *ſeruirſi, che io mi ſeruo, mi ſeruiuo, ti ſerui, ti ſeruiui &c.*

Præt. perf. & pluſq. perf. S. Vſum, ſam, ſum, eſſe, *vel* fuiſſe, *eſſerſi ſeruito, che io mi ſeruij, mi ſon ſeruito, mi ſia ſeruito, e che io m'ero, e mi foſſi ſeruito &c.*

Pl. vſos, ſas, ſa eſſe, *vel* fuiſſe, *eſſerſi ſeruito, che noi ci ſeruimmo, ci ſiamo, c'eramo, e ci foſſimo ſeruiti &c.*

Futur. Vſurum, ram, rum eſſe, *che io mi ſeruirò, tu ti ſeruirai, quello ſi ſeruirà.* Pl. Vſuros, ras, ra, eſſe, *che noi ci ſeruiremo, voi vi ſeruirete, quelli ſi ſeruiranno.*

Futur. Præter. miſtum: Vſurum, ram, rum fuiſſe, *che io mi ſarei ſeruito, tu ti ſareſti ſeruito, quello ſi ſarebbe ſeruito.*

Pl. Vſuros, ras, ra fuiſſe, *che noi ci ſaremmo ſeruiti, voi vi ſareſte ſeruiti, quelli ſi ſarebbero ſeruiti.*

Gerundia Vtendi, *di ſeruirſi.* Vtendum, *à ſeruirſi.* vtendo, *ſeruendoſi, con ſeruirſi.*

Supinum, Vſum, *à ſeruirſi.*

Participia præſentis, & Imperf. Vtens, entis, *quello che ſi ſerue, ſi ſeruiua, ſeruendoſi.*

Præt. perf. & pluſq. perf. Vſus, ſa, ſum; *quello che ſi è ſeruito.*

Futuri, Vſurus, ra, rum, *per ſeruirſi.*

Futuri Paſſiui, Vtendus, da, dum, *da vſarſi.*

Admonitio.

Iuxta normam præmiſſarum Coniugationum omnia Verba inflectuntur; Quædam tamen actiuæ terminationis modum imitantur cum ſignificatione paſſiua, aut neutra, vt vapulo, as, aui, atum, *eſſer battuto.* Cedo, is, ſi, ſum, *partirſi.* Alia actiuæ ſignificationis, aut neutræ paſſiuorum coniugationem aſciſcunt, vt multa deponentia, æmulor, aris, atus ſum, *imitare;* Conor, aris, atus ſum, *sforzarſi.* Alia ſignificationem actiuam quibuſdam temporibus variant in neutram, vt eo, *io vado;* iui, *io andai, e ſono andato.* Naſcor, *io naſco*, natus ſum, vel fui, *io nacqui, e ſon nato:* Quorum varietati paulatim aſſueſcant Tyrones.

DE-

DEFECTIVORVM, ET ANOMALORVM CONIVGATIONES.

Verbi EO *Coniugatio.*
Indicatiui præſens Sing.

EO, *io vado.* is, *tu vai.* it, *quello và.* P.imus, *noi andiamo.* itis, *voi andate.* eunt, *quelli vanno.*

Imperf. S.Ibam, *io andauo*, ibas, ibat. P.ibamus, *noi andauamo*, ibatis, ibant.

Perf.S.Iui, *io andai, e ſono andato.* iuiſti, *tu andaſti, e ſei andato.* iuit, *quello andò, & è andato.* P.Iuimus, *noi andammo, e ſiamo andati.* iuiſtis, *voi andaſte, e ſiete andati.* iuerunt, vel iuere, *quelli andarono, e ſono andati.*

Pluſq. perf. S.Iueram, *io ero andato.* iueras, *tu eri andato.* iuerat, *quell'era andato.* P.Iueramus, *noi eramo andati.* iueratis, *voi erate andati.* iuerant, *quelli erano andati.*

Futur.Ibo, *io anderò.* ibis, ibit. P.Ibimus, *noi anderemo.* ibitis, ibunt.

Imperatiui.

Præſens S.I, vel ito, *và tu.* ito, vel eat, *vada quello.* P.Ite, vel itote, *andate voi*, eunto, vel eant, *vadino quelli.*

Coniunctiui.

Præſens S. Cùm eam, *io vadi, andando.* eas, eat. P. Cùm eamus, *noi andiamo andando.* eatis, eant.

Imperf. S. Cùm irem, *io andaſſi, anderei, andando.* ires, iret. P.Iremus, *noi andaſſimo, anderemmo, andando*, iretis, irent.

Perf. S.Cùm iuerim, *io ſia andato, eſſendo andato.* iueris, iuerit. P. Cùm iuerimus, *noi ſiamo andati, eſſendo andati.* iueritis, iuerint.

Pluſq.perf.S.Cùm iuiſſem, *io foſſi ſarei andato, eſſendo andato.* iuiſſes, iuiſſet. P. Cùm iuiſſemus, *noi foſsimo, ſaremmo andati, eſſendo andati*, iuiſſetis, iuiſſent.

Futur. S. Iuero, *io ſarò andato.* iueris, iuerit. P.iuerimus, *noi ſaremo andati.* iueritis, iuerint.

Infinitiui.

Præſ. & imperf. S. & P. ire, *andare, che io vado, e andauo &c.*

Perf. & pluſq. perf. S. & P. iuiſſe, *eſſer andato, che io andai,*

dai, e ſono andato, e ſia andato; e che io ero andato, e foſſi andato &c.

Futur. S. iturum, ituram, iturum eſſe, *che io anderò, tu anderai &c.* pl. ituros, ituras, itura eſſe, *che noi anderemo, voi anderete, &c.*

Futur. præt. miſt. S. iturum, ram, rum fuiſſe, *che io ſarei andato, tu ſareſti &c.* pl. ituros, ras, ra fuiſſe; *che noi ſaremmo andati, voi ſareſte &c.*

Gerundia. Eundi, *di andare.* eundum, *ad andare,* eundo, *andando, con andare.*

Supinum, Itum, *ad andare.*

Participia præſ. & Imperſ. iens, euntis, *chi và, andaua, andando.*

Futuri. Iturus, ra, rum, *chi anderà, douerà andare, per andare.*

Sic coniugantur compoſita.

Abeo, Adeo, Anteeo, Circumeo, Coeo, Pereo, *& alia.* Prodeo, *&* Redeo, *interponunt* d. *Inſuper* Væneo, *eſſer venduto: Sic etiam coniugantur,* Queo *potere, &* Nequeo *non potere, que tamen carent Imperatiuo modo, & eorum gerundia, & participia vix reperiuntur.*

Verbi Actiui FERO Coniugatio.

Indicatiui præſ. ſing.

FEro, *io porto.* fers, fert. P. ferimus, *noi portiamo.* fertis, ferunt.

Imperf. S. Ferebam, *io portauo.* ferebas, ferebat. pl. ferebamus, ferebatis, ferebant.

Perf. S. Tuli, *io portai, & hò portato.* tuliſti, tulit. pl. tulimus, tuliſtis, tulerunt, vel tulere.

Pluſq. perf. S. Tuleram, *io haueuo portato.* tuleras, tulerat. Pl. tuleramus, tuleratis, tulerant.

Futur. Feram, *io porterò.* feres, feret. Pl. feremus, feretis, ferent.

Imperatiui.

Præſens S. Fer, vel ferto, *porta tu.* ferto, vel ferat. Pl. ferte, vel fertote, *portate voi.* ferunto, vel ferant.

Coniunctiui.

Præſ. S. Cùm feram, *io porti portando.* feras, ferat. P. Cùm feramus, feratis, ferant.

Imperf. S. Cùm ferrem, *io portaſsi, porterei, portando,* ferres,

res,ferret. P.cùm ferremus, *noi portaſſimo, porteremmo, portando,* ferretis, ferrent.

Perf.S.Cùm tulerim, *io habbia portato, hauendo portato*, tuleris, tulerit. Pl.cùm tulerimus, *noi habbiamo portato, hauendo portato.* tuleritis, tulerint.

Pluſq.perf.S.Cùm tuliſſem, *io haueſſi, haurei portato, hauendo portato.* tuliſſes, tuliſſet. P.cùm tuliſſemus, *noi haueſsimo, haueremmo portato, hauendo portato*, tuliſſetis, tuliſſent.

Futur.S.tulero, *io hauerò portato.* tuleris, tulerit. Pl.tulerimus, *noi haueremo portato.* tuleritis, tulerint.

Infinitiui.

Præſ. & imperf. S. & P. ferre, *portare, che io porto, e portauo, &c.*

Perf. & pluſq. perf. S. & P. tuliſſe, *hauer portato, che io portai, &c.*

Futur.S.laturum, ram, rum, eſſe. P.laturos, ras, ra, eſſe, *che io porterò, tu potterai &c.*

Futur.præt.miſt.S.laturum, ram, rum fuiſse. P.laturos, ras, ra fuiſse, *che io hauerei portato &c.*

Gerundia ferendi, *di portare*, ferendum, *à portare*, ferendo, *portando, con portare.*

Supinum, latum, *à portare.*

Participia præſ. & imperf. Ferens, ferentis, *chi porta, ò portaua, portando.*

Futuri, laturus, ra, rum, *chi porterà, hà da portare, deue portare, per portare.*

Verbi Paſſiui FEROR Coniugatio.

Indicatiui præſ. ſing.

FEror, *io ſon portato.* ferris, vel ferre, fertur. Pl. ferimur, ferimini, feruntur.

Imperf.S.ferebar, *io ero portato.* ferebaris, vel ferebare, ferebatur. Pl. ferebamur, ferebamini, ferebantur.

Perf. S. Latus, ta, tum ſum, vel fui, *io fui, e ſono ſtato portato.* latus es, vel fuiſti. latus eſt, vel fuit. Pl. lati, tæ, ta ſumus, vel fuimus. lati eſtis, vel fuiſtis. lati ſunt, fuerunt, vel fuere.

Pluſq. perf. S. Latus, ta, tum eram, vel fueram; *io ero ſtato portato.* latus eras, vel fueras, latus erat, vel fuerat. P.lati, tæ, ta eramus, vel fueramus. lati eratis, vel fueratis. lati erant, vel fuerant.

Futur. S. Ferar, *io ſarò portato.* fereris, vel ferere, ferebatur. P. feremur, feremini, ferentur.

Imperatiui.

Præſ. S.Ferre vel fertor, *ſij portato tu,* fertor. Pl. feriminor, vel ferimini, feruntur.

Coniunctiui.

Præſens. Cùm ferar, *io ſia portato, eſſendo portato.* feraris, vel ferare, feratur. P.Cùm feramur, feramini, ferantur.

Imperf. S. Cùm ferrer, *io fuſsi, ſarei portato, eſsendo port ato.* ferreris, vel ferrere, ferretur. P. Cùm ferremur, ferremini, ferrentur.

Perf. S.Cùm latus, ta, tum ſim, vel fuerim, *io ſia ſtato portato, eſsendo ſtato portato.* latus ſis, vel fueris. latus ſit, vel fuerit. P. cùm lati, tæ, ta, ſimus vel fuerimus. lati ſitis, vel fueritis. lati ſint, vel fuerint.

Pluſq.perf. S.Cùm latus, ta, tum eſſem, vel fuiſſem, *io fuſsi, ſarei ſtato portato, eſsendo ſtato portato.* latus eſſes, vel fuiſſes. latus eſſet, vel fuiſſet. P. lati, tæ, ta, eſſemus, vel fuiſſemus. lati eſſetis, vel fuiſſetis. lati eſſent, vel fuiſſent.

Futur.latus, ta, tum ero, vel fuero, *io ſarò ſtato portato.* latus eris, vel fueris. latus erit, vel fuerit. Pl. lati, tæ, ta erimus, vel fuerimus. lati eritis, vel fueritis. lati erunt, vel fuerint.

Infinitiui.

Præſ. & Imperf. S.& P. ferri. *eſser portato, che io &c.*

Perf. & pluſq. perf. S.latum, tam, tum eſſe, vel fuiſſe. P.latos, tas, ta eſſe, *vel* fuiſſe, *eſsere ſtato portato, che io &c.*

Futur. S. latum iri, vel ferendum, dam, dum eſſe, *che io ſarò portato, &c.* pl.latum iri, vel ferendos, das, da eſſe; *che noi ſaremo portati &c.*

Futurum præt.miſtum S.ferendum, dam, dum, fuiſſe.Pl.ferendos, das, da, fuiſſe, *che io ſarei ſtato portato, &c.*

Supinum latu, *da portarſi, da eſser portato.*

Participia perf. & pluſq. perf. latus, ta, tum, *portato.*

Futuri, ferendus, da, dum, *da eſser portato, per eſser portato.*

Verbi FIO, Paſſiui, à Facio, Coniugatio.

Indicatiui Præſens Sing.

FIo, *io ſon fatto.* fis, fit. pl. fimus, fitis, fiunt.

Imperf. S. fiebam, *io ero fatto.* fiebas, fiebat. pl.fiebamus, fiebatis, fiebant.

Perf.

Perf. S. factus, ta, tum ſum, vel fui. *io fui, e ſono ſtato fatto*. factus es, vel fuiſti. factus eſt, vel fuit. pl. facti, tæ, ta ſumus, vel fuimus. facti eſtis, vel fuiſtis. facti ſunt, fuerunt, vel fuere.

Pluſq.perf. S.factus,a,um, eram, vel fueram, *io ero ſtato fatto*. factus eras, vel fueras. factus erat, vel fuerat. Pl. facti, ctæ, cta eramus, vel fueramus. facti eratis, vel fueratis. facti erant, vel fuerant.

Futur. S.Fiam, *io ſarò fatto*. fies, fiet.pl.fiemus, fietis,fient.

Imperatiui.

Præſ. S.fi, vel fito, *ſij fatto tu*, fito, vel fiat.Pl.fite, vel fitote, fiunto, vel fiant.

Coniunctiui.

Præſ. S.cùm fiam, *io ſia fatto, eſsendo fatto*. fias, fiat. pl. cùm fiamus, fiatis, fiant.

Imp. S.cùm fierem, *io fuſsi, e ſarei, eſsendo fatto*.fieres, fieret. pl. cùm fieremus, fieretis, fierent.

Perf. S. cùm factus, cta, ctum ſim, vel fuerim, *io ſia ſtato fatto, eſsendo ſtato fatto*.factus ſis, vel fueris, factus ſit, vel fuerit.pl. cùm facti, æ,a, ſimus, vel fuerimus. facti ſitis, vel fueritis. facti ſint, vel fuerint.

Pluſq. perf. S. cùm factus, cta, ctum eſſem, vel fuiſſem, *io fuſsi, ſarei ſtato fatto, eſsendo ſtato fatto*. factus eſſes, vel fuiſſes. factus eſſet, vel fuiſſet. pl. facti, æ, a, eſſemus, vel fuiſſemus. facti eſſetis, vel fuiſſetis. facti eſſent, vel fuiſſent.

Futur.S.factus,a,um,ero, vel fuero, *io ſarò ſtato fatto*.factus eris,vel fueris. factus erit, vel fuerit. Pl.facti, æ,a, erimus, vel fuerimus. facti eritis, vel fueritis. facti erunt, vel fuerint.

Infinitiui.

Præſ. & imperf. S. & pl. fieri, *eſser fatto &c.*

Perf.& pluſq. perf. S. factum, am, um eſſe, vel fuiſſe. pl.factos, as, a eſſe, vel fui ſſe; *eſsere ſtato fatto &c.*

Futur. S.factum iri, vel faciendum, dam,dum eſſe, *che io ſarò fatto, tu ſarai &c.* pl. factum iri, vel faciendos, das, da eſſe, *che noi ſaremo fatti &c.*

Futur. præt. miſtum S. faciendum, dam, dum fuiſſe. Pl. faciendos, das, da fuiſſe, *che io ſarei ſtato fatto, &c.*

Supinum factu, *da eſser fatto, da farſi*.

Participia perf. & pluſq. perf. factus, cta, ctum, *fatto*.

Futuri, faciendus, da, dum, *da farſi, per eſser fatto; &c.*

Ob-

Obſeruatio.

Apud Comicos in Imperatiuo inueniuntur. *Fi*, fito, fite, fitote, fiunto; *quæ rara ſunt apud alios. Antiquitus dicebatur*. Facior, *in cuius locum ſucceſsit*. Fio. *Si* Facio, *componatur à nomine*, *paſſiuè enunciatur vt* Fio, *vt* Calefacio, Frigefacio, *inde* Calefio, Frigefio: *Si verò componatur à prapoſitione, ipſum compoſitum flectitur vt* Facior. *vt* Afficior, Conficior, &c. *Prætereà inueniuntur*. Confio, Defio.

Verbi Poſſum.

Ex *potis*, ſeu *pote*, & *ſum* compoſiti Coniugatio

Indicatiui Præſens Sing.

Poſſum, *io poſſo;* potes, poteſt. Pl. poſſumus, *noi poſsiamo*, poteſtis, poſſunt.

Imperf. S. poteram, *io poteuo.* poteras, poterat. Pl. poteramus, poteratis, poterant.

Perf. S. potui, *io potei, & hò potuto.* Potuiſti, potuit. pl. potuimus, potuiſtis, potuerunt, vel potuere.

Pluſq. perf. S. potueram, *io haueuo potuto.* potueras, potuerat. Pl. potueramus, potueratis, potuerant.

Futur. S. potero, *io potrò*, poteris, poterit. Pl. poterimus, poteritis, poterunt.

Imperatiuo caret, pro quo vſurpatur Coniunctiui præſens.

Coniunctiui.

Præſ. S. cùm poſſim, *io poſsa, potendo*. poſſis, poſſit. Pl. cùm poſſimus, poſſitis, poſſint.

Imperf. S. cùm poſſem, *io poteſsi, potrei, potendo*, poſſes, poſſet. Pl. cùm poſſemus, poſſetis, poſſent.

Perf. S. cùm potuerim, *io habbia potuto, hauendo potuto.* potueris, potuerit. pl. cùm potuerimus, potueritis, potuerint.

Pluſq. perf. S. cùm potuiſſem, *io haueſsi, hauerei potuto, hauendo potuto.* potuiſſes, potuiſſet. pl. cùm potuiſſemus, potuiſſetis, potuiſſent.

Futur. S. potuero, *io hauerò potuto.* potueris, potuerit. pl. potuerimus, potueritis, potuerint.

In-

Infinitiui.

Præſ. & imperf. S. & pl. poſſe, *potere*.

Perf. & pluſq. perf. S. pl. potuiſſe, *hauer potuto*.

Cæteris deſtituitur.

Verborum VOLO, NOLO, & MALO Coniugatio.

Indicatiui Præſ. Sing.

VOlo, *io voglio*. vis, *tu vuoi*. vult, *quello vuole*. pl. volumus, *noi vogliamo*. vultis, *voi volete*. volunt, *quelli vogliono*.

Imperf. S. volebam, *io voleuo*. volebas, volebat. pl. volebamus, volebatis, volebant.

Perf. S. volui, *io volſi, & hò voluto*. voluiſti, *tù voleſti, & hai voluto*. voluit, *quello volſe, & hà voluto*. pl. voluimus, *noi volemmo, & habbiamo voluto*. voluiſtis, *voi voleſte, & hauete voluto*. voluerunt, vel voluere, *quelli volſero, & hanno voluto*.

Pluſq. perf. S. volueram, *io haueuo voluto*. volueras, voluerat. pl. volueramus, volueratis, voluerant.

Futur. S. volam, *io vorrò*. voles, volet. pl. volemus, *noi vorremo*, voletis, volent.

Imperat. caret, pro quo vſurpatur præſens Coniunctiui.

Coniunctiui.

Præſ. S. cùm velim, *io voglia, volendo*. velis, velit. pl. cùm velimus, velitis, velint.

Imperf. S. cùm vellem, *io voleſsi, vorrei, volendo*. velles, vellet. pl. cùm vellemus, velletis, vellent.

Perf. S. cùm voluerim, *io habbia voluto, hauendo voluto*. volueris, voluerit. pl. cùm voluerimus, volueritis, voluerint.

Pluſq. perf. S. cùm voluiſſem, *io haueſsi, & hauerei voluto, hauendo voluto*. voluiſſes, voluiſſet. pl. cùm voluiſſemus. voluiſſetis, voluiſſent.

Futur. S. voluero, *io hauerò voluto*. volueris, voluerit. pl. voluerimus, volueritis, voluerint.

Infinitiui.

Præſ. & imperf. S. & pl. velle, *volere*, *&c.*

Perf. & pluſq. perf. S. & pl. voluiſſe, *hauer voluto*, *&c.*

Part. præſ. & Imperf. Volens, entis, *chi vuole, voleua*. *Cæteris caret*.

Indicatiui Præſ. Sing.

NOlo, *io non voglio*. non vis, *tu non vuoi*. non vult, *quello non vuole*. P. nolumus, non vultis, nolunt:

Imperf. Nolebam, *vt volebam*.
Perf. Nolui, *vt volui*.
Pluſq. perf. nolueram, *vt volueram*.
Futur. nolam, noles, *vt volam, voles*.

Imperatiui.

Præſens S. noli, vel nolito, *non vogli tu*. nolito, vel nolit.
P. nolite, vel nolitote, nolunto, vel nolint.

Coniunctiui.

Præſ. cùm nolim, *vt velim*.
Imperf. cùm nollem, *vt vellem*.
Perf. cùm noluerim, *vt voluerim*.
Pluſq. perf. cùm noluiſſem, *vt voluiſſem*.
Futur. Noluero, *vt voluero*.

Infinitiui.

Præſ. & imperf. S. & P. Nolle, *non volere, &c.*
Perf. & pluſq. perf. S. & Pl. noluiſſe, *non hauer voluto, &c.*
Participium præſ. & imperf. nolens, entis, *chi non vuole, e non voleua. Cætera deſiderantur*.

Indicatiui præſ. Sing.

MAlo, *io voglio più toſto*. mauis, mauult. pl. Malumus, maultis, malunt.
Imperf. malebam, *vt volebam*.
Perf. malui, maluiſti, *vt volui*.
Pluſq. perf. malueram, *vt volueram*.
Futurum, malam, males, *vt volam voles*.

Imperatiuo caret.

Coniunctiui, præſens, cùm malim, *vt velim*.
Imperf. cùm mallem, *vt vellem*.
Perf. Cùm maluerim, *vt voluerim*.
Pluſq. perf. Cùm maluiſſem, *vt voluiſſem*.
Futur. Maluero, *vt voluero*.
Infinitiui. Præſ. & Imperf. S. & P. malle, *voler più toſto*.
Perf. & pluſq. perf. S. & P. maluiſſe, *hauer voluto più toſto*.
Participium præſ. & Imperf. malens, entis, *chi vuole &c. Cæteris priuatur*.

Verborum MEMINI, NOVI, ODI, & COEPI Coniugatio.

Indicatiui Præſens, & Perfectum Sing.

MEmini, *io mi ricordo, mi ricordai, e mi ſon ricordato*. meminiſti, *tu ti ricordi, ti ricordaſti, e ti ſei ricordato*. meminit, *quello ſi ri-*

ſi ricorda, ſi ricordò, e ſi è ricordato. P.meminimus, *noi ci ricordiamo, ci ricordammo, ci ſiamo ricordati.* meminiſtis, *voi vi ricordate, vi ricordaſte, e vi ſiete ricordati.* meminerunt, vel meminere, *quelli ſi ricordano, ſi ricordarono, e ſi ſono ricordati.*

Imperf.& pluſq. perf. S.memineram, *io mi ricordauo, e mi era ricordato,* memineras, *tu ti ricordaui, e ti eri ricordato,* meminerat, *quello ſi ricordaua, e ſi era ricordato.* memineramus, *noi ci ricordauamo, e ci eramo ricordati.* memineratis, *voi vi ricordauate, e vi erate ricordati,* meminerant, *quelli ſi ricordauano, e ſi erano ricordati.*

Imperatiui.

Præſ. S. memento, *ricordati tu.* Pl.mementote, *ricordateui voi.*

Coniunctiui.

Præſ.& perf.S.Cùm meminerim, *io mi ricordi, ricordandomi, mi ſia ricordato, eſſendomi ricordato.* memineris, meminerit. pl. cùm meminerimus, *noi ci ricordiamo, ricordandoci, ci ſiamo ricordati, eſſendoci ricordati,* memineritis, meminerint.

Imperf.& pluſq.perf.S.Cùm meminiſſem, *io mi ricordaſſi, mi ricorderei, ricordandomi, mi foſſi, mi ſarei ricordato, eſſendomi io ricordato.* meminiſſes, *tu ti ricordaſſi, ti ricordareſti, ricordandoti, e ti foſſi, ti ſareſti ricordato, eſſendoti ricordato.* meminiſſet, *quello ſi ricordaſſe, ſi ricorderebbe, ricordandoſi, e ſi foſſe, ſi ſarebbe ricordato, eſſendoſi ricordato.* P.Cùm meminiſſemus, *noi ci ricordaſsimo, ci ricorderemmo, ricordandoci, e ci foſſimo, ci ſaremmo ricordati, eſſendoci ricordati.* meminiſſetis, *voi vi ricordaſte, vi ricordereſte, ricordandoui, e vi foſte, vi ſareſte ricordati, eſsendoui ricordati.* meminiſſent, *quelli ſi ricordaſsero, ſi ricorderebbero, ricordandoſi, e ſi foſsero, ſi ſarebbero ricordati, eſsendoſi ricordati.*

Indicatiui, & Coniunctiui.

Futur.S.Meminero, *io mi ricorderò, e mi ſarò ricordato.* memineris, *tu ti ricorderai, e ti ſarai ricordato.* meminerit, *quello ſi ricorderà, e ſi ſarà ricordato.* P. Meminerimus, *noi ci ricorderemo, e ci ſaremo ricordati.* memineritis, *voi vi ricorderete, e vi ſarete ricordati.* meminerint, *quelli ſi ricorderanno, e ſi ſaranno ricordati.*

Præſ. Imperf. perf.& pluſq.Infinitiui S. & P.Meminiſſe, *ricordarſi, & eſserſi ricordato, che io &c.*

Cętera deſunt reperitur tamen eius participium præſentis temporis, & imperfecti, meminens, entis, *chi ſi ricorda, ſi ricordaua.*

Indicatiui Præſens, & Perfect. Sing.

NOui, *io conoſco, conobbi, & hò conoſciuto*. nouiſti, *ut Memini*.

Imperf. & pluſq perf. noueram, *io conoſceuo, & haueuo conoſciuto*; noueras, &c.

Imperatiuo caret, pro quo utimur Coniunctiui præſentis perſonis, noueris, nouerit, &c.

Coniunctiui.

Præſ. & perf. S. Cùm nouerim, *io conoſca, conoſcendo, & habbia conoſciuto, hauendo conoſciuto*. noueris, nouerit. P. Cùm nouerimus, noueritis, nouerint.

Præt. Imperf. & pluſq. perf. S. Cùm nouiſſem, *io conoſceſſi, conoſcerei, conoſcendo; & haueſsi, hauerei conoſciuto, hauendo conoſciuto*. nouiſſes. nouiſſet. P. Cùm nouiſſemus, nouiſſetis, nouiſſent.

Futur. Indicatiui, & Coniunctiui S. Nouero, *io conoſcerò, & hauerò conoſciuto*. noueris, nouerit. P. Nouerimus, noueritis, nouerint.

Infinitiui.

Præſ. Imp. perf. & pluſq. S. & P. Nouiſſe, *conoſcere, & hauer conoſciuto, &c. Cætera deſiderantur*.

Indicatiui Præſens, & Perf. Sing.

ODI, vel oſus ſum; *io odio, odiai, & hò odiato*. odiſti, odit. P. Odimus, odiſtis, oderunt, vel odere.

Imperf. & pluſq. Perf. S. Oderam, *io odiauo, & haueuo odiato*, oderas, oderat. P. Oderamus, oderatis, oderant.

Imperatiuo caret, pro quo utimur, oderis, *& cæteris perſonis coniunctiui præſentis*.

Coniunctiui.

Præſ. & perf. S. Cùm oderim, *io odij, odiando, & habbia odiato, hauendo odiato*. oderis, &c.

Imperf. & pluſq. perf. S. Cùm odiſſem, *io odiaſsi, odierei, odiando; & haueſsi, hauerei odiato, hauendo odiato*. odiſſes, &c.

Futur. Indic. & Coniunct. S. Odero, *io odierò, & hauerò odiato*. oderis, &c.

Infinitiui.

Præſ. Imp. perf. & pluſq. S. & P. Odiſſe, *odiare, & hauere odiato, &c.*

Participia Oſus, a, um, exoſus, a, um, peroſus, a, um. *chi odia, & hà in odio. Cætera deſunt.*

COEPI, à Priſco Cœpio.

Indicatiui Prӕt. Perfect. Sing.

COepi, *io cominciai, & hò cominciato.* Cœpiſti, Cœpit. P. Cœpimus, Cœpiſtis, Cœperunt, vel Cœpere. Pluſq. Perf. S. Cœperam &c.

Imperatiuo caret, pro quo vtimur coniunctiui futuro.

Coniunctiui.

Perf. S. Cùm Cœperim, *io habbia cominciato, hauendo cominciato.* Cœperis, cœperit. P. Cùm cœperimus, cœperitis, cœperint.

Pluſq. perf. S. Cùm cœpiſſem, *io haueſsi, hauerei cominciato, hauendo cominciato.* cœpiſſes, &c.

Futur. Indic. & Coniunct. S. Cœpero, *io comincerò, & hauerò cominciato.* cœperis, cœperit. P. Cœperimus, cœperitis, cœperint.

Infinitiui.

Perf. & pluſq. perf. S. & P. Cœpiſſe, *hauer cominciato &c.*

Futur. S. Cœpturum, ram, rum, eſſe. P. Cœpturos ras, ra eſſe. *che io comincierò, tu comincerai, &c.*

Futur. Prӕt. Miſt. S. Cœpturum, ram, rum fuiſſe. P. Cœpturos, ras, ra fuiſſe, *che io hauerei cominciato, tu haureſti, &c.*

Supinum Cœptum, *à cominciare.*

Partic. Futuri. Cœpturus, ra, rum. *chi hà da cominciare.*

PASSIVVM.

Indicatiui perf. S. Cœptus, ta, tum ſum, vel fui, *io fui, e ſono ſtato cominciato.* vt lectus ſum, vel fui.

Pluſq. perf. S. Cœptus eram. vel fueram; *io ero ſtato cominciato.* vt lectus eram, vel fueram.

Coniunctiui perf. S. Cùm cœptus ſim, vel fuerim, *io ſia ſtato cominciato, eſſendo ſtato cominciato*, vt lectus ſim, vel fuerim.

Pluſq. perf. S. Cùm cœptus eſſem, vel fuiſſem; *io foſsi, ſarei ſtato cominciato, eſsēdo ſtato cominciato*, vt lectus eſſem vel fuiſsē.

Futur. S. Cœptus ero, vel fuero, *io ſarò ſtato cominciato, &c.*

Infinitiui perf. & pluſq. perf. S. Cœptum, am, um eſſe, vel fuiſſe. P. Cœptos, tas, ta eſſe, vel fuiſſe. *eſſere ſtato cominciato, &c.*

Futur. S. & P. Cœptum iri, *che io ſarò cominciato, tu ſarai, &c.*

Participium perf. & pluſq. perf. Cœptus, ta, um, *coſa cominciata.*

Indicatiui Præſens.

POenitet, *io mi pento, tu ti penti, quello ſi pente: noi ci pentiamo, voi vi pentite, quelli ſi pentono.*

Ita ſub vna voce latina in omnibus temporibus variat Italicam ſignificationem.

Imperf. pœnitebat, *io mi pentiuo, tu ti pentiui &c.*

Perf. pœnituit, *io mi pentij, e mi ſono pentito, tu ti pentiſti, e ti ſei pentito, &c.*

Pluſq. perf. pœnituerat, *io mi ero pentito, tu ti eri, &c.*

Futur. pœnitebit, *io mi pentirò, tu ti pentirai, &c.*

Vtimur Coniunctiui præſente, pro imperatiuo.

Coniunctiui præſens, Cùm pœniteat, *io mi penta, pentendomi, tu ti penta &c.*

Imperf. Cùm pœniteret, *io mi pentiſsi, mi pentirei, pentendomi, tu ti pentiſsi, &c.*

Perf. Cùm pœnituerit, *io mi ſia pentito, eſsendomi pentito, tu ti ſia &c.*

Pluſq. perf. Cùm pœnituiſſet, *io mi foſsi, e ſarei pentito, eſsendomi pentito, tu ti foſsi, &c.*

Futur. pœnituerit, *io mi ſarò pentito, tu ti ſarai, &c.*

Infinitiui præſ. & Imp. pœnitere, *pentirſi, che io mi pento, e pentiuo, tu ti penti, &c.*

Perf. & pluſq. perf. pœnituiſſe, *eſserſi pentito; che io mi pentij, e ſon pentito, e mi ero, ò foſsi pentito &c.*

Gerundia pœnitendi, pœnitendo, pœnitendum.

Participia præſ. & Imperf. pœnitens, entis, *chi ſi pente, ò ſi pentiua.*

Sicut Pœnitet in tertijs dumtaxat perſonis ſingularis numeri imitatur Verbum Doceo, ita reliqua actiua inflexionis Imperſonalia aliquod coniugationum Verbum imitantur; Quædam tamen, quæ Imperſonalia dicuntur, pluralis perſonæ vocem admittunt, veluti decet, decent, attinet, attinent.

Imperſonalia item paſsiuæ vocis ſe ſe vnicæ ſingulari perſonæ Paſsiuorum formulis accommodant, ſignificatione tamen neutra, vt Pugnatur, *ſi combatte*, Pugnabatur, *ſi combatteua;* Pugnatum eſt, *ſi combattè, e ſi è combattuto &c.* Sic ſeruitur, *ſi ſerue*, ſeruiebatur *ſi ſeruiua, &c.*

Alio-

Aliorum DEFECTIVORVM Coniugatio.

Indicatiui Praſ. Sing.

ES. / Comes } *tu mangi;* eſt / comeſt } *quello mangia.*

Imperatiui praſ.

S. Es vel eſto / Comes vel comeſto } *mangia tu.* Eſto / Comeſto } *magni quello.*

Coniunctiui Imperf.

S. Cùm Eſſem, eſſes, eſſet,) *io mangiaſsi, mangerei.*
Comeſſem, comeſſes, comeſſet,) *mangiando &c.*

P. Cùm Eſſemus, eſſetis, eſſent,) *noi mangiaſsimo,*
Comeſſemus, comeſſetis, comeſſent) *mangeremmo, &c.*

Infiniti praſ. & Imperf.

S.& P. Eſſe / Comeſſe } *mangiare, che io mangio &c.*

P A S S I V E.

Eſtur, *è mangiato, è conſumato.* Cętera deſunt.
Indicatiui præſ. exeſt, *quello conſuma.*
Infiniti exeſſe, *conſumare.*

Indicatiui Praſ. Sing.

INquam, *io dico.* inquis, inquit. P. Inquimus, inquitis, inquiunt.

Imperf. S. Inquiebat, & inquibat, *quello diceua.* P. Inquiebant, *quelli diceuano.*

Perf. S. Inquiſti, *tu diceſti, & hai detto.* inquit.

Futur. S. Inquies, *tu dirai,* inquiet.

Imperatiui Præſ. S. Inque, vel inquito, *di tu.*

Participium, Inquiens, entis, *chi dice, ò diceua.* Cætera non videntur in vſu.

Indicatiui Praſ. Sing.

AIo, *io dico.* ais, ait. P. Aiunt, *quelli dicono.*

Imperf. S. Aiebam, aiebas, aiebat. P. Aiebamus, aiebatis, aiebant.

Perf. P. Aierunt, *quelli diſsero.*

Imperat. & Coniunct. Præſ. S. Aiam, aias, aiat.

FAxim, *io faccia, habbia fatto, hauendo fatto.* faxis, faxit. P. Faximus, faxitis, faxint.

Futur. Sing. Faxo, *io farò, & hauerò fatto.* faxis, faxit. P. Faximus, faxitis, faxint.

Coniunctiui Imperf. Sing.

FOrem, *io foſſi, ſarei, eſſendo.* fores, foret. P. Forent. Futur. Infiniti fore, *che io ſarò, tu ſarai &c.*

Coniunctiui Præſ. Sing.

AVſim, *io ardiſca, ardirei, habbia hauuto ardire.* auſis, auſit. P. Auſimus, auſitis, auſint.

Indicatiui Præſ. Sing.

QVæſo, *io prego.* P. Quæſumus, *noi preghiamo.*
Hoc verbum apud Comicos habet nonnullas alias perſonas.

Imperatiui Præſ. Sing.

AVe, vel Aueto, *Dio ti ſalui.* Aueto, *Dio lo ſalui.* P. Auete, vel Auetote, *Dio vi ſalui.*

SAlue, vel ſalueto, *ſij tu ſaluo.* ſalueto. P. ſaluete. Futur. Indic. ſaluebis, *ſarai ſaluo.*

Infinit. ſaluere, *eſſer ſaluo, ò eſſer ſalutato.*

APage, *leuati di quì.* P. Apagite, *leuateui di quì.*

Indicat. Præſ. Sing.

INfit. *quello comincia.*

Imperatiui Præſ. Sing.

CEdo, *dìtu, ò datu.*

Obſeruatio.

Dico, Duco, Facio, Fero, *in Imperatiuo modo per apocopen faciunt:* Dic, Duc, Fac, Fer. *Idem fit in compoſitis; vt,* Induc, Prædic; Benefac. Perfer, &c. *Sed compoſita à* Facio, *ſi mutant A in I, integra ſunt, vt,* Affice, effice, confice.

Dor, *&* For *non ſunt vſitata; ſed in alijs perſonis,* Daris, Dare, Datur; Faris, Fare, Fatur. *Compoſita tamen à* Dor, *inueniuntur, vt,* Reddor, &c.

In Imperatiuo à Scio, *ne dicas* Sci, *ſed* Scito.

Comici vſurpant: Duim, Duis; *pro* Dem, Des. Perduim, Perduis, *pro* Perdam, Perdas, *& huiuſmodi voces obuia ſunt apud ipſos.*

DE

DE ETHIMOLOGIA LINGVÆ LATINÆ

LIBER SECVNDVS.

Pro media Schola Grammaticæ.

In Inſtitutiones Grammaticas

Præludium.

GRammatica eſt ars benè loquendi. Eius partes ſunt quatuor. Orthographia, græcè quaſi ὀρθὴ γραφὴ latinè recta ſcriptura. 2. Proſodia, latinè accentus, ſeu tonus. 3. Ethimologia, quæ eſt ratio originis. 4. Syntaxis, ideſt Conſtructio. Nam ad rectam, & concinnam locutionem quatuor requiruntur; 1. litera, quæ eſt elementum ſyllabæ, vt *a,b,c,d*, 2. ſyllaba, quæ ex vna, aut ex pluribus literis formatur, vt *a, ni, mans.* 3. Dictio; ſeu Vox, quæ conſtat ex vna, aut ex pluribus ſyllabis, vt *ars, amare*. 4. Oratio, ſiue Sermo ſuis partibus aptè contextus; vt *Magiſter docet; Diſcipuli ſedulam operam literis nauant*.

Proinde 1. Orthographia tradit cognitionem literarum, & earum differentias docet, ac emendatè ſcribere; vt *Doctor*, non *dottor*, *precor*, non *pracor*; *dux*, non *dus*.

Literæ tres, & viginti vulgò enumerantur; A,b,c,d,e,f,g,h,i, k,l,m,n,o,p,q,r,ſ,t,u,x,y,z, ex quibus ſunt Vocales vocem per ſe efficientes, A,e,i,o,u,y, quarum vltima in græcis dictionibus tantùm locũ habet. Cęteræ dicuntur Conſonantes, quia adiunctę Vocalibus ſonant: ſic enim efferuntur, be, ce, de, ef, ge, hacca, kappa, el, em, en, pe, qu, er, es, te, ix, zeta. E Vocalibus quinque fiunt Diphthongi, æ, au, ei, eu, oe, vt ætas, aula, queis, euripus, mœnia; ſed in æ, œ, ei, in fine, e, & i, tantum enunciatur. *Reliqua literarum diſtinctio patebit initio quarti libri.*

De Orthographia conſulantur alij, qui de illa fuſiùs ſcripſerunt. Nos pauca in calce notabimus.

2 Proſodia docet longitudinem, & breuitatem ſyllabarum: *de qua agetur quarto libro.*

3 Ethi-

3 Ethimologia, non ſolùm rimatur, ac exponit dictionum origines; vt *Conſul* dicitur à *Conſulendo*, & *Homo* ab *Humo*: ſed etiam earum ſignificationem, & differentias docet, & quæ ad Rudimenta ſpectant; *de qua in ſecundo hoc libro*.

4 Syntaxis docet aptè connectere inter ſe voces, & conſtruere Orationem. *De hac in tertio libro*,

De Partibus Orationis.

VOcum, ſeu Dictionum ſpecies, quas Ethimologia explicat, & Partes Orationis vocantur, ſunt octo. 1. Nomen, 2. Pronomen, 3. Verbum, 4. Participium, 5. Aduerbium, 6. Præpoſitio, 7. Interiectio, & 8. Coniunctio. Primæ quatuor declinantur; reliquæ ſunt indeclinabiles.

DE NOMINE. CAP. I.

NOmen, quod rem ſine temporis differentia ſignificat, duplex eſt, Subſtantiuum, & Adiectiuum.

Subſtantiuum additum Verbo perfectam reddit ſententiam, vt *Magiſter docet, vos virtutem ſequimini, equus currit*.

Præterea declinatur per vnicam vocem, atq; vnicum articulum, vt *hæc muſa, hic dominus*, aut per duplicem articulum, *vt hic, & hæc hoſtis*.

Articuli, hoc eſt notæ generis, ſunt tres, *Hic*, *Hæc*, *Hoc*. *Hic*, notat genus maſculinum; *Hæc*, fœmininum; *Hoc*, neutrum.

Adiectiuum verò perfectam ſententiam non efficit, niſi addas, aut intelligas ſubſtantiuum: vt, *doctus docet*: niſi addas, aut intelligas, *Magiſter*, aut quis alius.

Præterea habet tres terminationes, totidemq; articulos; vt *Hic bonus, hæc bona, hoc bonum*. aut cum eiſdem articulis duas; vt *hic hæc breuis, & hoc breue*: aut vnicam; vt *hic hæc hoc velox*; *hic hæc hoc laudans*.

Nomen ſubſtantiuum aut eſt Proprium, aut Appellatiuum. Proprium conuenit vni tantùm rei; vt *Petrus*, *Roma*, *Rhenus*. Appellatiuum verò conuenit pluribus habentibus eandem naturam communem; vt, *homo, ciuitas, fluuius, mons*.

NOmini accidunt in primis Numerus, Caſus, Genus, & Declinatio.

Numeri duo ſunt, Singularis, & Pluralis. Singularis vnicam rem ſignificat, quamuis interdum multitudinem notet, vt accidit in Collectiuis, qualia ſunt *Populus, gens, plebs*. Pluralis

plura

plura ſignificat, vt *homines*, *ciues*. Nonnulla tamen nomina pluralia vnum ſignificant, vt *Athenæ*, *Venetiæ*, *Nuptiæ*.

Caſus ſunt ſex: Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accuſatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus. Nominatiuus, ac Vocatiuus appellantur Recti; cæteri dicuntur Obliqui.

De Nominum Genere.

GEnus grammaticæ eſt differentia Nominis iuxta ſexus notam. Ijs, quibus ſexus nullus eſt, genus aut maſculinum, aut fœmininum tribuitur; ac in congruentia adiectiui, & ſubſtantiui adinſtar ſexum maſculinum, vel fœmininum habentium conſtruuntur: at quibus vtrumq; negatur, genus neutrum tribuitur.

Genus enim nominum triplex eſt. Maſculinum, Fœmininum, & Neutrum.

Nominum Genus bifariam dignoſcitur, Significatione ſcilicet, ac Terminatione.

De ijs, quæ ex ſignificatione dignoſcuntur.

De Nomine Communi duobus.

Sunt hæc articulis communia nomina binis
Affinis; Coniux, Infans, Patruelis, & Autor,
Iudex, Dux, Vindex, Hæres, Mileſque, Parenſque
Hoſtis, Sus, Cuſtos, Adoleſcens, Ciuis, & Augur,
Antiſtes, Conuiua, Canis, Bos, Nemo, Sacerdos,
Municipi adiungas Vates, Teſtiſque, Comeſque.

NOminum quædam Communia duobus ſunt, quæ ſub vnica voce marem, & fœminam ſignificant. Hæc quidem ſubſtantiua, & in his quædam ſuaptè natura Adiectiua, ſignificatione, ac ſtructura Communia, quæ apud Antiquos alterutri generi copulantur, ſiue per ſe huiuſmodi ſint, ſiue per ſyntheſin, aut eclipſin fœmina intelligatur, cùm adiectiuum muliebre admittunt; ſunt hic, & hæc Affinis, *il parente, e la parente*, coniux, *marito, e moglie*: infans, *bamb no, e bambina*; patruelis, *cugino, e cugina*; Autor *autore, e autrice*; Iudex, *quello, e quella, che giudica*: Dux, *duca, e ducheſſa*; Vindex, *vendicatore, e vendicatrice*; Hæres, *l'erede, e la erede*; Miles, *quello, e quella, che milita*; Parens, *Padre, e Madre*; Hoſtis, *nemico, e nemica*; Sus, *porco, e troia*; Cuſtos, *cuſtode, e cuſtoditrice*; Adoleſcens, *il giouine, e la giouine*; Ciuis, *cittadino, e cittadina*; Augur, *indouino, & indouina*; Antiſtes, *il preſidente, e la preſidente*; Conuiua, *conuitato, e conuitata*; Canis, *cane, e ca-*

cagna; Bos, *bue*, *e vacca*; Nemo, Sacerdos, *Sacerdote*, *e Sacerdoteſſa*: Municeps, *cittadino*, *e cittadina*; Vates, *profeta*, *e profeteſſa*; Teſtis, *chi fà teſtimonianza*; Comes, *compagno*, *e compagna*.

Ex his quædam, & alia, vt *ruricola*, *indigena*, *aduena*, & cætera huiuſmodi, iunguntur etiam ſubſtantiuis neutris, non tamen inde neutra ſunt. *Prop. eleg.* 9. *lib.* 2. teſtes ſunt ſidera nobis. *Quod ita diluxeris*; *teſtes ſunt nobis*: quæ res? ſidera.

OBSERVATIO I.

Alia ſunt communia dumtaxat ſignificatione, vt Iumentum, Scortum, mancipium, non tamen de fœmina dicitur; *peſſima mancipium*; ſed *peſſimum*: vt dicimus de fœmina: *optima ciuis*, *canis mortua eſt*. *In ep. ſeru. ad Cic.* 4. quoniam *homo nata* fuerat: *nata*, ad vocem, *filia*, de qua ſermo eſt, non ad, *homo*, refertur. Sic etiam rectum eſt; Filia nata animal mortale, mancipium miſerrimum.

OBSERVATIO II.

Huc referuntur Epicæna, ſeu Promiſcua brutorum animalium nomina, quæ ſub vnica finitione, atq; vnico genere ſignificant marem, & fœminam; vt hic pauo, hic paſſer, hic lepus, hæc vulpes, hæc aquila de vtroq; dicitur: In ijs enim eſt vnicum nomen ad ſignificandum maſculum, & fœminam: ſolet verò plerumq; haberi ratio generis, quod aſciſcit Terminatio. Plinius *lib.* 8. *cap.* 60. de lepore fœmina ait: *lepus ſolus* ſuperfœtat, aliud educans, aliud in vtero gerens; & *lib.* 10. *cap.* 12. *Mus Marinus* in terra parit oua.

Cùm tamen Veteres marem à fœmina diſcriminare vellent, aliquod adiectiuum addebant: *Id. l.* 30. *c.* 7. ſiſtit aluum *anatum maſcularum* ſanguis. *Plaut. ſtic.* 1. *Elephantus grauida*: at hic, *grauida*, conuenit cum fœmina, quæ non exprimitur.

Quædam tamen in hominum vſu frequentiora habent geminam terminationem, qua maſculus, & fœmina diuiſim ſignificantur, vt *equus*, & *equa*, *taurus*, & *vacca*, & id genus plura.

De Nomine Tribus Communi.

Sunt hæc articulis communia nomina ternis:
Diues, inops, ales, deſes, vigil, atque ſuperſtes,
Degener, vber, hebes, compos, quæ neutra recuſes
Caſibus in rectis temere pluralia ferri.

Communia tribus ſunt, quæ ſub vnica voce triplex genus complectuntur; cuiuſmodi ſunt ea omnia adiectiua, quæ tribus articulis vnicam terminationem habent; vt hic

&

& hæc, & hoc velox, felix, amans, &c. Huc referri debent diues, compos, inops, ales, vigil, ſuperſtes, deſes, hebes, teres, cicur, degener, diſcolor, vber, & horum ſimilia, quæ nominatiuo, accuſatiuo, & vocatiuo pluralibus in neutro genere, vix, aut nunquam reperiuntur.

De maribus.

Nomina cuncta marem ſignantia, maſcula dices:
Et quæ maſculea deſcripſit imagine pictor.

SIgnificatione maſculini generis eſt nomen proprium maris, aut commune ſolis maribus conueniens, vt Lucas, Iugurtha, Cæſar, Annibal, ſcriba, *ſcriuano*, pincerna, *coppiero:* tibicen, *ſonator di piſaro*; flamen, *ſacerdote*; equus, *cauallo*.

Angelorum pariter, Deorum inanium; dæmonumque quæ virili facie pinguntur, vt Gabriel, Raphael, Bacchus, Mammona, Belzebub, Lar.

OBSERVATIO I.

In communibus ſpirituum nominibus habetur etiam ratio terminationis, quare in ſacris: *Angelicæ Poteſtates*; quin ait S. Hieronymus, in Diuinis nec ſexum, nec genus ſpectandum: *Cherubim*, & *Seraphim* maſculino, ac neutro genere extulit vulgatus interpres. Dicitur & hoc *Dæmonium*.

OBSERVATIO II.

Quædam, licet per metonymiam ab effectu de viris dicantur, retinent tamen genus ſuæ terminationis, vt, hæ excubiæ, vigiliæ, cuſtodiæ, *ſentinelle:* copiæ, *ſoldateſche*; operæ, *lauoranti à giornata*.

De Menſibus.

Maſcula vult etiam ſeſe monſtrantia menſis.

MAſculina item ſunt nomina adiectiua menſium ſubſtantiuè vſurpata, quia ſubauditur menſis: vt Ianuarius, Quinctilis, Sextilis, September, &c.

De Ventis.

Nomina ventorum Ventus quoq; maſcula fecit.

ET ventorum nomina, vt hic boreas, eæ, aquilo, is, *tramontano*. eurus, caurus, eteſias, æ, ſiue eteſiæ, arum, *leuante*; notus, *ſcirocco*; quia in his ſimiliter intelligitur, ſiuè græcum ἀνέμος, ſiuè latinum, ventus. *Cic. lib.* 16. *Epiſt.* 11. Nauigatio, quæ incurrebat in ipſos eteſias.

De Montibus, ac Fluuijs.

Mons potius finem, quam ſignificata ſequetur,
Sic amnis; veterum vatum ſpectabitur vſus.

No-

NOmina montium, ac fluuiorum vt plurimum ſequuntur genus ſuæ terminationis, de qua infra agetur, ſed à ſcriptoribus, præcipuè poetis, aliquando reſpicitur nomen, Mons, Fluuius, Amnis, *Claud. 3. de laud. Stil.* frondoſa fertur ab alpe. *Horat.* candidum Soracte. Ouidius, & Seneca, dixerunt: ſummum Oſſam, ſummum Oetam, *Ouid. 9. Met.* Irriſam Oeten, *Lucan.* nemoroſus Othrys, ideſt Othrys, mons nemoroſus, *Auſon. Ep.* 1. Egelidæ Moſellæ, *& Idil.* 4. corniger Moſella, nomen fluminis. Ibi reſpicitur terminatio, hic nomen Amnis. Vt etiam Claudianus *de laud. Serena.* Et roſeis formoſus Duria ripis, *Tibull. lib.* 1. magnuſque Garumna.

De Aſſe.

Maſcula pars Aſſis, compoſtaque maſcula tantùm.

SIgnificantia ſimiliter partes Aſſis, ſeu libræ maſculina ſunt; vt hic ſextans, libræ ſexta pars, *due oncie*, quadrans, *trè*, triens, *quattro*, quincunx, *cinque*, ſemiſſis, *metà, ſei*, ſeptunx, *ſette*, bes, vel beſſis, *otto*, dodrans, *noue*, decunx, vel deſtans, *dieci*, deunx, *vndici*.

Et compoſita ab Aſſe; vt, hic octuſſis, *otto baiocchi*, decuſſis, *dieci*, viceſſis, *venti*, centuſſis, *cento*, *cioè dieci giuli*.

De Fœminarum Genere.

Fœmineum eſt nomen, quo fœmina quæq; notatur;
Et, quæ fœmineo depingitur ore, figura.

NOmina fœminarum propria, & communia conuenientia fœminis, quæque muliebri facie exprimuntur, fœminina ſunt: vt Lucretia, Glycerium, Pallas, Euterpe, es, Echo, Alecto, vs, Atropos, lotrix, *lauatrice*; equa, cerua, & his ſimilia.

De Vrbibus, Regionibus, ac Inſulis.

Sæpius Vrbs, Regio ſectatur, & Inſula finem:
Nomina græcorum præſertim à fine recedunt.

VRbium, Regionum, & Inſularum nomina ſunt illius generis, quod terminatio requirit: Quædam tamen terminatione maſculina, aut neutra, in fœminino genere vſurpantur: intelligitur enim ipſum nomen Vrbs, Ciuitas, Regio, Prouincia, Terra, Inſula, vel quid ſimile. Spectandus eſt vſus ſcriptorum. Zeugma, atis, Vrbs ad Euphratem, terminatione neutrum eſt. *Lucan. lib.* 8. Zeugmaque Pellæum. *Sil. lib.* 8. Reate dicatum. *Maro.* altum Præneſte. *Idem lib.* 8. Præneſte ſub ipſa, ideſt ſub ipſa Vrbe Præneſte. *Ouid. lib. 4. Triſt.* Sulmo

mo vberrimus. *Mart. lib.* 8. pulcherrima Narbo *Auſon.* Martius Narbo. *Sil. lib.* 3. celebre Hiſpal. *Saluſt.* relicto Sutule; quæ Vrbs eſt in Africa; *Sidon. Carm.* 5. Lugdunum tuam. *Sil. lib.* 8. deletum Saguntum, *Idem lib.* 3. Graia Saguntos.

Nomina in Vs, à græcis in Os, partim maſculina, partim fœminina ſunt: idcircò nomina Vrbium, Regionum, ac Inſularum ſæpiùs muliebri genere reperiuntur, vt hæc Ægyptus, Rhodus, Epheſus, Corinthus: At hic Pontus, regio in Aſia: *Cic. Pro leg. Manil.* ex eodem Ponto.

De Nauibus, ac Poematis.

Nauis amant, & docta genus muliebre Poeſis.

FOeminini generis eſſe ſolent nomina nauium, ac poematum, itemque fabularum: vt hæc Argo, vs, Centaurus, Parolos; nauium nomina: hæc Æneis, opus, Maronis; hæc Ilias, adis, Homeri Poema; hæc Eunuchus, Terentiana Fabula; ſpectatur enim nomen, nauis, poeſis, comœdia; plurali tamen numero dixeris; hæc bucolica, corum, carmina paſtoritia Maronis. Sic georgica, corum, carmina de terra colenda.

De Arboribus.

Fœmineum eſt genus arboreum, velut Ornus, & Vlmus;
Iunge ſiler neutris cum robore, ſuber, acerque
Maſculeis oleaſter amant, pinaſter ineſſe.

NOmina arborum fœminina ſunt, quia vocabulum, *arbor*, fœmininum eſt; vt, hæc malus, *melo*; hic tamen malus, *albero della naue*; hæc amygdalus, pomus, populus, ceraſus, cornus, morus, ſorbus, ſmilax, *taſſo albero, ò ſorte d'ellera, ò viticchio*.

Excipiuntur quatuor, quæ ſunt neutrius generis, ſiler, *forte di ſalcio*; robur, *quercia*, ſuber, *ſouero*: acer, *acero*; & exeuntia in, vm, vt liguſtrum, buxum.

Maſculina ſunt oleaſter, pinaſter, *oliuo, e pino ſaluatici*.

De aliorum nominum genere.

Neutra ſermonis partes pro nomine capta.

PArs orationis pro nomine ſumpta neutro genere effertur. *Iuuen.* Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter.

Et nomina literarum; vt A, longum eſt. E, breue ſit; nonnunquam fœminina, intellecto nomine, litera. *Auſon.* vocibus in graijs nunquam vltima conſpicitur Mv. ſic, Vocalis longa eſt, intellecta per syntheſim, syllaba, vel litera.

De

De adiectiuo pro ſubſtantiuo poſito.

Mobile pro fixo poſitum genus illius optat.

ADiectiua cùm ponuntur pro ſubſtantiuis, eius ſunt generis, cuius ſunt ipſa ſubſtantiua intellecta, vt hic rudens, quia funis intelligitur; hic aqualis, quia vrceus; hic ſonipes, quia equus; hic natalis, quia dies; hic oriens, quia ſol, hæc continens, quia terra; hæc bidens, quia ouis; hæc ſemiuocalis, quia litera; hoc præſens, quia tempus; hoc ouile, equile, quia ſtabulum.

Negotium ſæpè intelligitur in adiectiuis neutro genere poſitis. *Ouid.* Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo; *Omnia*, hoc eſt, negotia. Tantum cibi, ideſt, Tantum negotium, ſeu res cibi. *Virg.* Triſte lupus ſtabulis; hoc eſt negotium triſte. Cicero *Att. lib.* 5. negotium expreſſit; negotium magnum eſt nauigare, *&* *Horat. Sat. lib.* 2. aliena negotia curo excuſſus proprijs. *Plaut. Amph.* 2. 2. Satis parua res eſt voluptatum in vita: hìc expreſſa eſt res, pro negotio, quod idem eſt.

De Indeclinabilibus.

In neutris tantùm non declinata recenſe.

SVbſtantiua indeclinabilia neutra ſunt: vt, hoc mane, mille, ſeſqui, *altrettanto, e la metà*, pondo, ſiuè pro pondere, ſiue pro libra ſumatur; *Liu. lib.* 4. Corona aurea libræ pondo, ideſt pondere. *F. Quint. lib. 6. c.* 4. torquem aureum centum pondo; ſc. librarum: hoc gummi, & ſinapi; quæ etiam hæc gummis; is, & ſinapis, pis, inflectuntur, hoc moly, genus herbæ: præterea fas, nefas, nihil, frit, git, & his ſimilia.

Item pluralia cete, *peſci grandi, balene;* tempe, *luoghi ameni*, & ſimilia græca. *Virg. Aen.* 5. immania cete: *Id. Georg.* 2. frigida tempe; & finita in V, toto ſingulari vt hoc gelu, cornu, tonitru, &c.

De ijs, quorum genus ex terminatione cognoſcitur.

A.

Nomen in A, prima ſibi fœmina iure repoſcit,
Adria mas ſinus eſt, itidemq; cometa, planeta;
Manna hoc cum Paſcha, verum hæc pro thure requirit.
Tertia neutra petit; teſtes diplema, poema.

NOmina primæ declinationis ſingulari numero in A, terminata fœminina ſunt: vt, hæc aula, *corte*; ara, *altare*; ora, *eſtremità*, ſigla, *cifra*.

Maſculina ſunt hic cometa, planeta, Adria, *golfo di Venetia.*

Neu-

Neutra paſcha, & manna: ſed etiam hæc manna, pro micis thuris cum ſumitur, *grano d'incenſo*.

Tertiæ verò declinationis in A, neutra ſunt: vt ſyrma, *straſcico di veſte*, dogma, *dottrina*; diploma, *patente*; carcinoma, *canchero*; periſtroma, *panno d'arazzo*.

E.

E Ternę veteres neutrum fecere Latini.
Fœmineum græcum; ceu crambe, & cætera primæ.

IN e, finita tertiæ declinationis ſunt neutra, vt hoc monile, is, *vezzo*; laqueare, *ſoffitta*; alueare, *caſa d'api*.

Sunt autem fœminina græca primæ declinationis latinorum; vt hæc epitome, es, *compendio*; aloe, es, *aloè, erba amara*; Rhodope, es, *monte di Teſſaglia*; crambe, *cauolo*.

A, & Æ pluralia.

A neutris, AE fœmineis pluralia trades.

PLuralia in A, neutra: vt arma, orum, Bactra, ciuitas in Aſia; mœnia, um, *muraglie della città*.

In Æ, verò fœminina; vt, calendæ, arum, *primo dì del meſe*; nuptiæ, *nozze*; affaniæ, *ciance*; nundinæ, *mercato, fiera*.

I Plurale.

I maribus, faſti veluti, plurale relinque.

SVnt maſculina finita in I, plurali numero, vt Puteoli, orum, *Pozzuoli città*; faſti, *calendario*; loculi, *borſa*; cancelli, *geloſie delle fineſtre*.

O.

O mas, ordo velut, ligo, cardo, vdo, harpago, cudo;
Cætera fœmineis, Do, Go, ſociata iugantur;
Et caro, quæque cadunt in Io, verbalia cuncta;
His quædam ſimili iunges à nomine nata.

TErminata in O, maſculina; vt vnio, onis, *perla*; papilio, *farfalla, e tenda*; ſenio, onis, *ſei punti del dado*; pernio, *pedignone*; pugio, *pugnale*; vnedo, onis, *frutto dell' albatro, ò corbezzolo*; ligo, *zappa*; harpago, onis, *vncino*; ordo, nis, *ordine*; cardo, *ganghero*; cudo, onis, *berettino di cuoio*, vdo, *ſcarpino, ò calcetto di cuoio*. De genere, *harpago, & vnedo*, deficit veterum auctoritas.

Cætera in Do, & Go, ſunt fœminina; vt hæc crepido, *ſponda*; ſuffrago, *piegatura della gamba di dietro della beſtia*: farrago, *meſcuglio*; ſiligo, *grano gentile, e bianco*.

Et verbalia in Io, ſiue à ſupino, vt legatio, laudatio, eru-

ditio, itio; ſiue aliunde, vt plerumque à Præſenti, velut ab opto, optio, *elettione*, à concio, cis, concio, onis, *predica*, à religo, religio, à lego, legio, à rego, regio, à tago priſco, nunc tango, contagio, *male attaccaticcio*.

Item caro, olim hæc carnis, & nonnulla in Io à nomine deriuata, vt à tali, hæc talio, onis, *pena equiualente*, à perduelli, perduellio, *ribellione*, à parte, portio, à communi, communio, à dite, ditio, & ſimilia.

Cupido pro cupiditate frequentius fœmininum, bubo, *barbagianni*, raro fœmininum; hic vel hæc arrhabo, onis, *caparra*; margo, cardo, carbo rariſſimè fœminina ſunt.

Hic Optio pro Adiutore, ſeu Accenſo in re militari Centurionis, *aiutante*, *officiale*; ſed hoc pertinet ad canonem de maribus.

C, D, L, VM, T.

C, D, neutra petunt. L, T, VM, ſociabis iiſdem,
Hic ſal, ſol, mugil, ſal hoc aliquando requirit.

FInita in C, D, L, VM, T, neutra, C, vt hoc halec, ecis, *condimento*, *ò intingolo d'inteſtini di peſci*, *Horat. lib.* 2. *Sat.* 4. Ego fecem primus, & halec inueni. Ita lac lactis, olim etiam hæc lactis. *Plin. lib.* 11. lactes in oue, per quas labitur cibus. D, vt Id, quod, &c. L, vt, hoc ceruical, *capezzale*. toral, *coperta da letto*, ſil, is, *terra gialla*, tribunal, animal, fel, &c. Vm, vt pauimentum, ſcamnum, gynecæum, *appartamento delle donne*. T, vt ſinciput, *parte d'auanti*, occiput, *parte di dietro del capo*.

Mugil, ſal, ſol maſculina, licet ſal ſingulari numero neutrum inueniatur.

AN, IN, ON.

An, In, & On maribus ſociabit tertia finem.
In neutris tamen On graium iubet eſſe ſecunda.
Fœmineis dabis alcyonem, cui iungitur icon,
Iungitur & ſindon, & cantu dulcis aedon.

MAſculina ſunt nomina tertiæ declinationis in An, In, On, vt Pæan, anis, *inno in lode d'Apollo*, delphin, inis, *delfino*, quæ terminationes raræ ſunt; canon, *regola*, agon, *combattimento*, orizon, ontis, *ſpazio, che termina la uiſta nell'aria*.

Sed græca ſecundæ neutra in On, vt enchiridion, ij, *coſa facile à tener in mano*, encomion, *lode*; idolon, *idolo*, quæ mutant On in Vm latinum, vt enchiridium, &c.

Exci-

Excipiuntur fœminina icon, onis, *imagine*, ſindon, *lenzuolo*, alcyon, *alcione uccello*, aedon, *luſignolo*.

EN.

En neutris eſto, maribus cum pectine turben,
Atq; atagen cum rene, & ſplen, lichenq; lienq;

FInita in En neutra, vt munimen, *fortificamento*. flamen, *ſoffio*, flumen, *fiume*.

Maſculina verò turben, ſeu turbo, *gruppo di uento*. *e trottola*; lichen, enis, *fuoco ſaluatico*, *uolatica*; ſplen, lien, *milza*, pecten, ren, *reni*, atagen, nis, *francolino uccello*.

AR.

Ar dona neutris: hinc ſe ſalar excipit unus.

IN Ar ſunt neutra: vt bacchar, *ſorte d'erba*: & bacar, *uaſo*; lucar, *guadagno*, *che ſi caua dal boſco*: hic lucar, *uccello*: par, *coppia*: puluinar, *guanciale*; columbar, *ſorte di legame*: iubar, *ſplendore del Sole, e delle Stelle*, quod rarò maſculinum inuenitur.

Excipitur ſalar, *ſalmone piccolo*, *trota*.

ER.

Er maribus ſocia, uelut agger, carcer, & ather:
Ver, ſiſer eximito, cum uerbere neutra cadauer,
Et piper, uber, iter, ſpinther, laſerq; cicerq;
Et ſiler, atq; lauer, cum tubere iunge papauer.

MAſculina ſunt tum ſecundæ, tum tertiæ in Er, vt ager, gri, *campo*, carcer, eris, *prigione*, agger, eris, *argine*, crater, eris, *tazza*.

Excipe hinc neutra, cadauer, *corpo morto*: ver, veris, *primauera*: iter, itineris, *uiaggio*: vber, *mammella*: cicer, papauer, piper, verber, *battitura*: laſer, *belzoino*: ſiſer *carota gialla*: ſpinther, eris, *maniglia*: hoc tuber, *tartufo*: hæc tuber, arbor, hic tuber fructus huius arboris.

Dicitur hic, & hæc linter, tris, *battello*: hoc, & hæc lauer, *gorgoleſtro*, *erba*.

IR.

Ir pariter neutris ſociatum iugiter haret.

HIR indeclinabile, ſeu hir, hiris, *palma della mano*, neutrum eſt.

OR.

Or finita maridantur, muliebribus Arbor.
Cor tamen hoc amat, aquor, ador cum marmore iunctum.

MAſculini generis ſunt in Or: vt labor, *la fatica*: cruor, *ſangue*: olim terminatio Or efferebatur etiam per Os: vt labos, honos.

Exime neutra æquor, *pianura*, ador, *farro*. cor, marmor, & hæc arbor.

OBSERVATIO.

In Or finita olim fuere communia mari, & fœminæ idcirco *auctor*, *perſuaſor*, *defenſor*, & ſimilia fœmininis ſubſtantiuis iunguntur. *Ouid. de Ven. epiſt. Parid. ad Hel.* Sponſor coniugij ſtat Dea picta ſui. *& Cornel. Seuer.* Ignea cum Phœbe ducebat ſidera Cęlo, fraternis ſucceſſor equis. Plautus *mer. act.* 5. vſus eſt, *calor*. in neutro genere. Nec calor, nec frigus metuo, niſi tamen mendum inſit. Tu verò iſthoc abſtine.

VR.

Nomen in Vr neutrum, vt ſulphur cum murmure fulgur.
Hinc abeunt turtur cum furfure maſcula vultur.

TErminatio in Vr neutra eſt, vt ebur, oris, *auorio*; femur, *parte eſteriore della coſcia*; ſulphur, *zolfo*; iecur, *fegato*; guttur, *gola*, quod & Plauto maſculinum: obturat inferiorem gutturem. *Aul. act.* 2.

Maſcula, furfur, *ſemola*, *cruſca*, vultur, turtur.

AS.

Finis in As græcum dat noſtris maſcula prima,
Sed terna, velut hæc pietas, muliebria ſunto.
As, elephas, adamas maribus concorditer hærent.
Vas, & eryſipelas neutra, artocreaſq; ſequuntur.

GRæca in As primæ inflexionis maſculina ſunt: vt Tiaras, æ, *mitra*, *cappello*, quod & hæc tiara, æ; Chalatias, *gemma del colore, e figura della grandine*.

Tertiæ verò fœminina: vt pietas, paupertas, ciuitas, anas, anatis, *anatra*.

At maſculina As, aſſis, *libra, e baiocco*; adamas, antis, *diamante*; elephas, antis, *elefante*.

Neutra vas, vaſis, *vaſo*; eryſi pelas, atis, *riſipola*; artocreas, atis, *paſticcio*, & hęc artocrea, ę.

ES.

Fœmineis Es clauſa dabis; ſed maſcula poples,
Et paries, termes, gurges, cum ceſpite, trames,
Pes, fomes, limes, palmes cum ſtipite vepres;
His quoq; iunguntur magnes, & plurima græca.

Neu-

Neutra ſed hippomanes, panaces, cachoetes habentur
Atq; ſolœcophanes, cum nepente, aſq; latinum.

IN Es fœminina: vt clades, dis, *rouina*; cædes, dis, *occiſione*; ſeges, tis, *biada in erba, raccolta*; compes, dis, *ceppi da piedi*; teges, tis, *ſtoia*; ſanies, ei, *marcia*.

Eximuntur maſculina poples, tis, *piegatura del ginocchio*; paries, *muro*; termes, tis, *ramo d'albero*; gurges, *acqua profonda*; ceſpes, *ceſpuglio, zolla*; trames, *ſtradella*; pes, fomes, *eſca*; limes, *ſtradella diuidente i campi*; palmes, *verga d'albero*; ſtipes, *tronco, ciocco*; vepres, *ſiepe*.

Merges, itis, *mazzo di ſpighe, forca, falce*. Plinio 18. *c.* 30. fœmininum eſt: inter duas mergites ſpica diſtringitur: tudes, tis, *martello di legno*. ames, tis, *pertica da vccellare*; trudes, dis, maſculina potiùs, quàm fœminina reperiuntur.

Hic, vel, hæc dies dicitur, ſed hic tantum meridies.

Sunt & vtriuſq; generis torques, ſeu torquis, *collana*; palumbes, *colombo ſaluatico*, & ales plurimum fœmininum.

Maſculina ſunt item greca primę, ac tertię declinationis: vt, ceraſtes, æ, *ſerpente cornuto*; aromatites, tę, *vino fatturato*; pirites, *marcaſita, pietra*; magnes, tis, *calamita*; lebes, tis, *paiolo*, tapes, etis, *tappeto*; acinaces, cis, *ſcimitarra*, & huiuſmodi.

Sed neutra nepenthes, *erba da rallegrare*; panaces, *erba vtile à tutti i morbi*; cachoetes, *mala conſuetudine*; hippomanes, ſolœcophanes, æs, ęris, *bronzo*.

IS, & YS.

Fœmineo datur Is generi: cum colle virile
Aſciſcunt follis, fuſtis, cum puluere, cenchris,
Glis, piſcis, vermis, cucumiſque, & callis, & enſis,
Et caſſis, torris, cum caule, & ſanguine menſis
Sic poſtis; vomis cum ſente, canalis, & aſſis,
Et pollis, faſcis, vectis, lapis, vnguis, & orbis.
Nis latiale mari: muliebri tradito gracum.

FOeminina ſunt Is, & Ys; vt bilis, *collera*; cuſpis, dis, *punta di ferro*; caſſis, dis, *elmo*; chlamys, *veſte militare*; chelys, *teſtuggine*; abſis, dis. *piegatura della volta*.

Maſculina collis, *collina*; follis, *ſoffietto*, fuſtis, *fruſta*; puluis, eris, cenchris, *ſerpente*; hæc cenchris, *ſorte d'vccello*; glis, iris, *ghiro*; piſcis, vermis, cucumis, vel cucumer, *cocomero*, callis, *ſentiero*: enſis, *ſpada*, caſſis rete, torris, *tizzone acceſo*

 cau-

caulis, ſeu colis, *germoglio*, *gambo dell'erba*, *torſo*; ſanguis, inis; olim hoc ſanguem, nis, menſis, poſtis, *baleſtriera della porta*; vomis, eris, *vomero*; ſentis, *ſpina*: canalis, axis, *legno, a cui s'aggira la ruota*: pollis, olim hoc pollen, inis, *fiore di farina*; faſcis, *faſcio*; vectis, *ſtanga*; lapis, dis, *pietra*; vnguis, *vnghia*; orbis, *il tondo*; coſſis, ſeu, coſſes, *vermicciolo*, *tarlo*; mugilis, ſeu mugil, *ceſalo peſce*.

Finita ſimiliter in Nis: vt hic ignis, *fuoco*, amnis, *fiumara*, funis, panis, penis, *coda*.

In Nis græca ſunt fœminina: vt tyrannis, *tirannia*; coronis, dis. *eſtremità*, *aggiunta*; lychnis, dis, *ſpecie di gemma*.

OBSERVATIO.

Callis fœmininum *Liu. lib.* 21. per deuias calles: hæc canalis. *Varr. lib. 6. de re ruſtic.* Canales eas diſpeſcit; hæc clunis, *groppa*; ſed Plauto maſculinum eſt, qui ait, clunes infractos gero: hic, vel hæc anguis, corbis, *ceſta*; ſcrobis, vel ſcrobs, *foſſa*; torquis, vel torques, *collana*, & finis.

Fœminina rariſſimè inueniuntur funis, cinis, & puluis.

OS.

Os maribus tribuas; dos, cos muliebribus addas.
At neutris ſociantur epos, chaos, oſq; meloſque.

IN Os maſculina: vt, mos, oris *coſtume*, ros, oris, *ruggiada*; flos, *fiore*; lepos, vel lepor, *leggiadria*.

Fœminina autem cos, cotis, *pietra da arrotare*; dos dotis, diametros.

Neutra os oris, *bocca*; os, oſſis, *oſſo*; epos, *poema eroico*; chaos, *confuſione di tutte le coſe*; melos, *melodia*: Argos, vrbs græciæ, & ſimilia græca.

VS.

Maſculeis VS quarta dabit: pariterque ſecunda.
Fœmineis manus, & vannus donantur, & Idus.
Porticus, atq; colus, domus, aluus, acuſq; tribuſq;
Carbaſus adiunges, pro fructu ficus, humuſque,
Vlcere pro diro ficus mas eſto ſecunda.
Nominis VS genus ex Os cognoſcetur ab vſu.
At neutris pelagus, virus da, ſæpèque vulgus.

IN Vs ſecundæ, vel quartæ declinationis maſculina ſunt: vt, tignus.i. *traue*, *trauicello*; pluteus, *ſcanzia*, partus, us, portus, us.

Fœminina manus, us, vannus, ni, *vaglio*; idus, *il dì 13. ò 15.*
del

del meſe; porticus, us, *portico*, colus, li, *rocca*, *conocchia*; domus, us, aluus, vi, *ventre*; acus, us, *ago*, hic acus, ci, *anguzella peſce*, hoc acus, aceris, & hæc acus, us, *loppa*, *mondatura del grano*; tribus, us: *tribu*, *famiglia*; carbaſus.i. *tela ſottile*; ficus, i. & us, *fico albero*, *e frutto*, hic ficus pro vlcere.

Maſculina, & fœminina reperiuntur phaſelus, *filuca*; groſſus, *fico albero*; ſpecus, us, *ſpelonca*; hic, vel hæc penus,us, vel hoc penus, penoris, & penu, *vettouaglia*.

Græca ex Os verſa latine in Vs, vt ſupra oſtenſum eſt, partim ſunt maſculina: vt hic coloſſus, *ſtatua grande*; iſthmus, *ſtretto tra due mari*; paradiſus, ſtylus, thronus, catalogus. Partim fœminina: vt ſynodus, *aſſemblea*, methodus, periodus, eremus, athomus, *coſa indiuiſibile*, antidotus, *rimedio contro veleno*; abyſſus, *abiſſo profondo*; cryſtallus, papyrus, i, *carta*, &c. genus in his ex vſu diſcendum.

Neutra virus, *veleno*; pelagus, *alto mare*, & vulgus, quod etiam maſculinum eſt. Secus pro ſexu neutrum eſt. *Auſon. in Theonop.* Nota Caledonijs nuribus, muliebre ſecus, ſtrix.

VS Tertiæ.

Nomen in Vs generi coniungit tertia neutro.
Maſculeo mus, atque lepus, compoſtaque græcis
Quæ dat pus, podos, hinc græca lago pode dempta.
Vult ſubſcus muliebre genus, virtuſque, ſaluſque.
Fraus, incuſque, pecus, pecudis, cum laude paluſq;
Quæque odere ſenex, & ſeruus, amatq; iuuentus.

VS tertiæ neutrum eſt, vt rudus, eris, *calcinaccio*, *rottame*; pecus, oris, *beſtiame*; glomus, eris, *gomitolo*; thus, ris, *incenſo*; crus, uris, *gamba*, *ſtinco*.

Maſculinum mus, *topo*; lepus, oris, & græca compoſita à pus, chytropus, odis, *pentola co'piedi*; daſypus, odis, *coniglio*; apus, odis, *rondone*; tripus, *treppiè*, & huius generis græca.

Fœmininum ſubſcus, vdis, *trauerſa da vnire le tauole*; & virtus, ſalus, fraus, incus, udis, *incudine*; pecus, vdis, *beſtia*; ſi rectus eſt in vſu, nam aiunt, *morbida facta pecus*, eſſe barbarum; laus, palus,udis, ſenectus, utis, ſeruitus, iuuentus, hæc lagopus, ſiue pro aue, ſiue pro herba, ſumatur, hic, vel hæc grus, gruis, epicænum.

BS, LS, MS, NS, PS, RS.

S Sit fœmineum cum conſona quæq; præiuit.

Pons cum fonte, calybs, dens, mons cum ſepè virile.
His Ps accedunt polyſyllaba, forcipe dempta.

NOmina in S, præcedente conſonante, muliebria ſunt: vt hæc trabs, abis, *traue*: hyems, *inuerno*. fons, puls, ultis, *polenta*: ſtirps, *ſtirpe*: cors, ortis, *gallinaro*. cohors, *compagnia di Soldati*.

Maſculina pons, ſeps, *ſorte d'aſpide*. gryps, *griſo*. fons, calybs, *acciaio*. dens, mons.

Et finita in Ps, duarum, vel plurium syllabarum: vt, hic hydrops, *idropiſia*; adeps, *il graſſo*. merops, *ſorte d'vccello*. Excipitur hæc forceps, *tanaglie*.

Dicitur hęc, vel hoc, raro hic animans, *animale*, ſtirps, *tronco d'albero*, interdum maſculinum: hic, vel hęc ſerpens, quia epicęnum, hęc adeps apud Columellam *l.* 8. *c.* 14.

OBSERVATIO.

Terminatio in S, pręeunte conſonante facta eſt ex terminatione in Es, & Is nominum: vt plebs, ex plebes. *Lucan.* 3. neſcit plebes ieiunia timere, trabs ex trabes. *Enn. in med.* abiegna trabes, mens ex mentis. *Id. in Epic.* Terra corpus, & mentis ignis eſt. Apud Plautum nequa fortis, pro ſors, *Caſ. act.* 2.

X.

X Etiam muliebre genus ſectatur, vt alex,
Et fornax, forfex, & carex, atq; ſupellex.
Verum: Ax, Ex, maribus polyſyllaba cætera dantur
Et grex, & voluox, varix cum fornice bombix
Spadix, & Phœnix, & Erix, natrixq; calixq;
Coccyx, traduxq; atriplex ſilueſtre vocatur.

IN X, clauſa fęminina, vt lanx, ncis, *bilancia*, *piatto*, calx, *calcina*. nix, nex, nox, nux, vibix, ſeu vibex, *ſegno di percoſſa*, alex, ecis, *condimento*, *ò viuanda d'interiora di peſce*, alijs alex infumata, *aringa*. alex ſalita, *ſalacca*. ſupellex, ectilis, *arneſi*. forſex, *forbice*. fornax, *fornace*. carex, *pugnitopo*.

Cętera diſſyllaba, aut triſyllaba finita in Ax, & Ex maſculina ſunt: vt ſtorax, *ſeu* ſtyrax, *ſtorace*. myſtax, *baſetta*, *moſtacci*. abax, *credenza*. caudex, *tronco d'albero*. codex, *libro*. culex, *zenzala*. frutex, *arboſcello*. apex, & vertex, *cima*. pollex, *dito groſſo*. latex, *liquore*. rumex, *romice erba*. ramex, *rottura*. irpex, ſeu vrpex, *raſtello dentato*, *erpice*, tumex, *tumor di percoſſa*.

Et grex, *branco*. voluox, *bruco verme*. varix, *vena gonfia*. fornix, *volta*. bombyx, *verme*, *che fa la ſeta*. hæc bombyx,

veſte

veſte di ſeta. ſpadix græcis ſubſtantiuum *ramo ſtaccato dalla palma*, latinis adiectiuum, *di color baio*. phœnix rarò hæc phenix, *fenice*, Erix, mons Siciliæ, orix, animal in Africa, natrix, ſerpens, calix, *bicchiero*. calyx, *guſcia, e pelle di frutto*, *bottone come di roſa*, coccyx, cygis, *cucco*, tradux, *tralcio, rampollo di vite*.

Hoc atriplex. *reppeſe erba.Plin.lib.*20. atriplex ſilueſtre eſt,& ſatiuum; alijs tamen femininum.

Hic, vel hæc imbrex, *embrice*, limax, *lumaca*.

Hic, rarò hæc pumex, cortex, *corteccia*. calx, *calcio, calcagno.*

Sandix, *color fatto di biacca aduſta con terra roſſa*. potiùs maſculinum inuenitur. *Grat. de Ven.* Interdum lybico fucantur ſandice pinnæ. *Plin. lib.* 35. ſandice ſublita.

Hæc, vel hic ſilex, *pietrafocaia*, hic onyx, *vaſo d'alabaſtro.* hæc onyx, *ſorte di gemma*.

Ex gemmarum nominibus alia maſculina, alia verò feminina ſunt, quin eadem ſæpè vtriuſque generis. Exemplo ſit ſardonyx. *Plin. lib.* 37. Indicas ſardonycas. *Mart. lib.* Sardonycas veros menſa quæſiuit in omni.

Diuerſitas autem hæc inde fit, quod ſcriptores modo reſpiciunt nomen, lapis, modo, gemma. *Et hactenus de nominum genere.*

De Nominum declinatione.

QVinque ſunt nominum declinationes, quarum prima genitiuo ſingulari deſinit in diphthongum *æ*: vt, *muſa, muſæ*. Secunda in *i*, vt *dominus, domini*. Tertia in *is*, vt *ſermo, monis*. Quarta in *us*, & *u*. vt *fructus, fructus, tonitru, tonitru*. Quinta in *ei*, diuiſim, vt *dies, diei*.

OBSERVATIONES

In Nominum declinationes.

In primam.

NOminatiuus primæ declinationis habet quinque teminationes, A, Am, As, E, Es.

Nomina, quæ in A, deſinunt, partim ſunt latina, partim ſunt à græcis. Latina, vt menſa, via, pluuia: à græcis, vt poeta, muſa, platea.

No-

Nominum autem in A, olim apud latinos duplex erat terminatio in genitiuo.

Prima in Ai, in cuius locum ſucceſſit Ae: quare leguntur illi genitiui: animai, aulai, terrai, *Auſon. Idil.* 7. Neſciuit *herai* imperium, pro *hera*.

Secunda erat in As, idcircò extant adhuc paterfamilias, materfamilias. *Enn. Annal.* Dux ipſe *vias*, pro *via*. *Plaut. in prol. pan.* nomen dare vobis volo *comedias*, pro, *comedia*.

Nonnulla nomina fœminina datiuis, & ablatiuis pluralibus exeunt in abus, vt filia, nata, liberta, famula, equa: filiabus, natabus, &c. & alia id genus diſcriminandi ſexus cauſa apud ſcriptores occurrunt: licet hoc non ſemper obſeruetur, nam Plinius *c.* 11. *lib.* 11. pro aſinabus dixit: *aſinis* mammæ à fœtu dolent.

Terminatio in Am eſt hebraica: vt Adam, ę, Abraham, ahę.

À nominatiuo in A, & As, ferè eſt accuſatiuus in Am, rarò in An, idque apud poetas, *Ouid.* 4. *faſt.* Maian, & Electram, Taygetamque Ioui.

Quæ exeunt in As, in vocatiuo abijciunt, s, vt, ò Andrea, Luca, Ænea, à nominatiuo Andreas, Lucas, &c.

In E, & Es, declinantur, vt oſtenſum eſt ſuperiùs in Paradigmate nominum Grammatice, & Eccleſiaſtes.

In ſecundam.

Terminatio latina huius declinationis eſt in Er, Vm, Vs, vt ager, regnum, famulus.

Terminationi in Vs ſubijcitur terminatio Ir, & Vr, nam vir integrè eſt, virus, ſatur, ſaturus.

In nominatiuo ſingulari nominum latinorum veteres vſurpabant pro Vs, Vm; Os, Om, *Plau. Perſ. act.* 1. *ſc.* 1. Pater, auos, proauos, abauos, tritauos, quaſi mures, ſemper edere alienum cibum. *Id. Prol. Pſeu.* Nam bona bonis ferri reor ęquom maximè.

In accuſatiuo pariter pro Vm, extulere Om: vt auom, ſeruom, ęquom.

Terminatio vocatiui eſt eadem, ac nominatiui: vt, ò Magiſter, ò leuir, ò miſer.

At nomina in Vs: vt herus, famulus, mutant Vs in E; vt, ò here, ò famule, ò egregie, ò amice. *Deus* tamen retinet Vs, vt ò *Deus*, ſed apud Eccleſiaſticos veteres eſt etiam, ò *Dee*.

Ali-

Aliquando huiuſmodi nomina, vel per græciſmum, vel per enallagen retinent Vs in vocatiuo. *Virg. 1. Aen.* Adſis lætitiæ *Bacchus* dator, *Sidon. Carm.* 22. Naiadas iſtic Nereidum *Chorus* alme doce.

Nomina item Virorum propria in, *ius*, in vocatiuo abijciunt, *Vs*: vt, ò Antoni, Laurenti, Horati, Virgili, Pompei, Cai: *Filius* etiam in vocatiuo, *ò fili*.

Quædam græca adiectiua è proprijs formata, potiùs propria, ſequuntur græcam declinationem, vt ò Laertie, ò Delie, ò Tyrinthie, ò Laerte, Delo, Tyrinthia conflata.

Nominatiuus pluralis apud veteres exibat in Ei: vt puerei, populei, captiuei; pro pueri, populi, captiui.

In Tertiam.

NOminatiuus huius declinationis continet terminationes ceterarum, præter Vm, & V, & plures alias.

Accuſatiuo ſingulari deſinunt non in *Em*, ſed in *Im*, buris, cucumis, peluis, rauis, ſecuris, ſitis, tuſſis, uis, amuſſis, cannabis.

At tum in *Em*, tum in *Im*, exeunt, clauis, cutis, febris, nauis, puppis, reſtis, ſtrigilis, turris.

Fluuiorum nomina in *Is*, aut latina, aut à græcis, ſiue à barbaris accepta in *Im*, terminantur, vt Tyberis, Tyberim, Ariaris, Ararim, Atheſis, Atheſim, Tanais, Tanaim, Ligeris, Ligerim, Betis, Fabaris, Halis, & apud poetas metri gratia in *In* quoque.

Nomina propria græcorum in As, & in genitiuo *antis*, & in Is, Ys, & Vs, plerumque in vocatiuo expungunt *S*, vt Calchas, antis, Pallas, antis, Mœris, Tyndaris, dis, Cotys, Capys, Tiphys, Melampus, odis, & huiuſmodi. Vocat. ò Calcha, Mœri, Coty, Melampu. Terentius *And.* more latino dixit, *ò Myſis*.

NOmina neutra à recto in E, Al, & Ar, in Ablat. efferuntur non per E, vt generalis eſt canon, ſed per I, vt Alueare, monile, altare, animal, vectigal, calcar, alueari, monili, &c.

Excipiuntur tamen propria vrbium: vt Cære, Reate, Bibatre, item gauſape: Sed hæc ſolent eſſe indeclinabilia.

Mare ablat. effertur, mari, & mare: rete itidem, quia in recto etiam hic retis: præſepe, vel hæc præſepis ablat. præſepi, vel præſepe.

A ter-

A terminatione *Ar.* ſimiliter eximuntur, far, nectar, hepar, iubar, lucar: reperies tamen apud Maronem in Culice *laqueare* in ablat. à recto, laquear, ſiue laqueare.

Adiectiua in Is, & in Er, quorum neutrum eſt in E. item nomina menſium, vt October, Quintilis; ſunt enim adiectiua, & memor, immemor, quia olim in recto memoris, re, dicebatur: ſtrigilis, & canalis, in I finiuntur: vt acri, breui, Septembri, memori, &c.

Lethale, agreſte, nobile, celeſte, perenne, bimeſtre, volucre in ablat. pro lethali, agreſti, &c. rariſſima ſunt.

Quædam adiectiua in Is, quæ quodammodo naturam ſubſtantiuorum induunt, & nonnunquam pro ſubſtantiuis vſurpantur, claudunt ſimiliter ablatiuum in I, rarò in E: vt affinis, ſodalis, riualis, familiaris, edilis, annalis, natalis, biremis, & id genus alia.

Subſtantiua, auis, collis, cinis, finis, turris, fuſtis, ignis, imber, labes, mel, meſſis, occiput, orbis, ouis, ſordes, ſupellex, vectis, vnguis, in E ſæpè, & aliquando I, deſinunt. *Exempla vide apud Chariſum, & Nebriſſenſem.*

Propria virorum in Is: vt, Cerealis, Martialis, Vitalis, Natalis, Apollinaris, & his ſimilia ablat. in E, tantum habent. *Mart. lib.* 8. *Epig.* 23. cum Iuuenale meo quæ me committére tentas.

Subſtantiua, quæ in accuſat. tantummodo Im, habent: vt vis, vim, tuſſis, tuſſim, &c. quæ ſupra enumerauimus, in I, finiuntur: At *cannabis* etiam *cannabe*, ſic *ſitis, ſiti*, & *ſite. Perſ. Satyr.* 5. at tibi torta cannabe fulto Cena ſit in tranſtro. *Boet. lib.* 3. *car.* 12. *de Tantalo*, & multa ſite perditus.

Octo verò nomina deſinentia accuſatiuo in *Im*, vel in *Em*, ſuperiùs recenſita faciunt I, vel E: vt febris, febri, vel febre, &c.

Clauduntur pariter I, græca, quæ latinè Genitiuo non creſcunt, & in accuſ. tantum *Im*, & *In* habent. vt, Hierapolis, Hierapolim, Hierapoli. ſic Neapolis. Hereſis, &c.

Nomina ſimiliter fluuiorum in *Is*, quæ formant accuſatiuum in *Im:* vt Tiberis, Tiberim, Tiberi; Bœtis, Bœtim, Bœti. Liuius tamen dixit *lib.* 28. ſuperato Bœte amni. Araris facit, Arari. Arar verò, Arare.

Græca, quæ genitiuo creſcunt, licet habeant in Accuſ. *Im*, aut *In*, faciunt Ablat. in E: vt Iris, Iridem, vel Irin, Iride, Thetis, Thetidis, Thetidem, Thetim, Thetin, Thetide. Quamuis Plautus dixerit *Theti* prognatus.

Adie-

Adiectiua omnis generis, ac vnius terminationis faciunt ablat. per E, vel per I, vt locuples, felix, duplex vetus; & adiectiua artifex, vigil, pugil, locuplete, vel locupleti, &c. ſed pauper, ſoſpes, hoſpes, Priſcianus ait in E: tantummodo reperiri.

Par ſubſtantiuum habet *pare*: adiectiuum autem dumtaxat *pari*: compoſita verò in vtramque finitionem exeunt, vt diſpare, diſpari.

Participia in *ans*, & *ens*, niſi degenerent in nomina, ſemper terminantur in E, vt laudante, vidente, abſente, &c.

Comparatiua in Or, & Vs, habent potius E, quam I: vt maior, maius, maiore vel maiori, velocior, velocius, velociori, vel velociore, ità plus, plure, & pluri. *Plaut. in Prad.* plure altero tanto, quanto eius fundus eſt, velim: *eadem finitione vtitur Cicero.*

Comparatiuis olim vnica terminatio erat in Or, vt docet Priſcianus. *Val. Antias An.6.* hoc Senatus conſultum prior.

Verbalia in *Trix*, ſubſtantiuè vſurpata, in E ſolummodo terminantur: vt nutrix, nutrice. obſtetrix, obſtetrice. Sin autem adiectiuè ſumantur, in E, vel in I: vt victrix, trice, vel trici.

Talis terminatio fœminini generis eſt, rarò neutrius *Claudianus* cecinit, victrix ſolum: *Lucan.* victrici ferro. *Stat.* victricia tela.

Cæterùm vetuſtiores Latini multa alia efferebant per I, vnde leguntur à nominatiuo Tibur, Tibure, & Tiburi, Anxur, Anxure, & Anxuri, rus, rure, & ruri; ſic veſperi, & tempori.

Quin ſunt, qui dicant terminationem Datiui, & Abl. ſingulari numero huius declinationis priſcis fuiſſe eandem. Hic non reticebo inueniri diu, & noctu, pro die & nocte; *Enn. annal.6.* noctu concubia.

Genitiuus multitudinis exit in *Vm*, vt præconum, Cæſarum, temporum, poematum.

In *Ium*, exeunt ea, quæ ablat. ſingulari in I, tantum, aut in E, vel I, clauduntur: vt monilium, puluinarium, virium, velocium, nauium.

Hinc tamen eximuntur comparatiua, quia ablat. potiùs E, quam I, habent: vt meliorum, minorum, velociorum.

At plures, & complures, plurium, & complurium *faciunt*.

Ex-

Excipiuntur item vetus, inops, degener, memor, diuès, mugil, ſtrigilis, vber, puber, compos, bicorpor, & huic ſimile, vigil, vigilum, & vigilium. Et compoſita à facio etiam adiectiuè ſumpta: vt carnifex, artifex, opifex, tum ſupplex, municeps, celer, locuples, locupletum, & locupletium.

Ium, pariter formant ſubſtantiua, & ſubſtantiuè accepta diſſyllaba, & polyſyllaba in duas conſonantes finita: vt cohors, infans, adoleſcens, bidens, rudens, & alia.

Et participia in Ns, quamuis habeant, E, tantum in ablatiuo.

Ex hoc canone excipiuntur princeps, manceps; cælebs, conſors, hyems, forceps, parens parentum, rarò parentium.

Græca item, vt græce in *ων*, finita, itè latinè in Vm: vt æthiops, arabs, cyclops, phalanx, & ſimilia.

Ium quoque habent multa clauſa in Es, & Is, non creſcentia in genitiuo, vt nubes, ſedes, cædes, clades, collis, piſcis, menſis, &c.

Et græca è ſecunda contractorum, vt, Diœceſis, ſyrtis, & alia huiuſmodi.

Eximuntur hinc tamen ſoboles, proles, ſi modò Genitiuum pluralem habeant, vates, iuuenis, canis, panis; ſed apis, apum, vel apium facit.

De monoſyllabis non poteſt ſtatui certa regula, nam multa habent *Ium*, vt falx, arx, lanx, calx, merx, nox, faux, nix, crux, licet Chariſio ſit crucum, mons, dens, gens, fons, pons, ars, trabs, mens, ſeps, mas, as, vas, vadis, mus, murum, & murium, bes, beſſis, glis, dis, glans, cos, lis, os, oſſium, os, orium, ſcrobs, plebs, ſphinx, plus, tres, trium; Prætereà manes, manium, vter, vtrium, venter, imber, Quirites, Samnites, rarò fores, forium, palus, paludum, & paludium, fornax, fornacium, & fornacum.

Alia contra *Vm*, faciunt, vt, flos, vox, fex, nux, rex, lex.

Polyſyllaba in As, potiùs formant, *Vm*, quàm *Ium*, vt ciuitas, hæreditas, ciuitatum, hæreditatum, ſic optimates.

Cæterùm difficile eſt propter varietatem terminationis huius Genit. ſtatui certum canona. Ex vſu igitur cognoſcere oportet.

NOminatiuus, & accuſ. præter terminationem in *Es*, exhibat etiam per priſcam diphthongum in *Eis*, præſertim in nominibus *Ium*, in genitiuo habentibus, vt vrbes, vrbeis, vel

vel vrbis, omnes, omneis, vel omnis, At ſiue per *Eis*, ſiue per *Is*, ſcribatur I, dumtaxat effertur. Veteres in hoc attendebant ſoni iucunditatem.

Græca Erinnys, Syrtis, Sardis, & huiuſmodi contracta ſunt ex Erinnyes, Syrties, Sardies.

Neutra ſi Ablat. ſingul. tantum E, finiuntur, tribus pluratiuis caſibus in A, exeunt, vt munera, gauſapa, hoſpita; ſoſpita, quia ablat. munere, gauſape, hoſpite, &c.

Si autem ablat. erit in I, tantum, vel I, aut E, tunc ijdem caſus erunt, ia, vt puluinaria, ingenia, leuia, locupletia, &c.

Vetus tamen, & comparatiua, in A, terminantur vt vetera, maiora, meliora, quia comparatiuis frequentior eſt ablat. in E, quam in I, apluſtre, apluſtria, ſed apluſtra à recto à pluſtrum, plus, plura, & pluria facit, inde compluria, & complura.

De græcorum Accuſ. actum eſt in Par adigmate, vt, & de alijs caſibus.

Bos datiuo, & ablat. pro bouibus habet bobus, aut bubus, & genitiuo boum.

In his caſibus, nempè Dat. & Ablat. terminatio nominum græcorum in *Atis*, non eſt à recto in *Ma:* vt à poema non prouenit poematis, ſed poematibus: à diploma diplomatibus, non autem diplomatis, & ità in ſimilibus, ſed à recto in *atum:* vt poematum, poemati, diplomatum, ti, inde genit. poematorum, diplomatorum, & datiuis, & abl. poematis, diplomatis, cuius declinationis licet alij caſus obſoleuerint; hos tamen optimæ notæ ſcriptores retinuerunt, vt Varro, Tullius, & alij: exempla identidem occurrunt.

Poetæ rariſſimè datiuos græcorum vſurpant in *In Prop. lib. 5. Egl. 20.* non minor Auſonijs eſt amor in *Dryadin.* pro Dryadibus.

In quartam.

QVarta Declinatio prouenit ex tertia per craſin, ſeu contractionem, ſyncopen, & apocopen; antiquitus enim ſic flectebatur. N. ſenſus, G. ſenſuis; per craſin, ſenſus. D. ſenſui, per apocopen ſenſu, vt videre eſt apud probatos autores. *Ter. Adel act. 1.* veſtitu nimis indulges, nimium ineptus es: *Sal. de bel. Iugur.* ſe luxu, & inertiæ corrumpendum dedit. Falluntur igitur, qui aiunt ab autoribus abl. pro dat. vſurpari,

pari, cum terminatio in V. ſit ſæpè dandi caſus. Ac. ſenſuem, per ſyncopen ſenſum; Abl. ſenſue, per apocopen ſenſu. Plur. hi, hos, & ò ſenſues per ſyncopen ſenſus; cæteri caſus analogiæ reſpondent: ſicut enim à Patris eſt Patrum, ità ſenſuis eſt ſenſuum.

Apud Varronem, & Nigidium frequentiores ſunt anuis, graduis, fructuis, ſenatuis, & ſimiles genitiui, pro anus, gradus, &c. *Var. de lib. educ.* eam nutricem oportet eſſe adoleſcentem; *anuis* enim vt ſanguis deterior, ſic lac.

Genitiuus ſingularis apud priſcos non modo erat in *Vis* ad modum tertiæ, ſed etiam in I, iuxta finitionem ſecundæ: vt Senati, aſti, fructi, parti, queſti, pro Senatus, aſtus, &c. *Ter. Phor.* patrem, vt extimeſcam, vbi eius aduenti venit in mentem.

Arcus, artus, partus, portus, lacus, ſpecus, tribus dat. & abl. multitudinis per V, efferuntur: vt arcubus, artubus, &c. queſtus, queſtibus, & queſtubus, ſic pecubus: à pecu; veru, & genu, per V, & I.

Huius declinationis nominat. ſingul. duplex eſt exitus, in Vs, & V, ſed V, eſt indeclinabile toto ſingul. vt dictum ſupra.

In quintam.

GEnitiuum quintæ declinationis, cuius nominatiuus finitur in Es tantum, quadruplici terminatione efferebant veteres: dicebant enim non modo *diei*, quod eſt vſitatiùs, ſed & *dij*, *dies*, *die*, & ità in alijs, cum nominatiuum, in Es, præcedit vocalis: nam ſi præcedat conſona, iſthoc modo; *fides*, *fidei*, *fidi*, *fides*, *fide*, & ſic in ſimilibus. *Cic. pro Roſc.* nihil pernicij cauſa factum putamus. *Luc. lib.* 4. Rabies, vnde illi hæc germina ſurgunt. *Auſ. de Roſa.* ad primos radios interitura die.

Datiuus quoque apocopen patitur. *Lucil. lib.* 8. Ætati, facieque tuæ, pro faciei.

Numerus multitudinis ferè deſtituitur Genitiuo, Dat. & Ablat. Aldus tamen excipit.

Res, ſpecieſque dies, facies, ſpes, progenieſque.

O B S E R V A T I O.

In Omnes Genitiuos Plurales.

Omnis ferè genitiuus pluralis ſyncopem patitur. In prima ferè ſunt Patronymica, vt Æneadum, Romulidum,

dum, pro Æneadarum, Romulidarum, & huius generis alia.

In ſecunda occurrunt ſæpè Deûm, duûm, fabrûm, talentum, magnanimum, &c. pro Deorum, duorum, &c. & ſyncope huius caſus extat etiam in proſa oratione, præcipuè apud hiſtoricos; nam cæteræ ſunt poetarum propriæ.

In tertia, menſum, cæleſtum, amantum, pro menſium, cæleſtium, &c.

In quarta currum, paſſum, pro curruum, &c. hic autem ſyncope rariſſima eſt. *Mart. lib. 2. epig. 5.* Sed duo ſunt, quæ nos diſtinguunt, millia paſſum.

De Anomalis.

Anomala ſunt, quæ differunt (vt aiunt) aut genere, aut numero, aut declinatione, aut deſtituuntur aliquo caſu, numero, & ſimili.

Differunt genere in numeris (vt putant aliqui) hic Tartarus, Auernus, Tænarus, Mænalus; plur. Tartara, Auerna, Tænara. Verum hæc, & ſimilia veroſimilius eſt eſſe à rectis Tartarum. Mænalum, &c. nam græcè dicitur τὸ Μαίναλον hoc Mæ*nalum;* potuit his eſſe vtroque numero duplex exitus, quorum alter deperierit: idem de cæteris conijce.

Hic locus; plur. hi loci, & hæc loca, ſed à recto hoc locum; quo vſus eſt Varro *lib. 8. rer. diuin.* Hic Sibilus, plur. hæc ſibila, à ſibilum: nam apud Serenum eſt: ſuaue ſibilum: at natura adiectiuum pro eo, quod eſt ſibilans: hæc ſupellex, plur. ſupellectilia eſt à ſupellectile. Hoc cælum plur. caret: hi Cæli eſt à Cælus, quo æther, & ætheris Deus ſignificatur. Hoc epulum, hoc delitium pluralem neſciunt, quod hæ epulæ ab epula, vt ait Nonnius: hæ deliciæ à delicia, quod legas apud Plautum *Pœn. 1. ſc. 2.*

Vas, vaſis plur. hæc vaſa vaſorum, quod tamen eſt ab antiquo vaſum, 1. *Plaut. Truc. act. 1. ſc. 1.* aut aliquod vaſum argenteum: *ſed Corn. Sen. in Aetna.* cauis cunctatus vaſibus hæſit.

Ab antiquo iuger, ſeu iugus eſt iugeris apud *Melam. lib. 3. cap. 5.* & iuger apud *Tib. lib. 2. eleg. 3. & Var. lib. 1. de R. R.* in dat. plur. iugeris extulit à iugerum, i.

Carent plerumque num. plur. nomina metallorum: vt aurum, plumbum, ferrum, & eorum, quæ metimur, aut ponderamus: vt triticum, oleum, butyrum. At æra eſt *Horatij lib. 1. Ep. 7.* hordea *Maronis 1. geor.* frumentis *5. Ecl.*

 fæna

ſæna eſt *Apuleio l.* 3. *met.* vina *Ouidij* 4. *Pont.* & aliorum.

Et nomina vitiorum, & virtutum: vt ſapientia, caſtitas, inſipientia, impietas; ſed auaritias eſt *Ciceronis* 4. *de fin.* charitates *l.* 1. *offic.*

Præterea nemo, pontus, gelu, lethum.

Singulari numero carent calendæ, minæ, & id genus alia.

Aliqua non declinantur: vt pondo, nequam, tot, totidem, quatuor, & hinc vſque ad centum: vt quinque ſex, ſeptem, &c.

Alia vnicum habent caſum: vt in gratijs, natu, promptu, iniuſſu, inficias.

Alia duos: vt hic Iupiter, ò Iupiter, ſuppetiæ, ſuppetias; ſpontis, & ſponte.

Alia tres Nominat. & Accuſat. tantundem: Genit. tantidem: vicis, vicem, vice, & alia.

Alia quatuor: vt genit. Iouis, ui, uem, ue, ſed reperitur, & hic Iouis *Apul.* 4. *met.* Quem tremit ipſe Iouis, cum Numina terrificantur: vis, vis, vim, vi. precis, ci, cem, ce, *prex* enim inuſitatum eſt: hæc duo cognoſcunt omnes caſus plurales.

Verumtamen difficile eſt redigere hanc doctrinam ad certos canones: Ideò obſeruatione opus eſt.

De Adiectiuorum Gradibus.

NOmina adiectiua tres habent gradus, hoc eſt poſitiuum, comparatiuum, & ſuperlatiuum.

Poſitiuum rem ſimpliciter ſignificat: vt ſanctus, ſancta, ſanctum.

Comparatiuum addit poſitiuo aduerbium, magis: vt hic, & hæc ſanctior, & hoc ſanctius, magis ſanctus, *più ſanto.*

Superlatiuum verò addit aduerbium maximè: vt ſanctiſſimus, ma, mum; maximè ſanctus, *ſantiſſimo.*

Comparatiuum formatur à caſu poſitiui deſinente in *I*, addito; *Or*, & *Vs:* vt ſancti, ſanctior, ſanctius; breui, breuior, breuius.

Superlatiuum ab eodem caſu in *I*, addito, *ſſimus*: vt ſancti, ſanctiſſimus, a, um, breui, breuiſſimus, a, um.

Poſitiua in *Er*, formant ſuperlatiuum addito, *rimus* vt niger, nigerrimus, ſaluber, ſaluberrimus; celer, celerrimus.

Facilis, agilis, gracilis, humilis, ſimilis mutant *Is*, in *limus*, vt ſimilis, ſimillimus, iuxta illud.

Dant

Dant tibi quinque limus, quæ ſignat dictio Faghus.
Imbecillis, imbecilliſſimus, & imbecillimus facit.

De Anomalis in gradibus Adiectiu orum.

EX hac excipiuntur regula, Bonus, melior, optimus: Malus, peior, peſſimus: Magnus, maior, maximus, Paruus, minor, minimus, rarò paruiſſimus: Multus, plus, plurimus.

Et compoſita à facio, dico, & volo; magnificus, centior, centiſſimus; mirificus dumtaxat mirificiſſimus; maledicus, dicentior, dicentiſſimus: beneuolus, volentior, volentiſſimus, ſic maleuolus, &c.

Ab antiquo, veter, veterior, errimus; maturus, maturior, maturiſſimus, & maturrimus; exterus, exterior, extremus, & extimus; citer, erior, iſſimus; ſuperus, ſuperior, ſupremus, & ſummus; inferius, inferior, infimus; poſterus, poſterior, poſtremus.

Carent poſitiuo, aut ſaltem inuſitatum eſt, deterior deterrimus, *maligno*, ocior, ociſſimus, *veloce*, potior potiſſimus à potis, *megliore*, interior, intimus, *di dentro*, vlterior, vltimus, prior, primus, propior, proximus, *vicino*.

Carent comparatiuo inuitus, inuitiſſimus, *sforzato*, nouus, nouiſſimus, *vltimo*. nuperus, nuperrimus, *di poco fà*; ſacer, ſacerrimus, & ſic fidus, conſultus, falſus, meritus.

Superlatiuo deſtituuntur adoleſcens, adoleſcentior, iuuenis, iunior, ingens, ingentior, ſatur, ſaturior, ſenex, ſenior, dexter, dexterior; ſiniſter, ſiniſterior: ità immunis, taciturnus, ſalutaris, proximus, proximior.

Habent comparatiuum tantùm anterior, licentior.

Comparatiuo, ac ſuperlatiuo ferè carent nomina gentilia: vt Romanus, Athenienſis, Italus.

Poſſeſſiua: vt fraternus, Cæſarianus, herilis.

Numeralia: vt tertius, quintus.

Materialia: vt aureus, faginus, carbaſinus.

Diminutiua: vt adoleſcentulus, latrunculus.

Et finita in bundus: vt lætabundus, errabundus.

Compoſita item à fero, & gero: vt frugifer.

Prætereà, canorus, almus, cicur, claudus, magnanimus, memor, opimus, præditus.

Et quæ habent vocalem ante ſyllabam, Vs, ad euitandum nimium vocalium concurſum, vt dubius, idoneus, &c.

Reperiuntur tamen arduiſſimus, aſſiduiſſimus, exiguiſſimus, induſtrior, pijſſimus, & alia.

Pro comparatiuo poſſumus vti poſitiuo addito aduerbio *magis*, pro ſuperlatiuo vti eodem poſitiuo, addito, *maximè*, vt magis doctus, maximè doctus.

De Diminutiuis.

DIminutiua ſignificant diminutionem ſui primitiui, vt fraterculus, ſororcula, homùncio, homunculus, muliercula, corculum, catellus, libellus.

De Patronymicis.

PAtronymica formantur à patribus, matribus, auis, fatribus, & huiuſmodi maioribus à Rerump. etiam conditoribus, ac Vrbium: Denominantur etiam à locis: ſignificant autem filios, nepotes, ſorores, & alios ab ipſis deuenientes.

Quatuor habent terminationes, in *Des*, *As*, *Is*, *E*.

In Des maſculina ſunt, formantur verò à nominibus primæ, ſecundæ, ac tertiæ inflexionis.

In prima ab *A*, & *As*, præuia vocali eſt terminatio in *Ades*: vt ab Ilia, Iliades, æ, *Romolo figlio d'Ilia*; ab Æneas, Æneades, æ, *figlio, ò deſcendente da Enea*. Interdum in *Ides*; vt Ænides, æ, ab Ænea. *Virg.* 9. *Aen.* Nec ſatis Ænide telis impune. Præuia autem conſonantem in *Ides*: vt Philira, Philyrides, æ.

Ab *E*, *ades*, vt Helene, es, Heleniades; Thare, Thariades, æ, *Abramo figlio di Tare*.

Ab *Es*, modo *Ades*, modo *Ides*, vt Laertes, Laertiades, æ; Corinetes, Corinetides, æ.

Genitiuus ſecundæ addit *I*, ſimplici, *Des*, vt Romuli, Romulides, æ, *deſcendenti da Romolo*, Ioſephi, Ioſephides.

Ei in genitiuo contrahitur in *I*, longum, vt Atreus, ei, Atrides, æ: Peleus, ei, Pelides, æ, & per epentheſin Peliades, &c. quæ figura apud poetas fit etiam in alijs.

II duplici, *Iades*: vt, Laurentij, Laurentiades, æ: Antonij, Antoniades.

Datiuus tertiæ addit *Des*; vt Hector, ris, ri, Hectorides, æ, Cecrops, pis, pi, Cecropides, æ, *Atheneiſe detto da Cecrope Rè*.

A recto *On*, *ontis*, *As*, *antis*, *Iades*; vt Phaeton, ontis, onti; Phaetontiades, æ, Athlas, antis, ti, Athlantiades, æ, Scipioni, Scipioniades, per ſyncopen Scipiades, æ.

Quæ exeunt in *As*, *Is*, *Ne*, muliebria ſunt, ſed terminatio

tio in As, & Is, fit à Patronymicis maſculinis in *Des*, ex trita plerumque ſyllaba, *De*, vt Phaetontiades format Phaetontias, adis; *ſorella di Fetonte*; Iliades, Ilias, adis, *figlia, ò altra deſcendente da Ilia;* Dardanides, Dardanis, dis, Athlantiades, Athlantias, & Athlantis, dis.

Aganippe, fons, aganippides, æ, indè Aganippis, aganippidis, *Muſa denominata da quel fonte*.

A Cypro inſula fit Cypriades, inde Cypris, dis, *donna di Cipro*.

Ab Ilio, Iliades, vir; Ilias, Iliados, mulier: quo nomine inſcripſit Homerus libros de rebus apud Ilium geſtis.

Ab Ænea, hæc Æneis, dos. Maronianum opus de rebus geſtis ab Ænea, Æneis nuncupatum eſt.

Terminatio in *Ne*, additur caſui in I, exeunti: vt Neptuni, Neptunine, es; Adraſti, Adraſtine, es, *deſcendente da Adraſto*, à Nerei, Nerine, es.

De Numeralibus.

NOmina numeralia diuiduntur in Cardinalia, Ordinalia, & Diſtributiua.

Cardinalia notis latinis, ac barbaris inſignita.

I.	Vnus, vna, vnum.	1.	XIX.	Nouemdecim, vel Vndeuiginti.	19.
II.	Duo, duæ, duo.	2.	XX.	Viginti.	20.
III.	Tres, & Tria.	3.	XXI.	Vigintiunus, vel vnus & viginti.	21.
IV.	Quatuor.	4.		*& ſic in reliquis anteponitur, aut poſtponitur numerus minor.*	
V.	Quinque.	5.	XXVIII.	Octo, & viginti, vel Duodetriginta.	28.
VI.	Sex.	6.	XXIX.	Nouem, & viginti, vel vnde triginta.	29.
VII.	Septem.	7.	XXX.	Triginta.	30.
VIII.	Octo.	8.	XL.	Quadraginta.	40.
IX.	Nouem.	9.	L.	Quinquaginta.	50.
X.	Decem.	10.	LX.	Sexaginta.	60.
XI.	Vndecim.	11.	LXX.	Septuaginta.	70.
XII.	Duodecim.	12.	LXXX.	Octoginta.	80.
XIII.	Tredecim.	13.	XC.	Nonaginta.	90.
XIV.	Quatuordecim.	14.			
XV.	Quindecim.	15.			
XVI.	Sexdecim, vel ſedecim.	16.			
XVII.	Septendecim.	17.			
XVIII.	Octodecim, vel duodeuiginti.	18.			

Digitized by Google

C. Centum.		100.
CC. Biſcentum, vel Ducenti, tæ, ta.		200.
CCC. Trecenti, tæ ta.		300.
CCCC. Quadrigenti, tæ, ta.		400.
D. vel IↃ. Quingenti, tæ, ta.		500.
DC. vel IↃC. Sexcenti, tæ, ta.		600.
DCC. vel IↃCC. Septingenti, tæ, ta.		700.
DCCC. vel IↃCCC. Octingenti, æ, a.		800.
CM. vel IↃCCCC. Nongenti, æ, a.		900.
M. vel CIↃ. Mille.		1000.
MM. vel CIↃCIↃ. Duo millia.		2000.
MMM. vel CIↃCIↃCIↃ. Tria millia.		3000.
MMMM. vel CIↃCIↃCIↃCIↃ. Quatuor millia.		4000.
IↃↃ. Quinque millia.		5000.
CCIↃↃ. Decem millia.		10,000.
IↃↃↃ. Quinquaginta millia.		50,000.
CCCIↃↃↃ. Centum millia.		100,000.
IↃↃↃↃ. Quingenta millia.		500,000.
CCCCIↃↃCC. Millies mille, vel decies centena millia.	*vn millione.*	1000,000.

Ordinalia ſunt.

Primus, a, um; ſecundus, tertius, quartus, quintus, ſextus, ſeptimus, octauus; nonus, decimus, a, um, vndecimus; duodecimus, vel decimus ſecundus; decimus tertius, vel tertius decimus, & ſic in cæteris; decimus octauus, vel duodeuigeſimus, decimus nonus, vel vndeuigeſimus; vigeſimus, a, um: quadrageſimus, quinquaſimus; ſexageſimus, ſeptuageſimus, octogeſimus, nonageſimus, centeſimus, ducenteſimus, trecenteſimus, quadringenteſimus, quingenteſimus, ſexcenteſimus, ſeptingenteſimus, octingenteſimus, nongenteſimus, vel nongeſimus: milleſimus, biſmilleſimus, & deinceps.

Diſtributiua ſunt.

Singuli, æ, a, *ad vno ad vno;* bini, æ, a, *à due à due*; terni, æ, a, *à trè à tre:* quaterni, quini, ſeni, ſeptimi, octoni, noueni, deni, *à dieci à dieci*; vndeni, duodeni, terdeni, vel ternideni; quaterdeni, vel quaternideni, quindeni, ſenideni, ſeptenideni, octonideni, vel duodeuiceni, nouenideni, vel vndeuiceni; viceni, triceni, quadrageni, quinquageni, ſexageni, &c.

O B-

Diſtributiua vſurpantur, cùm res vna in plures partes diſpeſcitur: vt, binos gladiatores ſingulis partibus diſtribuit, *aſſegnò due gladiatori per parte*.

Diſtributiuis aliquando vtuntur oratores pro Cardinalibus. *Plaut.* quadragenis diebus, *quarantagiorni. Cicer.* binas à te accepi litteras, *due lettere*, & ſæpè etiam Poetæ.

DE PRONOMINE. CAP. II.

PRonomen ſic dictum, quod nominis gerat vicem ac pro illo ponatur, diuiditur in primitiuum, quod etiam demonſtratiuum appellatur, præter Qui, quæ, quod, & in deriuatiuum.

Primitiuum eſt, ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, quis, qui.

Deriuatiuum: meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, atis: cuius, a, um, cuias, atis.

Relatiuum, quod refert rem præcedentem, eſt: qui, quæ, quod, is, ea, id; ille, ipſe, iſte, idem, hic, ſui.

Sui primitiuum, atque ab eo deriuatum, *ſuus*, dicuntur etiam reciproca, quia redeunt ad præcedentem caſum.

Aliqua componuntur additione ſyllabica, velut, *met*, *te*, *ce*, *pte*, *cine*; vt, Egomet, Tute, hoſce, hiſce, ſuapte, hiccine, hæccine.

Quædam declinatione imitantur ſubſtantiuorum modum, vt *Ego*, *tu*, *ſui*, & hæc cuilibet Generi conſentiunt, velut, ego vir, tu mulier, ſibi mancipio: cætera adiectiuorum more declinantur, & connectũtur; vt ille vir; hæc mulier, iſtud mancipiũ.

DE VERBO. CAP. III.

VErbum eſt pars orationis variabilis per perſonas, tempora, ac modos.

Quæ accidunt verbo, ſunt perſona, numerus, terminatio, ſignificatio, tempus, modus, & coniugatio.

Perſona in vtroque numero triplex eſt; prima, amo, ſecunda, amas, tertia, amat. Plur. prima amamus, ſecunda, amatis, tertia, amant.

Numeri ſunt duo: ſingularis, & pluralis.

Terminatio aut eſt in Vm, vt Sum, & compoſita: vt adſum, præſum, abſum: aut in O, vt laudo, iubeo, ſedeo, aut in Or, vt ſequor, ſolor, hortor, amor.

Significatione verò Grammatici in ſex genera verba diſtinguunt.

1 In Actiua, hoc eſt actionis tranſeuntis in aliud: vt laudo, erudio, veſtio, fero, bibo.

2 Paſſiua, quæ formata ab actiuis adiuncto, R, paſſiuè ſignificant: vt laudor, erudior, veſtior, feror, amor.

3 In Neutra, ſeu actionis abſolutæ, & in ſe permanentis: vt ſum, ſto, ſedeo, iaceo, quieſco, eo, gaudeo, doleo.

4 In Communia, quæ R finita actiuè, & rarò paſſiuè ſignificant: vt aſpernor, *diſprezzare, & eſſer diſprezzato;* depopulor, *ſaccheggiare, & eſſer ſaccheggiato*, &c.

5 In Deponentia, ſic appellata, quia ſignificationem paſſiuam depoſuerunt, & hæc terminata in R, ſunt actionis actiuæ tranſeuntis in aliud, aut permanentis in ſeipſis: vt iaculor, abominor, orior, gradior.

6 In Imperſonalia, quæ vt plurimum habent ſolummodo tertiam perſonam: vt oportet, pluit, decet, pœnitet, tædet, itur, curritur, & his ſimilia.

MOdi ſunt quatuor, indicatiuus, imperatiuus, coniunctiuus, infinitiuus.

Indicatiuus eſt, quo plerunque indicamus, & interrogamus, vt, Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Quis hic loquitur?

Imperatiuus, quo præcipimus, & precamur *Perſ. Sat.*4. Tecum habita, & noris quàm ſit tibi curta ſupplex. *Virg.* Pandite nunc Helicona Deæ.

Coniunctiuus, quem ſic appellant, quod non perficiat ſententiam, niſi adiunctione alterius modi, aut temporis ſui ipſius: vt iudicem nil timeo, cùm legem non violauerim. Si ſaperes, Deum neutiquam offenderes.

Infinitiuus modus non habet certam perſonam, aut numerum, vt amare, amauiſſe, diſcere, &c.

OBSERVATIO I.

Modus coniunctiuus nonnunquam explicatur per verba *poſſum, volo, debeo*: vt, tranquillitate conſcientiæ nihil excogites beatius: *non puoi, ò non potreſti mai imaginarti. Terent. And.* Diceret: quid feci? *potrebbe dire Virg.* Quid memorem? *che deuo Io dire; à che fin deuo Io raccontare?* &c. Vnus homo tot demiſerit orco? *che vn ſolo habbia potuto mandare. Terent. And.* Vbi vis facilius paſſus ſim, quàm, in hac re me deludier: *voglio più toſto patire qualſiuoglia altra coſa, che eſſer burlato*, &c.

In-

Interdum per *concedo*, & *permitto*, *Teren.* Viuat cùm illa: *Concedo; per me viua, nòn mi curo, che viua*. Ieris, *và, pure non ti tengo*. Vos videritis, *penſateci voi, vi laſcio penſare à voi*.

OBSERVATIO II.

De ratione conuertendi Gerundium Italicum ſimplex, & participio adiunctum per coniunctiuum modum, cum particula, Cùm.

1. Gerundium ſimplex Italicum redditur per præſens coniunctiui, cùm tempus, quod illi reſpondet, eſt præſens, aut futurum, aut imperfectum coniunctiui, aut etiam præteritum perf. indicatiui vocis propinquæ: vt ſunt. *Hò lodato, hò cercato, ſono ritornato. E. G. ſapendo, che i peccatori ſonò puniti da Dio; hai diſprezzato; non deui; non douerai; non doureſti diſprezzare la ſua legge*. Cùm ſcias peccatores à Deo puniri, contempſiſti, non debes, non debebis, non deberes eius legem contemnere.

Interdum Gerundium conuertitur per Imperfectum, cùm tempus, ad quod refertur, eſt præteritum perf. propinquæ vocis. Sic *auuicinandoſi quà il mio nemico mi ſon ſubito partito*, cùm inimicus huc aduentaret, ſtatim diſceſſi.

2. Si Gerundium referatur ad præteritum imperfectum, & ad perfectum indicatiui remotæ vocis: vt, *andai, lodai, leſſi*: item ad præt. pl. perf. indicatiui, aut coniunctiui, tunc conuertitur per imperfectum: ſic, *Eſſendo tu giouine, temeui più Dio*: Cùm eſſes iuuenis: magis Deum timebas. *Ritornando il Principe, gli andai incontro*: Cùm Princeps reuerteretur, ei obuiam proceſſi. *Dando tu fine à gli ſtudi di Filoſofia, Io non haueuo ancora imparato i principij di grammatica*: Cùm Philoſophiæ ſtudia abſolueres, rudimenta grammatices ego nondum didiceram. *Eſſendo i poueri anguſtiati dalla fame, gli hauerei volentieri prouiſto del neceſſario, ſe tu haueſſi voluto*; Cùm pauperes fame premerentur, neceſſaria illis libenter ſuppeditaſſem, ſi id mihi per te licuiſſet.

3. Si Gerundium participio Italico copulatum reſpondeat ad tempus præſens, ad præt. perf. vocis propinquæ, ad futurum, & ad imperfectum coniunctiui exprimitur per præt. perf. vt *eſſendo tu ſtato ſempre buono, chi è, che non ti ami? chi non ti amerà? non ti amerebbe? non ti hà ſino adeſſo amato?* Cùm morum probitate ſemper præſtiteris, quis non te amat? amet? amabit? amaret? adhuc amauit?

4. Si

4. Si verò reſpondeat ad imperf. ad præt. perf. vocis remotæ, ad præt. pluſq. perf. indicatiui, aut coniunctiui, per pluſq. perf. conuertitur: vt, *entraui, entraſti, eri entrato nell'anno venteſimo, non eſſendo ancor' Io vſcito del decimo terzo*: attingebas, attigiſti, attigeras vigeſimum annum, cum nondum ego è pueris exceſſiſſem.

Satius dignoſcetur interdum, per quodnam tempus coniunctiui conuertendum ſit gerundium ſiue ſimplex, ſiue participio adiunctum, ſi integra ſententia mutabitur in has voces: *Mentre, e quando*: vt, *eſſendo, mentre, quando eri ragazzo, eri aſſai migliore*. Cùm, dum eras, eſſes puer, impenſiùs pietatem colebas. *Ritornando, eſſendo ritornato, quando ritornai in Italia, ritrouai, &c.* cùm repeterem, repetiuiſſem, cùm repetiui Italiam, comperi, &c.

TEmpora modorum ſunt quinque: Præſens, præteritum imperfectum, præteritum perfectum, præteritum pluſquam perfectum, & futurum.

Verba paſſiua, & deponentia carent temporibus præteritis perf. & pluſquam perfectis, & futuro coniunctiui: & pro his vtimur verbo Sum, ac participijs, in Tus, Sus, Xus, Vus, vt laudatus ſum, vel, fui, laudatus eram, vel fueram: Imitatus ſum, vel fui, imitatus eram, vel fueram, &c. vt videre eſt in paradigmatis Coniugationum.

OBSERVATIO
Circa modorum Tempora.
De Tempore Indicatiui futuro.

FVturum quartæ Coniugationis apud veteres exibat non modò in *Am*, ſed & in *Ibo*: vnde remanſit, *Ibo*, ab *eo*, *is*. *Ter. Hecy. a.3. v.* matris *ſeruibo* commodis. *Plaut. Truc. 3.* Iam tua probra *aperibo* omnia.

Compoſita ab *Eo*, non ſemper retinent *Ibo*. *Tibul. Eleg. 4. l.1.* At ſi tardus eris, errabis, *tranſiet* ætas.

De Tempore Imperatiui.

MOdus Imperatiuus vnicum tempus habet: ſiquidem, *landa, laudato, laudate, laudatote, laudanto*; nullo temporis diſcrimine apud claſſicos Scriptores reperiuntur, contra quoſdam putantes, *laudato, laudatote, laudanto*; ſignificare tempus futurum tantùm. *Cic. Ep. ad Ap.* Vale, & in cenſura de proauo multùm cogitato tuo. *Id. pro Roſc.* vbi multa facta videtis, ibi ſcelus inter tot flagitia putatote.

Pro

Pro Imperatiuo non rarò vtuntur Scriptores futuro Indicatiui, tum etiam præſenti, ac futuro coniunctiui, hoc verò præcipuè accedente negatione: *Cic. ad Treb. l. 7.* Puerum curabis, & amabis. Procura & ama, curato, & amato. *Plaut. Truc. ac 2. Dinarch.* Valeas: *Phron.* Vale. *Teren. Hecy.* Percontari deſinas, & *Eunuc. 2. 3.* Si certum eſt facere, facias. Sed hic intelligi poteſt: *volo, fac, vt;* aut quid ſimile. *Mart.* Ah'ne te frigora lædant: hoc eſt; caue: *Mart. l. 5.* Mollia nec rigidus ceſpes tegat oſſa, nec illi, Terra, grauis fueris, non fuit illa tibi.

De Tempore coniunctiui futuro.

Coniunctiui futurum definit in *Ro*, & in *Rim*: ſiue terminatio prẹteriti in *Rim*, ſignat aliquando futurum tempus. *Teren. And. 3. 2.* Vt, ſi inde te exemerim, ego pro te molam: *Id. And. 3.* Certe ſi reſciuerim.

Inuenitur ſimiliter duplex hæc terminatio futuri in *Ro*, & in *Rim*, pro futuro indicatiui. *Plaut. Amphitru.* Ibo egomet, comitem mihi pudicitiam duxero. *Cic. l. 1. leg.* Quoniam vacui ſumus, dicam, Attice: ego verò libenter audierim, *& alibi ſapè.*

Hoc idem futurum olim à verbis primẹ Coniugationis exibat in *Aſſo*; & in *Eſſo* à verbis ſecundæ. *Plaut. Stic.* Si bonam famam mihi ſeruaſſo, ſat ero diues.

A Varrone hoc futurum appellatur *exactum*, ideſt prẹteritum, quia conſtat prẹterito, & futuro tempore.

De Tempore Infiniti futuro.

Quoniam Infinitiuus futuro caret, vtimur participio in *Rus*, ac infinitiuo *Eſſe*, rariſſime *fore*, quod rariſſimè item reperitur cum participijs in *Tus*, *Sus*, *Xus*, *Vus*; vt laudaturum, ram, rum, eſſe: imitaturum eſſe: vt Magiſtrum puto vos probè eruditurum eſſe. Credo diſcipulos imitaturos eſſe magiſtrum.

In verbis paſſiuis, quæ fiunt ex actiuis addita litera R, vt à laudo, laudor; à veſtio, veſtior, vtimur ſupino actiuo in *vm*, & infinitiuo *Iri*; vt literas puto à vobis lectum iri, hoc eſt, Puto iri à vobis lectum literas: non autem *lectas iri*; Supinum enim non declinatur adiectiuorum more; & *literas* pendet ab ipſo ſupino *lectum*; ideò aliqui contendunt mutari debere locum apud Quintilianum *lib. 9. c. 2.* Reus damnatum iri videbatur, reponique *Reum*: Vt ſit librariorum mendum; ne igi-

tur

tur latinè dixeris : dicuntur amici liberatum iri : ſed dicitur liberatum iri amicos; quia accuſatiuus pendet à ſupino, *liberatum*. Et ſic in ſimilibus.

Ab antiquis participium futuri temporis in *Rum*, hoc loco non variabatur, ac erat omnis generis, & vtriuſque numeri. *Quadrig.* Quod ſperemus Deos bonis benefacturum. *Sylla xx1.* Ad ſummam perniciem remp. peruenturum eſſe; pro *benefacturos: peruenturam*, vt politioris literaturæ amatores locuti ſunt.

In hoc futuro erat olim terminatio in *Aſſere*, ex coniunctiui futuro in *Aſſo* deriuata : *Plaut. Aul.* 4. Et illud confido à fratre me *impetraſſere*, pro *impetraturum*. Id verò rancidam, & obſoletam antiquitatem redolet.

Coniugationes, ideſt variationes verborum per ſua accidentia, ſunt quatuor.

Prima in ſecunda perſona ſingulari indicatiui modi deſinit in As : in imperatiuo in A, in infinitiuo Are longum : vt amo, amas, ama, amare : Do tamen habet *dare* breue.

Secunda in Es, E, Ere longum : vt Doceo, doces, docere.

Tertia in Is, E, Ere breue : vt lego, legis, lege, legere.

Quarta in Is, I, Ire longum : vt audio, audis, audi, audire, *vt diximus pag.* 18.

In Coniugationibus habetur pręcipua conſideratio temporis pręteriti perfecti indicatiui, ac ſupinorum : inde enim formantur in *ſſem*, *ſſe*, & conuerſo vltimo I in E, in *Ram*, *Rim*, *Ro*; hinc participia præteriti : vt ab amaui, amaueram, amauerim, amauero, amauiſſem, amauiſſe : ab amatum, ſiue amatu, amatus, ta, tum : à conſolatum, conſolatus, ta, tum. Idem de cęteris iudica.

De Præteritis, ac Supinis.

Verba compoſita plurimum, vt ſimplicia variantur, vt lędo, is, lęſi, lęſum, ſic allido, ſi, ſum, colliddo, liſi, liſum. Elido, liſi, liſum, &c.

2 Si verbum ſimplex geminet in pręterito primam ſyllabam, compoſitum eandem non retinet : vt pello, pepuli, pulſum, compello, compuli, depello, depuli, diſpello, diſpuli, &c.

3 Retinent autem compoſita à *diſco*, & *poſco*, ac aliqua à *curro* : vt ſuo loco dicetur; diſco, didici, ita addiſco, addidici, & dediſco, dedici. Poſco, popoſci : ita repoſco, repopoſci, ſic etiam pungo, pupugi, repungo, repupugi.

4 Ver-

4 Verba in *or*, finguntur ſicut verba in *o*, vt reperias participium pręteriti temporis: vt: Imitor, fingitur: *Imito, as, aui, atum:* Hinc: imitatus, a, um. Idem ſtatue in cæteris Verbis cuiuſcunque Coniugationis.

5 Quę carent pręteritis, ſpoliantur etiam Supinis in qualibet Coniugatione.

De Præteritis, & Supinis primæ Coniugationis.

VErba Primę habent pręteritum in *aui*, Supinum verò in *atum*. Vt: Ploro, as, aui, atum: Voco, as, aui, atum.

Exceptionem patiuntur.

Accubo, bui bitum. *giacere.*
Adiuuo, iuui iuitum. *aiutare.*
Petron. adiuuaturos.
Crepo, pui pitum. *far rumore.*
raro. aui, atum, ita compoſita. vt Increpo.
Cubo, bui bitum. *giacere.*
Quint. Cubaſſe. ita compoſita Primę, & Tertię: vt: Incumbo, is.
Dimico, aui, atum. *combattere.*
Ouid. 2. Amor. Dimicuiſſe.
Diſcrepo, pui, vel paui, itum. *diſcordare.*
Do, dedi datum. *dare.*
Ita compoſita huius Coniugationis: vt circumdo.
Domo, mui mitum. *domare.*
Frico, cui, frictum. vel aui, atum. *ſtropicciare.*
Iuuo, iuui S. S. *aiutare.*
iuuaturum. *Saluſt.*
Labo, S. P. *vacillare.*
Lauo, ui, lotum, lautum, lauatum. *lauare.*
Mico, cui S. S. *riſplendere.*
ita compoſita præter dimico.
Neco, aui atum. *ammazzare.*
Enn. Necui.
Nexo, S. P. *annodare.*
Obſto, ſtiti ſtatum. *opporſi.*
Pręſto, ſtiti ſtatum, vel ſtitum. *auanzare.*
Plico, cui citum. *piegare.*
Sic quatuor compoſita. Applico. Complico. Explico. Implico, cui, itum, vel, aui, atum. Sed Multiplico, Replico, Supplico, Triplico, aui, atum.

Poto,

Digitized by Google

Poto, aui atum, & potum. *bere.*
Seco, cui ectum. *ſegare.*
raro, aui, tum.
Sono, nui nitum. *ſonare.*
Horat. Sonaturum.
Sto, ſteti ſtatum, *ſtare in piedi.*
Compoſita: *ſtiti.* & in Supino potius, *ſtatum.* quam *ſtitum*, vt obſto, ſtiti, ſtatum.
Tono, nui nitum. *tonare.*
Horat. Ep. Od. 11. Hyems intonata fluctibus.
Veto, tui titum. *vietare.*
Perſ. Vetaui.

De præteritis, & Supinis Secundæ Coniugationis.

1 VErba Secundæ habent *vi* in preterito: *itum* in Supino: vt: Habeo, es, bui, bitum. Polliceor, eris, licitus, ſum.

2 Oleo, lui, litum. *render odore.* Compoſita, quæ retinent Significationem ſequuntur normam primitiui vt: Redoleo, lui, litum. Si verò mutant, fere habent, leui, letum: vt Exoleo, leui, letum, Inoleo, vel Inoleſco, leui, letum *creſcere.*

3 Compoſita à *Pleo.* habent *eui, etum.* Vt Compleo, Impleo.

Excipiuntur.

Aboleo, leui litum. *annullare, cancellare.*
Adoleo, leui olitum, vel, vltum. *abbruciare.*
Adoleo, vel, Adoleſco, eui, vltum. *creſcere in età.*
Aceo, cui s. s. *eſſer acido.*
Albeo, bui s. s. *eſſer bianco.*
Algeo, alſi s. s. *hauer freddo.*
Arceo, cui s. s. *allontanare.*
Sed Compoſita: Exerceo, Coerceo, cui, citum.
Ardeo, arſi arſum. *ardere.*
Audeo, auſus ſum. *ardire.*
Aueo, S. P. *bramare.*
Augeo, xi ctum. *accreſcere.*
Calueo, S. P. *eſſer caluo.*
Caueo, aui autum. *hauerſi cura, ſchiuare.*
Cenſeo, ſui cenſum. *giudicare.*
Clueo, S. P. *eſſer ſtimato.*

Con-

Conniueo, niui, vel nixi. S. S.	*diſſimulare ſerrando gli occhi.*
Decet, cuit s. s.	*conuenire.*
Deleo, leui letum.	*cancellare.*
Denſeo, s. P.	*condennarſi.*
Diffiteor, s. P.	*negare.*
Doceo, cui ctum.	*inſegnare.*
Egeo, gui s. s.	*hauer biſogno.*
Ita compoſitum Indigeo.	
Emineo, nui s. s.	*eſſer eminente.*
Fateor, falſus ſum.	*confeſſare.*
Compoſita, feſſus: vt confiteor.	
Faueo, aui fautum.	*fauorire.*
Ferbeo, bui s. s. } Ferueo, uui s s.	*bollire.*
Flaueo, aui s. s.	*eſſer biondo.*
Fleo, eui etum.	*piangere.*
Foueo, oui fotum.	*couare.*
Frendeo, di freſſum.	*rompere.*
ita frendo, is.	*fremere.*
Frigeo, xi s. s.	*hauer freddo.*
Fulgeo, ſi s. s.	*riſplendere.*
Gaudeo, grauiſus ſum.	*rallegrarſi.*
Glabreo, s. P.	*eſſer ſpelato.*
Hæreo, hęſi hęſum.	*ſtar accoſtato.*
Iaceo, cui s. s.	*giacere.*
Immineo, nui s. s.	*ſopraſtare.*
Indulgeo, ulſi ultum.	*compiacere.*
Iubeo, uſi uſſum.	*comandare.*
Langueo, gui s. s.	*languire.*
Lateo, tui s. s.	*ſtar aſcoſto.*
Libet, buit, vel, libitum eſt.	*piacere.*
Licet, cuit, vel licitum eſt.	*eſſer lecito.*
Liqueo, cui S. S.	*liquefarſi.*
Liueo, S. P.	*eſſer liuido.*
Luceo, uxi S. S.	*far lume.*
Lugeo, uxi uctum.	*piangere.*
Madeo, dui S. S.	*eſſer bagnato.*
Maneo, anſi anſum.	*reſtare.*

ita compoſita pręter Emineo, & Immineo, quę carent Supinis.

Me-

Medeor, S.P. *medicare.*
Miſceo, ſcui iſtum, vel, xtum. *meſcolare.*
Miſereor, ertus ſum. *compaſſionare.*
Mœreo, S.P. *attriſtarſi.*
Mordeo, momordi, morſum. *mordere.*
Moueo, oui motum. *muouere.*
Mulceo, ulſi ulſum. *ammollire.*
Mulgeo, ulſi ulctum. *mungere.*
Neo, neui netum. *filare.*
Nigreo, grui S.S. *eſſer nero.*
Niteo, tui S.S. *eſſer pulito.*
Palleo, lui S.S. *eſſer pallido.*
Pateo tui S.S. *eſſer aperto.*
Paueo, aui S.S. *temere.*
Pendeo, pependi S.S. *ſtar attaccato.*
Piget, guit, vel pigitum eſt. *rincreſcere.*
Pingueo, gui S.S. *eſſer graſſo.*
Polleo, lui S.S. *hauer forza.*
Prandeo, di, &, pranſus ſum. *deſinare.*
Pudet, duit, vel, puditum eſt. *vergognarſi.*
Rauceo, cui, vel, rauſi, raucum, vel rauſum: ita Raucio, is. *eſſer fioco.*
Releo, leui, letum. *diſſigillare.*
Renideo, S.P. *riſplendere.*
Reor, ratus, tum. *penſare.*
Rideo, riſi, riſum. *ridere.*
Rigeo, gui s.s. *indurirſi.*
Rubeo, bui s.s. *eſſer roſſo.*
Sedeo, di ſeſſum. *ſedere.*
Sileo, lui s.s. *tacere.*
Soleo, ſolitus ſum, vel ſolui. *eſser ſolito.*
Sorbeo, bui, & pſi, ſorptum. *inghiottire.*
Spondeo, ſpopondi, ſponſum. *promettere.*
Strideo, ſtridi s.s. *ſtridere.*
Suadeo, ſi aſum. *perſuadere.*
Taceo, cui citum. *tacere.*
Sed compoſita Conticeo, Reticeo, carent Supinis.
Teneo nui tentum. *tenere.*
ita compoſita vt Abſtineo, &c.
Tergeo, terſi, terſum. *forbire, nettare.*

ita

ita Tergo, gis.

Timeo,	mui	s. s.	*hauer paura.*
Tondeo,	totondi,	tonſum.	*toſare.*
Torqueo,	rſi	tortum.	*torcere.*
Torreo,	rui	toſtum.	*arroſtire.*
Tueor,	tuitus ſum.		*difendere.*
Turgeo,	ſi	s. s.	*enfiarſi.*
Video,	di	uiſum.	*vedere.*
Vieo,	eui	etum.	*legare.*
Voueo,	ui	uotum.	*far voto.*
Vrgeo,	ſi	s. s.	*ſpingere.*

De Prateritis, & Supinis Tertia Coniugationis.

VErba huius Coniugationis varia ſunt in Preteritis, & Supinis.

1 Nam à Facio, feci, factum quæ naſcuntur, efformant *eci*, *ectum*, vt Afficio, Deficio, &c.

2 A ſpecio compoſita habent *exi, ectum*, vt Aſpicio, Illicio, Sed elicio, cui, licitum, *cauar gentilmente.*

3 Verba in *uo*, habent *ui*, *utum*: vt acuo, ui, utum, Imbuo, ui, utum, &c.

4 Si litera V conſona precedat, literam O, verba faciunt *xi*, *ctum*, vt: Coquo, xi, ctum. Extinguo, xi, nctum.

5 Verba in Bo, faciunt, *bi, itum*: vt: Bibo, bibi, bibitum: Glubo, bi, itum, *ſcorticare.*

6 Quę deſinunt in *Sco*, mutuantur pręterita à ſuis primitiuis, vt: Tremiſco, tremui: quia ſic: Tremo. Caleſco, calui: quia ſic Caleo; & ita in cæteris. Conquiniſco, olim, conquexi, *chinarſi.*

Carent prete ritis verba in *Sco* à nomine compoſita: vt ab Herba: Herbeſco: à Silua, Silueſco: à puero, Pueraſco: à Die, Dieſcit, & huiuſmodi.

7 Verba in *Do*, formant *di*, *ſum*, vt ſcando, di, anſum. Mando, di, nſum, *maſticare.*

8 Compoſita à *Do*, *as*, *dedi*, *atum*: exeunt in *didi*, *ditum*: vt addo, Condo, Prodo, Vendo, &c.

9 Verba finita in *Go*, faciunt *xi*, *ctum*, vt Pingo, Rego. Ita à Verbo fligo inuſitato eodem modo faciunt. Vt Affligo, Confligo.

10 Finita in *Lo*, & *Mo*, habent *ui*, *tum*; vt: Molo, Vomo Gemo.

11 In *Po*, formant præteritum *pſi*, ſupinum, *ptum*, vt: Repo, ſcalpo.

12 Terminata in *So*, habent *iui*, *itum*, vt Laceſſo, Arceſſo, Faceſſo: ſæpè tamen perdunt, *ui*, in preterito, vt Capeſſo, iui, & capeſſi, *prouocare*.

Eximuntur.

Abſcondo,	didi, ditum, & ondi, onſum		*aſcondere*.
Adipiſcor,	eptus	ſum.	*acquiſtare*.
Ago,	egi	actum.	*fare, trattare*.

ſupinis carent duo hinc compoſita: Prodigo, & Dego.

Agnoſco,	oui	itum.	*conoſcere*,
Alo,	lui,	litum, & altum,	*nudrire*.
Ambigo,	s. P.		*dubitare*.
Amplector,	plexus	ſum.	*abbracciare*.
Ango,	anxi	s. s.	*affannare, accorare*.
Attollo,	s. p.		*inalzare*.
Cado,	cecidi	caſum.	*caſcare*.

Compoſita retinent in ſupino, *a*, inde occaſurus recaſurus, apud Ciceronem, & Plinium; ſed pauca ad modum ſunt in vſu ab hoc Verbo ſupina.

Caluo,	ui	s.s.	*ingannare*.
Cano,	cecini, cantum.		*cantare*.

Compoſita, *nui*, *entum*, quia olim Cano, canui, vt, Concino, *cantare inſieme*.

Capio,	cepi	captum.	*pigliare*.

Compoſita habent in Supino, *ceptum*, vt Accipio, Percipio.

Cędo,	cecidi,	cęſum.	*tagliare*.

Compoſita mutant, *a*, in, *i*, vt: Concido, cidi, ciſum, *tagliar minutamente*.

Cedo,	eſſi	eſſum.	*cedere partirſi*.
Cerno,	creui	cretum.	*vedere, deliberare*.
Clango,	anxi,	& gui s. s.	*ſonar di tromba*.
Claudo,	auſi	auſum.	*ſerrare*.
Cognoſco,	oui	itum.	*conoſcere*.
Colo	lui	cultum.	*coltiuare, riuerire*.
Comminiſcor,	mentus ſum.		*fingere*.
Como,	mpſi	comptum.	*acconciare il capo*.
Comparco,	parſi	parſum.	*riſparmiare*.
Compeſco,	peſcui	s. s.	*raffrenare*.
Compungo,	unxi	unctum.	*compugnere*.

Ita

Ita Diſpungo, & Expungo,			*cancellare.*
Congruo,	gui	s. s.	*confarſi.*
Conſulo,	lui	ultum	*chieder conſiglio, prouedere.*
Creſco,	creui	cretum.	*creſcere.*
Cupio,	iui	itum.	*deſiderare.*
Curro,	cucurri	curſum.	*correre.*

Compoſita abijciunt primam syllabam ſui ſimplicis : vt Accurro, accurri, accurſum : ſed Concurro, & Præcurro habent cucurri, & curri.

Decumbo,	bui,	bitum.	*giacere.*
Ita compoſita à Cubo.			
Dego,	egi	s. s.	*viuere.*
Delinquo,	liqui	lictum.	*peccare, errare.*
Demo,	empſi	emptum.	*leuar via.*
Depſo,	pſui	s. s.	*ammollire, far tenero.*
inde Panis depſiticus.			*pane gramolato.*
Deſipio,	pui	s. s.	*impazzare.*
Dico,	xi	ctum.	*dire.*
Diligo,	exi	ectum.	*voler bene*
Diſco,	didici	s. s.	*imparare.*
Diſpeſco,	ſcui	s. s.	*ſeparare, diuidere*
Diuerto,	erti	s. s.	*andare ad allog-(giare.*
Sic Diuertor.			
Diuido,	ſi	ſum.	*diuidere.*
Duco,	xi	ctum.	*condurre.*
Edo,	edi, eſum, & eſtum.		*mangiare.*
Ita compoſita, vt Comedo.			
Emo.	emi	emptum.	*comprare.*
Euado,	aſi	aſum,	*ſcampare, diuentare.*
Excello,	lui	elſum.	*auanzare.*
Expergiſcor, experrectus ſum.			*ſuegliarſi.*
Explodo,	oſi	oſum.	*cacciar fuori.*
Extollo,	tuli	elatum	*inalzare.*
Fallo.	fefelli	falſum.	*ingannare.*
Fatiſco,	s. P.		*aprirſi.*
Fero,	tuli	latum.	*portare.*
Fido,	di, & fiſus ſum.		*fidarſi.*
Figo,	xi	xum.	*conficare.*
Findo,	fidi	fiſſum.	*ſpartire, diuidere.*

Fingo,	nxi	fictum.	*fingere.*
Flecto,	xui	exum.	*piegare.*
Fluo,	xi	xum.	*ſcorrere.*
Fodio,	di	foſſum.	*zappare.*
Frango,	fregi	fractum.	*rompere.*
Frigo,	xi, ixum, ictum.		*friggere.*
Fruor,	fruitus	ſum.	*godere.*
Fugio,	ugi	itum.	*fuggire.*
Fundo,	fudi	fuſum.	*ſpargere.*
Fungor,	functus	ſum.	*far l'offizio.*
Furo,	s. P.		*infuriarſi.*

Sedulius tamen ait: furuerunt iuſſa Tyranni.

Gero,	geſſi	geſtum.	*portare.*
Gigno,	olim Genuo, nui, nitum.		*generare.*
Gliſco,	s. P.		*creſcere.*
Gradior,	greſſus	ſum.	*andare.*
Hiſco,	s. P.		*aprirſi.*
Iacio,	ieci	iactum.	*lanciare, tirare.*
Ico,	ici	ictum.	*percuotere.*
Ignoſco,	oui	otum.	*perdonare.*
Impingo,	pegi	pactum.	*vrtare, ſpingere.*
Inceſſo,	ceſſi, &, ceſſui s. s.		*moleſtare, aſſalire.*
Ingruo,	grui	s. s.	*ſopraſtare.*
Intelligo,	exi	ectum.	*intendere.*
Iraſcor,	ratus	ſum.	*adirarſi.*
Labeſco,	s. P.		*vacillare.*
Labor,	lapſus	ſum.	*ſdrucciolare.*
Lambo,	bi	s. s.	*leccare.*
Lædo,	ædi	læſum.	*offendere.*
Lego,	legi	lectum.	*leggere, raccogliere.*

Ita compoſita preter duo: Diligo, & Intelligo.

Lingo,	nxi	nctum.	*leccare.*
Lino,	liui, lini, leui, letum.		*vngere, impiaſtrare.*
Linquo,	liqui	s. s.	*abbandonare.*

Sed compoſita habent ſup. lictum. Vt: Derelinquo, liqui, lictum.

Liquor,	s. P.		*eſſer liquido.*
Loquor,	cutus	ſum.	*parlare.*
Ludo,	ſi	uſum.	*giocare.*
Luo,	lui	luitum.	*purgare, pagare.*

Sed compoſita in ſup. abijciunt, I; vt; Diluo, lui, lutum. *lauare*.

Malo,	lui	s. s.	*voler più toſto*.
Meio,	inxi	ictum.	*orinare*.
Mergo	erſi	erſum.	*attuffare*.
Meto,	eſſui	meſſum.	*mietere*.
Metuo,	tui	s. s.	*temere*.
Mitto,	iſi	miſſum.	*mandare*.
Morior, mortuus ſum, hinc moriturus.			*morire*.
Nanciſcor, nactus	ſum.		*trouare*.
Naſcor,	natus	ſum.	*naſcere*.
inde naſciturus.			
Necto,	nexi, &, xui, xum.		*aggruppare*.
Negligo,	glexi	glectum.	*ſtrapazzare*.
Nexo,	xui	s. s.	*annodare*.
Ningo,	inxi	s. s.	*neuicare*.
Nitor,	niſus, & ixus ſum.		*sforzarſi, appoggiarſi*.
Nolo,	lui	s. s.	*non volere*.
Noſco,	noui	notum.	*conoſcere*.
Nubo,	nupſi, vel, nupta, ſum.		*maritarſi*.
Nuo,	nui	s. s.	*far cenno*.
Obliuiſcor, oblitus ſum.			*ſcordarſi*.
Occulo,	lui	ultum.	*occultare*.
Paciſcor,	pactus	ſum.	*pattuire*.
Pago,	pepigi	pactum.	*far patti*.
Pando,	di, panſum, & paſſum.		*aprire*.
Pango,	anxi	anctum.	*comporre, piantare*.
Priſcè, Pegi.			
Parco,	peperci, parſi, parſum.		*perdonare*.
Pario,	peperi	partum.	*partorire*.
inde pariturus.			
Paſco,	paui	paſtum.	*paſcere*.
Patior,	paſſus,	ſum.	*patire*.
Pecto,	xi, & xui, pexum.		*pettinare*.
raro pectitum. *Colum. l.* 12, pectitę lanę.			
Pedo,	pepedi	s. s.	*far romore*.
Pello,	pepuli	pulſum.	*ſcacciare*.
Pendo,	pependi	penſum.	*peſare*.
Peto,	iui	itum.	*chiedere*.
Pinſo, ſui, pinſum, pinſitum, & piſtum.			*far il pane, peſtare*.

Digitized by Google

Plango,	xi	planctum.	*percuotere.*
Plaudo,	ſi	ſum.	*far feſta con le mani.*
Plecto,	xi	xum.	*punire.*
Pluo, plui s. s. ſed à Compluo eſt complutus.			*piouere.*
Pono,	ſui	ſitum.	*porre.*
Poſco,	popoſci	s. s.	*chiedere.*
Præcello,	lui	elſum.	*ſuperare.*
Premo,	eſſi	eſſum.	*calcare.*
Prodigo,	egi	s. s.	*ſcialacquare.*
Proficiſcor,	fectus,	ſum.	*partirſi.*
Promo,	ompſi	omptum.	*cauar fuori.*
Pſallo,	pſalli	s. s.	*cantare.*
Pungo,	pupugi, unxi, unctum.		*pungere.*
ita repungo, repupugi, punctum.			
Quatio,	s. P.		*sbattere.*
Inuenitur tamen Quaſſus, ſa, ſum, compoſita faciunt uſi, uſſum, vt: Concutio, Excutio.			
Quero,	ſiui	ſitum.	*cercare.*
Queror,	queſtus ſum.		*lamentarſi.*
Quieſco,	eui	tum.	*ripoſarſi.*
Rado,	ſi	ſum,	*radere.*
Rapio,	pui	raptum.	*toglier per forza.*
Compoſita *pui, reptum*; vt: Eripio, ſurripio.			
Refello,	refelli	s. s.	*confutare.*
Relino,	leui	litum.	*aprire, ſturare.*
Reminiſcor, s. P.			*rammentarſi.*
Reſpuo,	pui	s. s.	*rifiutare.*
Ringor,	s. P.		*torcer la bocca.*
Rodo,	ſi	ſum	*rodere.*
Rudo,	di	s. s.	*ragghiare.*
Rumpo,	pi	ruptum.	*rompere.*
Ruo,	rui	ruitum.	*rouinare.*
Compoſita abijciunt, I, in ſupino, vt, Eruo, rui, rutum, *cauare, liberare,*			
Sallo,	ſalli	ſalſum.	*inſalare.* (*pore.*
Sapio,	piui, pui, vel, pij, s. s.		*eſſer ſauio, hauer ſa-*
Scabo,	bi	s. s.	*grattare.*
Scindo,	cidi	ſciſſum.	*ſpartire, diuidere.*
Sciſco,	ſciui	ſcitum.	*informarſi, decreta-*
Scribo,	pſi	ſcriptum.	*ſcriuere.* (*re.*

Se-

Sequor, ſecutus ſum. *ſeguitare.*

Sero, ſeui ſatum. *ſeminare, piantare.*

Sic coniugantur compoſita, quæ in ſupino mutant A, in I, cum retinent ſignificationem ſeminandi; vt: Conſero, ſeui, ſitum. At cum habent ſignificationem ordinandi, aut aliam; tunc faciunt vt antiquum Sero, ſerui, ſertum; vt: Inſero, ſerui, ſertum, *inneſtare.*

Sido, di s.s. *porſi a ſedere.*

Sino, ſiui ſitum. *permettere.*

Siſto, ſtiti ſtatum. *preſentare, ritenere.*

Compoſita non ſolent habere ſupina: apud Vulpianum tamen reperitur *extiturus.*

Soluo, ui lutum. *ſciogliere, pagare.*

Spargo, arſi arſum. *ſpargere.*

Sperno, ſpreui ſpretum. *diſprezzare.*

Sterno, ſtraui ſtratum. *gettare a terra, coprire.*

Sterto, tui s.s. *ronfare.*

Strepo, pui pitum. *ſtrepitare.*

Struo xi ctum. *fabbricare.*

Sueſco, eui etum. *aſſuefarſi.*

Suffero, s.P. *ſoffrire.*

Sugo, xi ſuctum. *ſucchiare.*

Sumo, mſi ſumptum. *pigliare.*

Surgo, ſurrexi rectum. *ſorgere.*

Tango, tetigi tactum. *toccare.*

Temno, tempſi s.s. *diſprezzare.*

at contemno habet ſupinum contemptum.

Tendo, tetendi tenſum, & tentum. *tendere.*

Tero, triui tritum. *peſtare.*

Texo, xui textum. *teſſere.*

Tollo, ſubſtuli, ſublatum. *torre, alzare.*

olim Tetuli,

Traho, axi actum. *straſcinare.*

Tremo, mui s.s. *tremare.*

Trudo, ſi ſum. *ſpingere.*

Tundo, tutudi tunſum. *peſtare.*

Compoſita *tuſum*; vt: Contundo, tudi, tuſum.

Vado s.P. *ſcampare, andare.*

Compoſita *ſiſum*; vt Inuado, ſi, ſum; *aſſalire.*

Veho, xi ctum. *portare.*

Vello,	uelli, *vel*, vulſi, ulſum.		*ſtrappare.*
Vergo,	s. P.		*voltarſi.*
Verro,	uerri	uerſum.	*ſpazzare.*
Verto,	uerti	uerſum.	*voltare.*
Veſcor,	s. P.		*cibarſi.*
Vinco,	uici	uictum.	*vincere.*
Viſo,	uiſi	uiſum.	*andare a vedere.*
Vlciſcor,	ultus	ſum.	*vendicarſi.*
Volo, uis,	lui	s. s.	*volere.*
Voluo,	uolui	lutum.	*voltare.*
Vro,	uſſi	uſtum.	*bruciare.*
Vtor,	uſus	ſum.	*ſeruirſi.*

De Præteritis, & Supinis Quartæ Coniugationis.

1 VErba quartę Coniugationis faciunt *iui*, ſępè per ſyncopen, *ij*, *itum*, vt: Nutrio, iui, Nutrij, nutritum, Salio, & ſallio, liui, litum, *inſalare.*

2 Carent ſupinis deſideratiua, in *rio*, vt: Cœnaturio, ſcripturio: pręter Eſurio, & Parturio.

Excipiuntur à communi Regula.

Amicio,	cui, amixi, ictum.		*coprire.*
Aperio,	rui	ertum.	*aprire.*
Aſſentior,	aſſenſus ſum.		*acconſentire.*
Comperio,	ri	pertum.	*trouare.*
Experior,	expertus ſum.		*far proua.*
Farcio,	arſi	fartum.	*ingraſſare, empire.*
Ferio,	s. P.		*ferire.*
Fulcio,	fulſi	fultum	*ſoſtentare.*
Geſtio,	iui	s. s.	*geſtire.*
Haurio,	hauſi,	hauſtum.	*cauare, come acqua.*
Perrarò haurij, & hauritum.			
Metior,	menſus ſum.		*miſurare.*
rarò metitus.			
Operio,	rui	ertum.	*coprire.*
Opperior,	oppertus ſum.		*aſpettare.*
rarò opperitus.			
Ordior,	orditus ſum.		*ordire.*
Ordior,	orſus	ſum.	*cominciare.*
Orior,	riris, vel reris, ortus ſum.		*naſcere.*
inde Oriturus.			
Raucio,	rauſi	rauſum.	*eſſer fioco.*

Refe-

Digitized by Google

Refercio,	ferſi	fertum.	*riempire.*
Reperio,	peri	pertum.	*trouare.*
Salio,	iui, & lij	ſaltum.	*ſaltare.*
Sancio,	ciui	ſancitum.	{ *ordinare,*
& ſanxi,	ſanctum.		*decretare.*
Sarcio,	ſarſi	ſartum.	*riſarcire.*
Sentio,	ſenſi	ſenſum.	*ſentire.*
Spelio,	liui	ſepultum.	*ſeppellire.*
Sepio,	iui, & ſepſi,	ſeptum.	*circondare.*
Singultio,	iui	ultum.	*ſinghiozzare.*
Væneo,	nij	vænum.	*eſſer venduto.*
Venio,	ueni	uentum.	*venire.*
Vincio,	inxi	uinctum.	*legare.*

De verbis deriuatis.

VErba aut ſunt Primitiua, aut Deriuatiua. Deriuatiua ſunt Inchoatiua. Deſideratiua. Frequentatiua. Diminutiua. Imitatiua.

1 Inchoatiua, aut continuatiua notant quandam inchoationem, & continuationem actus: deſinunt autem in *Sco*: & ſunt tertiæ coniugationis. Si deriuantur à verbis, formantur à ſecunda perſona ſingulari indicatiui: niſi quod in verbis primæ quandoque A, abit in E, tunc autem habere ſolent præterita Primitiuorum: Si verò deriuentur à nominibus, præteritis deſtituuntur; vt

Labo,	as.	Labeſco,	is.)	Cominciare.	(*a cadere, vacillare.*
Ingrauo,	as.	Ingraueſco,	is.)		(*a diuentare più graue.*
Palleo,	es.	Palleſco,	is.)		(*a impallidirſi.*
Tremo,	is.	Tremiſco,	is.)		(*a tremare.*
Obdormio,	is.	Obdormiſco,	is.)		(*a dormire.*

Quæ à nominibus veniunt, vt

	Puero.	Repueraſco.
A	Nocte.	Nocteſco.
	Lapide.	Lapideſco.

Multoties tamen deriuata vſurpantur pro primitiuis; vt *Ardeſco*, pro *Ardeo*, *Palleſco*, pro, *Palleo*, quod dictum ſit de cæteris quoque.

2 Deſideratiua deſinunt in *Rio*: ſignificant autem quendam affectum, & deſiderium. Formantur ferè à Supino, & coniugantur per quartam; vt

Mo-

Moriturio,	uris.	*deſiderare*		*di morire.*
Nupturio,	uris.			*di maritarſi.*
Cœnaturio,	uris.			*di cenare.*

Formantur etiam à nomine, vt à Sylla Syllaturio : id eſt cupio imitari Syllam. *Quint. lib.* 2. Adoleſcentulire incipiunt.

3 Frequentia ſignificant frequentationem, ac iterationem actus; exeunt in *To*, *So*, *Xo*, *Co:* vt.

A	Lego,	lectito,	as.	*leggere.* *ſpeſſo.*
	Dico,	dictito,	as.	*dire.*
	Pello,	pulſo,	as.	*battere.*
	Necto,	nexo,	as.	*aggroppare.*
	Fodio,	fodico,	as.	*punzecchiare.*
	Vello,	vellico,	as.	*dar pizzicotti.*

Alia formantur à ſupinis; vt ab *haſum*, *haſito*, *as.*

Alia à ſecunda perſona indicatiui; vt à *quaris*, *quarito*, *as.*

4 Diminutiua deſinunt in *Lo*, & ſignificant imminutionem, ac iterationem actionis, vt ſorbillo, as, à ſorbeo: hauſtillo, as, ab haurio, *beuere à ſaggetti.* Conſcribillo, as, à ſcribo, *ſcriuacchiare.*

5 Imitatiua notant imitationem, eaque formantur à nominibus; vt

A	Patre,	Patriſſo, as.	*Imitare* *il padre.*
	Græcis,	Græcor, & Græciſſo.	*i Greci.*
	Vulpe,	Vulpinor, aris.	*la volpe.*
	Cothoniſmo,	Cothoniſſo.	*gl' imbriachi.*

DE PARTICIPIO. CAP. IV.

Participium eſt pars orationis participans naturam tum nominis, tum verbi; nominis, quia, cum ſit nomen adiectiuum, habet caſus, & declinationes: Sic enim inflectitur; *hic, hac, hoc laudans, tis, laudatus, ata, atum,* idem iudicium de cæteris eſto: Verbi, quia habet tempora, & eius conſtructionem ſequitur.

Participia exeunt in *Ns, Rus, Tus, Xus, Sus, Vus, Dus.*

In *Ns*, veniunt ferè ſemper ab omni genere verborum, præter quàm à paſſiuis, quæ fiunt ab actiuis addito, R, vt iubeo, iubeor, &c.

Formantur autem ab imperfecto Indicatiui mutata vltima ſyllaba in, *Ns:* vt à laudabam, veniebam, ſequebar, adoriebar, lau-

laudans, veniens, ſequens, adoriens; atqui ab *ibam, iens, euntis:* & ſic in compoſitis.

Carent hoc participio verba, quæ priuantur tempore imperfecto indicatiui, vt memini, cœpi, odi, noui: Auſonius tamen dixit, *meminens*. odiens eſt ab odio, is.

Hoc participium tempus præſens, & imperfectum ſignificat; rarò admodum inuenitur ſignificare tempus præteritum, vt apud Plautum *Amph. Act.* 2. Dum Amphitruo modo ex hoſtibus *adueniens*, voluptatem capit: *hoc eſt*, poſtquam aduenerit. *Et interpres* S. *Luc. c.* 1. *de Zach. poſtulans* pugillarem ſcripſit; *ideſt*, cum poſtulaſſet.

Participia in *Rus*, formantur à ſupino in *Vm*: mutato, *M*, in *Rus;* vt à laudatum, laudaturus: à ſecutum, ſecuturus, ab amplexum, amplexurus, à ventum venturus.

Veniunt ab omnibus verbis, exceptis paſſiuis formatis ab actiuis, & futurum tempus notant.

Morior, naſcor, orior, pario, habent moriturus, naſciturus, oriturus, pariturus.

Verba, quæ ſupinis priuantur, non habent participia in *Rus*, nec præteriti temporis in *Tus*, *&c.*

Participia in *Tus*, *Sus*, *Xus*, formantur itidem à ſupinis in *Vm:* veniunt autem à verbis paſſiuis, in *Or*, vt à laudor, laudatus, ab erudior, eruditus. Et à Communibus, ac deponentibus: vt ab amplector, amplexus; imitor, imitatus, à gradior, greſſus, à morior, mortuus. Item à gaudeo, gauiſus, ab audeo, auſus, à prandeo, pranſus, à ſoleo, ſolitus, à fido, fiſus, à nubo, nupta.

Huiuſmodi participia præteritum tempus notant: ſed quæ à Paſſiuis veniunt, paſſionem ſignificant; quæ verò ab alijs verbis actiuam, vel neutram ſignificationem habent, vt patet in Coniugationibus.

Participia in *Dus* formantur à Genitiuo Participij in *Ns*, mutato *tis*, in *dus;* vt laudantis, laudandus, quærentis, quærendus, ſequentis, ſequendus, euntis, eundus.

Deſcendunt à paſſiuis in *Or*, à deponentibus pariterque accuſatiuum admittere poſſunt.

Habent paſſiuam ſignificationem: tempus verò futurum ſignificant; quamuis ſæpiùs neceſſitatem potiùs, debitum, ac officium, quàm futurum tempus indicent. Quapropter plerumque, per, Debet, Neceſſe eſt, & Oportet explicantur.

Participia ferè ſignificationem ſuorum verborum habent.

Pra-

Participia cùm tempus, & ſtructuram amittunt, abeunt in nomina; vt ſciens, intelligens, ſapiens, pœnitens, pudens, amans virtutis, patiens laboris: nam iuxta verbi ſtructuram eſt: amans virtutem, & huiuſmodi alia.

Ab antiquo pœniteor, & pigeor extant Pœnitendus pigendus.

Reperiuntur etiam iſthæc participia. *Maro. 6. Aen.* Alba regnanda. *Tibul. l. 1.* Nox vigilanda. *Catul.* Nox dormienda. *Ouid.* vir carendus; quia hoc verbum inuenitur cum Accuſatiuo. *Horat. l. 2. Ep.* Iurandas aras, & alia huiuſmodi apud claſſicos.

Inueniuntur ſimiliter participia præteriti temporis paſſiuè declinata, ſed actiuè ſignificantia, quæ notanda potius, quam ſine iudicio, ac exemplo imitanda; velut *Ouid.* 4. *Faſt.* ceſſatis in aruis: hoc eſt, quæ ceſſauerunt. *Cal.* 4. *Hiſtor.* cuſtodibus diſceſſis; *ideſt*, qui diſceſſerunt. *Luc. l.* 1. Morte obita: *pro* morte, quam obijt. *Quadr.* 1. *Ann.* Sole occaſo; *pro*, qui occidit. *Ouid.* 3. *Faſt.* erratis in agris; *pro* in agris, per quos errauerunt. *Cic. l.* 16. *Epiſt.* 21. velles mihi omnia ſucceſſa, *pro*, ſucceſſiſſe, vel ſuccedere. *Maro. 6. Aen.* veſtigia titubata; *ideſt*, titubantia. *Ouid. 3. Triſt.* redundatas aquas, quæ redundauerunt; & huius generis alia apud alios, è quibus multa melius eſt ſcire, quam imitari. Etenim verba Neutra in O, L paucis ſupra notatis, & Quartæ, ac Sextæ Regulæ exceptis huiuſmodi Participia *in* Tus, & Dus perſonalia admittunt: cùm non dicatur: *Il fanciullo diuentato dotto conſeguirà honori:* Puer euaſus doctus honores conſequetur; ſed: Puer cùm euaſerit doctus, vel, qui euaſit doctus &c. & ſic de alijs.

DE ADVERBIO. CAP. V.

Aduerbium eſt pars orationis indeclinabilis, quæ adiungitur verbo, & alijs vocibus ad aliquam circumſtantiam declarandam.

Aduerbiorum varia ſunt genera, ac ſignificationes: alia enim locum ſignificant, & in genera quinque diuiduntur: ſiquidem

Alia notant ſtatum, velut

Vbi? *doue?* Hic, *qui*, Iſtic, *coſtì*, *in codeſto luogo*, Illic, *lì*, *là*, *in quel luogo*. Ibi, *iui*, *in quel luogo*. Ibidem, Inibi, *in quel*

quel medeſimo luogo. Alibi, *altroue*. Vbique, *in ogni luogo*. Nullibi, *in neſſuna parte*. Necubi, *acciò in neſſun luogo*. Alicubi, *in qualche parte*. Vbi vis, *doue vuoi*. Vbilibet, *doue piace*. Vbicumque, Vbiubi, *dounque*. Vſquam, *in alcun luogo*. Nuſquam, *in neſſun luogo*. Sicubi, *ſe in qualche luogo*. Vtrobi, *in qual de due luoghi*. Vtrobique, *in ambe due i luoghi*. Neutrobi, *in neſſun de due luoghi*. Intus, *dentro*. Foris, *fuora*. Longè, *diſcoſto*. Peregrè, *fuor del paeſe*, *in pellegrinaggio*.

Alia notant motum ad locum; vt

Quo? *doue?* Quonam? *oue mai?* Huc, *quà*. Iſtuc, Iſto, *coſtà in coteſto luogo*. Illuc, Eo, illo, *là in quel luogo colà*. Eodem, *nel medeſimo luogo*. Aliò, *altroue*. Aliquò, *à qualche luogo*.' Siquò, *ſe in qualche luogo*. Nequò, *acciò non in qualche luogo*. Quouis, *doue vuoi*. Quolibet, *oue piace*. Quocunque, *dounque*. Vtroque, *in ambe due luoghi*. Vtrolibet, *a qual de due luoghi piace*. Quopiam, Quoquam, *a qualche luogo*. Intro, *dentro*. Foras, *fuori*. Longè, *diſcoſto*. Peregrè, *lontano*. Vtro? *a qual de due luoghi?* Neutro, *in neſſun de due luoghi*. Alterutro, *all' vno, ò all' altro luogo*.

Alia locum verſus: vt

Quorſum? *verſo doue? a che fine?* quorſum quorſum. Quoquouerſus, *verſo qualunque luogo*. Quorſumlibet. Quorſumuis, *doue ti piace, ò vuoi*. Aliquorſum, *verſo qualche parte*. Siquorſum, *ſe verſo qualche luogo*. Horſum, *verſo quà*. Iſtorſum, *verſo coſtà*. Illorſum, *verſo colà*. Aliorſum, *verſo altroue*. Surſum, *in sù*. Deorſum, *in giù, verſo giù*. Dextrorſum, *verſo man deſtra*. Leuorſum, Siniſtrorſum, *verſo man ſiniſtra*. Retrorſum, *indietro*, Introrſum, *in dentro*. Prorſum, *di ſotto*. Hucuſque, *ſino quà, ſino adeſſo*. Quouſque, vel vſquequò, *ſin doue, ſino a qual luogo*.

Alia motum per locum: vt

Qua? *per doue? per qual via*. Hac, *per quà, per queſta ſtrada*. Iſtac, *per coſtà*. Illac, Ea, *per là, di là*. Alia *per altroue*. Eadem, *per il medeſimo luogo*. Aliqua, *per qualche luogo*. Siqua, *ſe per qualche ſtrada*. Quauis, *per doue vuoi*. Qualibet, *per doue piace*. Quacunque, *per dounque*. Nequa, *acciò non per qualche luogo*.

Alia

Alia motum de loco: vt.

Vnde? *di doue?* Hinc, *di quì.* Illinc, *di lì.* Iſtinc, *di coſtì.* Inde, *di lì.* Aliunde, *d'altronde.* Vndique, *d'ogni luogo.* Vnde vis, *di doue vuoi.* Vndelibet, *di doue piace.* Vndequaque, *da ogni luogo.* Vtrinque, *d'ambidue i luoghi.* Cœlitus, *dal Cielo.* Funditus, *da fondamenti.* Radicitus, *dalle radici.* Superne, *di ſopra.* Infernè, *di ſotto.* Vndenam? *donde mai?* Indidem, *di là medeſime.* Neutrinque, *da neſſun de due luoghi.* Alterutrinque, *ò dall'vno, ò dall'altro luogo.* Altrinſecus, *dall'altra parte.* Eminus, *da lontano.* Cominus, *da vicino.*

Alia ſignificant tempus, vt.

Hodie, *hoggi.* Cras, *domani.* Perendie, *poſt domani.* Nudiuſtertius, *l'altro hieri.* Nudius quartus, *quattro giorni ſono.* Olim, Quondam, Pridem, *già vna volta.* Quotannis, *ogni anno.* Quotidie, quotdiebus, *ogni giorno.* Quotmenſibus, *ogni meſe.* Mox, *quanto prima, adeſſe adeſſo, dopo.* Ab hinc, *da queſto tempo indietro.* Oppurtunè, Maturè, *a buona hora.* Nuper, *poco fà.*

Alia numerum, aut cardinalem.

Semel, *vna volta ſola.* Bis *due volte.* Ter, Quater, Quinquies, Sexies, Septies, Octies, Nouies, Decies, *dieci volte.* Vndecies, Duodecies, Tredecies, Quatuordecies, Quindecies, Sexdecies, vel ſedecies, Septendecies, vel ſpeties decies. Octies decies, Nouies decies. Vices. *venti volte.* Vicies ſemel, *ventuna volta.* Vicies bis, &c. Tricies, *trenta volte.* Quadriges, Quinquagies, vel quinquageſies, Sexagies, Septuagies, Octogies, vel Octuagies, Nonagies, Centies, *cento volte.* Centies ſemel, *centuna volta*, &c. Ducenties, Trecenties, Quadringenties, vel quadragenties, Quingenties, Sexcenties, Septingenties, Octingenties, Nongenties, Millies, *mille volte.* Bis millies, *due mila volte.* Ter millies, &c. Decies, centies millies, *vn milione di volte.* Vicies centies millies, *due milioni di volte.*

Aut ordinalem.

Primum, vel primo, *la prima volta.* Secundum, vel iterùm, *la ſeconda volta.* Tertium, vel tertio, *la terza volta.* Quartum, vel quarto, *la quarta volta, &c.*

Vel diſtributiuum.

Sigillatim, vel ſingillatim, ſingulatim, *a vno, a vno, a vno per volta.* Oſtiatim, *porta per porta.* Vicatim, *a villaggio per vil-*

villaggio.Guttatim,*a goccia a goccia*. Gregatim,*a greggia*, *a greggia*, *in truppa*. Turmatim, *a truppa*, *a truppa*. Viritim, *a huomo per huomo*, *&c.*

Alia numerum indeterminatum.

Quoties, *quante volte*, Sæpiuſculè *alquanto ſpeſſo*. Multifariam, *in più maniere*. Bifariam, *in due modi*. Dupliciter, *in due maniere*, *&c.*

Alia negationem.

Non, haud, neutiquam, minimè, nequaquam, *nò*, *in neſſun modo*.

Alia affirmationem.

Ita, ſic, *così*. Etiam, maximè, *sì*, *ſignor sì*.

Alia ſimilitudinem.

Sicut, ſicuti, vti, quemadmodum, *ſi come*. Perinde ac, æquè ac, *non altrimenti che*.

Alia quantitatem.

Magis, *più*. Minus, *meno*. Parum, Modicum, *poco*.

Alia qualitatem.

Pulcrè, viriliter, ſtrenuè, meatim, *a mio modo*. tuatim, *a tuo modo*. canatim, *da cane*. ſtrictim, punctim, afflictim, ſtudiosè, oſcitanter, *con pigrizia*.

Alia monſtrant: vt, En. Ecce, *ecco*.

Alia dubitant: vt fortè, fortaſſis, fortaſſe, forſitan.

Alia iurant: vt Pol, Ædepol, *per il tempio di Polluce*, Æcaſtor, *di Caſtore*. Mehercule, *per Ercole*. Medius Fidius, *per Gioue*.

Alia ſeparant: vt ſeparatim, ſingulatim, ſeorſum.

Alia interrogant: vt, nunquid? num? cur? *perche*? An? Vtrum? *ſe?*

Alia prohibent: vt, ne, nequaquam.

Alia deſiderant: vt vtinam, *Dio voglia che*, O, ſi.

Et alia aliud ſignificant.

Aliqua aduerbia variantur per gradus: vt ſanctè, ſanctius, ſanctiſſimè; ſæpè, ſæpius, ſæpiſſimè, eleganter, elegantiùs, elegantiſſimè, diù, diutiùs, diutiſſimè; propè, propius, proximè.

Carent gradu poſitiuo.

Magis, Maximè; Ocyus, *velocemente*. Ocyſſimè.

Carent comparatiuo.

Nuper, *di nuouo*, *poco fà*. Nuperrimè: Penè, *quaſi* Peniſſimè.

Ca-

Carent ſuperlatiuo.

Satis, ſatius, *a baſtanza*. ſecus, ſeciùs, *altrimenti*.

Anomala ſunt.

Benè, Melius, Optimè; Malè, Peius, Peſſimè; Parum, Minùs, Minimè; Minimum; Multum, Plus, plurimum.

DE PRÆPOSITIONE. CAP. VI.

PRæpoſitio, quæ à Varrone Præuerbium dicitur, eſt pars orationis indeclinabilis, quæ nomini, aut verbo ferè præponitur ad notandam cauſam, tempus, locum, & quid aliud, ideò

Præpoſitionum aliæ ſunt ſeparabiles, aliæ verò inſeparabiles. Separabiles habent locum in Oratione coniunctim, aut ſeparatim: Coniunctim, vt cum cæteris partibus coniunguntur; velut Adduco, Abduco, conduco, *con* ideſt *cum*, educo, deduco, &c.

Separatim caſibus inſeruiunt, Accuſatiuo, & Ablatiuo.

SEruiunt Accuſatiuo, Ad, *a, al, appreſſo*, ad ebrietatem bibit; *beuue ſino all' vbriachezza*.

Aduerſus, Aduerſum, *contra*, *contro*, *verſo*.

Apud, *appreſſo*, *vicino*, apud mœnia, *preſſo alle mura*.

Ante, *auanti*, ante lucem, *prima che ſia giorno*.

Circa, Circum, Circiter, *intorno*, *poco più, ò meno*.

Cis, Citra, *di quà ſenza*. Citra inuidiam, *ſenza inuidia*.

Contra, *contro*, *dirimpetto*, contra Domum.

Erga, *verſo*, ſi de perſona agatur; vt erga amicos.

Extra, *fuori*, extra ducem, *dal Capitano in fuori*.

Infra, *di ſotto*, etiam infra mortuos, *anco ſotto i morti*.

Inter, Intra, *trà, frà, in mezzo, dentro, di quà*.

Iuxta, *appreſſo, ſecondo, conforme*.

Ob, *per cauſa auanti*, ob oculos; *sù gli occhi*.

Penes, *appreſſo in potere*. Imperium penes principem, *il principe comanda*.

Per, *per mezzo*, per amicos aſſequar, *otterrò per mezzo d'amici*, per me didici legere, *da per me ſteſſo hò imparato a leggere*, per poteſtatem eripuiſti, *di potenza aſſoluta*, per ſpeciem amicitiæ, *ſotto colore, ò preteſto d'amicitia*, per iocum, *da burla*; per inſidias, *a tradimento*, per me viuat; *quanto a me viua*.

Poſt, *doppo*, poſt hom[in]um memoriam, *da che il mondo è mondo*. Poſt diem quartum [q]uàm: *quattro giorni dopp[o]*.

Præter, *eccetto*, *fuor che*, *oltre*. præter voluntatem meam,

meam, *ſenza il mio volere*. Præter oram maris, *lungo la marina*. Præter cæteros laboras, *affatichi ſopra tutti, più di tutti gli altri*.

Propè, *appreſſo vicino*. Pone, *appreſſo, doppo*.

Propter, per, *per cauſa, appreſſo*. Propter te ſedemus, *ti ſediamo appreſſo*.

Secundum, *ſecondo, doppo, oltre*. Secundum Deum te diligo, *ti amo doppo Dio*. Secundum litus maris, *oltre, lungo la ſpiaggia del mare*.

Secus, *appreſſo vicino*. Secus decurſus aquarum, *appreſſo la corrente*.

Supra, *di ſopra, innanzi;* ſupra modum, *fuor di miſura*.

Trans, vltra, *di là*, vltra flumen, *di là dal fiume*.

Verſus, *verſo qualche luogo*. Romam verſus.

Has præpoſitiones memoriæ gratia his carminibus complectimur.

Ad, penes, ante, citra, præter, prope, propter, ob, erga,
Contra, apud, aduerſum, aduerſus, cis, circiter, vltra,
Trans, iuxta, circum, circa, per, pone, ſecundum,
Poſt, verſus, ſupra, extra, infra, ſecus, inter, & intra,
Accuſatiuum gaudent ſibi iungere caſum.

ABlatiuo ſeruiunt, A, Ab, abs, *da, di*, A præponitur conſonantibus, vt; à Cæſare, à magiſtro. Ab verò vocalibus, vt; ab Antonio, ab illo, non raro etiam conſonantibus præcipuè ſequentibus i, d, n, r, vt ab Ioue, ab Ducibus, ab noſtris, ab Romulo. Abs, præponi ſolet T, & Q, vt abs te, abs quolibet.

Abſque, ſine: *ſenza*. Abſque eſt vſitatius apud Comicos, quàm Oratores.

Clàm, *di naſcoſto*, hæc raro Accuſatiuum regit.

Coràm, *alla preſenza*, coram Iudice, *auanti al Giudice*.

Cum, *con, in compagnia, inſieme*. Nobiſcum, *Con noi*.

De, e, ex, *da, de, di*, De bello differunt; *intorno, ſopra, circa la guerra*.

Palam, *alla preſenza, in faccia, alla ſcoperta*.

Præ, *auanti, per riſpetto, in comparatione, più;* præ illo ſum diues, *ſon ricco più di lui*. Præ ſe, ſapientem neminem putat, *riſpetto a ſe non ſtima neſſuno ſauio*.

Pro, *per, in fauore, in cambio, in vece, ſecondo;* ſedent pro oſtio Domus, *ſeggono auanti la porta*, ero tibi pro fratre;

ti ſarò in luogo di fratello, pro veſtra ſapientia iudicate: *giudicate ſecondo il voſtro ſapere*, pro ſe quiſque *ogniuno per la ſua parte*. Pro eo, quod tibi debeo, nihil; *niente, in comparatione di quel che ti deuo*. Pro eo quanti me facis, *per quanto mi ſtimi*.

Tenus, *inſino, inſino*, poſtponitur ſuo caſui; regit autem Ablatiuum ſingularem dumtaxat, vt, ore tenus. Si numerus ſit pluralis, tum Genitiuo, tum Ablatino copulatur. *Quintil. l.* 12. Aurium tenus. *Ouid.* 5. *Met.* pectoribuſque tenus.

Accuſatiuum, aut Ablatiuum pro varia ſignificatione exigunt In, *nel, in*, ſub *ſotto, intorno, doppo*, ſubter, *ſotto*; ſuper, *ſopra: di là, oltre, d'intorno*.

Quæ item præpoſitiones, vt conſulatur memoriæ, verſibus comprehenduntur.

A, vel ab, abs, coram, cum, præ, ſine, & abſque palamque.
Et pro, clamque dabis ſexto, ex, è, deque tenuſque.
Sub, ſuper, in, ſubter quartum, ſextumue repoſcunt.

OBSERVATIO.

Præpoſitiones amiſſione caſus fiunt Aduerbia. *Ouid. Triſt.* 1. Clam tamen intrato. *Virg. ecl.* 1. Ante leues ergo paſcentur in æthere cerui.

Inſeparabiles ſunt *Dis*, vel *Di*; vt diſrumpo, diſtædet, diſtraho, diripio, *Re*, vt reduco, reporto. *Se*, vt ſeparo, ſemoueo. *Am*, vt ambigo, amputo, *Ve*, vt veſanus, *pazzo*, vecors, *ſciocco*. vegrandis, *piccolo*.

Aſſignificant autem *Dis*, vel *Di*. in compoſitione quandam vim ſeparationis in partes; *Se* verò ferè diſiunctionem, & remotionem ab aliquo; *Re* iteratum verbi actum; *Am* circum; *Ve* negationem dictionis, cum qua coniungitur.

DE INTERIECTIONE CAP. VII.

Interiectio eſt pars orationis indeclinabilis, affectum mentis ſignificans.

Eius ſignificationes variæ ſunt.

Doloris, hei, *oime*, heu, eheu, ah.

Riſus, ha, ha, he.	Faſtidij, phy, *vibò*.
Irriſionis, hui, vah.	Clamoris, o.
Admirationis, papæ, o, hui.	Minarum, uæ, *gnai*.
Indignationis, hem, proh,	Gaudij, euax, io, euge.
Silentij, ſt, au, *zitti*.	Ploratus, hei, hoi.
Vocationis, heus, *olà*, ehodum.	Timoris, at at.

DE

DE CONIVNCTIONE CAP. VIII.

COniunctio eſt pars orationis indeclinabilis, ſententiam ſententiæ coniugens.

Varia eſt Coniunctionum ſignificatio.

Copulatiuæ ſunt, &, que, ac atque, etiam, quoque, *ancora*, cum, tum, *sì*, *sì*, *ancora*.

Diſiunctiuæ, vel, aut, ue, ſeu, ſiue, *ouero*.

Aduerſatiuæ, ſed, aut, verum, vero, autem, *ma*, atqui, *ma che*. Et ſi, quanquam, etiamſi, quamuis, licet, vt, *benche*, *quantunque*.

Cauſam reddunt, quia, quoniam, ſiquidem, quod, propterea quod, *perche*. Cùm, *conciosiacoſache*. Nam, namque, etenim, quippe, *poſciache*, *imperoche*.

Illatiuæ, ergo, igitur, *dunque*, idcircò, proinde, *perciò*, quocirca, quapropter, quamobrem, *per la qual coſa*.

Conditionales, ſi, *ſe*, ſin, *ma ſe*, ni, niſi, *ſe non*, modo, dummodo, dum, *purche*.

Expletiuæ, quidem, verò, autem.

Finem ſignificant, vt quò, *accioche*, Ne, quominus, *acciò*, *che non*.

Poſtpoſitiuæ, autem, enim, quoque, verò, quidem, que, ve, & ne, cùm interrogationi ſeruit, vt, eſt ne ille?

Coniunctiones, licet copulatiuæ ſint, non ſemper ſimiles modos, ac tempora iungunt. *Teren. Hec.* 4. 2. Et me hac ſuſpicione exſoluam, & illis morem geſſero. *Tul. Att. lib.* 1. Confidebam, & mihi perſuaſeram.

DE SYNTAXI,
SEV CONSTRVCTIONE LINGVÆ LATINÆ
LIBER TERTIVS.

Pro Prima Schola Grammatica.

De Concordia Partium Orationis Declinabilium. CAP. I.

Concordia Partium orationis declinabilium triplex eſt. Nominatiui cum Verbo. Adiectiui cum Subſtantiuo. Relatiui cum antecedente.

De Concordia Nominatiui cum verbo
Reg. I. P. T. C.

Nominatiuus apertè, vel occultè conuenit cum *verbo in* perſona, & numero.

Apertè conuenit, quando Nominatiuus cum verbo exprimitur: vt, Ego amo. Tu legis. Magiſter docet. Nos videmus. Vos laudatis. Diſcipuli proficiunt.

Occultè, quando Nominatiuus non exprimitur, ſed ex *ipſo* verbo conijcitur. Vt amo, ideſt, Ego. Legis, ideſt, Tu. Iudicatis, ideſt, Vos, *Virg.* Remo cum Fratre Quirinus iura dabant, hoc eſt: *duo homines*. Quirinus cum Fratre Remo.

OBSERVATIO I. P. S. C.

In verbis Imperſonalibus: *Ningit, Tonat, Pluit, Luceſcit, Fulgurat*, & huiuſmodi, intelligitur *Deus, Cælum, Aer, Pluuia, Nix, Lux*, aut ſimiles Nominatiui. Quin etiam nonnunquam Nominatiuus additur. *Virg. Georg.* 4. Nec de concuſſa *tantum* pluit ilice *glandis*.

In *Curritur, luditur, itur*, & ſimilibus Imperſonalibus paſſiuæ vocis intelligitur *Curſus, Ludus, Itio, Via*: nam dicimus: Ludere ludum, currere curſum, ire viam, &c.

In *Pugnatum eſt, Pugnatum fuerat*, & ſimilibus ſubauditur *Pugnare*, quod idem eſt, ac *pugna*, & ita in cæteris, vt optimi Autores tradiderunt.

In *Pudet, Pœnitet, Piget, Miſereſcit, Tædet, &c.* Genitiuus eſt loco Nominatiui, niſi tamen intelligantur, *Pudor, Pœnitentia, Pigritia, Miſericordia, &c.*

OBSERVATIO II.

Interdum in verbo eſt vtrinque Nominatiuus ad eandem rem ſpectans, & tunc Verbum adhæret ſubſtantiuo principali. Vt hic homo vocatur Cæſar. Iſte puer euadet vir doctus. *Lucan. Aeneid.* 4. Omnia Cæſar erat. *Ouid.* 2. *Met.* Omnia pontus erant.

Poteſt etiam adhærere minus principali. *Ouid.* 3. *de arte.* Veſtes, quas geritis, ſordida lana *fuit;* pro *fuerunt*. *Teren. Phorm.* 1. 2. Paupertas mihi onus *viſum eſt*, miſerum, & graue: pro *Viſa eſt*.

OBSERVATIO III.

Loco nominatiui verbum interdum habet modum infinitiuum, vel orationis partem. *Cic. de Orat. Benedicere* non habet definitam regionem. *Id. ad Her. Superare* pulcherrimum eſt. *Plin. L.* 1. *epiſt.* 13. Iuuat me, *quod vigent ſtudia*.

De Concordia Adiectiui cum Subſtant. *Reg. II. P. T. C.*

NOmen Adiectiuum, Pronomen, ac Participium conueniunt cum Subſtantiuo in Genere, Numero, & Caſu, vt Ars longa, vita breuis, ſenſus difficilis, experimentum fallax, *Ad. Her.* 4. hoc, & illud ſanctiſſimum nomen. *Cic. At.* 4. 3. fracta vis, contemptus furor.

OBSERVATIO I. P. S. C.

Quando plura ſunt ſubſtantiua, habetur ratio nobilioris generis, cum quo adiectiuum cohæreat: Maſculinum autem Fœminino, ac Neutro nobilius eſt; & Fœmininum Neutro. Idcircò dicas: Pater, & Mater mihi mortui ſunt. Ouis, & iumentum repertæ. Soror, & mancipium ſaluæ *Luc. lib.* 1. Leges, & plebis ſcita vi coactæ. *Ouid.* 4. *Faſt.* Ilia cum Lauſo de Numitore ſati, Hoc eſt, illi duo; Ilia, & Lauſus, ſiue cum Lauſo.

Nonnunquam Adiectiuum adhæret ſubſtantiuo viciniori. *Teren. Eun.* Locus, & tempus conſtitutum eſt: Sed ſic ſuppleas: Locus conſtitutus eſt, & Tempus conſtitutum eſt. *Virg.* Socijs, & Rege recepto, *ideſt*, ſocijs receptis, & Rege recepto.

Imo pluribus Subſtantiuis cuiuſuis generis ſubijcitur interdum Neutrum plurale. *Tac.* 5. *Ann.* Parentes, libe-

Digitized by Google

ros,& fratres, *vilia* habuere: *hoc eſt* habuere vilia tria hæc: Parentes,&c. *Liu.* Murus, & porta de cælo *tacta erant*. Quæ integra oratio eſt. Hæc duo tacta erant; Murus, & porta: & ita in ſimilibus.

OBSERVATIO II. P.P.C.

Perrarò genus petitur è ſuperlatiuorum, & partitiuorum genitiuo. *Plin. c.* 8. *l.* 9. *Velociſſimum* omnium animalium eſt Delphinus. Intellige ibi *animal*; ac ſi dicat. Delphinus eſt animal velociſſimum omnium animalium. Nam longè vſitatior conſtructio eſt, ſi cum ſuo ſubſtantiuo concordet. *Plin. c.* 1. *lib.* 18. Ordeum frugum omnium molliſſimum eſt. *Id. c.* 33. *lib.* 8. Chamæleon ſolus animalium non alitur alio, quàm aeris alimento.

OBSERVATIO III.

Non modo Adiectiuum, & Subſtantiuum conſentiunt; ſed etiam plura ſubſtantiua, quæ referantur ad idem, conueniunt numero, & caſu, & dici ſolent caſus appoſitorij. *Cic.* 1. *de Diu.* Appius collega tuus, Augur, Cenſor. *Id.* 2. *in Ver.* Claſſis pulcherrima, Siciliæ propugnaculum, incenſa eſt. *Sic dices:* Vrbs, Roma. Inſula Cyprus, Prouincia Aſia, & Syria, *La Prouincia dell' Aſia, e della Siria*. Menſis Maius, *Il Meſe di Maggio*

De Concordia Relatiui cum Anteced. Reg. III. P. T. C.

RElatiuum Qui, quæ, quod, conuenit cum antecedente ſubſtantiuo in genere, ac numero. Vt Dominus, qui: Templum, cuius. Homines, quibus, &c. *Cic. in Top.* Sequitur is *locus*, *qui* conſtat ex ijs *rebus*, *quæ* quodammodo affectæ ſunt ad *id*, de *quo* ambigitur. *Id. ep.* Accepi tuas *literas*, *quæ* mihi iucundiſſimæ fuerunt.

OBSERVATIO I. P.S.C.

Cùm Relatiuum eſt inter duo ſubſtantiua diuerſi generis, cum præcedente, aut cum ſequente concordat. *Plin. l.* 18. *Sidera illo*, *quod* Caniculam appellamus. *Cic.* Cœtus hominum iure ſociati, *quæ ciuitates* appellantur.

OBSERVATIO II.

Interdum Relatiuum plurale refert ſubſtantiua alius Generis; ſi ponatur genere Neutro. *Cic. l.* 4. *ep.* 7. Non enim pugnabamus conſilio, auctoritate, cauſa, *quæ* erant in nobis *ſuperiora*. *Id.* 3. *Att. ep.* 20. Quæ vita eſſet, quæ ſuauitas, quæ dignitas, *ad quæ recuperanda* per fortunas in-

incumbe: Hoc eſt, *ad qua negotia*, ſeu ad quas res recuperandas.

OBSERVATIO III. P.P.C.

Aliquando Antecedens ponitur eodem caſu, quo relatiuum, ſi hoc illi præponatur, *Ter. And. Prol.* Populo placerent *quas* feciſſet *fabulas*: ideſt placerent fabulæ quas fabulas feciſſet: Sic etiam: quas miſiſti literas, mihi placuerunt. At, quod non eſt facile imitandum, dixit. *Virg. 1. Aeneid.* Vrbem, quam ſtatuo, veſtra eſt.

DE CONSTRVCTIONE NOMINIS CAP. II.

NOmen varios poſt ſe ſortitur caſus, prout ratio ſignificationis poſtulat.

De Genitiui Caſus Regimine. Regula I. P. T. C.

GEnitiuus regitur à Nomine Subſtantiuo expreſſo, vel tacito, quod ſit rei diuerſæ ab ipſo Genitiuo. *Cic. 2. de Nat. Deor.* Fontium perennitates, riparum veſtitus, ſpeluncarum amplitudines, ſaxorum aſperitates, montium altitudines, immenſitates camporum. *Horat. 3. Od. 24.* Dos eſt magna parentum virtus.

OBSERVATIO I. P. S. C.

Regunt poſt ſe Genitiuum nomina adiectiua pro ſubſtantiuis poſita, vt Neceſſarius, Domeſticus, Intimus, pro Homine amico: Aduerſarius pro inimico; Propinquus, pro ſanguine coniuncto, & id genus cætera. *Cic. 14. Philip.* Eorum propinqui. *Tacit. 15. Ann.* Piſonis intimus. *Cic. pro Mil.* Tribuni illius aduerſarij, defenſores mei.

OBSERVATIO II. P. P. C.

Huc repone Nomina adiectiua, & Pronomina ſubſtantiuè neutro genere vſurpata, Multum, plus, plurimum, tantum, quantum, minus, dimidium, tantumdem, tantulum, aliquantum, paulum, parum, non autem *paruum*.

Pronomina, hoc, id, idem, illud, quid. Sed *Plus*, & *Quid* ſingulari numero ſemper ſubſtantiuè ponuntur.

Sed hæc omnia, quæ habent poſt ſe genitiuum, inueniuntur dumtaxat in Nom. & Accuſ. *Curt. 5.* Tantundem itineris: *altrettanto viaggio*. *Ouid.* Dimidium facti, qui benè cœpit habet. *Chi ben cominicia hà la metà dell'Opera.*

Cic. ad Att. 12. Hoc literarum exaraui ante lucem. *Hò ſcritto queſta lettera. Teren. Eun.* 3. 4. Quid hoc hominis eſt? quid illud mali? *Che huomo è queſto? che male è quello? Cic.* 1. *de leg. Ag.* plus virium. Plurali numero dicitur: *plures vires, plures homines, &c.*

Præterea apud Hiſtoricos, & Poetas cum genitiuo vſurpantur hæc, & ſimilia Adiectiua pluralia. Clauſa Domorum, *Caſe chiuſe.* Anguſta viarum. *Strade ſtrette.* Subita rerum. Vana rumorum. Inania honoris, & alia huiuſmodi notæ: pro *Domus clauſa, via anguſta &c. Curt.* 6. Edita Montium, *Monti alti. Horat.* 1. *Saty. vlt.* Incerta caſuum; *diſgratie incerte.*

De aliorum Adiectiuorum Genitiuo. Reg. II. P.T.C.

COpulantur Genitiuo multa Adiectiua, quæ ad ſcientiam, aut ignorantiam pertinent, ad copiam, & inopiam, ad memoriam, participationem, ac priuationem; & præterea quæ Animi affectum ſignificant, vt cupiditatem, metum, & curam. *Cic. de clar. Orat.* Antiquitatis benè peritus. *Id. pro Corn.* Non rudis exemplorum. *Saluſt. in Catil.* Liberalis pecuniæ. *Cic.* 2. *Epiſt.* 7. Memor virtutis. *Id.* 10. *Epiſt.* Particeps voluptatis. *Tacit. Ann.* Noxius coniurationis. *Id.* 1. *Ann.* Auidus laudis. *Suet. in Cæſ.* Domitius conſulatus candidatus, *pretendente del conſolato.*

Adiectiua pertinentia.

Ad Scientiam.		*Ad Ignorantiam.*	
Callidus,	*accorto, ſcaltrito, pratico.*	Ambiguus, Dubius,	*ambiguo, dubbioſo, incerto.*
Certus,	*certo.*	Ignarus,	*ignorante.*
Certior, Conſcius,	*conſapeuole.*	Imprudens,	*imprudente.*
		Incautus,	*incauto, non auueduto.*
Diuinus,	*indouino.*		
Doctus,	*dotto, ſaputo.*	Incertus,	*incerto.*
Docilis,	*docile.*	Indoctus,	*ignorante. rozzo. ineſperto.*
Gnarus,	*dotto, ſaputo.*	Inſcius,	
Peritus,	*perito.*	Neſcius,	
Præſcius,	*chi sà auanti.*	Rudis,	
Prudens,	*prudente, ſaggio.*	Indocilis,	
Sagax, Solers,	*ſagace, accorto.*	Imperitus,	

Hæc

Hæc Aliquando pro Genitiuo habent Ablatiuum cum de. *Cic. ad Att.* Conſcius his de rebus. *Tac.* 2. *Hiſt.* De cæde ignarus. *Cic. ad Att.* De his rebus certior.

Adiectiua.

Copia,		*&*	*Inopia.*
Benignus,	*liberale.*	Auarus,	*auaro.*
Largus,		Parcus,	*che riſparmia.*
Liberalis,		Sterilis,	*ſterile.*
Prodigus,	*prodigo ſcialacquatore.*	Pauper,	*pouero, biſognoſo.*
Effuſus,		Egenus,	
Aſotus,		Indigus,	
Fertilis,	*fertile.*		

Adiectiua Memoriæ.

Memor,	*ricordeuole.*	Immemor,	*ſcordeuole.*
Prouidus,	*prouido.*	Improuidus,	*improuido.*

Adiectiua.

Participationis,		*ac*	*Priuationis.*
Compos,	*capace.*	Impoſ.	*incapace.*
Conſors,	*complice.*	Exors,	*innocente,* &c.
Noxius,		Inſons,	

Adiectiua, quæ Animi affectum ſignificant.

Cupiditatem.		*Metum.*	
Anxius,	*anſioſo.*	Formidoloſus,	*pauroſo. timoroſo.*
Auidus,	*bramoſo.*	Pauidus,	
Cupidus,	*deſideroſo.*	Timidus,	
Studioſus,	*affezionato.*	Trepidus,	

Curam.		*Inſuper multa in ax.*	
Curioſus,	*curioſo,*	Capax,	*capace.*
Incurioſus,	*traſcurato,*	Ferax,	*abbondante, fertile.*
Faſtidioſus,	*chi hà in faſtidio, faſtidioſo.*	Fugax,	*fugace.*
		Pertinax,	*pertinace.*
Inuidus,	*inuidioſo.*	Tenax,	*oſtinato.*

OBSERVATIO P. P. C.

Præterea alia adiectiua reperiuntur cum Genitiuo *Col.* Surdus Veritatis. *Virg.* 4. *Aen.* Nuncia veri fama. *Liu.* 6. Libera Legum Roma. *Plautus tamen dixit.* Libera à legibus, quod eſt vſitatius. *Tac.* Inuictus laboris. Vxor manifeſta delicti, Impiger militiæ. *Apul.* Fatigationis ſancius. *Tac.* 4. *Hiſt.* Præclarus fidei, modicus dignationis. *Horat.* Integer Vitæ, ſceleriſque

riſque purus. Ed id genus alia magis Poetis, ac Hiſtoricis, quam cæteris ſcriptoribus propria.

De Adiectiuis cum Datiuo. Regula III. P. T. C.

MVlta Adiectiua adhærent Datiuo. *Cic. 2. Off.* Tolerabilis Reipublicæ, Plebi neceſſarius, Ciuibus Salutaris. *id. 1. Tuſc.* Labores graues militi. *Et 3. Tuſc.* Socrati ſupplex.

Ita conſtruuntur, Concolor. *Simile di colore*. Concors, Conſonus, *concordante*. Conterminus, Confinis, *confinante*, *vicino*. Inuiſus, *odioſo*. Offenſus, *ſdegnato*, *Suet.* Pompeius offenſus Patribus. *Pompeo ſdegnato con i Senatori*. Et plurima alia.

OBSERVATIO P. S. C.

Iunguntur Datiuo, aut Genitiuo.

Abſimilis,	*diſſomigliante*.	Æqualis,	*vguale*.
Affinis,	*congiunto*.	Fidus,	*fedele*.
Aſſimilis,	*ſimile*.	Par,	*vguale*.
Communis,	*comune*.	Præcipuus,	*particolare*.
Conſimilis,	*ſimile*.	Proprius.	*proprio*.
Contrarius,	*contrario*.	Similis,	*ſimile*.
Diſpar,	*differente*.	Superſtes,	*ſopr auiuente*.
Diſſimilis,	*diſſomigliante*.	Vicinus,	*vicino*.

De Adiectiuis cum Datiuo, aut Accuſatiuo cum ad, *vel* in *Regula IV. P. T. C.*

ALia Adiectiua habent Datiuum, aut Accuſatiuum cum *ad*, vel *in*; præſertim ſi finem ſignificant. Huiuſmodi ſunt

Accomodus,	*vtile*.	Intentus,	*intento*.
Appoſitus,	*commodo*.	Natus,	*nato*.
Aptus,	*Atto*.	Opportunus,	*opportuno a tempo*.
Bonus,	*buono*.	Procliuis,	*inclinato*.
Commodus,	*commodo*.	Propenſus,	*inclinato*.
Eximius,	*eccellente*.	Pronus,	*inclinato*.
Expeditus,	*ſpedito*.	Promptus,	*pronto*.
Habilis,	*pronto*.	Vtilis,	*vtile*.
Idoneus,	*atto a propoſito*.		

Tac. 4. Ann. Promptus libertati, aut ad mortem Animus. *Plin.* Animal in labores eximium. *Cic. de Prouin.* Natio nata ſeruituti. *Nata per ſeruire*. *Id. pro Sex. Roſc.* Vir ad dignitatem, & gloriam natus. *Ouid. 3. Triſt.* in Otia natus.

OBSER-

OBSERVATIO P. S. C.

Multa quoque Adiectiua reperiuntur cum Accuſatiuo addita præpoſitione *ad*, aut *in*, quia finem ſignificant. *Cic. 3. de Rep.* Animus anxius ad moleſtias, humilis ad timorem, mollis ad laborem. *Id. pro Front.* Ad labores belli impiger, ad pericula fortis, ad diſciplinam peritus, ad conſilia prudens. *Plin. 2. 82.* Obnoxius ad tales caſus. *Sottopoſto a patire tali diſgrazie. Ouid.* Ad præcepta capax, *capace per imparare i precetti*. Et alia.

De Adiectiuis cum Genitiuo, vel Ablatiuo.
Regula V. P. T. C.

GEnitiuo iunguntur, aut etiam Ablatiuo multa Adiectiua copiam, vel inopiam ſignificantia *Cic. de Amic.* Inops Amicorum. Inops verbis. *Ouid.* Res plena timoris. *Cic.* Plenus bonis. *Teren.* Tempus vacuum laboris. *Cic.* Negotijs vacuum. *Tac.* Prouincia fœcunda annonæ. *Plaut.* Amor, & felle, & melle eſt fecundiſſimus. *Syl.* Macte virtutis. *Virg.* Macte noua virtute puer. *Oh fanciullo accreſciuto di nuoua virtù.*

Captus,	} *priuo.*	Inanis,	*voto.*
Caſſus,		Inops,	*pouero.*
Diues,	*ricco.*	Macte,	*Voc. accreſciuto.*
Extorris,	*priuo.*	Nudus,	*nudo.*
Expers,	*ſenza.*	Onuſtus,	*carico.*
Fœcundus,	*fecondo.*	Opulentus,	*ricco.*
Ieiunus,	*digiuno.*	Orbus,	*priuo, cieco.*
Immunis,	*eſente.*	Plenus,	*pieno.*
Refertus,	*colmo.*	Vacuus,	*voto.*
Satur,	*ſatollo.*	Viduus,	*Vedouo, priuo.*

Contentus, Fretus, *confidato*. Præditus, *dotato*. Ablatiuo gaudent.

Dignus, & Indignus ſæpè Ablatiuo, rarò Genitiuo ſociantur.

OBSERVATIO P. P. C.

Nonnulla ex ſuperioribus Adiectiuis, & alia addunt Ablatiuo præpoſitionem, a, vel ab. *Cic. pro domo ſua*. Inops ab amicis; Nuda Reſpublica à Magiſtratibus, *Pro Flac.* Orba ab Optimatibus concio. *Ad Att. 5. 18.* Copioſus à frumento exercitus. *Id. 7. 15.* Imparatus à Militibus, *Sprouiſto di Soldateſca. De clar.* A doctrina Inſtructus.

De

De Adiectiuis cum præpoſitione A, vel, Ab,
Regula VI. P. T. C.

ADiectiua diuerſitatem, & quamdam ſeparationem ſignificantia admittunt Ablatiuum cum *a*, vel *ab Cic. de clar.* Hæc à ratione diuerſa ſunt, *6. Verr.* Fugitiui à Dominis. *Pro Plan.* Incolumis à calamitate. *Pro leg. man.* Prouincia libera à prędonibus. *Saluſt.* Quieta à bellis Ciuitas.

Abſonus,	*diſcordante,*	Liber,	*libero.*
Alienus,	*alieno.*	Otioſus,	*otioſo.*
Alius,	*diuerſo.*	Profugus,	*fuggitiuo.*
Auerſus,	*contrario.*	Quietus,	*quieto.*
Diuerſus,	*diuerſo.*	Saluus,	*ſaluo.*
Exul,	*bandito.*	Securus,	*ſicuro.*
Fugitiuus,	*fuggiaſco.*	Incolumis,	*ſano, e ſaluo.*
Soſpes,	*ſano, e ſaluo.*	Tutus,	*ſicuro.*

OBSERVATIO P. P. C.

Quædam ex dictis variam ſtructuram ſortiuntur, nam dicitur. Alienus ab Illo. Illo. Illi. Illius. Diuerſus illi, & illius. Securus ab hac, & de hac re, & huius rei. Liber, & immunis ab hac re, hac re, huius rei. Abſonus, & Auerſus ab illo, & illi, &c.

De Partitiuis cum Genitiuo, vel Ablatiuo. Reg. VII.

PArtitiua ſunt, quæ ſignificant partem alicuius quantitatis, aut numeri maioris, vt Quis, quiuis, quiſquam, quiſq; quidam, quilibet, aliquis, alter, alteruter, alius, ſolus, nullus, vllus, neuter, vterq; quicunq; vnuſquiſq; &c.

Partitiua amant Genitiuum, vel Ablatiuum cum præpoſitione e, ex, vel de. *Cic. in Orat.* Quis omnium? *3. de leg.* Aliquis de tribus nobis. *Att.* 7. 1. Neuter illorum. *Tac.* 14. *Ann.* Ex duobus Caſtellis alterum captum eſt.

OBSERVATIO I. P. S. C.

His adduntur quæcumque Adiectiua ſignificantia numerum minorem alicuius maioris. *Caſ.* 1. *B. Ciu.* Pauci de noſtris cadunt. *Sal.* Cretenſes ſoli omnium liberi. *Id. Iug.* ne medius ex tribus Iugurtha foret. *Cic. de clar.* Vnus è multis. *Pro Sext.* de tribus, & decem fundis tres fundos. *Agell.* Apud Græcorum idoneos. *Curt.* Primus omnium, *hoc eſt*, è numero omnium. Vt Genitiuus regi videatur ab Ablatiuo: *è numero* ſuppreſſo; vt locutus eſt. *Cic. de Orat.* Vnus è togatorum numero. *Plin.* lanarum nigræ, *hoc eſt*, lanæ nigræ de numero lanarum.

OB-

OBSERVATIO II.

Mille, ſingulari numero eſt indeclinabile: plurali verò declinatur. N. & Ac. Millia. G. Millium. D. & Abl. Millibus.

Adiectiuè, & ſubſtantiuè vſurpatur. Adiectiuè ſing. num. concordat ſubſtantiuis pluralibus; vt mille homines, mille feræ, mille ſydera. *Liu.* 4. 4. Prætor cum equitibus mille occurrit, *con mille Soldati à cauallo*.

Subſtantiuè neutrius generis, habet poſt ſe genitiuum *Cur.* 7. mille militum peſtis illa conſumpſit, *vn migliaio di Soldati*, *Plaut. mil.* 4. Viuunt mille annorum. Sic mille hominum, mille Ferarum, mille ſyderum.

Millia, verò plur. num. ad modum ſubſtantiuorum ſæpiùs genitiuum poſtulat. *Cic.* 2. *off.* Duo millia hominum. *Liu.* 3. 3. Duodecim millia hoſtium cæſa. Poſt *millia*, minor numerus conuenit cum renumerata. *Liu.* 3. 3. Sardorum, Pœnorumq; fermè tria millia, & ſeptingenti capti.

Si nomen, *millia*, habeat eodem caſu rem numeratam, tunc eſt veluti caſus appoſitorius. *Cic. pro Rub.* Decem millia Talenta, ideſt, Talenta decem millia; ſiue, talenta vſque ad decem millia.

De Comparatiuo Regula VIII. P.T.C.

COmparatiuum cum Ablatiuo vſurpatur, quando fit comparatio duarum rerum. *Cic. de Seneƈt.* Ex eius lingua melle dulcior fluebat oratio. *Id. de Orat.* Quis doctior Ariſtotele? *Plaut. Curc.* 4. 3. Stulto ſtultior fuiſti. *Prou.* Nullum theatrum veritati conſcientia maius eſt.

Vel quando fit comparatio plurium diuerſi generis: hoc eſt, vt quidam aiunt: cùm perſona, vel res, quæ ſuperat, non eſt è numero eorum, quæ ſuperantur. *Horat.* 1. *epiſt.* 1. Vilius eſt virtutibus aurum, Hoc loco, *aurum* non eſt è numero virtutum, quia non eſt virtus. *Sal. Iug.* Æquum diuitijs carius erat. *Horat.* 3. *epiſt.* Edit cicutis allium nocentius.

Interdum eiuſdem generis, ſi intercedant *cæteri*, *alij*, ac ſimiles voces, *Curt.* Mare Caſpium cæteris dulcius eſt. *Plin. ad Canin.* Puer quidam audientior cæteris.

Ablatiuus mutatur in Accuſatiuum cum *inter*, aut *ante*. *Macrob.* 1. *cap.* 2. Colotes inter Epicuri auditores famoſior. *Maro.* 1. *Aen.* Pygmalion Scelere ante alios immanior omnes.

OBSERVATIO I.P.S.C.

Ablatiuus Comparatiui mutatur etiam in alium caſum, prout

prout conſtructio poſtulat, cum particulis quam, ac, vel atque. *Plaut. Epid.* 3. 2. Verſutior es, quam Rota figularis. *Iuu.* Intolerabilius nihil eſt; quàm fœmina diues. *Cic. Q. Fr.* 2. 5. Doleo, te meliorem Ciuem eſſe, quàm Philoctetem. *Plaut. Merc.* Amicior mihi nullus viuit, atque is. *Egli è il maggior amico, che io habbia al Mondo.*

OBSERVATIO II.

Aliquantum, tantum, quantum, multum, paulum, nimium, nihil, ſeu nihilum ante comparatiua Ablatiuo exprimuntur. *Hor.* 2. *Saty.* 3. Nihilo ſapientior ille, qui te deridet. *Plin.* Tanto laudabilior magnificentia noſtra fore videbatur. *Teren. And.* 4. 5. Tanto magis dabit.

Tam, & quam pro tanto, & quanto reperiuntur.

Nomen poſitiuum poteſt admittere aduerbium, *magis*, pro comparatiuo. *Cic.* 3. *de Orat.* Eſt ſpecies alia magis alia formoſa.

OBSERVATIO III. P. P. C.

Inuenitur aliquando Comparatiuum cum Genitiuo plur. Sed non paſſim vtendum. *Curt.* 5. Duo maiora omnium nauigia ſubmerſa ſunt.

Græciſmus eſt, cùm additur Comparatiuo aduerbium magis. *Plaut. Capt.* Nihil vnquam inuenies magis hoc certo certius. *Et alia apud Poetas.*

De Superlatiuo. Reg. IX. P. S. C.

SVperlatiua admittunt genitiuum pluralem, aut Ablatiuum cum præpoſit. ex, de, è; aut Accuſatiuum cum inter, vel ante.

Vtimur verò ſuperlatiuo cum inſtituitur comparatio multarum rerum eiuſdem generis: *ſiue*, cum perſona, vel res, quæ comparatur, eſt è numero eorum, quæ comparantur. *Curt.* 7. Parmeno amicorum vetuſtiſſimus. *Hic* ſuperlatiuo locus eſt, quia Parmeno eſt vnus è numero amicorum, qui cum eo comparantur, & ita in reliquis *Flor.* 2. Volſini Etruſcorum ditiſſimi. *Cic. pro Sex.* Ariſtides omnium iuſtiſſimus. *Il più giuſto di tutti.*

Id. Orat. Acutiſſimus ex omnibus ſenſibus eſt ſenſus videndi. *Ibid.* Opus eſt de humanis operibus longè maximum. *Id.* 1. *Tuſc.* Antiquiſſimum è doctis genus eſt Poetarum.

Macrob. 7. Acetum liquidiſſimum eſt inter cæteros humores *Plin.* 8. 4. Fideliſſimi ante omnes homini canes. *Virg.* 4. *Aen.*

Aen. Ipſe ante alios pulcherrimus omnes.

Superlatiuum poteſt ſimiliter habere genitiuum ſingularem Collectiui Nominis, vt ſunt: Populus, Gens, Natio, Ciuitas Ætas, pro ijs: qui viuunt ea ætate. Schola, pro Scholaſticis. Italia, pro Italis, &c. *Liu.* 4. Duo clariſſimi ſuæ ætatis Imperatores. *Cic. pro Sex.* Vir ornatiſſimus noſtræ ciuitatis.

Elocutio ſuperlatiui variè explicatur italicè. Ariſtides omnium iuſtiſſimus. *Ariſtide fù il più giuſto di tutti. Il più giuſto del Mondo. Che foſſe al Mondo, Di quanti foſſero ſotto il Sole. Che non haueua ſimile nella giuſtizia. Che li ſi comparaſſe nella giuſtizia.*

OBSERVATIO P. P. C.

Quandoque Authores vſurpant pro Comparatiuo ſuperlatiuum, præcipuè in continuata ſtructura ſuperlatiui. *Macrob.* 7. Age, Serui, non ſolum Adoleſcentium, qui tibi æquæui ſunt, ſed *ſenum* quoq; doctiſſimè. *Tull. pro Dom.* Hoc conſiliario, hoc miniſtro non bipedum ſolum, ſed *quadrupedum* quoque impuriſſimo Rempublicam perdidiſti. Sic imitabere. Nero crudeliſſimus hominum, & beſtiarum fuit: ſiue; Et crudelior beſtijs.

Aliquando etiam pro ſuperlatiuo Comparatiuum, præcipuè cum interponitur vox *omnis*, & ſimilis. *Ouid.* 2. *Meta.* Tanto Virginibus præſtantior omnibus Herſe. *Plin. in Paneg. Trai.* Maior omnibus eras. *Cic. ad Brut. epiſt.* 20. Contumelias peius odero malis omnibus. *Virg.* 8. *Aen.* cunctis altior ibat Achilles.

Nomen Poſitiuum pro ſuperlatiuo poteſt admittere aduerbium maximè. *Var. de re ruſt.* 18. Lac omnium rerum liquentium maximè alibile.

De Conſtructione Opus, & Vſus,
Regula X. P. S. C.

Opus habeo; vel mihi opus eſt, Vſus eſt, ſignificant Egere; *hauer biſogno, eſſer neceſſario:* & poſt ſe ablatiuum requirunt. *Plaut. Perſ.* 2. Nihil mihi opus eſt litibus. *Colum.* 1. 9. 1. Frugibus opus habent. *Plaut. Aſin.* 1. Viginti iam vſus eſt filio argenti minis. *Il Figliolo hà biſogno di dugento ſcudi.*

Opus mutat Ablatiuum in Nominatiuum, qui cum verbo conuenit numero, & perſona. *Cic.* 2. *de Inu.* Nobis exempla per multa opus ſunt. *Id. l.* 2. *ep.* 4. Dux nobis, & author opus eſt.

Opus, & vſus rarò Genitiuo, aut Accuſatiuo adhæreſcunt. *Cic.* 10. *ep.* 8. Nobis magni laboris opus fuit. *Plaut. Truc.* 5. 1. Puero opus eſt cibum. *Liu.* 1. 5. Vſus erit mei. *Plaut. Pſeud.* 1. 3. Vſus eſt hominem aſtutum, doctum, ſcitum, callidum.

Hæc res tibi eſt vſui. *Queſta coſa fà per tè. Ti è vtile. Cic. Att.* Fuit mihi magno vſui.

DE CONSTRVCTIONE PRONOMINIS. CAP. III.

PRonomen ex ſe nullum caſuum regimen exigit, ſed tota eius ſtructura pendet à nomine, cuius vicem gerit.

De Reciproco Sui, & Suus. Regula I. P. P. C.

AD vitandam Orationis ambiguitatem vtimur Reciproco Sui, & Suus, cùm refertur ad tertiam perſonam principalem, de qua ſermo eſt. Vt: Omnis homo ſe diligit, ac res ſuas curat. *Dicitur*, ſe, ac res ſuas, quia refertur ad hominem, qui diligit, & curat. *Sic:* Cæſar interfectus fuit à Suis inimicis: quia inimici erant Cæſaris; ideò aptè dictum eſt à Suis inimicis. Si fuiſſent Pompeij, vel alterius debuiſſet dici; ab *eius* inimicis, ideſt *Pompeij*, &c.

Itaque ſi alia perſona referatur, quam Agens verbi principalis, cuius non ſit id, de quo loquimur, vtimur Pronominibus demonſtratiuis, is, ille, ipſe. *Vt*, herus obiurgauit famulum ſuum, & filium eius, *ideſt* famuli: Si dixiſſet filium ſuum, ſignificaſſet filium heri.

OBSERVATIO VNICA.

Si plures tertiæ perſonæ intercedant, & abſit periculum ambiguitatis, vſurpata inueniuntur pro Reciproco, Demonſtratiua, is, ille, ipſe, & viciſſim pro Demonſtratiuis Reciprocum Sui, Suus. *Cic.* 3. *Offic.* Perfuga Fabricio pollicitus eſt, ſi præmium *Ei* propoſuiſſet, ſe Pyrrhum necaturum. Dicit, Ei, pro ſibi, quia ſermo non eſt ambiguus. *Id. ibidem*. Ea præſtare debebit, quæ erant in *ipſius* poteſtate, ideſt, ſua. *Cic. pro leg. Man.* Mædeam prædicant fratris membra in eis locis, qua ſe Parens perſequeretur, diſſipaſſe. *Se* pro Eam. *Id.* 2. *Phil.* Pluſquam tu ſuum ſibi venderes, ipſe poſſedit. *Sibi*, ideſt, *Ei*. Vſurpatio Sui, & Suus pro *Illo*, eſt Græcorum conſtructio Teſte Budæo.

PRonomina Deriuatiua; Meus, Tuus, Suus, noſter, veſter, quia ponuntur pro Primitiuis, Mei, tui, Sui, Noſtrum, vel noſtri, Veſtrum, vel veſtri, habent poſt ſe Relatiuum *qui, qua, quod*, quod conueniat perſonæ verbi. *Cic.* 4. *ep.* Omnia ſunt *mea* culpa commiſſa, *qui* ab ijs me amari putabam. *Hoc eſt*, culpa mei, qui, *Ouid.* 3. *Pon. Eleg.* 4. Nec *mea* verba legis, *qui* ſum ſummotus ad Iſtrum.

Aut habent Genitiuos congruentes cum Primitiuis, quorum loco Deriuatiua poſita ſunt. *Liu.* Noſter duorum euentus: *ideſt* euentus noſtrum duorum. *Ouid.* 1. *am.* Mea defunctæ leniter oſſa cubent; *ideſt*, oſſa mei defunctæ. *Horat.* 1. *Saty.* 4. Cùm mea nemo ſcripta legat vulgò recitare timentis; *hoc eſt*, ſcripta mei timentis. *Cic. epiſt.* 7. *ad Brut.* Qui veſtris Paucorum reſpondeat laudibus: *Scilicet*. Veſtrum Paucorum. *Et lib.* 6. *epiſt.* 7. Contentus noſtra ipſorum amicitia: *videlicet* noſtrum ipſorum.

Sic dicitur; Mea vnius, Tua ſolius, noſtra ipſorum.

Veſtra Trium intereſt. Ac ſimilia obuia ſunt. Potius autem dixeris veſtrum omnium Voluntas, quàm veſtra omnium.

Plautus *Pſeud.* 2. 1. vſus eſt pronomine primitiuo mei, idque Græcorum more: Dicam mei induſtria, & malitia fraudolenti, facile vt vincam; *& ibid. act.* 1. Duorum labori ego hominum parſiſſem, mei te rogandi, & tui reſpondendi mihi.

OBSERVATIO I.

Nomina ſubſtantiua ſi poſſeſſionem, aut actionem ſignificant, iungunt ſibi pronomina deriuatiua. Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, *vt:* Amor meus, quo amo: deſiderium tuum, quo deſideras: faſtidium noſtrum, quo faſtidimus. *Et ſic in alijs.*

Sin verò paſſionem notent, aſciſcunt genitiuum pronominis primitiui; Mei, tui, ſui, noſtri, veſtri, *vt* amor mei; quo amor; deſiderium tui, quo deſideraris, &c.

Huiuſmodi ſubſtantiua ferè ſunt: Amor, charitas, odium, cura, ſollicitudo, memoria, contemptus. *Virg.* 12. *Aen.* Victus amore tui, vincla omnia rupi. *Hor.* 1. *epiſt.* 13. Ne ſtudio noſtri pecces. *Cic. de Aruſp.* Nihil fecit contra me odio mei, *ideſt* odio, quo læderer ab eo.

Id tamen Authores non ſemper obſeruant; nam dicimus: vulnus meum, quo vulneratus ſum: Iniuria noſtra, qua afficimur. *Cic.* 15. *epiſt.* 18. Abeſſe te mea cauſa moleſtè fero.

OBSERVATIO II.

Vſurpantur pariter Genitiui *mei*, *tui*, *ſui*, *noſtri*, *veſtri*, poſt hæc nomina. *Pars*, *aliquid*, *quidquam*, *quidquid*, *dimidium*, & id genus alia. *Ouid. Triſt.* 2. 1. Dimidioque tui præſens.

De Pronomine, Idem. Reg. III. P. P. C.

VEteres poſt pronomen Idem, ponunt Qui, ac, atque, & (*il medeſimo che*) *Plaut. Stic.* 2. Idem animus eis in paupertate, qui olim in diuitijs fui. *Ouid. 6. Faſt.* Veſta eadem, & terra. *Cic. pro Syl.* Idem videtur eſſe, atq; id. *Sic.* Idem ac tu, ac ille, &c. Non autem idem cum illo; idem tecum, idem cum Cæſare, quæ locutio barbarica exiſtimatur.

OBSERVATIO VNICA.

Idem cum Datiuo ſtructura græcanica eſt. *Horat. ad Piſ.* Inuitum qui ſeruat, idem facit occidenti: *ideſt*, facit idem, ac qui eum occidit.

Abijt in deſuetudinem antiquorum ſtructura; Abſente nobis; præſente legatis, &c. cuius loco dicimus præſentibus Legatis, &c.

DE VERBORVM CONSTRVCTIONE.

Et primum de Verbo Actiuo. Cap. VI.

VErbum Actiuum eſt illud, quod ſignificat actionem in aliud tranſeuntem, & Deſinit in O, & format ex ſe Paſſiuum perſonale addita littera R, vt Amo, Amor.

Verborum Actiuorum Reg. I. P. T. C.

OMnia Verba Actiua habent Nominatiuum, & Accuſatiuum aut Perſonæ, aut Rei, in quam tranſit actio Verbi. Nominatiuus vocatur Agens, Accuſatiuus verò Patiens. *Plaut. Muſtell.* 1. 3. Tu me amas. *Cic. Q. fr.* 2. 15. Ego libenter te adiuuabo. *Teren. And.* 1. Veritas odium parit. *Auct. ad Her.* 4. Diligentia comparat diuitias, negligentia corrumpit animum.

Amo,	as,	aui,	atum.	*amare.*
Aperio,	is,	ui,	ertum.	*aprire.*
Deſidero,	as,	aui,	atum.	*deſiderare.*
Facio,	is,	feci,	factum.	*fare.*
Fero,	fers,	tuli,	latum.	*portare.*
Hilaro,	as,	aui,	atum.	*rallegrare.*
Laudo,	as,	aui,	atum.	*lodare.*
Lego,	is,	egi,	lectum.	*leggere.*

Sper-

Sperno,	is,	ſpreui,etum.		*diſprezzare.*
Verbero,	as,	aui,	atum.	*battere.*
Vitupero,	as,	aui,	atum.	*biaſimare.*
Voco,	as,	aui,	atum.	*chiamare.*

Et plurima alia.

Verba Actiua pro Accuſatiuo poſſunt habere Infinitiuum, vel Orationis partem. *Petron.* Tanti pœnitere non emo. *Teren. Hecy.* Nec; quid agam, ſcio.

OBSERVATIO I. P. S. C.

Quædam verba intelligantur, ac explicentur iuxta eorum germanam ſignificationem, & vim; ne in conuertendis dictatis ex vernacula in latinam linguam ſubſit difficultas.

Capio, is, cœpi, captum, *contenere, pigliare. Cic. 2. Catil.* Vt eos capere carcer non poſſit. *Di ſorte, che non poſſino capire nella prigione:* Cioè, *la prigione non gli poſſa contenere.*

Derideo, Irrideo, es, iſi, iſum. *Schernire;* ſic alia Verba irridendi. *Cic. 1. de Orat.* Apollonius deriſit philoſophiam. *Apollonio ſi riſe, ò ſi burlò della Filoſofia.*

Fallo, is, fefelli, falſum. *Ingannare. Cic. 1. Catil.* Num dies me fefellit? *forſe hò fallito il giorno?* cioè, *forſe il giorno m'ingannò?* Via me fefellit; *Hò ſmarrito la ſtrada;* cioè, *la ſtrada m'ingannò.*

Faſtidio, is, iui, itum. *Hauer a ſchifo, a noia, in faſtidio. Horat. in ſerm.* Eſuriens faſtidis omnia. *Quando hai fame tutte le coſe t'infaſtidiſcono, ò ti danno faſtidio, ò ti fanno nauſea,* cioè, *affamato hai in faſtidio, ò a noia tutte le coſe.* Sic multa alia Verba.

OBSERVATIO II. P. P. C.

Multa Verba actiua poſſunt mutare accuſatiuum patientem in alium caſum. *Vt.*

Caueo, es, aui, autum. Caueo hunc, & ab hoc; *ſchifare, fuggire.* Huic cauere. *Prouedere.*

Cogito, as, aui, atum. *Penſare.* Cogito rem, *vel* de re præcipuè ſi de perſona agatur. *Cicer. Att. 9. 5.* Beneficia eiuſdem cogito. *Id. pro Mur.* De Republica cogito. *Penſo alla Republica.*

Curo, as, aui, atum. *Gouernare. Pigliarſi cura.* Curo, rem, *rariſſime* huic rei. *Ter. Adel. 5. 5.* Quando ego tuum non curo, ne cura meum; *Poiche non mi impaccio del tuo, non t'impacciar tù del mio. Plau. Truc. 1. 2.* Alienis Rebus curas. *Ti pigli penſiero de' fatti d' altri.*

Deſpero, as, aui, atum. *Diſperarſi.* Deſpero rem, huic

 rei,

rei, vel de re. *Lent. Cic. ep.* 12. 14. Rhodij nos, & Remp. deſ-perauerint. *Id pro Cluent.* Is eum ſaluti deſperare vetuit. *Caſ. 1. B. G.* De ſua virtute deſperarent.

Illudo, is, ſi, uſum. *Burlare. Mi burlo del fratello.* Illudo Fratrem, fratri, in fratrem, in fratre. *Cic.* 1. *de Orat.* Præcepta illudere ſolebat. *Id. pro Dom.* hic illudit authoritati. *Teren. Eun.* 5. 4. Ne impunè in nos illuſeris. *Id. And.* 4. 4. In quibus ſic illudatis.

Incubo, as, bui, itum, *couare.* Gallina incubat oua, vel ouis. *Var. 3. de R. R. c.* 8. *& Col.* 8. 8.

Metuo, is, metui S. Supin. & Timeo, es, ui, S. Sup. *hauer paura, temere.* Timeo Hoſtem, vel ab hoſte. Timeo tibi. *Temo di te, che non t'auuenga qualche male.* Timeo tibi mortem ab hoſte. *Temo, che il nemico t'ammazzi.*

Actiuorum. Reg. II. P. T. C.

QVædam Verba Actiua, quæ ad Iudicium, & Tribunalia præcipuè ſpectant, præter Accuſatiuum, admittunt Genitiuum Criminis. *Cic.* 3. *in Verr.* Verrem inſimulat auaritiæ, & audaciæ. *Caſar.* 3. *B. C.* Poſtulauit Afranium proditionis Rufus, *ad Her.* Celſus iudex abſoluit eum iniuriarum.

Genitiui Criminis ferè eſſe ſolent; Ambitus, Furti, Improbitatis, Maieſtatis, Parricidij, Probri, Proditionis, Sacrilegij, Sceleris, Veneficij; Qui reguntur à tacitis Ablatiuis, ſæpè tamen expreſſis ſine præpoſitione: *Crimine, peccato, actione, nomine, cauſa, iudicio, lege, ſententia. Cic. pro Cac.* Nec ipſe alterum ambitus crimine accerſeret. *Id.* 2. *Off.* neque vnquam innocentem iudicio capitis accerſas. *Tac.* 2. *an.* Liberauit Apuleium lege maieſtatis.

Accuſo, as, aui, atum. } *Accuſare, riprendere.*
Arguo, is, gui, gutum. }
Accerſo, vel Acceſſo, is, iui, itum. *citare in giudizio.*
Abſoluo, is, ſolui, utum, *aſſoluere, dichiarare innocente.*
Alligo, Obligo, as, aui, atum.) *obligare a delitto.*
Aſtringo, Obſtringo, is, ſtrinxi, ſtrictum, *far colpeuole.*
Conuinco, is, uici, uictum. *conuincere.*
Defero, fers, tuli, latum. *dar querela, denunziare.*
Increpo, as, pui, itum. *ſgridare, riprendere.*
Inſimulo, as, aui, atum. *imputare, incolpare.*

Noto,

Noto,	as,	aui,	atum.	*tacciare, vituperare.*
Poſtulo,	as,	aui,	atum.	*chiamare in giudizio.*

Et alia.

OBSERVATIO I. P.S.C.

Genitiuus criminis Ablatiuo quoque exprimitur cum præpoſitione *De*. *Tac. 4. ann.* Qui de Veneficijs accuſantur. *Liu. 3. 6.* Blactius de proditione Daſium appellabat. *Cic. 1. de Nat.* Me de Pompeij familiaritate obiurgas.

OBSERVATIO II.

Variatur in aliquibus horum Verborum conſtructio, vt: Accuſo auaritiæ, vel de auaritia fœneratores; aut auaritiam fœneratorum; Sic; Reprehendo diſcipulos pigritiæ, vel de pigritia: vſitatius pigritiam diſcipulorum. Quod etiam obſeruatur in verbis Culpo, Caſtigo, Excuſo, Vitupero, & ſimilibus.

OBSERVATIO III.

Verba Puniendi admittunt Ablatiuos pœnam ſignificantes. *Cic. 1. de fin.* Torquatus filium morte mulctauit. *Plau. Pſeu. 1. 2.* Ne tu oratorem hunc pugnis plectas. *Sal. in Cic.* Ex coniuratis alios morte, alios pecunia condemnabat.

Caſtigo,	as,	aui,	atum.	*gaſtigare,*
Mulcto,	as,	aui,	atum.	*punire,*
Plecto,	is,	ſin. præ.		*dar la pena.*
Punio,	is,	iui,	itum.	
Damno,	as,	aui,	atum.	*condannare.*
Condemno,	as,	aui,	atum.	*ſententiare.*

Hæc duo Verba *damno*, & *condamno* non modò Ablatiuo, ſed etiam Genitiuo pœnam exprimunt. Vt damno aliquem Capitis, vel capite; mortis, vel morte; Exilij, vel exilio, &c. *Cic. 1. de Orat.* Vt Capitis hominem innocentiſſimum condemnarent. *Liu. 4. 9.* Quantæ ſummæ damnatus fuerat.

OBSERVATIO IV. P.P.C.

Damno, & Condemno ſæpè iunguntur his Genitiuis; Tanti, quanti, pluris, minoris, dupli, quadrupli, & ſimilibus. *Cato de re ruſt.* Fur damnatur dupli, Fœnerator quadrupli. *Cic. 5. in Verr.* Qui octupli damnatus ſit.

Hæc duo itidem Verba reperiuntur, ſed rarò admodum, cum Accuſatiuo, & præpoſitione ad, vel in. *Suet. in Cal.* Multos ad metalla, aut ad viarũ munitiones, aut ad beſtias condemnauit.

Tac. 16. *an.* Antiſtius ad mortem damnabatur. *Papin. de poe. Tal.* 9. *l.* 13. Serui ib temporaria vincula damnati.

Pœna inuenitur cum alijs verbis. *Pla. Mil.* Quem ego perdam capitis; *al quale io leuerò la vita.* *Cic. Top.* Quæ mulier ſe capite nunquam diminuit, *laqual Donna mai diminuì la ſua condizione*, *Agel.* 20. 1. Confeſſi æris, ac debiti indicatus, *conuinto di manifeſto debito.*

PRO TERTIA CLASSE.

Verba monendi præter accuſatiuum patientem poſſunt ſibi adiungere genitiuum, vel ablatiuum cum præpoſitione de. *Sal. in Con. Catil.* Admonebat alium egeſtatis, alium cupiditatis ſuæ, complures periculi, aut ignominiæ, multos Syllanæ victoriæ. *Id. ibid.* De moribus ciuitatis tempus admonuit. *Tac.* 1. *an.* Contractos temporis, ac neceſſitatis monet. *Cic. ad Att.* Quod me mones de vultu, & oratione.

Moneo, } es, nui, nitum. } *ammonire.*
Admoneo, } *auuertire.*
Commoneo, } *auuiſare.*
Commonefacio, is, feci, factum. *ricordare.*

Alia verba actiua, quæ ad pretium, & mercaturam pertinent, præter accuſatiuum patientem habent adiunctos hos genitiuos pretij.

Tanti, *tanto per tanto prezzo,*
Quanti, *per quanto,*
Pluris, *più, più caro,*
Minoris, *a meno,*
Tantidem, *altrettanto.*

Quanti quanti,) *quanto ſi*
Quanticunque,) *voglia a*
Quantilibet,) *qualſiuo-*
Quantiuis,) *glia prez-*
) *zo.*

Cic. 2. *Verr.* Tantidem frumentum emeret, quanti vendidiſſet. *Id.* 1. *Verr.* Pluris vendidi decumas, quàm cæteri. *Plaut. Preſ.* 4. 4. Pauca in verba confer: Tanti indica. *Dì preſto, chiedi quanto ne vuoi?*

Emo, is, emi, emptum. *comprare.*
Redimo, is, demi, demptum. *ricomprare, pigliare a fare.*
Vendo, is, didi, ditum. *vendere.* (*a fare.*
Conduco, is, duxi, ductum. *pigliare in affitto, a pigione,*
Loco, as, aui, atum. *dare in affitto, a pigione, a fare.*
Indico, as, aui, atum. *chiedere il prezzo della robba,* (*taſſare.*

Pretium tamen Ablatiuo effertur, vt dicetur ſuo loco.

Verba æſtimationis præter prædictos genitiuos pretij; tanti, quanti, pluris, minoris, tantidem, quanticunque, admittunt etiam ſequentes.

Magni, Permagni, *aſſai molto, troppo, in gran conto.*
Parui, *in poca ſtima, poco.*
Plurimi, Maximi, *aſſaiſſimo, in grandiſſimo conto.*
Minimi, *pochiſſimo.*
Huius, *queſto, in queſta ſtima.* Aliquod vile indicando.

Plaut. Sic. 1. 2. Vos medicos magni penditis. *Cic.* 2. *de fin.* Virtus voluptatem minimi facit. *Teren. And.* 2. 1. Tu quod te poſterius purgas, huius non faciam.

Æſtimo,	as,	aui,	atum.	)	
Duco,	is,	duxi,	ductum.	)	*ſtimare.*
Facio,	is,	feci,	factum.	)	*apprezzare.*
Habeo,	es,	bui,	bitum.	)	*far conto.*
Pendo,	is,	pependi,	penſum.	)	*tener in ſtima.*
Puto,	as,	aui,	atum.	)	

Hæc item Verba in Genitiuo hos Subſtantiuos recipiunt. Aſſis, *vn baiocco.* Flocci, *vn fiocco.* Nauci, *vna ſcorza di noce.* Nihili, pro nihilo, *niente.* Pili, *vn pelo.* Teruntij, *vn quattrino, vn picciolo.*

Teren. Adel. 2. 1. Rumoreſque ſenum æſtimemus aſſis. *Catull. epig.* 10. Prætor nec faceret pili cohortes. *Plaut. Pœn.* Nos te nihili pendimus.

OBSERVATIO P.S.C.

Quibuſdam Verbis aliqui Genitiui pro ſignificatione coniuncti inueniuntur, nam dicitur

Facio hanc rem æqui, bonique; vel æqui boni.

Conſulo rem Boni. *Piglio queſta coſa in buona parte. In buon ſenſo. La ſtimo giuſta, e buona. Liu.* Nos æqui, bonique facimus. *Cic. Att.* 7. 7. Qui totum iſtuc æqui, boni facit. *Clin. l.* 33. Quærebat argentum auaritia, boni conſuluit interim inueniſſe minium.

Non duco,) rem penſi *Non fò conto* (*di queſta coſa.*
Non habeo,) *Non mi curo* (

Quintil. Nihil penſi habere videas quoſdam, *guarda, che alcuni non ſtimano nulla.* *Val. Max.* 2. 4. Nec penſi duxerat ijſdem imaginibus adſcribi.

Digitized by Google

MVlta Verba Actiua præter Accuſatiuum, aſciſcunt ſibi Datiuum perſonæ, vel rei, in cuius vtilitatem, aut detrimentum fit aliquid; aut etiam cui acquiritur, vel adimitur. *Ter. Andr.* Cùm valemus, recta conſilia ægrotis damus. *Cic. ad Her.* Illi fortuna felicitatem dedit, huic induſtria virtutem comparauit. *Id. pro Mil.* Crimen hoc nobis condonetis. *Enn.* Qui ſibi ſemitam non ſapiunt, alteri monſtrant viam.

Affero,	fers	tuli,	latum.	*apportare.*
Condono,	as,	aui,	atum.	*perdonare.*
Do,	as,	dedi,	datum.	*dare.*
Explico,	as,	aui,	atum.	*ſpiegare, dichiarare.*
Impero,	as,	aui,	atum.	*comandare.*
Mando,	as,	aui,	atum.	*commettere, imporre.*
Narro,	as,	aui,	atum.	*raccontare.*
Promitto,	is,	miſi,	miſſum.	*promettere.*
Reſpondeo,	es,	ſpondi,	ſponſum.	*riſpondere.*
Significo,	as,	aui,	atum.	*dare ad intendere.*
Suppedito,	as,	aui,	atum.	*ſomminiſtrare.*
Trado,	is,	didi,	ditum.	*conſegnare.*

Et multa alia his ſimilia, ſeu ab his compoſita.

Datiuus huiuſmodi communis eſt cæteris verbis, Participijs, & Nominibus. Vt alibi dicetur.

OBSERVATIO I.P.S.C.

Huc referuntur.

Debeo, bes, bui, bitum, *douere, eſſer debitore, ò obligato.* Multa tibi debeo, *ti ſon debitore di molte coſe.* Hic animam debet, *coſtui è indebitato ſino alla Camicia.*

Do, das, dedi, datum. Do Cæſari literas ad te, *ti ſcriuo, ò ti mando lettere per Ceſare. Cic. l. 6. epiſt. 21.* Dederam pueris literas ad te, *ti haueuo mandato lettere per i Serui.*

Interdico, is, xi, ctum, *interdire, proibire,* pro accuſatiuo rarò admittit ablatiuum. *Suet. Aug. 66.* Alteri domo interdixit.

Iubeo, es, iuſſi, iuſſum pro decerno, *imporre, aſſegnare, decretare. Sal. Iug.* Ei prouinciam populus Romanus iuſſit. *Il popolo Romano gli aſſegnò la prouincia. Tac. l. 4.* Tributum ijs Druſus iuſſerat.

Iubeo pro impero, *comandare*, rariſſimè Datiuum perſonæ habet. *Tac. 13. an.* Quibus iuſſerat, vt reſiſterent. Frequentius

tius vſurpatur cum accuſatiuo; & infinito; vt iubeo te benè valere.

Nuncio, as, aui, atum, *auuiſare*. Multa mihi nuncias, *m'auuiſi di molte coſe*.

Mitto, is, miſi, miſſum, *mandare.*) Tibi, ad Te
Scribo, is, ſcripſi, ſcriptum, *ſcriuere.*) literas.

Soluo, is, ſolui, ſolutum, *sborſare, pagare*: Habet pretium in accuſatiuo; rem verò, pro qua datur pretium, in Ablatiuo cum *pro*; Vt ſoluo tibi decem nummorum libras pro libris, *ti pago i libri dieci lire. Cic. 5. Verr.* Cùm pro frumento Ciuitatibus pecuniam ſoluerem.

Suadeo, } es, ſi, ſum *conſigliare*. Nobis noxia
Perſuadeo, } *perſuadere*. ſuades, nec dicitur *nos*; nam ſuadeo cum accuſatiuo perſonæ Græciſmus eſt rarus apud Latinos.

Agere gratias alicui, *ringraziare in parole alcuno*.

Debere gratiam, *eſſer obligato per fauor riceuuto*.

Habere gratiam, *moſtrarſi obligato, hauer memoria del beneficio riceuuto*.

Referre gratiam, *render il contracambio. Cic. 2. off.* Inops ſi referre gratiam non poteſt, habere certè poteſt. *Id. 5. ep.* 11. Nec tu mihi gratiam modò habuiſti, verùm etiam cumulatiſſimè retuliſti; *non ſolo mi ti ſei moſtrato obligato, ma ancora m'hai reſo compitiſſimo contracambio.*

Do tibi fidem, *ti dò parola*. Do tibi fidem publicam, *t'aſſicuro ſu la parola del publico. Cic. 3. Catil.* fidem ei publicam dedi, *li feci il ſaluo condotto*.

Facio tibi fidem, *ti fò fede, ti perſuado. Cit. Att. 9.* 11. Tibi fidem faciemus.

Habeo tibi fidem: *t'hò credito. Cic. 5. epiſt.* 20. Maiorem fidem tibi habui, quàm penè ipſi mihi.

Præſto tibi fidem, *ti mantengo la promeſſa, ò la parola. Cic. Att. 9.* 10. ijs fidem præſto.

OBSERVATIO II. P.P.C.

Quædam verba non modò vnicum, ſed duos etiam Datiuos habent: Vt

Do tibi libros pignori, *ti dò i libri in pegno*, pecuniam fœnori, *i denari a vſura*.

Id tu tibi Ducis honori, laudi, &c. *te lo attribuiſci ad honore, te lo tieni a lode*.

Ver-

Vertis id mihi vitio, infamiæ, &c. *mi biaſimi di queſto*, & huiuſmodi.

Actiuorum Regula IV. P. T. C.

PAuca verba actiua præter proprium accuſatiuum plerumque rei animatæ habent alterum accuſatiuum rectum à tacita præpoſitione, ad, circa, iuxta. *Cic. in Piſ.* Quid nunc te literas doceam? *Ter. Adel.* Cælo te hanc rem: *ad Q. Fr. 2* 1. Me primum Sententiam rogauit.

Doceo,	es, cui, ctum.		*inſegnare, ammaeſtrare.*
Dedoceo,	es, cui, ctum.		*diſinſegnare.*
Celo,	as, iui, atum,		*naſcondere.*
Conſulo,	is, lui, ultum.		*chieder conſiglio; conſigliarſi.*
Flagito,	as, aui, atum.	}	*domandare inſtantemente.*
Efflagito,	as, aui, atum.	}	
Oro,	as, aui, atum.		*pregare.*
Exoro,	as, aui, atum.		*impetrare con preghiere.*
Poſco,	is, popoſci, s. ſup.		*chiedere, domandare.*
Repoſco,	is, repopoſci, s. ſu.		*richiedere, ridomandare.*
Rogo.	as, aui, atum.		*domandare, pregare.*

OBSERVATIO I. P. S. C.

Prædicta omnia verba etiam aliter conſtruuntur: nam dicimus, Doceo, Edoceo, Perdoceo, Dedoceo Te hanc rem; ad hanc rem, hac re, & de hac re. *Ter. Hecy.* Doctæ ad malitiam. *Saluſ.* Mulier græcis literis, & latinis docta. *Id. in Calig.* De itinere hoſtium Senatum edocet, *dà informazione al Senato del viaggio degl' inimici.*

Celo Te hanc rem, Tibi hanc rem, & Te de hac re. *Teren. Phorm.* Quid ſi hoc celetur Patri? *Liu. 1. 9.* De nouo exercitu Militem celauit, *tenne ſecreto il nuouo eſercito al Soldato.*

Conſulo Te hanc rem. Te de hac re. *Plin. de Vir. illuſ.* Conſuluit Apollinem de bello, *conſultò la guerra con Apollo.*

Flagito, Efflagito. Oro, Exoro, Poſco, Repoſco, Rogo. Sæpe mutant accuſatiuum Perſonæ in ablatiuum cum a, vel ab. *Virg. 11. Aen.* Veniamque oremus ab illo. *Cic. Att.* Abs te literas poſcam. Quod ferè ſemper fit cum verbis Peto, & poſtulo, vt videbitur infrà.

OBSERVATIO II. P. P. C.

Moneo, & compoſita rarò habent duos accuſatiuos, ſed potius efferunt rem inanimatam ablatiuo cum *de*, vel geni-

genitiuo, vt ſuperiùs dictum eſt. *Teren. Andr.* 5. 4. Moneo te hanc rem. *Saluſ. Iug.* Eam rem nos locus admonuit. Plautus *Truc.* 15. 12. dixit. *Monuit mihi illud.*

Item, Interrogo Te hanc rem, ſed melius te de hac re. *Cic.* 1. *Tuſc.* Socrates puſionem interrogat quædam geometrica. *Idem in Vatin.* Te de flagitijs tuis interrogem?

OBSERVATIO III.

Poſſunt adiungi alijs verbis tacita præpoſitione ad, circa, &c. hi accuſatiui: Hoc, Iſtud, Illud, Id, Quod, Quid, Aliquid, Nihil, Vnum, Multa, Pauca. *Virg.* 6. Multa Deos venerati ſumus. *Saluſ. in Iug.* Pauca milites hortatus. *Mar.* Et ſiquid ceſſare potes, requieſce ſub vmbra. *Teren. Heaut.* 4. Ego domi ero, ſiquid me volet.

Actiuorum Regula V. P. T. C.

MVlta Verba actiua præter accuſatiuum patientem admittunt ablatiuum materiæ, ſine propoſitione *Cic.* Deus animum veſtiuit corpore. *Id.* 4. *Verr.* Vrbes C. Verres viris nobiliſſimis priuauit. *Id. Acad.* 4. Ea Philoſophia ſpoliat nos iudicio, omnibus orbat ſenſibus.

Amicio,	is,	cui,	amictum.	*coprire.*
Cingo,	is,	nxi,	cinctum.	*cingere.*
Impleo,	es,	pleui,	pletum.	*empire.*
Locupleto,	as,	aui,	atum.	*arricchire.*
Maculo,	as,	aui,	atum.	*macchiare, imbrattare.*
Nutrio,	is,	iui,	itum.	*nutrire, ſoſtentare.*
Orbo,	as,	aui,	atum.	*priuare.*
Orno,	as,	aui,	atum.	*ornare.*
Satio,	as,	aui,	atum.	*ſaziare.*
Spolio,	as,	aui,	atum.	*ſpogliare.*
Vacuo,	as,	aui,	atum.	*votare.*
Veſtio,	is,	iui,	itum.	*veſtire.*

Et multa alia cognatæ ſignificationis, & ad materiam pertinentia.

Ablatiuus huius Regulæ communis eſt cæteris Verbis, participijs, & nominibus, vt dictum eſt, & infra patebit.

OBSERVATIO I. P. S. C.

Plura huius generis Verba habent latinam conſtructionem à patrio ſermone diſcrepantem, vt; ſoluam te vinculis, *ti ſciorrò i legami.* Oneras nauigia mercibus, *carichi le merci ſul nauiglio.* Exoneras equos ſarcinis, *ſcarichi le ſome di sù caualli, ò da caualli.*

Hoc

Hoc ferè accidit in Verbis Fraudo, Circumduco, Inuerto, Emungo cùm ſignificant, *gabbare, toglière, truffare. Cic.* 5. *Verr.* Decumanum fraudare ne grano quidem vno poteſt arator, *il lauoratore non può defraudare ne pure vn granel' di frumento all' eſattore delle decime. Plaut. Bacch.* 5. 1. Percrucior ſic mi ſerum me auro eſſe emunctum, *mi trauaglio, che così mi ſia ſtato tolto l'oro. Id. Trin.* 4. 2. Si potero hominem ornamentis circumducere; *ſe potrò à quell' huomo truffare gli ornamenti.*

OBSERVATIO II.

Variant ſtructuram Verba.

Imbuo,	is,	ui,	utum.	*inſegnare,*
Informo,	as,	aui,	atum.	*ammaeſtrare,*
Inſtituo,	is,	tui,	tutum.	*inſtruire.*
Inſtruo,	is,	truxi,	tuctum.	

nam dicimus, Imbuo te hac re, & ad hanc rem. *Val. Max. l.* 22. Puerum literis, iuuenem armis inſtruxeras. *Cic. de Senect.* Senectus adoleſcentes ad omne officij munus inſtruxit. *Cic. pro Deiot.* Quibus ille ſtudijs ſe imbuerat, *ne' quali ſtudij s'era immerſo. Id. in Orat.* Ad quam imbuti ſumus.

Erudio aliquem hac re, in hac re, ad hanc rem. Exempla ſæpè occurrunt.

OBSERVATIO III. P.P.C.

Impleo, & Compleo rariſſimè genitiuum habent, vel ablatiuum cum de. *Cic.* 3. *Verr.* Piſo multos codices impleuit earum rerum. *Mart. lib.* 14. *epig.* Hos niſi de flaua loculos implere moneta non decet.

Induo, Exuo, Calcio, admittunt etiam vnicum accuſatiuum Rei inanimatæ. Vt

Induo	pallium.	*mi metto il mantello.*
Exuo	veſtem.	*mi cauo la veſte.*
Calcio	crepidas.	*mi pongo le pianelle.*

Ouid. 4. *Triſt.* Induimus arma, *c'armiamo. Cicer. Att.* 13. 2. Humanitatem omnem exuimus. *Plin. lib.* 16. *cap.* 5. Alij calciarent ſoccos.

Induo, & Exuo rariſſimè inueniuntur cum datiuo pro accuſatiuo. *Plin. lib.* 33. *c.* 1. Qui annulum induit digitis. *Ou.* 7. *Met.* Vincula ſibi exuere.

OBSERVATIO IV.

Augeo, Dono, Impertio, Leuo, Spargo, Aſpergo, habent materiam tum in ablatiuo, tum in accuſatiuo: Si

rem

rem materialem ablatiuo exprimunt, habent accuſatiuum perſonalem; Si verò Perſona datiuo exprimitur, efferunt materiam in accuſatiuo: vterque modus eſt vſitatus. *Cic.* 1. *off.* Quorum alter te ſcientia augere poteſt, *l'vn de' quali ti puol accreſcere il ſapere.Caſ.*1.*B.C.*Ne ſpem aduerſarij augeamus. *Id.*3. Cohortem duplici ſtipendio donauit.*Cic.*5.*Tuſc.*Munera ciuibus tuis dona.*Virg. Ecl.*5. Spargite humum folijs. *Val.Max.l.*7. Qui populo nummos ſparſerit.

Cumulo,& Inuoluo ſunt eiuſdem ſtructuræ,ſed rarius cum datiuo vſurpantur.

Item Miſceo aquam huic vino,vel aquam cum vino, vel vinum huic aquæ.

OBSERVATIO V.

Afficio, is, feci, fectum, *indurre effetto in qualcheduno* variam habet ſignificationem, prout varijs coniungitur ablatiuis. Afficio aliquem gaudio, *rallegrare, apportare allegrezza.* Afficere voluptate, *cagionar contento.* Afficere honore, *honorare.* Afficere iniuria, *ingiuriare.* Afficere pœna, *punire, &c. Cic. de clar.* Te afficeremus moleſtia, *t'apporteremo trauaglio. Id.* 2. *in Rull.* Hoc honore me affeciſtis, *m'hauete fatto queſto honore.*

Si actio huius verbi remanet in agente; tunc verbum paſſiuè conuertitur. *Cic. Att.* 6. 20. Nulla vnquam voluptate ſum effectus, *non hò mai ſentito tanto guſto; Id. ad Bru.*4. Magna ſum lætitia affectus, *mi ſon molto rallegrato.*

☞ Ne dixerit; Afficio te amore, pro *Amo*, ſed afficior amore tui, vel erga te: Nec: Afficio te cupiditate, pro, cupio te, ſed afficior cupiditate tui.

Actiuorum Reg. VI. P.T.C.

Multa verba actiua poſt accuſatiuum patientem poſcunt ablatiuum cum a, vel ab, eius perſonæ, aut rei, vnde aliquid ferè prouenit. *Cic.* 1. *Ver.* Qui opem à me, atque auxilium petiſſent.*Id.Att.*14. Vos præſidium à nobis poſtulabatis. *Id. in Catil.* Secerne te à bonis.

Accipio,	is,	cepi,	ceptum.	*riceuere.*
Arceo,	es,	cui,		*tener lontano.*
Cohibeo,	es,	bui,	bitum.	*raffrenare.*
Diſco,	is,	didici,		*imparare.*
Haurio,	is,	hauſi,	hauſtum.	*cauare, attignere.*
Impetro,	as,	aui,	atum.	*impetrare, ottenere.*

Peto,

Peto,	is,	tiui, vel tij,	itum.	*chiedere in gratia.*
Poſtulo,	as,	aui,	atum.	*domandare, chiedere.*
Refero,	fers,	tuli,	latum.	*riportare.*
Repello,	is,	puli,	pulſum.	*ributtare in dietro.*
Secerno,	is,	ſecreui,	cretum.	*ſeparare, diuidere.*
Spero,	as,	aui,	atum.	*ſperare.*

Et multa alia.

OBSERVATIO I. P. S. C.

Verba, quæ ſequuntur, poſſunt habere tum datiuum, tum ablatiuum cum præpoſitione a, vel ab. *Cic.* 1. *Catil.* Hunc mihi timorem eripe. *Id.* 6. *Verr.* A quo pecuniam grandem eripueras. *Plau. Aul.* 4.3. Nihil equidem tibi abſtuli. *Cic.* 6. *Ver.* Te has phaleras à Philiarco abſtuliſſe dicebant.

Abduco,	is,	uxi,	uctum.	*togliere, rimouere.*
Abſtraho,	is,	axi,	actum.	*leuar via per forza.*
Aufero,	fers,	abſtuli,	ablatum.	*togliere.*
Detraho,	is,	axi,	actum.	*togliere, rimouere.*
Eripio,	is,	pui,	reptum.	*togliere, rapire.*
Extorqueo,	es,	ſi,	tum.	*togliere per forza.*
Subtraho,	is,	axi,	actum.	*togliere di naſcoſto.*
Defendo,	is,	di,	enſum.	*difendere.*

Ita conſtruitur: Defendo te ab æſtu, & tibi æſtum.

OBSERVATIO II. P. P. C.

Hæc verba, & alia ſæpè mutant a, vel ab in præpoſitionem ex, è, nonnunquam, de: præcipuè verò, ſi indicatur motus de loco. *Cic. Att.* 9. 6. Reliqua ex Furnio cognoſces. *Caſ.* 3. *B. C.* Ex ſua amicitia omnia expectarent. *Cic.* 2. *de fin.* Vt è Platone intelligi poteſt. *Id. de Clar.* Audiui iſta de maioribus natu, *hò udito queſte coſe da noſtri vecchi. Id. Att.* 13. 31. Is iugera de Pilio emit.

Audio,	is,	iui,	itum.	*udire, aſcoltare.*
Cognoſco,	is,	oui,	gnitum.	*conoſcere.*
Conijcio,	is,	ieci,	iectnm.	*congetturare.*
Emo,	is,	emi,	emptum.	*comprare.*
Exigo,	is,	egi,	actum.	*riſcuotere, ricercare, ſcacciare.*
Intelligo,	is,	exi,	ectum.	*intendere.*
Prohibeo,	es,	bui,	bitum.	*prohibere, tener lontano.*

Prohibeo aliquem re, vel aliquem à re. *Cic. pro L. Man.* Erit humanitatis veſtræ magnum ciuium numerum calami-

lamitate prohibere. *Ibid.* A quo periculo prohibete Rempublicam. Sic prohibeo puerum ludis, & à ludis, *vieta i giuochi al fanciullo.*

Prohibeo rariſſimè inuenitur cum datiuo; vt prohibeo tibi rem, vſitatius te re, vel à re. *Plaut. Curc. 5. 2.* Obſecro, parentes meos ne mihi prohibeas. *Hir. B. Affr.* Aditum aduerſarijs prohibebant.

Abſtineo, es, nui, entum, *aſtenere, e aſtenerſi, diſcoſtare.* Abſtineo me carne, vel à carne, vel abſtineo carne. *Cic. 3. off.* Qui abſtinere poſſit iniuria: *cætera exempla obuia ſunt legenti.*

DE VERBI PASSIVI CONSTRVCTIONE.
CAP. V.

Verbum Paſſiuum eſt illud, quod ſignificat paſſionem à re externa prouenientem, & Formatur à Verbis actiuis in O, adiuncta litera, R, vt ab Amo, Amor, à Moueo, Moueor, à Quæro, Quæror, &c.

Paſſiuorum Reg. I. P. T. C.

Omnia Verba Paſſiua habent nominatiuum illius perſonæ, ac rei, quæ accuſatiuo exprimitur, cum verbum eſt actiuum: Et ablatiuum, qui fit ex nominatiuo verbi actiui, cum præpoſitione a, vel, ab. Vt Nos legimus Ciceronem; Cicero legitur à nobis. Pater diligit filios; filij diliguntur à Patre. *Cic. Att. 2. 20.* Vt ego iuuer à te. *Id. pro Sex.* Non ſemper viator à latrone occiditur.

Amor,	aris,	atus,	ſum,	*eſſer amato.*
Capior,	eris,	captus,	ſum,	*eſſer capito.*
Fallor,	eris,	falſus,	ſum,	*eſſer ingannato.*
Hilaror,	aris,	atus,	ſum,	*eſſer rallegrato.*
Legor,	geris,	lectus,	ſum,	*eſſer letto.*
Quæror,	æreris,	ſitus,	ſum,	*eſſer cercato.*

OBSERVATIO I. P. S. C.

Accuſatiuus Reciproci primitiui mutatur in ablatiuum: vt Cæſar ſeipſum defendit; Cæſar à ſeipſo defenditur. *Sen. de conſ. ad Matr.* Ab alio nemo contemnitur, niſi à ſe ante contemptus ſit.

OBSERVATIO II.

Si ablatiuus verbi paſſiui fuerit rei inanimatæ, præpoſitio a, vel ab, plerumque reticetur. *Hor. l. 2. Sat. 3.* Maxima

ma pars hominum morbo iactatur eodem. *Cic.pro Arch.* Optimus quiſque gloria ducitur. *Plau. Bacch.* Mori me malim excruciatum inopia.

OBSERVATIO III. P.P.C.

Idem ablatiuus Verbi paſſiui nonnunquam præſertim apud Poetas Græcorum imitatione in datiuum commutatur. *Ouid. 4. Triſt. 1.* Barbarus his ego ſum, quia non intelligor *vlli*, pro, ab vllo. *Cic. l. 10. ep. 27.* Quæ pacificatio neque *Senatui*, neque *cuiquam bono* probatur. *Horat. l. 7. od. 6.* Scriberis *Vario*, pro à Vario. Quod vſitatiſſimum eſt cum verbo *Videor*.

OBSERVATIO IV.

Verba paſſiua interdum pro ablatiuo cum a, vel ab habent accuſatiuum cum per. *Caſ. 1. B. G.* Per exploratores Ceſar certior factus eſt. *Cic. 11. Att. 7.* Vt Hiſpaniæ per te tenerentur.

In alias Paſſiuorum Regulas commune Praceptum.

OMnia Verba paſſiua præter nominatiuum, ac ablatiuum habent abſque vlla mutatione cæteros caſus, quos actiua habebant.

In II. Regulam.

Cic. 1. de Inu. Oreſtes ſi accuſetur ab aliquo matricidij. *Id. pro Q. Fr.* Sextius à Norio de ambitu eſt poſtulatus.

Accuſor,	aris,	atus,	ſum.	*eſſer accuſato.*
Damnor,	aris,	atus,	ſum,	*eſſer condannato.*
Moneor,	eris,	nitus,	ſum.	*eſſer auuiſato.*
Vendor,	eris,	itus,	ſum.	*eſſer venduto.*

In III. Regulam.

Cic. in Piſ. Mihi corona ciuica debetur à Republica. *Ita dices.* A me tibi ſoluuntur decem nummorum libræ pro mercibus, *da me ti ſon pagate le merci dieci lire.*

Afferor,	ferris,	allatus,	ſum.	*eſſer apportato.*
Reddor,	eris,	ditus,	ſum.	*eſſer reſo.*
Soluor,	eris,	lutus,	ſum.	*eſſer sborſato, ò pagato.*
Trador,	eris,	ditus,	ſum.	*eſſer conſegnato, ò dato.*

In IV. Regulam.

Cùm verba huius Regulæ paſſiuè efferuntur, mutant accuſatiuum digniorem, ac ferè animatum in nominatiuum. Vt doceo *te* literas. A me tu doceris literas, *da me ti ſono inſegnate le lettere.* *Caſ. B. C.* Petreius, atque Afranius

nius cum ſtipendium à legionibus flagitarentur , *eſsendo domandata la paga dalle Legioni à Petreio , e Afranio .*

Celor ,	aris ,	atus ,	ſum .	*eſser naſcoſto .*
Doceor ,	eris ,	ctus ,	ſum .	*eſser inſegnato .*
Flagitor ,	aris ,	atus ,	ſum .	*eſser domandato .*
Rogor ,	aris ,	atus ,	ſum .	*eſser pregato .*

OBSERVATIO P.S.C.

Quod ſi eadem verba non habeant niſi accuſatiuum inanimatum , migrat hic in nominatiuum , ſi paſſiuè conuertantur . Vt ego doceo literas . A me docentur literæ . *Cic. de Orat.* Ea , quæ ratione docentur . *Id. in Par.* Res docenda .

In V. Regulam .

Cic. 1. Verr. His tabulis interioris templi parietes veſtiebantur . *Id. Acc. 12.* Quibus rebus Volumina ſunt impleta à Cryſippo .

Impleor ,	eris ,	etus ,	ſum .	*eſser empito .*
Oneror ,	aris ,	atus ,	ſum .	*eſser caricato .*
Spolior ,	aris ,	atus ,	ſum .	*eſser ſpogliato .*
Veſtior ,	iris ,	itus ,	ſum .	*eſser veſtito .*

In VI. Regulam .

Si Verba ſextæ Regulæ paſſiuè conuertantur , vt euitetur ſermonis ambiguitas , mutabitur ablatiuus conſtructionis actiuæ in datiuum , vel idem ablatiuus conſtruatur cum præpoſitionibus ex , aut de : Et ſi id fieri nequeat ablatiuus paſſiuus mutetur in accuſatiuum cum , per , Vt Aufero libros à te ; Ne dixeris, libri auferuntur à me, à te . Sed libri tibi auferuntur à me ; Audio à te : A me auditur ex te . *Liu.* 4. 8. Ab eo ex hoſtibus receptus eſſes .

Audior ,	iris ,	itus ,	ſum .	*eſser vdito .*
Diſcor ,	eris ,	ſin.præt.		*eſser imparato .*
Eripior ,	eris ,	reptus ,	ſum .	*eſser tolto .*
Petor ,	eris ,	itus ,	ſum .	*eſser domandato .*

DE VERBIS NEVTRIS. CAP. VI.

VErbum Neutrum eſt illud , cuius terminatio eſt vel in O , vt Venio , vel in Vm , vt Sum , & eius compoſita .

ſita. Non format ex ſe paſſiuum, quod habeat omnes perſonas; non enim dicitur Venior, iris, ſed à verbis in O ſolùm in tertia perſona, vt Venio, Venitur, Ventum eſt. Curro, Curritur, Curſum eſt.

Neutrorum Regula I. P. T. C.

OMnia Verba Neutra vel abſolutè conſtruuntur, vel præter Nominatiuum conuenientem cum verbo poſſunt admittere alterum nominatiuum, qui referatur ad primum, & cum eo congruat genere, numero, & caſu. *Cic. ad Att.* Iacet in mœrore meus frater. *Plaut. Merc.* 5. 3. Voluptas eſt malorum eſca. *Plaut. Rud.* 1. 2. Ego viuo miſer.

Ambulo,	as,	aui,	atum.	*paſſeggiare.*
Dormio,	is,	iui,	itum.	*dormire.*
Eo,	is,	iui,	itum.	*andare.*
Erro,	ras,	raui,	ratum.	*errare, vagare.*
Euado,	is,	ſi,	ſum.	*diuentare.*
Exiſto,	is,	extiti,		*eſsere.*
Iaceo,	es,	cui,		*giacere.*
Pereo,	is,	iui,	itum.	*morire.*
Sæuio,	is,	iui,	itum.	*incrudelire, incrudelirſi.*
Sum,	es,	fui,	s.s.	*eſsere.*
Venio,	is,	veni,	ventum.	*venire.*
Viuo,	is,	xi,	victum.	*viuere.*

OBSERVATIO I. P.S.C.

Verba cuiuſcumque generis poſſunt habere alterum nominatiuum poſt ſe, ſiue ſubſtantiuum, ſiue adiectiuum cùm conuenit, ac refertur ad primum. Vt, Viri iuſti moriuntur læti. Qui non ſtuderit Puer, Senex ignorabit. *Cic. ad Q. Fr.* 2. 4. Vt nos gratiſſimi iudicemur. *Plaut. Amph.* 2. 1. Qui interdum fio Iuppiter, vt notatum eſt ſuprà.

Huc referuntur verba vocandi paſſiua, quæ ſæpè vtrinque nominatiuo gaudent: Vt, hic homo vocatur Cæſar. *Cic. epiſt.* 14. Qui tum Optimates nominabantur. *Id. de Nat.* 86. Ariſtæus oliuæ inuentor dicitur: *Quint. in proœm.* Vt iidem ſapientes, atque eloquentes haberentur.

OBSERVATIO II. P.P.C.

Sum pro varia ſignificatione varijs modis conſtrui poteſt. Cum nominatiuo, quando ſignificat eſſe, *eſsere.*

Cum genitiuo modò poſſeſſionem ſignificat. *Cic.* 8. *ep.* 29. Sum Attici noſtri. Modò laudem, vel vituperationem,

nem, cuius loco aliquando ponitur ablatiuus. *Cic. pro Sex.* nullius animi, nullius conſilij fuiſſe confiteor. *Ter. Adel.* Bono animo es. Modo ſignificat oſſicium eſſe, *appartenere*, & tunc iungitur infinito. *Cic. 3. de fin.* 87. hominis ingenui eſt benè velle. Quando ſumitur pro valet, & ad pretium ſpectat, *coſtare, valere, eſser in ſtima*, habet genitiuos tanti, quanti, &c. vt verba æſtimandi. *Cic. 5. Verr.* Frumentum tanti fuit. Et hoc in ſignificato aſſumit etiam ablatiuum, cum certum pretium exprimitur. *Cic. in Verr.* Eſt tribus ſeſtertijs modius.

Cum datiuo ſignificat habere, *hauere*. *Cic. de clar.* Iam tum erat honos eloquentiæ. Mihi ſunt multæ diuitiæ.

Cum duobus datiuis afferre denotat, *apportare*. *Cic. Epiſt. l. 2.* Vt ſempiternæ laudi tibi ſit iſte tribunatus, exopto. *Sic dicitur.* Hoc mihi fuit magnæ moleſtiæ, *m' apportò moleſtia.* Hæc res mihi eſt cordi, *queſta coſa m' è à cuore.*

Tandem accuſatiuum, vel ablatiuum admittit rectum à varijs præpoſitionibus; Vt, ad rem eſſe, *eſsere à propoſito.* Apud aliquem eſſe, *ſoggiornare.* Eſſe alicui à poculis, *eſser coppiero.* In animo eſſe, *determinare*. In meis intimis es, *ſei nel numero de i miei più cari*. Eſt mihi minus cum eo, *gli ſono poco amico*.

Neutrorum Reg. II. P. T. C.

PAuca verba neutra poſt ſe genitiuum poſcunt, *ad Her. l. 4.* Si virtutis, & artium egebit. *Val. Max. 4. 1.* Cùm Aſiaticus iudicatæ pecuniæ ſatiſdare non poſſet. *Cic. 3. Verr.* Satiſdet damni infecti. *Teren. Heaut. 2. 1.* Clinia ſuarum rerum ſatagit.

Egeo,	es,	gui,	s. ſup.	*hauer biſogno, eſser biſognoſo.*
Indigeo,	es,	gui,	s. ſup.	
Memini,	iſti,		s. ſup.	*ricordarſi.*
Satago,	is,		s. præt.	*far con anſietà, ò diligenza.*
Satiſdo,	das,	dedi,	datum.	*dar malleuadore, ò ſicurtà.*

OBSERVATIO I. P. S. C.

Memini, pro Recordor, genitiuo, vel accuſatiuo iungitur. *Cic. 5. de fin.* Viuorum memini; *Plaut. Caſin. 4. 3.* Meminit officium ſuum. Ita conſtruitur compoſitum Commemini.

Memini cùm ſignificat mentionem facio, poſtulat ablatiuum cum de, vel genitiuum. *Quint. lib. 11. cap. 2.* De quibus multi meminerunt. *Id. ibid.* Huius rei meminit Poeta.

Egeo, indigeo etiam ablatiuo ſociantur. *Cic. ad Q. Fr.* 1. 5. Vt alijs indigeres. *Ouid. Met. l.*13. Ingenium eſt, quod eget moderamine noſtro.

OBSERVATIO II. P.P.C.

Satago, Agellius vſus eſt cum ablatiuo addita præpoſitione de *l.*9. *cap.*11. Conſulibus de vi, ac multitudine hoſtium ſatagentibus, *ſtando trauagliati i Conſoli per la violenza, e moltitudine de' nemici*.

Genitiuus in Verbis Satago, & ſatiſdo videtur regi à particula componente *Sat, ſatis:* quare Apuleius *lib.*8. Satiſagentes rerum ſuarum.

Careo, Scateo, Studeo, Erubeſco, faſtidio, deſino, abſtineo, indoleo cum genitiuo obſoleta conſtructio eſt, & Græcorum imitatio.

Neutrorum Regula III. P.T.C.

MVlta Verba Neutra requiruntur datiuum Perſonæ, aut Rei, ad quam refertur actio abſoluta verbi. *Cic.* 4. *Verr.* Tibi fauebo. *Id.* 4. *Catil.* Conſulite vobis, proſpicite patriæ. *Id. ep.* Indulge valetudini tuæ, cui quidem tu adhuc, dum mihi deſeruis, ſeruiſti non ſatis.

Faueo,	es,	ui,	fautum.	*fauorire.*
Incommodo,	as,	aui,	atum,	*ſcomodare, nuocere.*
Indulgeo,	es,	ulſi,	ultum.	*compiacere, condeſcendere.*
Intercedo,	is,	ſsi,	ſſum.	*frapporſi.*
Obedio,	is,	iui,	itum.	*obedire.*
Occurro,	is,	rri,	urſum.	*incontrare, andare incontro.*
Proſpicio,	is,	ſpexi,	ſpectum.	*prouuedere.*
Satisfacio,	is,	feci,	factum.	*ſodisfare.*
Seruio,	is,	iui,	itum.	*ſeruire.*
Studeo,	es,	dui,	s.ſup.	*ſtudiare, fauorire.*
Succenſeo,	es,	cenſi,	cenſum.	*adirarſi.*
Supplico,	as,	aui,	atum.	*ſupplicare.*

Et compoſita à verbo ſum.

Adſum,	*eſſer preſente.*	Deſum,	*mancare.*
Obſum,	*nuocere.*	Præſum,	*gouernare.*
Proſum,	*giouare.*	Interſum,	*ritrouarſi preſente.*
Superſum,	*ſoprauanzare.*		

Et multa agnatæ ſignificationis. Vt Conſulo, Prouideo, Obtempero, Pareo, Noceo, Officio. Vel compoſita à præpoſitionibus, Ad, con, in, inter, ob, præ, ſub, Vt:

Ad-

Adhæreſco, adiaceo, Conſentio, Conſueſco, Inſiſto, inſulto, interdico, interiaceo, Obſiſto, obſecundo, Præluceo, Præſideo, ſubuenio, Subſcribo, &c.

OBSERVATIO I. P.S.C.

Aliqua verba ſunt huius Regulæ cum habent ſignificationem ferentem datiuum, ceteroquin ſpectant ad alias regulas. Huiuſmodi ſunt.

Abſum, es, fui, cum dat. *mancare*. Cum Ablatiuo, & prępoſitione ab, *ſtar lontano*.

Auſculto, as, aui, atum, cum dat. *obbedire*. cum ac. *aſcoltare*.

Impono, is, ſui, itum, cum dat. *gabbare*. Cum acc. *imporre*. Impoſuiſti mihi: *me l'hai fatta*.

Renuncio as, aui, atum, cum dat. *ricuſare, rifiutare, ripudiare*. Cum acc. *dichiarare in vfizio*. Renuncio te Conſulem, *ti dichiaro Conſole*.

OBSERVATIO II.

Verba exceſſum ſignificantia vel datiuo, vel accuſatiuo ſociantur; Exceſſus verò ablatiuo ſine præpoſitione exprimitur. *Cic. 2. de fin.* Qui cæteris excellere pictoribus exiſtimabatur. *Tac. 2. Hiſt.* Ne honore nullo regium genus, peregrinam ſtirpem antecelleret. *Cic. pro Do.* Vt mihi præeatis. *Id. in Orat.* Vterque Iſocratem ætate præcurrit.

Antecedo, is, præcedo, is, ſſi, ſſum. *andare innanzi*.

Antecello, is, præcello, is, llui, elſum. *auanzare, precedere*.

Anteeo, is, præeo, is, iui, itum. *andare innanzi*.

Anteſto, as, præſto, as, ſtiti, ſtatum. *ſtare innanzi*.

Anteuenio, is, Præuenio, is, ueni, uentum. *venire innanzi*.

Anteuerto, is, præuerto, is, erti, ſum, *anticipare, preuenire*.

Præcurro, is, curri, & cucurri, curſum, *correre innanzi*.

Præmineo, es, nui, ſine ſupino, *eſser da più*, *auanzare*.

Hæc verba paſſiuè inueniuntur, vt ad *Her. l. 2.* Qui his rebus omnibus antecelluntur.

OBSERVATIO III. P. P. C.

Alia verba huc ſpectantia etiam aliter conſtruuntur Memoriæ ergo hìc per alphabetum diſpoſita ſubijciemus.

Alludo, is, ſi, ſum, *far vezzi*. Alludere alicui, vel ad aliquem.

Attendo, is, di, ntum, *attendere*, *ſtudiare*. *Suet. in Calig.* Eloquentiæ plurimum attendit. Attendo, *ſtar' attento*, *oſser-*

oſſeruare, Attendo rem, vel animum aut animo ad rem. *Cic. 2. Phil.* Stuporem hominis attendite, *conſiderate la ſtupidezza di coſtui. Id. 3. Verr.* aures Iudex, animumque attenderet. *Id. de leg. Ag.* Attendite animo ad ea.

Benedico, Maledico, is, dixi, ctum, *benedire, maledire,* apud Eccleſiaſticos etiam accuſatiuum admittunt.

Commodo, as, aui, atum, item accomodo, *far ſeruitio, dar comodità*. Commodo tibi re, vel in re, vel de re. *Cic. 13. ep.* 13. 35. Vt omnibus rebus ei commodes, *che gli facci tutti i ſeruizij. Id.* Vt his omnibus in rebus commodes. *ibid. ep. 2.* Vt ei de habitatione accomodes, *che lo ſerui d' habitatione*.

Deficio, is, feci, fectum, *mancare*. Hæc res deficit Cæſari, vel Cæſarem.

Detraho, is, axi, actum, *dir male, ſcemar la fama*. Detraho Cæſari, vel de Cæſare. *Cic. 6. Verr.* Vt egomet mihi detraham. *id. Att.* 11. Ille non ceſſat de nobis detrahere, *non ceſſa d' infamarci*.

Fido, Confido, is, di, & fiſus ſum, *fidarſi, confidarſi*. Fido huic rei, vel hac re. *Cic. 5. Phil.* Niſi veſtræ virtuti confiderem. *Cic. 3. B. C.* Scipio affinitate Pompeij confideret.

Immineo, es, nui, } *ſopraſtare*. Huic rei, vel in hanc rem.
Impendeo, es, di, }

Cic. 1. Catil. Tempeſtas inuidiæ nobis impendet. *Id. 1. Phil.* Huius mendicitas in fortunas noſtras imminebat, *la mendicità di coſtui aſpiraua a i noſtri beni*.

Inceſſo, is, ſſi, ſsui, vel, iui, *ſopraueniire, venire paura, volontà, deſiderio, &c.* Pro varietate Nominatiui. Inceſſit Cæſari, Cæſarem, vel in Cæſarem. *Cæſ. 3. B.C.* Exercitui tantus dolor inceſſit. *Curt. l. 3.* Animos militum diſperatio inceſſit, *i Soldati ſi diſperarono. Liu.* 8. 8. *Pun.* Peſtilentia inceſſerat in Romanos, *la peſte era entrata trà i Romani*. Mihi Religio inceſſit, *mi viene ſcrupolo, &c.*

Incumbo, is, bui, bitum *ſtar appoggiato*. Incumbo huic rei, ad hanc, vel in hanc rem.

Incumbo ad, vel, in literas, *attendere*, in ſtudia *ſtudiare*. Incumbo cogitatione, vel in cogitationem, *penſare, &c.*

Inhio, as, aui, atum, *deſiderare auidamente*. Inhio huic rei, vel rem. *Tac. 4. an.* Inhiare dominationi, *aſpirare al comando. Pla. rud.* 4. 2. Homo tuam hæreditatem inhiat.

In-

Inſideo, des, ſedi, ſeſſum, *ſeder ſopra, fermarſi* huic & in hoc, *Cic. pro Mil.* Si tibi inſedit iſta ſuſpicio. *Se ti è venuto queſto ſoſpetto. Id. pro Arch.* Inſidet quædam in optimo quoque virtus, *in tutti gl'huomini da bene è vna certa virtù.*

Inſideo locum, *occupare. Tac.* 15. *An.* Corbulo Euphratis ripam inſedit.

Inſiſto, is, ſtiti, *attendere, ſopraſtare.* Inſiſto huic rei, vel hanc rem. *Liu.* 3. 4. Iuuenem ſuis veſtigijs inſiſtere vellent, diſciplinæque, *vorrebbero, che il giouine camminaſſe per le lor pedate, attendeſſe alla diſciplina. Plau. Mil.* 3. 3. Inſiſtite hoc negotium.

Inſiſtere in aliqua re, *fermarſi.* Cùm in rebus ſingulis inſiſtas, *fermandoti in ciaſcuna coſa.* Inſiſtis in dolos, *attendi a gl'inganni.*

Inſulto, as, aui, atum, *inſultare, sbeffare.* Inſulto Cæſari, Cæſarem, in Cæſarem. *Val. Max.* Vt victis inſultaret, *che faceſſe inſolenza a vinti. Tac.* 4. *Ann.* Segnitiem iuuenis inſultet, *dileggi la dapocaggine. Cic. pro Mil.* Quæ illum in Rempublicam inſultare videret.

Inuideo, es, di, ſum, *inuidiare, portare inuidia.* Inuideo tibi rem, vel in re. *Virg.* 8. *Aen.* Mihi tarda ſenectus inuidet imperium. *Cic. pro Fl.* Purpuram affers, in qua tibi inuideo.

Inuideo cum accuſatiuo animato græciſmus eſt, & rariſſimus vt apud Ouid. *ep. Laod.* Troadas inuideo.

Lateo, es, tui s. ſup. *eſſer naſcoſto.* Hæc res latet mihi, vel me. *Cic.* 1. *in Catil.* Nihil agis, quod mihi latere valeat, *non fai coſa, che io non poſſi ſapere. Virg.* 2. *Aen.* Nec latuere doli fratrem. Sic, me latet, *io non sò.*

Nubo, is, nupſi, vel nupta ſum, *maritarſi.* Claudia nubit Cæſari, vel cum Cæſare.

Obſtrepo, is, pui, itum, *far ſtrepito, interrompere gridando.* Obſtrepo huic rei, & hanc rem.

Occumbo, is, bui, bitum, *morire.* Occumbo mortem, & morti, & morte.

Parco, is, peperci, parſi, ſum. Ignoſco, is, oui, otum, *perdonare.* Parco tibi, rariſſimè parco, & ignoſco tibi peccatum, culpam, &c. *Pla. Bacch.* 5. 2. Vt ei delicta ignoſcas: *Potius dicitur*; Remitto, vel Condono tibi peccatum. *Dicitur quoque*, ignoſco tibi in hac re. *Cic. ad Att.* In tanto tibi ſcelere ignouerit.

Parco, *aſteneſi, riſparmiare. Cic. 6. Verr.* Marcellus ædificijs pepercit. *Marcello non toccò le fabriche.*

Parco à re, *aſteneſi. Liu. 3. 5.* Vt à cædibus parceretur, *che non s'ammazzaſse.*

Subſcribo, is, pſi, ptum, *approuare, acconſentire*, ſubſcribo huic rei, & ſubſcribo me huic rei.

Tempero, as, aui, atum, *moderare.* Tempero huic, & tempero tibi, *perdonare. Cic. 2. Verr.* Te, putet quiſquam, ſocijs temperaſſe, *alcuno creda, che tu habbi perdonato a i compagni.*

Tempero mihi ab hac re, *aſteneſi.*

Vaco, as, aui, atum; *hauer tempo, attendere.* Vaco, huic rei. *Ouid. Triſt. 2. 1.* Non vacat exiguis Rebus adeſſe Iouem. *Gioue non hà tempo d'attendere a coſe baſse. Cic. 1. de Diu.* Philoſophiæ ſemper vaco, *attendo ſempre alla Filoſofia.*

Dicitur etiam vaco in hanc rem. *Ouid. 3. 3. Pont.* In nullum mea mens grande vacabat opus.

Vaco hac re, *non hauere, eſser voto. Cic. 7. ep. 3. 3.* Vacare culpa magnum eſt ſolatium, *eſser innocente è vn gran conforto.* Nonnunquam ab hac re. *Caſ. 3. B. C.* Quod ab opere vacabant, *haueuan vacanza.* Sic, Schola vacat, *è vacanza.* Vaco à Studijs, *hò vacanza.* Mihi non vacat, *non hò tempo.*

OBSERVATIO IV.

Verba certandi, contendendi, & ſimilia apud Poetas Græcorum more datiuo copulantur; latinè verò ablatiuo addita præpoſitione *cum. Catul.* Noli pugnare duobus. *Virg.* Solus tibi certet Amintas. Latinè pugnare cum duobus; certate tecum.

Neutrorum Regula IV. P. T. C.

MVlta Verba Neutra accuſatiuum patientem requirunt. Ea verò ſunt triplicis generis.

Verba primi generis pertinent ad rem ruſticam. *Varro 1. de re ruſt.* Terram arant agricolæ. *Colum. 28.* Neque vitem, neque arborem putent.

Aro,	as,	aui,	atum.	*arare.*
Colo,	is,	lui,	cultum,	*coltiuare.*
Fodio,	is,	di,	foſſum.	*zappare.*
Meto,	is,	ſsui,	meſſum.	*mietere.*
Occo,	as,	aui,	atum.	*rompere le zolle.*
Rigo,	as,	aui,	atum.	*adacquare.*

Sar-

Sarrio, is, iui, itum. *ſarchiare.*
Sero, is, ſeui, ſatum. *ſeminare, piantare.*

Et huiuſmodi alia, vt Ablaqueo, Planto, Propago, Propagino, Semino, Stercoro, Vanno, Vindemio, &c.

Hæc verba verè ſunt actiua; ſed quia non habent accuſatiuum animatum, niſi figuratè, ideò in paſſiua perſonalia non tranſeunt.

Pro Secunda Claſſe.

VErba ſecundi generis ferè ſunt Anomala, & quæ paſſiuè vſurpata non inueniuntur; quare abſque veterum exemplo paſſiua fieri non licebit. *Virg. Aen.* 4. Eſt mollis flamma medullas. *Teren. Phorm.* 5. 8. Tu argentum cedo. Anomala, quæ Accuſatiuum poſt ſe habent, ſunt, *Volo, Malo. Nolo. Cœpi, Noui, Odi, Cedo*, vox imperatiua. *Es, Comes, Exeſt, Quaſo*, vt pag. 55.

Dicitur Quæſo te, & Quæſo hanc rem à te.

Verba non Defectiua, ſed paſſiuè non vſurpanda.

Calleo, es, lui, s. ſup. *Eſſer pratico, Cic. pro Coro.* Neque Pænorum iura calles.

Edormio, is, iui, itum. } *digerir dormendo. Cic. 2. Ph.*
Edormiſco, is, iui, itum. } edormi crapulam.

Horreo, es, rui, s. ſup. } *temer grandemente.*
Horreſco, is, rui, cum compoſitis. }

Abhorreo hunc, vel ab hoc, *aborrire.*

Maneò, es, nſi, nſum, *aſpettare. Plaut.* Maneto Domi me, *aſpettami in caſa.*

Oleo, es, Redoleo, les, lui, litum, *odorare, rendere odore. Plaut. Aſin.* 5. 1. Anima olet myrrham, *il fiato sà di mirra.* Malitiam redolet, *puzza di furbo.* Ouidius 5. *Met.* vſus eſt cum ablat. ſtagna olentia *ſulphure.*

Sapio, is, ſapiui, vel ſapij, s. ſup. *hauer ſapore, ſaper d'vna coſa. Plin.* 11. 8. Mella herbam ſapiunt. Liber ſapit hæreſim, *il libro puzza d'Heretico.* Et alia huius notæ.

Pro Prima Claſſe.

VErba tertij Generis ſunt ferè omnia non modò Abſoluta, ſed etiam Actiua, quæ regunt accuſatiuum rei à ſe deriuatæ, vel etiam ſignificationis ſibi ſimilis; Qui accuſatiuus ſolet quoque ablatiuo exprimi. *Horat.* 3. *Od.* 29. Ludum inſolentem ludere. *Plau. Muſt.* 5. tali ludo ludere. *Id. cap.* 1. Seruitutem ſeruire huic homini optimo. *Et Mil.* 2. Si non ſeruitute ſeruiat. *Cic.* 5. *epiſt.* Vt ſuum gaudium gauderemus.

Plaut.

Plaut. Pſeu. 5. Qui hoc gaudio gaudet. *Id. Caſin.* Lucebis nouæ nuptæ facem, *farai lume alla nuoua ſpoſa*. Sic dicitur, Annuo nutum; Curro curſum, viam, ſtadium, &c. eo iter; pugno pugnam; noceo noxam; rideo riſum: viuo vitam; diem, annum, &c.

Elegantius autem vtimur his accuſatiuis adiectiuo copulatis pro aduerbio. *Cic. lib.* 7. *ep.* 25. Ne rideamus riſum ſardonicum. *Plaut. Perſ.* 1. 1. An ſempiternam ſeruitutem ſeruiam? *forſe hò da ſeruir ſempre?*

Neutrorum Regula V. P.T.C.

MVlta verba neutra ablatiuo materiæ, vel cauſæ ſine præpoſitione conſtruuntur. *Cic.* 7. *Verr.* Tui milites frumento caruerunt. *Ad Her.* 4. Fortunæ muneribus abundabis. *Id. pro Marc.* Tuo iſto tam excellenti bono gaude. *Cæſ. B. G.* 1. Lacte, atq; pecore viuunt.

Abundo,	as,	aui,	atum,	*abondare.*
Careo,	es,	rui,	itum,	*eſſer priuo, ſtar ſenza.*
Conſto,	as,	ſtiti,		*eſſer compoſto.*
Doleo,	es,	lui,	litum.	*dolerſi.*
Flagro,	as,	aui,	atum.	*ardere.*
Fluo,	is,	xi,	xum.	*ſcorrere, ſcaturire.*
Gaudeo,	es,	uiſus,	ſum.	*rallegrarſi, ſtar allegro.*
Madeo,	es,	dui,		*eſſer bagnato.*
Mœreo,	es,			*attriſtarſi, ſtar malinconico.*
Redundo,	as,	aui,	atum.	*ridondare, ſoprabondare.*
Stupeo,	es,	ſtupui,		*ſtupirſi.*
Viuo,	uis,	uixi,	uictum.	*viuere di qualche coſa.*

Huc referri poſſunt omnia verba neutra, quæ habent ablatiuum communem materiæ, cauſæ, partis, exceſſus, inſtrumenti, aut modi, vt in regulis communibus.

OBSERVATIO I. P.S.C.

Verba, quæ ad copiam ſpectant: vt Mano, Sudo, Redundo, Fluo, Affluo, diffluo, ſtillo, ſcateo, & ſimilia, non modo conſtruuntur cum ablatiuo materiæ; ſed etiam eumdem ablatiuum poſſunt mutare in nominatiuum, cum quo verba cohæreant. Sic tam aptè dicitur; Simulacrum fluit *Sanguine*, quam *Sanguis* fluit de Simulacro. Brachia *Sudore* diffluunt: *ſudor* diffluit ex brachijs. *Sudano le braccia. Cic.* 6. *in Verr.* Crux ciuis Romani Sanguine redundauit. *Id. de cl.* Ex meo tenui vectigali aliquid etiam redundauit. *Cic.* 1. *de Diu.* Herculis ſimula-

mulacrum ſudore manauit. *Id. de Of.* Omnis honeſtas manat à partibus quatuor.

Reticetur præpoſitio à Poetis. *Vir.elog.*8. Pinguia corticibus ſudent electra Myricæ.

OBSERVATIO II. P.S.C.

Verbum *Laboro* eleganter accipit ablatiuos adiuncti cauſæ, & partis, vel cum præpoſitionibus è, aut, ex, aut ſine his. Vt laboro febri, aut ex febri. *Hò la febre*. Laboro capite, aut ex capite. *Mi duole il capo*. Laboro fame, aut ex fame. *Hò fame*. Laboro deſiderio, vel ex deſiderio. *Hò deſiderio, &c. Caſ. B. C.* 3. Laborant re frumentaria. *Hanno penuria di grano. Teren. And.* 1. 5. Laborat è dolore. *Stà trauagliato dal dolore. Cic. lib.* 9. Quod ex pedibus laborares; *perche haueui male à piedi*.

Item ſto, ſtas, ſteti, ſtatum, *Stare all'accordo, a i patti, &c.* huc ſpectat. *Cic.*3. *Off.* Non ſtetit ſuo iudicio. *Id. pro Clu.* Cenſoris opinione ſtandum non putauit. *Non giudicò di douer ſtare al giudizio del Cenſore*.

Sto à te. *Sono dalla tua. Cic. de cl.* Nemo à Bonorum cauſa ſtetit conſtantius.

OBSERVATIO III. P.P.C.

Mano, Roro, Stillo, & Sudo, raro accuſatiuum habent loco ablatiui. *Ouid.* 6. *Met.* Lacrymas etiam nunc marmora manant. *Virg. ecl.* 4. Et duræ quercus ſudabunt roſcida mella. *Plin. lib.* 17.*c.* 10. Si rorauerit quantumcunq; imbrem.

OBSERVATIO IV.

Aliqua verba huius Regulæ variè conſtruuntur, nam dicimus; Gaudeo, Mœreo, & Doleo tua valetudine, vel tuam valetudinem. *Cic. lib.* 8. *ep.* 14. Nunc furit tam gauiſos homines ſuum dolorem. *Idem pro Tuſc.* Cùm grauiter filij mortem mœreret. *Id. pr. Sex. Roſ.* Qui meum caſum, luctumque doluerunt.

Dicimus etiam Gaudeo de hac re. *Cic.* 2. *de Inu.* De popoli Romani victoria non gauderet.

Doleo de hac re, ex hac re, ab hac re, & in hac re. *Cic. Att.* 12. 1. De Atticæ febricula valde dolui. *Caſ.* 1. *B. G.* Homines ex commutatione rerum doleant. *Plaut. Ciſt.* 1. 2. Doleo ab animo, doleo ab oculis, doleo ab ægritudine. *Cic.* 7. *Verr.* Doleo in tanta calamitate.

Præterea dicitur Hæc res dolet mihi. *Queſto mi duole, e mi diſ-*

Digitized by Google

diſpiace. Plau. Amph. 1. Ego illud ſcio quam doluerit cordi meo: qua conſtructione frequenter vtimur, cum de corporis partibus loquimur. Vt dolet mihi caput: oculi tibi dolent, &c.

Stupeo, & Obſtupeſco hac re, hanc rem, in hac re. *Virg.* 2. *Aen.* Pars ſtupet innuptæ donum exitiale Mineruæ. *Horat. l.* 1. *Sat.* 6. Qui ſtupet in titulis.

OBSERVATIO V.

Cano, Sono, & Ludo inſtrumenta exprimunt ablatiuo. Vt ſono, vel cano tuba. *Suono la tromba*. Lyra, vel fidibus, *il Violino*.

Ludo pila. *Gioco alla palla*. Folijs luſoris, *alle carte*, Talis, *a i dadi*, *&c.* Genus tamen ludi accuſatiuo ſolet exprimi. *Horat. in art.* Ludere par impar. *Giocare à pari, ò caffo*. *Suet. in Ner.* Quadringentis in punctum ſeſtertijs aleam luſit. *Giocò à giuochi di fortuna dieci ſcudi il punto*.

Neutrorum Regula VI. P. T. C.

PAuca Verba neutra, quæ paſſiuam ſignificationem habent, Paſſiuorum conſtructionem imitantur. *Cic.* 1. *de Diu.* Fiunt coniecturæ à peritis. *Ad Her. lib.* 4. Qui venit à te.

Fio,	is,	factus ſum.	*eſſer fatto.*
Ita compoſita. Caleſio, Frigeſio, Tepeſio, &c.			
Væneo,	is,	væniui, vel vænij, num.	*eſſer venduto.*
Vapulo,	as, aui,	atum.	*eſſer battuto.*

OBSERVATIO I. P. P. C.

More paſſiuorum conſtruuntur aliquando hæc verba, præcipuè à Poetis.

Cado,	is,	cecidi,	caſum,	*Eſſer ammazzato, ò diſtrutto.*
Intereo,	is,	iui,	itum.	
Occido,	is,	occidi,	caſum.	
Pereo,	is,	iui,	itum.	

Ou. ep. Deia. Torqueor, infeſto ne vir ab hoſte cadat. *Id.* 5. *Met.* Occidit à forti (ſic Dij voluiſtis) Achille. *Cic.* 1. *Accad.* A quo ratio intereat.

Salue ab amicis. *Sij ſalutato dagli amici, ò da parte degli amici*. *Cic. Att.* 6. 2. Saluebis à meo Cicerone.

Exulo, non eſt cur huc reponatur; non enim paſſiuè ſignificat: cùm non denotet in exilium pelli, ſed exulem à patria abire, vel abeſſe. *Andar bandito, ſtare in bando*.

OBSERVATIO II.

Verba diſcrepandi admittunt ablatiuum cum præpoſitione,

ne, à, ab, vel cum; Raro datiuum. *Cic. Q. Fr.* 3. 8. Nihil à noſtra opinione diſſentitis. *Plin. l.* 37. *c.* 4. Adamas diſſidet cum magnete lapide. *Colum.* 3.3. Ego plurimum opinioni diſſentiens.

Dicitur etiam; Ego, & Cæſar diſſentimus; inter nos differimus: hi de re vna ſolùm diſſident. Vel etiam; hoc differt, intereſt, diſcrepat inter me, & Cæſarem; *paſſa queſta differenza frà me, e Ceſare.*

DE VERBORVM COMMVNIVM CONSTRVCTIONE CAP. VII.

VErbum Commune eſt, quod deſinit in Or, ſed habet ſignificationem actiuam, & paſſiuam.

Communium Verborum Regula Vnica P. T. C.

OMnia Verba Communia, ſi habeant ſignificationem actiuam, actiuorum more conſtruuntur: Vt, Magiſter hortatur diſcipulos. Si verò ſignificationem paſſiuam habeant, paſſiuorum ſtructuram ſequuntur. Vt, Diſcipuli hortantur à Magiſtro.

Aſpernor, aris, atus, ſum, *diſprezzare, & eſſer diſprezzato.*

Comitor, aris, atus, ſum, *accompagnare, & eſſer accompagnato.*

Depopulor, aris, atus, ſum, *ſaccheggiare, & eſſer ſaccheggiato.*

Fabricor, aris, atus, ſum, *fabbricare, & eſſer fabbricato.*

Hortor, aris, atus, ſum, *eſortare, & eſſer eſortato.*

Impertior, iris, itus, ſum, *fare, & eſſer fatto partecipe.*

OBSERVATIO P.S.C.

Plura alia Verba inueniuntur paſſiuè vſurpata, quæ tamen paſſiuè vſurpanda non ſunt ſine aliquo delectu, & veterum exemplo; præcipuè in temporibus præſentibus, & imperfectis. Nos ſecundùm Verborum ſeriem nonnulla apponemus exempla paſſiuè vſurpata.

Abominor, aris, atus, ſum, *odiare. Priſc. ex Varr.* Sæuitia abominaretur ab omnibus.

Adipiſcor, eris, eptus, ſum, *conſeguire Cic. in Cat.* ſenectutem omnes accuſant adeptam.

Aggredior, eris, eſſus, ſum, *aſſalire. Iuſt. l.* 7. Facillimis quibuſque aggreſſis.

Am-

Amplector, eris, exus, ſum, *abbracciare*. *Lucil.* Non ſinam me amplectier.

Arbitror, aris, atus, ſum, *giudicare*. *Gell.* 1. *c.* 13. Arbitrata quæſtio.

Architector, aris, atus, ſum, *fabricare*. *Nep. apud. Priſc.* Ædes architectata ab Hermodoro.

Affector, aris, atus, ſum, *accompagnare*. *Enn.* Affectari ſe omnes cupiunt.

Commentor, aris, atus, ſum, *inuentare*. *Cic. ad Tir. l.* 14. commentata oratione.

Comminiſcor, eris, entus, ſum, *fingere*. *Ou.* 6. *Met.* Commentaque funera narrat.

Complector, eris, xus, ſum, *abbracciare*. *Cic. pro Sex. R.* Quo maleficio ſcelera omnia complexa eſſe videantur.

Confiteor, eris, feſſus, ſum, *confeſſare*. *Cic.* 5. *Ver.* Confeſſa res.

Conſolor, aris, atus, ſum, *conſolare*. *Iuſt. l.* 22. Conſolatis militibus naues incendi iubet.

Criminor, aris, atus, ſum, *incolpare*. *Cic. contra Rull.* Criminor defendere Syllanas.

Deprecor, aris, atus, ſum, *rimuouere con preghiere*, *impetrare*. *Iuſt. l.* 8. Deprecati belli promiſſio.

Deteſtor, aris, atus, ſum, *maledire*. *Hor. l.* 1. Bellaque matribus deteſtata.

Deſpicor, aris, atus, ſum, *diſprezzare*. *Ter. Eun.* Adoleſcentiam habent deſpicatam.

Dignor, aris, atus, ſum, *riputar degno*. *Cic.* 2. *Inu.* Obſeruantia eſt, per quam homines honore dignantur.

Execror, aris, atus ſum, *maledire*. *Cat.* 3. *Orig.* Exules lege publica execrati.

Interpretor, aris, atus ſum, *dichiarare*. *Cic. l.* 2. *de leg.* Quod idem græcum interpretatum nomen tenemus.

Metior, itis, enſus ſum, *miſurare*. *Cic.* 2. *de Nat.* Spatia menſa.

Mentior, iris, itus ſum, *mentire*. *Maro.* 2. *Aeneid.* Mentita tela.

Mereor, eris, itus ſum, *meritare*. *Plin.* 7. Quæ cannis corona merita.

Meditor, aris, atus ſum, *meditare*. *Ter. Phor.* Meditata mihi ſunt commoda.

Obli-

Obliuiſcor, eris, itus ſum, *ſcordarſi*. *Virg. Buc.* Oblita mihi tot carmina.

Paciſcor, eris, pactus ſum, *pattuire*. *Hor. l. 3. Od. 3.* Mercede pacta.

Percontor, aris, atus ſum, *domandare*. *Apul. l. 3.* Percontatum pretium.

Polliceor, eris, itus ſum, *promettere*. *Ouid. de Art.* Pollicíti thori.

Teſtor, aris, atus ſum, *teſtificare*. *Cic. Mur.* Literis teſtata ſunt omnia.

Tueor, eris, itus ſum, *difendere*. *Var. de re ruſt.* In bello ab his tuebantur.

Veneror, aris, atus ſum, *riuerire*. *Virg. 3. Aeneid.* Venerata Sacerdos.

DE VERBORVM DEPONENTIVM CONSTRVCTIONE CAP. VIII.

VErbum Deponens eſt, quod deſinit in or, actiuam tamen, aut neutram ſignificationem habet. Appellatur Deponens, quia depoſuit ſignificationem paſſiuam, quam olim habuit.

Quia duplici modo ſignificat: duplex eſt: Aliud actiuæ, aliud neutræ ſignificationis.

Verbum Deponens actiuæ ſignificationis eſt, quod habet actionem tranſeuntem in aliud. Vt; Imitor, ſequor.

Neutræ ſignificationis, quod habet actionem in aliud non tranſeuntem. Vt Naſcor, Morior.

Deponentium actiuæ ſignificationis Reg. I. P. T. C.

OMnia verba Deponentia actiuæ ſignificationis accuſatiuum patientem poſtulant, vt prima actiuorum. *Cic. 4. Catil.* Spes ſola hominem in miſerijs conſolatur. *Id. Off. 23.* Multa paſſus eſt Vlyſſes in illo diuturno errore. *Id. ep. 4.* Qui authoritatem, & conſilium tuum non ſunt ſecuti, ſua ſtultitia perierunt.

Adorior,	iris, adortus	ſum.	*aſſalire.*
Aſſequor,	eris, ſecutus	ſum.	*arriuare, conſeguire.*
Conſpicor,	aris, atus	ſum.	*veder lontano.*
Demolior,	iris, itus	ſum.	*rouinare.*
Exordior,	iris, itus	ſum.	*incominciare.*
Intueor,	eris, itus	ſum.	*rimirare.*

Pa-

Patior, eris, paſſus ſum. *patire.*
Sequor, eris, ſecutus ſum. *ſeguitare.* Et alia.
Verbis ſequentibus attendant Tyrones, ne vernaculæ linguæ idiotiſmo decipiantur.

Alloquor, eris, cutus ſum.	*ragionare, abboccarſi con vno.*
Affaris, vel affare, fatus ſum.	
Demereor, eris, ritus ſum.	*obligarſi con vno.*
Lamentor, aris, atus, ſum.	*lamentarſi.*
Miſeror, aris, atus, ſum.	*auer miſericordia, compaſſionare.*
Miror, aris, atus, ſum.	*marauigliarſi.* ita Admiror.
Moror, aris, atus, ſum.	*aſpettare, curarſi. Plaut.*

Aul. l. 1. 1. Purpuram nihil moror, *non mi curo della porpora.*
Vlciſcor, eris, ultus ſum. *vendicarſi.*

OBSERVATIO I. P.S.C.

Miror, Admiror, Queror, Conqueror, Profiteor, & Teſtor mutant accuſatiuum in ablatiuum cum de. *Cicer. Att.* 7. De illo altero minus ſum admiratus. *Id. l.* 1. *ep.* 4. Quomodo illam labem, ignominiam, calamitatemque totius ordinis conquerar? *Cic.* 1. *Acad.* Democritus nihil excepit, de quo non profiteretur.

Aggredior, *pro* Exordior; *cominciare*, etiam accuſatiuo cum præpoſitione adſociatur. *Cic.* 2. *de nat.* Aggredior ad hanc diſputationem.

OBSERVATIO II. P.P.C.

Mereor, eris, & etiam Mereo, es, cum aduerbijs Benè. Malè, Optimè, & ablatiuo cum de, ſignificant: *portarſi bene, ò male con vno; far bene, ò male. Cic.* 5. *Verr.* Cùm de Siculis malè mereretur. *Id. Att.* 10. 4. Cogito me de Republica meruiſſe optimè. *Penſo d'eſſermi portato beniſſimo con la Republica.*

Regula II. P. T. C.

Quædam Verba Deponentia actiuæ ſignificationis præterea accuſatiuum patientem admittunt illos genitiuos Criminis, vel pretij, ſimilemque conſtructionem, quam in ſecunda Actiuorum retulimus. Vt Criminor te furti, vel de furto. Liceor rem plurimi. Mercor minimi.

Calumnior, aris, atus, ſum.	*calunniare.*
Criminor, aris, atus, ſum.	*incolpare.*
Liceor, eris, citus, ſum.	*ſtimare, offerire all'incanto.*
Licitor, aris, atus, ſum.	*mettere il prezzo.*

Mer-

Mercor, aris, atus, ſum.)
Nundinor, aris, atus. ſum.) *comprare al mercato.*

Regula III. P.T.C.

MVlta Verba Deponentia act. ſignif. repoſcunt accuſatiuum cum Datiuo, vt Tertia Actiuorum. *Cic.* 15. *Phil.* Hoſtis omnibus Bonis cruces, ac tormenta minitatur. *Id. de Aruſp.* Vtriſq; eorum ſecunda fortuna regnum eſt largita, aduerſa mortem.

Fœneror, aris, atus, ſum. *dare à vſura.*
Impertior, iris, itus, ſum. *partecipare, far parte.*
Imprecor, aris, atus, ſum. *pregar male.*
Inficior, aris, atus, ſum. *negare.*
Largior, iris, itus, ſum. *donar largamente.*
Minor, aris, atus, ſum. }
Minitor, aris, atus, ſum. } *minacciare.*
Polliceor, eris, itus, ſum. *promettere.*

OBSERVATIO I. P.S.C.

Verba *Furor, & Fateor* etiam aliter conſtruuntur. Nam dicimus Furor tibi, vel, à te librum.

Fateor, & confiteor rem, vel de re alicui. *Cic.* 2. *de nat.* Sapiens peccatum ſuum confiteri maluit. *Id.* 3. *Phil.* Cùm nefarij de parricidio confiterentur. *Sic* Confeſſus ſum bono illi Sacerdoti, *mi ſon confeſſato da quel buon Sacerdote*. Intellige, *peccata.*

OBSERVATIO II.

Gratulor, aris, atus, ſum. *Congratularſi, rallegrarſi,* ita conſtructione variatur. Gratulor tibi rem, re, de re, in re. *Cic.* 2. *Phil.* Brutus Ciceroni libertatem eſt gratulatus. *Bruto ſi rallegrò con Cicerone della libertà.* *Id. Att.* 5. 2. Mihi gratulatus es illius diei celebritate. *ibid.* 4.1. Vt tibi de reditu gratularer. *Pro Plan.* Tibi in hoc gratulor.

Loquor, eris, utus ſum. *Parlare, dire.* Loquor tibi, vel tecum rem, & Loquor de aliqua re. *Plau. Menæc.* 5. 9. Adoleſcens loquere mihi tuum nomen. *Giouine dimmi il tuo nome.* *Cic. Att.* 7. Mecum nihil de Luſcinio locutus eſt.

Regula IV. P.T.C.

PAuca Verba Deponentia actiuæ ſignificationis duos accuſatiuos recipiunt, vt Quarta Actiuorum. *Cic.* 1. *de nat. D.* Quid precamur Deos? *Hor. lib.*1. *ep. vlt.* Si quis fortè meum te percontabitur æuum.

Precor, aris, atus ſum, *pregare.*
Deprecor, aris, atus ſum, *pregare inſtantemente.*
Percontor, aris, atus ſum, *domandare per ſapere.*
Et alia ſimilia Verba rogandi, quæ melius ad Sextam Regulam referentur.

Regula V. P. T. C.

QVædam Verba Depon. act. ſignif. preter accuſatiuum patientem habent ablatiuum Adiuncti, aut alius circumſtantiæ ſine præpoſitione, veluti quinta Actiuorum. *Tac.* 4. *Ann.* Quos non ſermone, non viſu dignatus erat. *Cic.* 3. *ep.* Quonam te remunerer genere.

Dignor, aris, atus ſum, *riputare degno.*
Muneror, aris, atus ſum, *donare, regalare.*
Remuneror, aris, atus ſum, *rimunerare, ricompenſare.*
Proſequor, eris, cutus ſum, *accompagnare.*

OBSERVATIO I. P. P. C.

Proſequor variè ſignificat pro varietate ablatiui, qui illi adiungitur. Proſequor te honore. *T'honoro*, amore, *t'amo*: miſericordia, *ti compaſſiono*: lacrymis, *ti piango*, *&c. Cic.* 5. *ep.* 21. Vt tuam profectionem amore proſequar. *Id.* 10. *Phil.* Populus Romanus maximo clamore, & plauſu Bruti memoriã proſequebatur. *Acclamaua, & applaudiua la memoria di Bruto.*

OBSERVATIO II.

Inueniuntur etiam Munero, & Remunero cum iiſdem caſibus. *Cic. pro Deiot.* Quibus te Rex munerare conſtituerat. *Id. in Sen.* Quibus officijs T. Annij beneficia remunerabo.

Muneror cum datiuo perſonæ, & accuſatiuo rei, rariſſima conſtructio eſt. Vſitatius igitur dices: Muneror Cæſarem multis, quàm Cæſari multa. *Fò molti donatiui à Ceſare.*

Regula VI. P. T. C.

ALiqua Verba Depon. act. ſignif. præter accuſatiuum patientem, ablatiuum amant, cum a, vel ab, iuxtà ſtructuram ſextæ Actiuorum. *Saluſt. in Cat.* Neque vrbem ab inſidijs tueri poterat. *Cic.* 3. *de nat.* A quibus bona precamur.

Auſpicor, aris, atus ſum, *cominciar con buono augurio.*
Conſequor, eris, ſecutus ſum. *conſeguire.*
Mercor, aris, atus ſum, *comprare al mercato.*
Mutuor, aris, atus ſum, *pigliare in preſta.*
Precor, aris, atus ſum, *pregare*, cum compoſitis.
Percontor, aris, atus ſum, *domandare per ſapere.*

Sci-

Sciſcitor, aris, atus ſum, *interrogare*.
Tueor, eris, tuitus ſum, *difendere*.

OBSERVATIO. I. P.S.C.

Percontor, etiam ſic variat ſuos caſus. Percontor Cæſarem hanc rem; vt dictum eſt in Quarta; Cæſarem de hac re; & rem à, vel ex Cæſare. *Liu.* 4. 10. Percontatus regionis peritos de aſcenſu. *Cic.* 1. *de Diu.* Solebat ex me Deiotarus percontari noſtri augurij diſciplinam. *Mi ſoleua interrogare della ſcienza del noſtro augurio.*

Scitor, & Sciſcitor ſic etiam conſtruuntur; Sciſcitor rem, vel de re, à, vel ex Cęſare. *Pla. Capt.* 2. 2. Quæ ex te Scitari volo. *Cic. Att.* 9. 18. De Domitio ſciſcitare, vbi ſit.

DE VERBIS DEPONENTIBVS NEVTRAE SIGNIFICATIONIS.

Reg. I. P.T.C.

VErba Deponentia neutræ ſignificationis vel abſolutè ponuntur, vel duos nominatiuos habent, vt prima Neutrorum. *Cic. Att.* Nunquam veſtrorum beneficiorum memoria morietur. *Cic. de ſeneƈt.* Adoleſcentulus miles profectus ſum ad Capuam.

Epulor,	aris,	atus	ſum.	*banchettare.*
Ingredior,	eris,	greſſus	ſum.	*entrare.*
Labor,	eris,	lapſus,	ſum.	*ſdrucciolare.*
Morior,	eris,	mortuus,	ſum,	*morire.*
Naſcor,	eris,	natus,	ſum.	} *naſcere.*
Orior,	eris,	ortus,	ſum.	
Otior,	aris,	atus,	ſum.	*ſtar oztoſo.*
Proficiſcor,	eris,	fectus,	ſum.	*partire.*

Regula II. P.T.C.

PAuca Verba Depon. neutræ ſignif. cum genitiuo conſtruuntur, vt ſecunda Neutrorum. *Cic. pro Flac.* Miſeremini patris. *Caſ.* 1. *B. G.* Reminiſceretur priſtinæ virtutis. *Ad Her.* 4. Athenienſum potiti ſunt Spartiatæ.

Miſereor,	eris,	ertus,	ſum.	*hauer miſericordia.*
Obliuiſcor,	eris,	oblitus,	ſum.	*ſcordarſi, dimenticarſi.*
Potior,	iris,	itus,	ſum.	*impadronirſi.*
Recordor,	aris,	atus,	ſum.	*ricordarſi.*
Reminiſcor,	eris,			*rammentarſi.*

OBSERVATIO I. P.S.C.

Obliuiſcor, Recordor, Reminiſcor accuſatiuum quoque recipiunt loco genitiui. *Cic. pro Mil.* Homines res præclariſſimas obliuiſcuntur. *Id. pro leg. Agr.* Eſt operæ pretium diligentiam maiorum recordari. *Id. 4. ep. 5.* Ea potius reminiſcere.

Inuenitur etiam Recordor cum ablatiuo recto à præpoſitione de. *Cic. pro Pl.* Quoniam de illis lacrymis recordor.

Miſereor cum datiuo frequentius apud Eccleſiaſticos inuenies, quam apud claſſicos ſcriptores.

OBSERVATIO II. P.P.C.

Potior indifferenter habet poſt ſe genitiuum, vel ablatiuum, vt veterum exempla oſtendunt. Pro, *Frui*, admittit potius ablatiuum; *Rerum*, tamen, & *Hoſtium* nomina frequentius genitiuo ponuntur. *Val. Max. 7.* Is regno potiretur. *Cic. 3. Off.* Caſtrorum erant potiti Pæni.

Potiri hoſtium non modo ſignificat obtinere, & debellare hoſtes, ſed contrarium quoque: nempè deuenire in poteſtatem hoſtium, & capi ab hoſtibus. *Pla. Epid. 4. 1.* Filiam eductam perdidi, atque hoſtium eſt potita. *Papin. de Captiuit. ex Pandectis Floren.* Filius exinde ſui iuris videtur fuiſſe, ex quo Pater hoſtium potitus eſt, *da che il Padre fù fatto prigione da' nemici.*

Regula III. P.T.C.

MVlta Verba Deponentia neutræ ſignif. datiuum poſcunt non aliter, ac tertia Neutrorum. *Ad Her.* Nihil Numantinis vires corporis auxiliatæ ſunt. *Cic. pro Syll.* Tibi non iraſcor.

Aſſentor,	aris,	atus,	ſum.	*adulare, luſingare.*
Auxilior,	aris,	atus,	ſum.	*aiutare, ſoccorrere.*
Blandior,	iris,	itus,	ſum.	*accarezzare.*
Famulor,	aris,	atus,	ſum.	*ſeruire.*
Gratificor,	aris,	atus,	ſum.	*far coſa grata.*
Inſidior,	aris,	atus,	ſum.	*inſidiare.*
Iraſcor,	eris,	ratus,	ſum.	*adirarſi, ſdegnarſi.*
Morigeror,	aris,	atus,	ſum.	*obbedire, compiacere.*
Obſequor,	eris,	ſecutus,	ſum.	*fare a modo d'vno.*
Patrocinor,	aris,	atus,	ſum.	*difendere in giudizio.*
Refragor,	aris,	atus,	ſum.	*disfauorire.*
Suffragor,	aris,	atus,	ſum.	*fauorire, dar il voto in fauore.*

Et multa alia. Vt, Aduerſor, Adſtipulor, Aſſentior, Ancillor, Operor, Opitulor, Illacrymor, Velliſicor.

OB.

OBSERVATIO I. P.S.C.

Verba *Adulor*, *Medicor*, *Medeor*, *Moderor*, *Palpor*, & *Praſtolor* pro datiuo, aliquando accuſatiuum aſciſcunt. *Val. Max.* 3. 3. Cuius clementiam non adulatus Mutius. *Caſ. B. C.* Huius aduentum Cæſar præſtolatur.

Æmulor, *aris*, cum datiuo inuidere denotat, cum accuſatiuo, imitari. *Cic.* 1. *Tuſc.* Quod his æmulemur, qui ea habent, quæ nos habere cupiamus. *Ter. And. Prol.* Quorum æmulari exoptat negligentiam potius, quàm iſtorum obſcuram diligentiam.

Innitor, eris, xus ſum, *appoggiarſi*; ita variatur. Innitor huic rei, in hac re, & in hanc rem. *Ouid.* 8. *Met.* Stiuæque innixus arator. *Cic. de Aruſp.* Innixa in humeris. *Liu.* 1. 4. Is haſta innixus. *Plin.* In Fratrem innixus.

OBSERVATIO II. P.P.C.

Dominor, aris, atus ſum, *dominare*, *ſignoreggiare*. Si referatur ad perſonam, habet accuſatiuum, vel ablatiuum cum præpoſitione in. *Curt. l.* 8. In mancipia dominaris. *Cic.* 1. *de Orat.* Quod vnum in Oratore dominatur.

Si referatur ad locum requirit ablatiuum cum in, *Saluſt. in Catil.* Fortuna in omni re dominatur. Ouidius tamen 1. *Met.* ait. Dominari in cætera.

Eccleſiaſtici vtuntur hoc verbo cum datiuo, nonnunquam cum genitiuo Græcorum more. *Iuuen. l.* 4. Dominantur eorum.

Regula Vltima. P. T. C.

QVædam Verba Deponentia neutræ ſignif. ablatiuum Materiæ, vel cauſæ requirunt ſine præpoſitione, veluti quinta Neutrorum. *Ad Her.* 4. Iſte Reipublicæ calamitate lætatur. *Id.* 2. *de Nat.* Dij nec eſcis, nec potionibus veſcuntur, 1. *de Nat.* Vtatur ſuis bonis, & fruatur.

Delector,	aris,	atus	ſum.	*dilettarſi.*
Fruor,	eris,	itus	ſum.	*godere.*
Glorior,	aris,	atus	ſum.	*gloriarſi*, *vantarſi.*
Lætor,	aris,	atus	ſum.	*rallegrarſi.*
Oblector,	aris,	atus	ſum.	*pigliarſi piacere.*
Veſcor,	eris,	ſin. ſup.		*cibarſi*, *nutrirſi.*
Vtor,	eris,	uſus	ſum.	*ſeruirſi*, *vſare.*
Abutor,	eris,	uſus	ſum.	*ſeruirſi male.*

Digitized by Google

OBSERVATIO I. P.S.C.

Fungor, Defungor, Perfungor pro varietate ablatiuorum eleganter ſignificationem variant: vt Fungor munere meo, *fò il mio offizio*. Defunctus eſt vita, *hà finita la vita, è morto*. Perfunctus ſum honoribus, *hò hauuto cariche honorate*. Periculis, *ſon vſcito de pericoli*. Laboribus, *mi ſon liberato da trauagli, &c. Cic. pro Lig.* Perfuncta eſt Reſpublica hoc bello, *è vſcita di queſta guerra*.

Periclitor cum accuſatiuo experiri ſignificat, *far proua*. *Pla. Amph.* 3. 2. Periclitatus fui animum tuum. Cum ablatiuo; in periculo eſſe denotat. Vt periclitari capite, *ſtar in pericolo della vita*. Fama, *della riputazione*. *Apul.* 6. Qui vulnere tuo periclitatur. Etiam addita præpoſitione de, *Suet. in Tib.* Ne de ſumma imperij ſui populus Romanus periclitetur.

OBSERVATIO II. P.P.C.

Lætor, & Glorior, reperiuntur etiam cum ablatiuo addita præpoſitione in, vel, de. *Cic. ad Att.* 14. In quo magnoperè lætemur. *Pro Marc.* Lætari de communi ſalute, 1. *Off.* Nobis licet in hoc gloriari. *Pro Dom.* De geſtis rebus gloriari.

Nitor ita variatur. Nitor hac re, in hac re, in hanc rem, ad hanc rem. *Cic.* 4. *Verr.* Quorum ſplendore oratio nitatur. *In Somn.* Tu eris vnus, in quo nitatur ciuitatis ſalus. *Virg.* Nixus in haſtam. *Cic. de ſenect.* Animus ad immortalitatem nititur.

Delector licet huc reponatur à Grammaticis, eſt verbum paſſiuum à Delecto: Sicut Oblector, ab Oblecto.

Fruor, Fungor, Glorior, Lætor, Potior, Veſcor, Vtor, Abutor, cum accuſatiuo ne vſurpaueris, licet apud Authores quandoque inueniatur.

OBSERVATIO.

Nullum Verbum Deponens, præcipuè neutra ſignificationis, paſſiuè conſtrui licet, quamobrem quotieſcumque vernaculo Sermone Paſſiuum aliquod efferetur, conuertendum erit in actiuam ſtructuram; ideò ne dixeris. Virtus ſequitur à Bonis. Infantibus blanditur à Matribus. La virtù è ſeguitata da' Buoni. I Bambini ſono accarezzati dalle Madri: ſed conuerſim; Boni ſequuntur virtutem: Matres blandiuntur infantibus.

Deponentia actiua ſignificationis, quæ paſſiuè vſurpata inueniuntur, & quibus temporibus, relata ſunt in Communium ſerie: nec ea quidem crebrò paſſiuè efferenda.

DE VERBORVM IMPERSONALIVM CONSTRVCTIONE CAP. IX.

VErbum Imperſonale eſt, quod habet tantummodo tertiam perſonam ſingularem, ſiue pluralem prout ſententia, & ſermonis ratio poſtulat. Et duplex eſt; aliud actiuæ vocis, quod deſinit in T: aliud paſſiuæ, quod deſinit in Tur, vt Pudet, Studetur, Itur.

Imperſonalium Actiua Vocis Reg. I. P. T. C.

MVlta Verba Imperſonalia ferè in tertia perſona ſingularis numeri ſine vllo caſu vſurpantur: *Cic. pro Sext.* Nondum lucebat. *Caſ.* 1. *B. C.* Vbi illuxit. *Plin.* 18. *c.* 35. Cùm vehementiùs tonuit, quàm fulſit.

Fulget,	ebat,	fulſit.	*balenare, lampeggiare.*
Fulminat,	abat,	auit.	*fulminare.*
Grandinat,	abat,	auit.	*grandinare.*
Hyemat,	abat,	auit.	*farſi verno, far freddo.*
Lucet,	ebat,	uxit.	*farſi giorno.*
Noctеſcit,	ebat,	s. p.	*farſi notte.*
Ningit,	ebat,	ninxit.	*neuicare.*
Nubilat,	abat,	auit.	*annuuolarſi.*
Pluit,	ebat,	pluit,	*piouere.*
Tonat,	abat,	nuit.	*tonare.*

Et alia his ſimilia, Vt. Adueſperaſcit, Contenebrat. Differenat, Fulgurat, Gelat, Illucet, Lapidat, Luceſcit, Rorat, &c.

OBSERVATIO I. P.S.C.

In his verbis pro nominatiuo intelligitur Deus, Cœlum, Aer, Nix, Lux, Pluuia, &c. vt dictum eſt ſup. pag. 54. immò etiam nominatiuus additur. *Plin. in præf.* Fulgurat vis eloquentiæ. *Pla. Pœn.* Poſtquam illuxit aurora. *Mart.* 9. 20. Sic tonat ille Deus. *Liu.* 3. 3. *dixit:* De Cœlo lapidauerat, *erano piouuti ſaſsi dal Cielo.*

OBSERVATIO II. P.P.C.

Poſſunt etiam hæc Verba habere varios caſus; vt patet in his exemplis. *Prop.* 2. 15. Niobe lacrymas depluit. *Pla. Muſt.* 1. 3. Quam tempeſtatem mihi amor in pectus perpluit. *Plin.* 17. 10. Si rorauerit imbrem. *Lucret. l.*3. Ninguntque roſarum floribus. *Liu.* 5. 10. In palatio pluit lapideo imbre.

Inueniuntur hæc verba non rarò perſonaliter constructa.

Ouid. 9. *Met.* Lacrymæ irrorant. *Plin. in præf.* Patris laudes tonas. *Plau. Amph.* 1. 3. Vt mortalibus illuceſcas luce noua. *Mart.* 5. 70. Murmure iam ſæuo, verberibuſque tonas.

Regula II. P. T. C.

PAuca Verba Imperſonalia pro nominatiuo, ſæpè habent infinitum, vel partem orationis: poſt ſe verò genitiuum. *Cic. Att.* 10. 4. Quid illius intereſt vbi ſis? *Quint.* 9. 3. Plurimum refert compoſitionis. *Suet. in Tib.* Boni paſtoris eſt tondere pecus, non deglubere.

Eſt,	erat,	fuit.	*eſſer' vfizio, appartenere.*
Intereſt,	erat,	interfuit.	*importare, appartenere.*
Refert,	ebat,	retulit.	

OBSERVATIO I. P.S.C.

Eſt, erat, recipit Meum, Tuum, Suum, Noſtrum, Veſtrum; nam intelligitur officium, vel munus, quod ſæpè exprimitur. *Cic. Att.* 22. 27. Fuit meum Rempublicam regere. *Teren. And.* 1. 1. Nunc eſt tuum officium, has vt aſſimules nuptias.

Intereſt, & Refert pro genitiuis mei, tui, ſui, noſtri, veſtri, habent ablatiuos mea, tua, ſua, noſtra, veſtra, & cuia, vel potius, cuius. *Cic. Att.* 2. Non quod mea intereſſet natura loci. *Id.* 1. *de Diu.* Neque noſtra intereſt ſcire ea.

Eadem Verba intereſt, & refert ſibi adiungunt hos genitiuos: Magni, Parui, Tanti, Quanti, Pluris, vel etiam pro *ipſis:* Tantum, quantum; plus, magis. *Cic. Att.* 11. Illud mea magni intereſt. *Pla. Rud.* 4. 3. Nihilo pluris tua hoc, quam quanti illud refert mea. Cætera Aduerbia non mutantur: ideò dices: Multum intereſt, refert plurimum, Magnoperè, Quantoperè, infinitum, &c.

OBSERVATIO II. P.P.C.

Intereſt, & Refert nonnunquam habent accuſatiuum cum ad; præſertim ſi ſit rei inanimatæ: Nam accuſatiuus perſonæ rarus eſt. *Cic. l.* 5. *ep.* Ad meam propenſionem quiddam intereſt. *Pla. Perſ.* Quid id ad me, aut ad rem meam refert.

Dicitur: Intereſt, Refert tua Iudicis, vel, qui es iudex, vel tua, ò iudex. *Appartiene à te giudice.* Refert mea Magiſtri, vel, qui ſum Magiſter; Mea docentis, vel qui doceo. Tua ipſius intereſt, *appartiene à te ſteſſo.* Noſtra ipſorum, *à noi ſteſſi.*

Mea, Tua, &c. poſita ſunt pro primitiuis Mei, Tui, &c.

An-

Antiqui enim dicebant: in re tui Magiſtri eſt; nimirum eſt in vtilitate tui Magiſtri. Sed loco pronominis primitiui Mei, Tui, &c. Nunc vſurpantur deriuatiua Mea, Tua, &c. quaſi dicat, eſt in re mea, in mea re fert.

Eſt in rem meam; in rem noſtram, in rem fratris, &c. *Eſſer vtile, giouare. Ter. Hecyr.* 5. 3. Neque eſt in rem noſtram, *ibid.* Si eſt in rem Bacchidis. *id. And.* 3. 3. Si in rem eſt vtrique.

Regula III. P. T. C.

MVlta verba Imperſonalia, veluti tertia Neutrorum, poſt ſe datiuum exigunt. *Cic.* 2. *Off.* Quod contigit nemini. *Quint. l.* 2. *c.* 2. Confert admirationi multum infirmitas. *Cic. Tuſc.* 5. Peccare nemini licet.

Accidit,	ebat,	accidit.	*accadere, auuenire, occorrere.*
Beneuertit,	ebat,	ertit.	*ſuccedere bene.* Sic maleuertit.
Conducit,	ebat,	uxit.	*eſſer vtile, giouare.*
Confert,	rebat,	tulit.	*eſſer vtile, conferire.*
Conſtat,	abat,	ſtitit.	*eſſer chiaro, noto, manifeſto.*
Expedit,	ebat,	diuit.	*eſſer eſpediente, vtile.*
Libet, vel Lubet,	ebat,	buit,	vel Libitum eſt, *piacere.*
Licet,	ebat,	cuit,	vel licitum eſt, *eſſer lecito.*
Occurrit,	ebat,	currit.	*ſouuenire, venire in mente.*
Præſtat,	abat,	ſtitit.	*eſſer meglio.*
Suppetit,	ebat,	tijt.	*baſtare.*
Vſuuenit,	ebat,	enit.	*ſoler' auuenire.*

OBSERVATIO I. P. S. C.

Conducit, & Confert pro datiuo habent etiam accuſatiuum rei inanimatæ cum ad, vel in. *Cic. Off.* 1. Metus plurimum confert ad diligentiam cuſtodiendi. *Pla. Ciſt.* 3. 1. Quod tuam in rem benè conducat; *il che ſia vtile, ò faccia per il tuo intereſſe.*

Conuenit: *Conuenire, ſtar bene, adattarſi, quadrare.* Eodem modo conſtruitur. *Cic. pro Syl.* Hæc contumelia ad maximam partem ciuium conuenit. *Id.* 3. *Ver.* Quæ vitia videntur in iſtum conuenire.

OBSERVATIO II. P. P. C.

Conuenit, ſignificans: Conuenire. *Accordarſi, eſſer d'accordo*, variè conſtruitur. *Teren. Adelph.* Hæc fratri mecum non conueniunt. *In queſte coſe non m' accordo con mio fratello. Cic.* 1. *de Leg.* Si poſſet inter nos aliquid conueni-

re.

re. *Se poteſſe eſſer qualche accordo trà noi. Plaut. Capt.* 2. 3. Ita conuenit inter me, atque hunc. *Così ci accordiamo io, e coſtui. Et Pſeud.* 1. 7. Si de ea re vnquam inter nos conuenimus. *Se mai ci accomodiamo in tal coſa.*

Conſtat hæc res mihi tecum. *Siamo d' accordo in queſto; Ad.* *Her. l.* 1. Quæ arbitror mihi conſtare cum cæteris Scriptoribus. *Nelle quali coſe, credo di accordarmi con gl' altri.*

Regula IV. P. T. C.

PAuca Verba Imperſonalia accuſatiuum requirunt, & ſæpè pro nominatiuo infinitum. *Cic. de Prou.* Hoc me decet. *Ouid. 6. Met.* Me dedecet vſus. *Pla. Caſſ.* Non decet te eſſe tam triſtem.

Decet, ebat, cuit. *conuenire, ſtar bene, eſſer decente.*

Ita Compoſita Addecet, Condecet.

Dedecet, ebat, cuit. *diſconuenire, non ſtar bene.*

Delectat, abat, auit. *dilettare.*

Iuuat, abat, iuuit. *giouare, dar guſto dilettare.*

OBSERVATIO I. P. S. C.

Huc referuntur Fallit, Fugit, Præterit. *eſſer naſcoſto, non eſſer noto, vſcir di mente, non ſaperſi. Ad Her.* Neminem veſtrum fugit, *à niun di voi è naſcoſto, ognun sà. Cic. Orat.* Quem noſtrum fefellit, ita vos eſſe dicturos? *chi di noi non ſeppe, che voi erate per dir così?* Sic; me fugit ad te ſcribere, *m' vſcì di mente, mi ſcordai di ſcriuerti.*

OBSERVATIO II. P. P. C.

Decet, inuenitur etiam cum datiuo. *Ter. Adelph.* 3. 4. Vt nobis decet. *Agell.* 9. 15. Ætati eius decebat. At rarò vtaris.

Oportet, poſt ſe nullum caſum habet, antè ſe infinitum, aut orationis partem. *Cic.* 1. *Off.* Te abundare oportet præceptis, inſtitutiſque Philoſophiæ. Et ſic etiam variabis; Oportet te legere; legas oportet; tibi legendum eſt.

Regula V. P. T. C.

PAuca Verba Imperſonalia habent accuſatiuum cum præpoſitione ad. *Ad Her.* 3. Nihil ad nos attinet commonere. *Cic. de Fato.* Ad quaſdam res Natura loci pertinet. *id.* 2. *Off.* Si ad perniciem Patriæ res ſpectabit.

Attinet,	ebat,	nuit.	*Appartenere.*
Pertinet,	ebat,	nuit.	
Spectat,	abat,	auit.	

OB-

OBSERVATIO P.S.C.

Facit,ebat,fecit. *eſſer vtile,far à propoſito, confarſi, giouare*,Eſt huius regulæ. *Ouid. ep. Saph.* Non facit ad lacrymas barbitos vlla meas. *Id. ep. 6.* Medeæ faciunt ad ſcelus omne manus. *Et ep.4.*Non faciunt molles ad fera tela manus.Non facit ad rem. *Non è coſa à propoſito*.

Regula VI. P.T.C.

ALiqua Verba, quæ habent plerumque tertiam perſonam ſingularis numeri, regunt accuſatiuum perſonalem, habentque adiunctum genitiuum. *Cic. pro Mil.* Eorum nos miſeret. *Id.l.2.ep.*Ineptiarum eos pœnitet. *Sal. Iug.* Me ciuitatis morum piget, tædetque.

Miſeret,	ebat, Miſertum eſt	{	*Hauer miſericordia, compatire, compaſſionare.*
Miſereſcit,	ebat S. præt.		
Pœnitet,	ebat, tuit,		*Pentirſi, dolerſi.*
Pudet, ebat, duit, & puditum eſt.			*Vergognarſi, arroſſirſi.*
Piget, ebat, guit, & pigitum eſt.			*Rincreſcere, annoiare.*
Tædet, ebat,	pertæſum eſt		*hauer rincreſcimento.*

Ita compoſita Depudet.*Laſciar la vergogna.*Diſtedet. Pertædet. *Rincreſcer molto.* Suppœnitet, *Pentirſi alquanto*.

Pro genitiuo admittunt etiam infinitum, vel aliam orationis partem. *Flor. 2. 8.* Poſt Carthaginem vinci neminem puduit. *Plau. Caſſ.* Pudet, quod prius non puditum eſt. *Cic.* Cùm eum non depuderet mare infeſtare.

OBSERVATIO P.P.C.

Antiquior locutio erat, vt in his verbis eſſet nominatiuus, qui nunc eſt accuſatiuus. *Plau. Pſeud.* Mei nemo miſeret. *Nemo*, pro Neminem. *Curt. l. 2.* Athenienſes primi pœnitere cœperunt. *Virg. Aen. 5.* Arcadij miſereſcite Regis. *Pl. Caſſ.* Ita nunc pudeo. *Agell. 3. c. 2.* Fatigati pertæduiſſent.

Aut eſſet nominatiuus,qui nunc eſt genitiuus.*Ter. Adel. 4.7.* Non hæc te pudent. *Nunc*, horum te pudet. *Lucan. 8.* Semper metuet, quem ſæua pudebunt. *Pla. Stic. 1. 2.* Ne facias, quod nos pigeat poſtea.

DE IMPERSONALIBVS PASSIVIS.

VErbum Impersonale Paſſiuum eſt, quod fit à Verbis deſinentibus in O, quæ non habent paſſiuam ſigni-

gnificationem; & eſſeruntur in tertia perſona ſingularis numeri. Vt, amatur. *S'ama.* Seruitur. *Si ſerue.*

Regula Vnica P. S. C.

OMnia Verba Imperſonalia Paſſiua ferè ſine vllo nominatiuo expreſſo proferuntur. *Plau. Pſeu.* 1.3. Amatur, atque egetur acriter. *Cic.* 3. *de Orat.* Ibi conſidetur. *Plau. Truc.* 1.1. Cùm caletur maximè.

In præteritis Paſſiuum Imperſonale exprimitur neutro genere. *Ter. Adelph.* Ignotum eſt, tacitum eſt, creditum eſt. *Virg.* 9. *Aen.* Ventum erat ad limen. *Cic.* 12. *ep.* 11. Obuiam mihi proditum eſt.

Habent paſſiuorum more ablatiuum cum præpoſitione à, vel ab, expreſsè, vel ſuppreſsè eius rei, quæ nominatiuo exprimeretur, ſi non eſſent paſſiua. *Caſ.* 7. *B. G.* Ab noſtris occurrebatur, ne diuerſis itineribus iretur. *Teren. Heaut.* 4. Abs te proſpectum eſt.

Cæterùm retinent Caſus eoſdem, quos haberent, niſi eſſent Imperſonalia paſſiua, vt nos fauemus tibi; à Nobis tibi fauetur. Pauperes egent veſtium; à Pauperibus egetur veſtium. *Cic.* 2. *Off.* Non modò non inuidetur illi ætati, verùm etiam fauetur. *Plin. l.* 10. Præſidio earum indigetur.

Verba tamen Neutra, quæ admittunt accuſatiuum, ſi paſſiuè reddantur, non modò habent vtriuſque numeri perſonam tertiam, ſed etiam accuſatiuum mutant in nominatiuum, paſſiuorum perſonalium more. *Colum.* 2. 8. Ne ſeminarentur agri. *Cic.* 1. *de Nat.* Ab alijs degatur ætas. *id. pro Mur.* Acerrima pugna eſt cum rege pugnata. *Mart.* Tota mihi dormitur hyems. *Mihi*, pro; A me Græcorum more.

DE CONSTRVCTIONE CASVVM COMMVNI. CAP. X.

QVotieſcumque Nomina à Verbis non pendent, in Structura Communes præcipiuntur Regulæ, de quibus modò agendum eſt.

De Nominibus Locorum.

De Statu in Loco. Regula I. P. T. C.

NOmina propria Vrbium, Caſtellorum, ac Pagorum primæ, vel ſecundæ declinationis ſingularis numeri

meri cum Verbis ſtatum in loco ſignificantibus plerumque in genitiuo ponuntur. *Cic. Att.* 5. 18. Romæ es. *Et* 14. 7. Paulum Caietæ vidi. *Caſ.* 1. *B. C.* Cohortes Piſauri, & Arimini habebat.

Quod ſi ſunt tertiæ declinationis, vel pluralis dumtaxat numeri; ablatiuo ferè ſine præpoſitione efferuntur. *Cic. Att.* 8. 17. Cohortes Sulmone collocauit. *Et* 9. 14. Philippus Neapoli eſt. Lentulus Puteolis. *Id. de Leg.* Philoſophi, qui Athenis fuerunt.

In Genitiuo pariter inueniuntur Humi, Belli, Militiæ, & Domi, cui tantummodo adiunguntur genitiui meæ, tuæ, ſuæ, noſtræ, veſtræ, alienæ. *Ter. Adelph.* 3. Vna ſemper Militiæ, & Domi fuimus. *Cic.* 1. *de Diu.* Ea humi ſunt inuenta. *id.* 6. *Verr.* Bonam fortunam iſte Domi ſuæ habere noluit. *Pro Dom.* Sacrificium, quod alienæ Domi fieret.

Repetitur etiam, Terræ. *Virg. Georg.* Altius, & penitus Terræ defigitur arbos.

Iidem genitiui ablatiuo commutantur; quod fiet ſemper, ſi illis adiectiuum adiungitur; & ideò ne dixeris, natus ſum domi paternæ, ſed in domo paterna. *Curt.* 7. Multos in domo abſcondit. *Hirt. de bell. Alex.* Nihil in bello ſine extis agunt. *Ouid.* 4. *Faſt.* In dura ſæpè laboret humo.

Cætera Nomina cuiuſcunque loci ablatiuo gaudent cum præpoſitione in, quam reſpuit *Rus*, quod ablat. definit Rure, vel Ruri. *Liu.* 3. 3. Hæc eo anno in Italia, in Africa, in Sicilia, in Hiſpania acta. *Cic. in ſomn.* Conſpicio in meo regno Scipionem. *Hor.* 1. *ep.* 15. Rure meo poſſum quoduis perferre, patique. *Cic. pro Seſt.* Qui ruri ſemper habitant.

OBSERVATIO I. P. P. C.

Genitiui nominum propriorum Vrbium, Caſtellorum, ac Pagorum reguntur à non expreſſo; Oppido, Vrbe, Pago, Loco, & ſimili, quæ ſi exprimantur, in ablatiuo ponuntur. *Cic.* Caſſius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu. *Et pro Arch.* Natus Antiochiæ loco nobili, & celebri vrbe. *Id. Phil.* 4. Cùm Legio Martia conſtiterit Albæ in municipio fideliſſimo. Inuenitur etiam in Vrbe Roma, in Vrbe Neapoli, &c. *Plin.* In Nea oppido Droadis.

Quin alij nomina propria Vrbium, &c. ablatiuo cum præpoſitione in, expreſſerunt. *Cic. Att.* 8. 2. Nauis in Caieta

pa-

parata eſt nobis. *Pla. Bacch.* 2. Qui nunc in Epheſo eſt. *Caſ.* 2. *B.C.* Varro naues in Hiſpali faciendas curauit. Et alibi huiuſmodi reperiuntur exempla, quibus Tirones ne aſſueſcant.

OBSERVATIO II.

Nomina appellatiua locorum aliquando per ellipſin præpoſitionem in, abijciunt. *Sue. in Dom.* Natus eſt Regione Vrbis Sexta. *Virg. Georg.* 3. Stare loco neſcit, & paſſim apud Poetas.

Poetæ, ac Hiſtorici præcipuè vſurpant in genitiuo, pro ablatiuo, nomina Inſularum, ac Regionum. *Caſ. B. C.* Cæſar cùm adiſſet Pompeium *Cypri* viſum, *pro* in Cypro. *Val. Max.* 4. 2. Bibulus filios ſuos *Aegypti* occiſos cognouit: *pro* in Ægypto.

De Motu ad Locum. Regula II. P.T.C.

PRopria Vrbium, Caſtellorum, & Pagorum, Rus pariter, & plerumque Domus cum Verbis Motus ad Locum accuſatiuo collocantur ferè præpoſitione ſuppreſſa. *Cic.* 5. *Off.* Carthaginem redijt Regulus. *id. Att.* 7. Scis me Athenas veniſſe. *Ouid.* Non venias, quare tam longo tempore Romam.

Ter. Ad. 5. 3. Rus cras ibo. *Cic. pro M. Cal.* Cùm illi Domum venerint.

Rus ſi ſit pluralis numeri admittit in, *Cic.* 5. *Tuſc.* Cùm in ſua Rura venerint.

In cæteris Locorum nominibus vſurpatur præpoſitio ad, vel, in, præſertim ſi accuſatiuus ſit rei inanimatæ. *Cic. pro Dom.* In Senatum venire, in Capitolium introire non debuiſti. *id.* 6. *Verr.* In Syriam, in Regnum paternum profecti ſunt. *Ter. Phor.* Tranſi ad forum.

OBSERVATIO P.P.C.

Præpoſitio in, vel, ad, aliquando apponitur à Tullio, & alijs Scriptoribus, nominibus proprijs Vrbium, &c. *Cic. Phil.* 12. Profectus ad Mutinam. *id.* 7. *Verr.* ad Meſſanam tranſire poſſent. *Caſ.* 1. *B. G.* Cæſar ad Geneuam peruenit. *Plau. Bacch.* 2. Hinc in Epheſum abijt. *Sal. in Catil.* Ille eos in domum Bruti perducit.

Cum Nominibus appellatiuis, & alijs non proprijs rariſſimè præteritur præpoſitio. *Virg.* 1. *Aen.* Italiam fato profugus, Lauinaque venit Littora. *Tac.* 2. *Ann.* Germanicus

nicus Ægyptum proficiſcitur. *Plau. Perſ.* 2. Herus me Etruriam miſit. *id.* Vtinam hinc abierit malam crucem. Sed hæc Poetarum, & Hiſtoricorum propria.

Poetæ, & Hiſtorici interdum vſurpant datiuum pro accuſatiuo. *Virg.* 11. *Aen.* It clamor Cœlo. *id.* 6. Euboicis Cumarum allabitur oris. *Liu.* 4. 4. Vt claſſis inuehatur hoſtium littoribus.

De Motu de loco. Regula III. P. T. C.

CVm Verbis motum de loco ſignificantibus, ſi Nomina ſint propria Vrbium, Caſtellorum, & Pagorum, ablatiuo vtemur ferè ſine præpoſitione, quam pariter reſpuit Rus, & aliquando Domus. *Cic. Att.* 3. 9. Roma profectus es. *Et* 5. 19. Dum Arimino rediret. *Liu.* 3. 10. Legati Carthagine ad Scipionem veniunt. *Teren. Eun.* 3. 5. Vereor ne pater rure redierit. *Cic.* 9. *ep.* 5. Qui ſe domo non commouerunt.

Cætera cuiuſcumque loci nomina admittunt ex, è, de, a, vel, ab, niſi per Ellipſim reijciantur. *Cic.* 4. *Verr.* Ab Vrbe antequam proficiſceretur. *Et* 7. Quæcumque Nauis ex Aſia, atque ex Syria venerat. *Et pro Corn.* Qui de Ciuitate decedere, quàm de ſententia maluit. *Tac.* 2. *Ann.* Germanicus Ægypto remeans, *ideſt*, ex Ægypto.

OBSERVATIO P. P. C.

Plures Scriptores claſſici addunt præpoſitionem Nominibus Vrbium. *Cic. Att.* 14. 17. Non arbitrabantur eum à Capua declinaturum. *ibid.* 9. 3. Illum ab Alexandria diſceſſiſſe nemo nunciat. *Cæſ.* 1. *B. C.* Ab Arimino M. Antonium Aretium mittit. *Liu.* 3. 3. Legati ab Roma venerunt. *Cic. Phil.* 2. Cùm magna multitudo ciuium de domo deduceret. Et plura alia huiuſmodi.

De motu per Locum. Regula IV. P. T. C.

CVm indicatur motus per locum, Nomina propria Vrbium, Caſtellorum, & Pagorum accuſatiuo cum per, ſeu ablatiuo ſine præpoſitione efferuntur. *Plin. Iun.* 7. *ep.* Prouinciam Bœticam per Ticinum eſt petiturus. *Liu.* Excurſiones per Megaram non fiebant. *Cic. Att.* 5. Iter Laodicea faciebam.

Appellatiua verò, ſeu communia Locorum nomina cum Verbis motum per locum ſignificantibus, accuſatiuo frequentius cum per, enunciantur. *Sal. Iug.* Legiones per Ita-

Italiam tranſuectæ ſunt. *Liu.* 4. 7. Per Cherſoneſum Helleſpontum perueniunt. *id.* 4. 3. Marcellus per Montes Nolam peruenit.

Etiam ablatiuo, ſed rarius. *Hirt.* 1. *Bel. Hiſp.* Is tota Luſitania notiſſimus erat. *Horat.* 1. *Saty.* Ibam fortè via ſacra, ſicut meus eſt mos. *Curt.* 4. Commeatus alij terra, alij Tygri ſubuehebantur.

OBSERVATIO P.S.C.

Cæteri loquendi modi, qui ad loca ſpectant, vel aduerbijs, vel præpoſitionibus exprimuntur, vt, in Cælum ſurſum eunt, in terram deorſum. Romam verſus abeas; Neapolim vſque peruenias, & ſimilia.

De Datiuo Communi. Reg. V. P. T. C.

OMnia Verba, & Nomina poſt ſe datiuum poſſunt admittere eius perſonæ, in cuius vtilitatem, aut detrimentum fit aliquid. *Plau. Mil.* 2. 3. Mihi ego video, mihi ego ſapio, mihi ego credo plurimum. *Cic.* 7. *ep.* 29. Non omnibus dormio. *Id.* 2. *ep.* 6. Quod mihi eſt maximum: *il che in riguardo mio è grandiſſimo.*

De Tempore. Regula VI. P. T. C.

SI interrogatiŏ fiat per Quandiù? (*quanto tempo?*) Tempus accuſatiuo; aut ablatiuo collocatur. *Maro* 6. *Aen.* Noctes, atque dies patet atri ianua Ditis. *Cæſ.* 3. *B. C.* Triduum moratus diſceſſit. *Suet. in Cal.* Vixit annis vigintiocto, imperaui triennio. *Cæſ.* 3. *B. C.* In caſtris biduo moratus.

Accuſatiuo temporis ſæpè additur præpoſitio per. *Cæſ.* 3. *B. C.* Auſter per biduum flauerat. *Virg.* 1. *Aen.* Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos. *Liu.* 2. 2. Antiſtites ſacri eius per multas ætates fuerunt.

OBSERVATIO I. P.S.C.

Cùm indicatur aliquis motus, & actio futura, tempori adiungitur ad, aut in; *Cic. Att.* 1. 2. Nos te ad menſem Ianuarium expectamus. *Per il meſe di Gennaio.* *Id. in Somn.* Qui ad multam noctem vigilaſſem. *Sino ad vn pezzo di notte.* *Cæſ.* 5. *B. G.* Cum à prima luce ad horam octauam pugnaretur. *Dal far del giorno ſino ad otto hore.* *Liu.* 3. 9. In duos menſes induciæ factę ſunt. *Per due meſi.* *Curt.* 8. Epheſthionem miſit commeatus in hyemem paraturum. *Cic.* 2. *de Orat.* Barbarorum eſt in diem viuere. Sic in annum: in menſem, &c.

O B-

OBSERVATIO II. P.P.C.

Varia inuenitur locutio circa temporis ſtructuram. *Cic. 2. Verr.* Quæ intra decem annos facta ſunt. *Trà dieci anni. Id. 1. de Diu.* Tribus horis conciſus exercitus eſt. *Nel termine di tre hore. Catul. car. 5.* Cœnabis benè apud me paucis diebus. *Trà pochi giorni.*

Item cum Verbis Ago. *Cic. de Som.* Quartum annum ago, & octogeſimum. *Hò ottantaquattro anni.*

Gero. *Suet. in Veſp.* Extinctus eſt annum gerens ſexageſimum, ac nonum, ſuperque menſem. *Morì di ſeſſantanoue anni, e vn meſe.*

Natus. *Cic. de clar.* Annos natus vnum, & viginti. *Hà ventun' anno.*

Sum. *Varr. de re ruſt.* 14. Equus triginta menſium eſt. *Pla. Mer.* 2. 2. Puer ſum ſeptennis.

Viuo. *Ouid.* 12. *Met.* Vixi annos bis centum.

Pro tertia Claſſe.

SI verò interrogemus per *Quando?* Tempus ablatiuo locum habet. *Tib. l. 2. Eleg. 1.* Luce ſacra requieſcat humus, requieſcat Arator. *Cic. pro Leg. Man.* Bellum Pompeius extrema hyeme apparauit, ineunte vere ſuſcepit, media æſtate confecit. *Caſ. 1. B. C.* Tertio die, prima luce exercitum traducit.

OBSERVATIO P.S.C.

Effertur etiam hac ſignificatione in accuſatiuo cum per. *Cic. de clar.* Duo fuerunt per idem tempus diſſimiles. *Maro. 1. Aen.* At pius Æneas per noctem plurima voluens. *Cic. 6. ep.* 8. Ne te viæ per hyemem committas.

Adiungitur aliquando ablatiuo præpoſitio de, aut in. *Caſ. 7. B. G.* De media nocte proficiſci imperat. *Sic:* de die, de tertia vigilia, &c. *Cic. 2. de inu.* In hoc tempore, & in omni vita.

De Menſura. Regula VII. P. T. C.

MEnſura accuſatiuo potius, quam ablatiuo effertur. *Liu. 3. 7.* Gladios longos quaterna cubita. *Caſ. 7. B. G.* Aggerem latum pedes trecentos triginta, altum pedes octoginta extruxerunt. *Cat. de ruſt.* 18. Orbem olearium latum pedibus quatuor, craſſum digitis ſex.

OBSERVATIO P.S.C.

Dici etiam conſueuit: Res alta ſex palmorum, *ideſt*, magnitudine, vel longitudine, quæ aliquando exprimuntur. *Cat. de re ruſt. c.* 18. Trabes pedum viginti duorum longæ opus erunt, *hoc eſt*, longitudine pedum viginti duorum. *Plin.* 3.5. Patet longitudine decies centena, & viginti millia paſſuum, *ſi ſtende in longhezza* 1020. *miglia*.

De Spatio loci. Regula VIII. P. T. C.

SPatium loci itidem accuſatiuo ſæpiùs, quàm ablatiuo ponitur. *Plau. Aul.* 1. Si tu es iſto loco digitum tranſuerſum, aut vnguem latum exceſſeris. *Liu.* 30. Zama quinque dierum iter ab Carthagine abeſt. *Plin.* 7. Abeſt ab oceano dierum viginti itinere.

OBSERVATIO P.S.C.

Iter, Via, Spatium aut reticentur, aut exprimuntur accuſatiuo, vel ablatiuo. *Planc. ad Cic.* Ventidius bidui ſpatio abeſt ab eo. *Caſ.* 1. *B. G.* Cùm tridui viam proceſſiſſet. *Cic. Att.* 5. 17. A quibus aberam bidui: *ideſt*, ſpatio bidui.

Nonnunquam accuſatiuus ſpatij habet adiunctum per. *Colum.* 3. 13. Per tres longitudinis pedes, perque duos in altitudinem cauato ſolo. *Liu.* 3. 9. Fugientes per triginta millia paſſuum victores ſequuti. *Curt.* 7. Is pedes per quadraginta ſtadia vectum Regem comitatus.

Ablatiuo ſi addatur præpoſitio à, vel ab, ſignificatur vlterior diſtantia. *Caſ.* 2. *B. C.* A millibus paſſuum quinque itinera difficilia, atque anguſta excipiebant, *cinque miglia più in là, più oltre, ſeguiuano ſtrade difficultoſe, e ſtrette.* *Liu.* 4. 8. A quinque ferè millibus locat caſtra. *Quaſi cinque miglia lontano*. *Caſ.* 5. *B. G.* A millibus paſſuum circiter duobus Romanorum exercitum expectabamus. *Intorno a due miglia lontano*.

De Pretio. Regula IX. P. T. C.

PRetium ablatiuo ponitur. *Plaut. Mil.* 2. Non emam vitam tuam vitioſa nuce. *Cic.* 6. *Verr.* Si denarijs quadringentis Cupidinem illum putaſſet, coemiſſet. *Luc.* 3. Multorum ſanguine, & vulneribus ea Pœnis victoria ſtetit. *Agell.* Mercatur libros nihilo minore pretio.

O B-

OBSERVATIO I. P.S.C.

Pretium ſæpè non exprimitur præcipuè cum his adiectiuis. Magno, Permagno, Maximo, Plurimo, Tanto, Quanto, Vili, Paruo, Paululò, Minimo, Infinito, Immenſo, &c. *Plin.7.* Tanto nobis deliciæ conſtant. *Ter.Eun.1.1.* Quid agas? Vt te redimas captum, quam queas, minimo; ſi nequeas paululò, at quanti queas. *Ouid.4. Faſt.* Stat mihi non paruo virtus mea.

OBSERVATIO II. P.P.C.

Conſtat mihi, vendo, emo, do aliquid auro contra, argento contra, orichalco contra, ſignificat; *coſtare, vendere, &c. a peſo d'oro, per tant'oro, a peſo d'argento, d'ottone, &c.* Solet enim pendi res, quæ alienatur, in altera lance: in altera contra, pretium. *Pla. Truc. 2. 6.* Iam *auro contra* conſtat filius, *tant' oro, quanto peſa. Id. Pſeud. 2. 3.* Orichalco contra non fuit charum meum mendacium. *Id. Curcul. 1. 3.* Auro contra cedo modeſtum amatorem.

De Cauſa. Regula X. P.T.C.

SVbſtantiuum nomen, quod ſit cauſa effectus prouenientis ab ipſamet cauſa, accuſatiuo effertur cum præpoſitione ob, aut propter. *Cic. pro Marc.* Ob aliquod delictum. *Pla. Aul. 1. 4.* Vt propter me tibi ſit melius, mihique propter te: *acciò tu ſtij meglio per cauſa mia, & io per cauſa tua.*

Siue ponitur ablatiuo præſertim ſi ſit rei inanimatæ ..*Sal. Iug.* Concordia res paruæ creſcunt; diſcordia maximæ dilabuntur. *Teren.* Deteriores omnes ſumus licentia. *Cic 5. fin.* Refugit ſanguis metu. *Plin.* Vtica Catonis morte nobilis. *Horat.* Oderunt peccare boni virtutis amore. *Prou.* Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

OBSERVATIO P.S.C.

Ablatiuus cauſæ agentis nonnunquam admittit has præpoſitiones a, ab, è, ex, de, præ, pro; *Plin.* Caput *à Sole* dolet, *per cagion del Sole. Cic. 2. Acad.* Mare nunc à Sole collucet; *riluce per il Sole. Id. de Inu.* Illos arctiùs ex laſſitudine dormire ſenſit. *Pla. Trin. 2. 8.* Mihi de vento condoluit caput. *Cic. 1. Tuſc.* Præ mœrore loqui non poſſum. *Att. 16. 20.* Tibi pro tuis ſummis beneficij gratias ago. *Att. 16.* Timeo de Republica, *ſtò in timore per cagione della Republica.*

De Cauſa Finali. Regula XI. P. S. C.

FInis, cuius cauſa aliquid fit, ſiue ad quem dirigitur actio, in accuſatiuo ponitur cum ad, vel in. *Pla. Trin.* 3. 3. Deprome inde auri ad hanc rem, quod ſat eſt. *Cic.* 2. *de fin.* Is habet inſigne quiddam ad decus, & ad gloriam. *Tac.* 1. Deſtinare aliquem in prædam, aut ad excidium. *Caſ.* 1. *B. C.* Dare pecuniam in ſtipendium.

Hac ſignificatione, vtimur etiam datiuo. *Caſ.* 3. *B. C.* His legio miſſa præſidio eſt, *per preſidio. Sal. Iug.* Credo hoc oſtentui, *per pompa, per oſtentazione.* Sic. Venio tibi auxilio, *in aiuto.* Habeo hanc rem voluptati, *a piacere*, religioni, *a ſcrupolo, &c.* vt ſupra notatum eſt.

De Inſtrumento. Reg. XII. P. T. C.

ABlatiuo pariter effertur inſtrumentum actionis, ſine quo eadem actio perfici non poteſt. Vt, gladio me feris, percutiam te calcibus. *Ter. Hecy.* 2. 3. Partim quæ perſpexi his oculis, partimque accepi auribus. *Cic.* 3. *de Nat.* Cornibus tauri, apri dentibus, morſu Leones ſe tutantur. *Curt.* 7. Literas ſcriptas mea manu perfer.

Interdum accuſatiuo cum per. *Ouid. in Ib.* Quique oculis caruit, per quos malè viderat aurum.

De Modo. Regula XIII. P. T. C.

NOmen ſubſtantiuum ſignificans modum, quo actio peragitur, exprimitur ſimiliter ablatiuo, & ſæpè addita præpoſitione cum. *Celſ.* Multi magni morbi curantur abſtinentia, & quiete. *Cic. in Somn.* Quæ ſtellæ circulos ſuos conficiunt celeritate mirabili. *Id. pro Cluen.* Exclamauit ſe maximo cum dolore mori. *Plau. Perſ.* 2. 2. Hanc rem cum cura geras.

Raròaccuſatiuo cum per. *Liu.* 1. 1. Nihil per iram, & cupiditatem actum eſt. *Tac.* 1. *ann.* Mori per virtutem. *Valoroſamente, da valent'huomo.*

OBSERVATIO P. S. C.

Frequens eſt apud Scriptores hæc locutio; Hoc modo, ad hunc, vel, in talem modum: More, vel de, ex, è More, in Morem: *A modo, all' vſanza, all' vſo, ſecondo l' vſo. Plau. Pſeud.* 1. 5. In ſcęnam peruenit nouo modo, *a foggia nuoua. Id. Prol. Amph.* Ornatus in nouum modum, *alla moda. Cic.* 2. *Tuſc.* Eſt ad hunc modum ſermo inſtitutus. *Virg.* 8. *Aen.* in morem ſtagni, *a guiſa di ſtagno. Ibid.* de more. *Sal.* 4. *Hiſt.*

Hiſt. Per hunc morem extinguit omnia. *Teren. Heaut.* 1. 1. Via peruulgata, *al modo ordinario*. Sic: hac ratione, hoc pacto, &c.

De Ablatiuo, qui Comitatus dicitur.

Reg. XIV. P. T. C.

CVm, ſemper adiungitur ablatiuo, ſi comitatus, ac coniunctio quædam ſignificetur. *Sal. Iug.* curſu cum æqualibus certare. *Ouid.* 2. *Triſt.* Bellaque cum multis irrequieta geris. *Cic.* 9. *ep.* Antonius cum primis copijs venit. *Liu.* 4. 2. Agnus cum quinque pedibus natus. *Cic.* 1. *ep.* 7. Viues nobiſcum.

Cum, tamen præteriri ſolet, ſi de exercitu, claſſe, &c. agitur. *Liu.* 4.3 Ipſe omni claſſe nauigans. *Caſ.* 3. *B.C.* Omnibus copijs ad Aſparagum peruenit.

De Materia, ex qua aliquid ſit. Reg. XV. P. T. C.

RES, ſeu materies, ex qua aliquid fit, ablatiuo cum ex, de, è, enunciatur, ſiue per adiectiuum explicatur: Patera ex argento, ſiue argentea: Statua è marmore, ſeu marmorea; Calix vitreus, ſiue ex vitro. *Cic.* 6. *Verr.* Monile ex auro, & gemmis. *ibid.* Signum æneum, marmoreum, eburneum. *In Sac.* Coronam de lapide pretioſo. *Sal. Iug.* Genus hominum compoſitum è corpore, & anima.

Dicitur nummus auri, argenti, æris, vel nummus aureus, argenteus, æreus. *Plau. Aſin.* 2. 4. Numquam hinc feres argenti nummum. *Cic.* 2. *Phil.* Cùm nummos aureos daret.

De Re, de qua loquimur. Reg. XVI. P. T. C.

RES, de qua agimus, loquimur, ſcribimus, &c. ablatiuo explicatur cum de, nonnunquam, Super. *Cic. Att.* 5. Quę fueramus de ſorore locuti. *id.* 16. Hac ſuper re ſcribam ad te. *Tac.* 4. *Ann.* Diuerſis ſuper rebus conſulerentur.

Sic dicitur; Ouidius de Ponto. Libelli de Iure ciuili. Cicero de Amicitia. Sermo de Cælo; *ideſt*, agens, &c.

De Ablatiuo Partis. Reg. XVII. P. T. C.

PArs alicuius totius ablatiuo expreſſa ſæpè occurrit. *Plau. Trin.* 4. Capite ſe totum tegit. *Liu.* 3. 1. Animo magis, quàm corpore æger. *Cic.* totis artubus contremiſco, *da capo à piedi*. *Caſ.* 1. *B. G.* Cùm Pedites humeris, & ſummo pectore ſtarent, *i pedoni ſoprananzando dalle ſpalle, e dal petto in sù*.

Digitized by Google

OBSERVATIO P.S.C.

Aliquando additur à, vel ab. *Suet. in Tib.* Fuit latus ab humeris,& pectore. *Plau.Truc.*4.3. Ab ingenio eſt improbus, *è di natura maluagio.*

OBSERVATIO II. P.P.C.

Poetæ, ac Hiſtorici mutant Ablatiuum in Accuſatiuum. *Sil.* 12. Truncatur membra bipenni. *Plin.* 7. *c.* 18. Vulneratus humerum, ac femur. *Hor.* 1. *ep.* 10. Cætera lætus. Sic cætera Italus, Albus dentes: ſed hic reticetur præpoſitio Ad, circa, iuxta.

Ablatiuus Partis aliquando in genitiuum migrat. *Pla. Trin.*2.4. Satin tu ſanus es mentis, atque animi tui? *Id. ep.* 1. 2. Deſipiebam mentis. *Cic. Att.* 11. 12. Oſtendis te pendere animi, *moſtri di ſtar ſoſpeſo d'animo. ibid.* Quam animi pendeam de te, & de me.

Plurali numero dicimus, pendere animis; *eſſer perpleſſo d'animo. Cic. Tuſc.* 2. Pendemus animis.

Sæpè occurrit Accuſatiuus *Partem*; pro quo eleganter etiam dicitur: Ex Parte. *Cic. de Orat.* Magnam Partem ex Iambis conſtat oratio noſtra. *Caſ.* 4. *B.G.* Pueri maximam partem lacte, atque pecore viuunt. *Cic.* 4. *Tuſc.* Soles maiorem partem nihil curare, *ſei ſolito per lo più di non ti pigliar penſiero di nulla. Id.* 1. *Off.* Magna ex parte elementi caſtigatione licet vti.

De Ablatiuo Adiuncti, & Circumſtantiæ. *Regula XVIII. P.T.C.*

NOmina ſimiliter poſſunt habere Ablatiuum Adiuncti, & Circumſtantiæ addita nonnunquam præpoſitione ex. *Plaut. Pſeu.* 4.7. Seruus magno capite, acutis oculis, ore rubicundo admodum, magnis pedibus. *Curt.* 7. Natione Medus. *Hor.* Vulteius nomine. *Plaut. Stic.* 5. Nunc Micotrogus nomine ex vero vocor:

De Exceſſu. Reg. XIX. P.T.C.

EXceſſus rei pariter, qua quis alterum ſuperat, Ablatiuo exprimitur. *Caſ.* 1. *B.G.* Heluetij reliquos Gallos virtute præcellunt. *Ter. Phor.* Herum anteeo ſapientia. *Cic.* 2. *Off.* Qui omnes ſcientia viciſſet. *Plaut. Trin.* 4. 2.

Se-

Seſquipede eſt, quàm tu, longior. Cicero addidit præpoſitionem in. In locis tu longè alijs antecellis.

De Ablatiuo Abſoluto. Reg. X X. P. S. C.

CVm omnibus verbis Nomen, vel Pronomen ſine participio, aut participio adiunctum in ablatiuo abſolutè ponitur, cùm à nulla orationis parte pendet. *Cic. in Brut.* Viuo Catone multi Oratores floruerunt; *eſſendo viuo Catone. Id. de Clar.* Hi Seruio Tullio Regnante viguerunt. *Plin. 2. c. 7.* Procedit foras non niſi migraturo examine.

Ablatiuus abſolutus cum participio paſſiuo ita explicari poteſt. *Liu. 3. 3.* Ipſe, præmiſſo nuntio, proficiſcitur à caſtris. *Mandato auanti vn Meſſaggiero; mandato, che hebbe; doppo hauer mandato; mandato che fù vn Meſsaggiero, eſſo ſi parte dagl'alloggiamenti. Id. 5. 5.* Recepto Soſpite filio, victoriæ gaudium ſenſit. *Flor. 1. 3.* Peracto Punico bello ſecuta eſt breuis requies.

OBSERVATIO P.P.C.

Nonnunquam Perſona ablatiui eſt eadem, ac Verbi. *Agel. 15. c. 24.* Eum, me iudice, errorem diſſoluam tibi. *Pla. Stic. 1. 2.* Vos patiar cum Mendicis nuptas, me viuo, viris?

Aliquando abſolutè ponitur participium paſſiuum præteriti temporis ſine nomine, aut pronomine. *Liu. 5. 4.* Octauium, expoſito quid pararet, Heracleam petere iubet. *Tac. 4. Ann.* Nondum comperto, quos illa vis perculiſſet. *Et 14.* Audito, nuncium veniſſe.

Et adiectiuum. *Liu. 3. 8.* Incerto quid peterent, aut vitarent. *Eſsendo coſa incerta, &c.*

DE CONSTRVCTIONE VERBI INFINITI. CAP. XI.

QVæ ſint voces Infiniti, patet, tum è paradigmatis coniugationum, tum è pagina 205. vbi de Modis.

De Infinito. Regula I. P. T. C.

MOdus Infinitiuus regitur à modo finito alterius Verbi, & ante ſe accuſatiuum petit, qui alioquin eſt nominatiuus Modi Finiti, poſt ſe caſus verbi exigit. *Ter. Adel. 1. 1.* Te aduenire gaudemus, *Cic. 1. ep.* ſciebam, te à tuis certiorem

rem fieri ſolere. *id. Att.* 10. 4. Scribunt amici, me illi nullo modo ſatisfeciſſe.

OBSERVATIO I. P.S.C.

At ſi verbum præcedens, vnde infinitus pendet, fuerit paſſiuum, tunc Modus Infinitus habebit ante ſe accuſatiuum, aut nominatiuum concordantem in perſona, ac numero cum verbo præcedente. *Ter. And.* in hac habitaſſe platea dictum eſt Chryſidem. *Cic. de Nat. Deo.* Ex quo intelligitur omnia nos conſecuturos eſſe. *Caſ. 6. B. G.* Adeſſe Romanos nunciatur. *Cic.* 14. *ep.* 16. Fugiſſe dicuntur notiſſimi Duces. *Id. de Diu.* Romulus optimus Augur fuiſſe traditur.

Videor, eris, uiſus ſum, *parere*, licet ſignificatione Deponens neutrum appareat, tamen cùm verè Paſſiuum ſit; iiſdem modis Infinitum ſibi copulat. *Cic. 5. Tuſc.* Non mihi videtur ad beatè viuendum ſatis poſſe virtutem. *Liu.* 1. 1. Dijs viſum non irritam Conditoris vocem eſſe. *Cic. de Clar.* Videor, auſurus eſſe te appellare. *Teren. And.* Videmur Vobis eſſe idonei.

Cum Verbis paſſiuis Dicor, & Videor, vſitatior eſt nominatiuus cum infinito: cum cęteris verò verbis frequentior eſt accuſatiuus.

Cum ante Infinitum non habetur eius accuſatiuus expreſſus, ſed loco huius eſt idem Infinitus, vel alia pars orationis, tunc Videor, & alia verba Paſſiua ſemper in tertia perſona ſingularis numeri pronuncientur: etenim cum illo Infinito, vel Orat. parte concordant. *Cic.* 1. *Off.* Cùm Pompilio videretur vnam dimittere legionem. *Liu.* 3. 7. Lapidibus viſum pluere. *Parue, che piouessero ſaſſi. Id. Att.* 1. Si iudicatum erit, meridie non lucere. Sic dices: Videtur, me pęnitere. Dicitur, te puduiſſe: fore, vt pigeat, &c.

OBSERVATIO II.

Solent adiungi Infinitiuis cum nominatiuo, aut accuſatiuo Verba Volo, Malo, Nolo, Cogito, Cupio, Opto, Meditor, & alia huiuſmodi: Cùm perſona Finiti, & Infiniti eſt eadem. *Cic. de clar.* Stoicus eſſe voluit. *Id.* 2. *Off.* Omnibus affabilem, & iucundum ſe eſſe vellet Vlyſſes. *Horat.* 1. *Saty.* 6. Cupiat formoſus haberi. *Cic.* 1. *Catil.* Cupio

pio me eſſe clementem. *Ter. Adel.* 5. 5. Meditor eſſe affabilis. *Caſ.* 1. *B. C.* Cæſar conſtituerat prior non laceſſere.

Græciſmus eſt à Poetis rarò admodum frequentatus cum poſt quælibet verba ſequitur Infinitiuus cum nominatiuo, ſed perſona finiti, & infiniti eſt eadem. *Hor. l.* 1. *Od.* 2. Patiens vocari Cæſaris vltor: *pro*, te vltorem. *Ouid.* 2. *Triſt.* Acceptum refero verſibus eſſe nocens, *pro*, me nocentem.

OBSERVATIO III. P.P.C.

Eſſe, euadere, & his ſimilia poſt *Licet*, *expedit*, *Contingit*, & alia huius indolis verba datiuo ſociata accuſatiuum, aut datiuum poſt ſe admittunt. *Planc. ep.* 3. 2. Quieto tibi licet eſſe *Ouid. in ep.* Quo mihi commiſſo non licet eſſe piam. *Val. Max.* 5. 4. Tibi Duci euadere contigit. *Teren. Heaut.* 2. 4. Non expedit bonas eſſe vobis. *Claud.* 1. *in Ruf.*

Viuitur exiguo melius: natura beatis
Omnibus eſſe dedit: ſiquis cognouerit vti.

De Futuro Simplici, Actiuo, & Paſſiuo.
Regula II. P. T. C.

VErbum Subſtantiuum *Sum*, in futuro Modi infiniti habet *Fore*; cætera Verba habent participium in *Rus*, *ra*, *rum*, & infinitum *eſſe*, quod poteſt etiam relinqui.

Si antecedat tempus præſens, aut futurum, hoc Futurum habet has italicas voces: *che io leggerò*: *che io ſono*, *ò ſtò per leggere*; *che io hò*, *ò habbia da leggere*: Et ſic in reliquis perſonis. *Cic.* 9. *ep.* 2. Scito, me ad te eſſe venturum. *Id. de Sen.* Sperat adoleſcens diù ſe eſſe victurum.

Si verò antecedat tempus non præſens, nec futurum habet huiuſmodi vernaculas voces; *che io ero*, *foſſi*, *ò ſarei per leggere*: *che io haueuo*, *haueſsi*, *ò hauerei da leggere*. Et ita in reliquis. *Caſ.* 1. *B. C.* Eum omnium laborum finem futurum eſſe exiſtimabant. *Cic.* 2. *Phil.* Dolebam Rempublicam eſſe perituram. *Id.* 1. *de Diu.* Qui monere viſus eſt, ſi nauigaſſet, eum eſſe periturum.

Futurum ſimplex Paſſiuum conſtat ex ſupino actiuo in *Vm*, & ex Infinito *Iri*, à verbo imperſonali paſſiuæ vocis: Itur, ibatur, &c. Vt amatum iri, viſum iri. Vide pag. 206.

Si illud præcedat verbum præſens, aut futurum, eius italicæ voces ſunt: *che il libro ſarà letto*; *che è*, *ò ſia per eſſer letto*: *che hà*, *ò habbi da eſſer letto*. *Cic. Att.* 4. 3. Publium occiſum

iri

iri à Milone video. *Ter. Adel.* 1.1. Dum id reſcitum iri credet. *Cic.* 1. *Off.* Hi arbitrantur ſe beneficos viſum iri, *penſano di parer benefici*.

Si autem præcedat tempus non præſens nec futurum: explicatur per has voces, *che il libro era, foſſe, ò ſarebbe per eſſer letto, che haueua, haueſſe, e hauerebbe da eſſer letto*. *Caſ.* 1. *B. C.* Dicebant datum iri pugnandi facultatem. *Teren. And.* 2. 1. Poſtquam audierat non datum iri filio vxorem ſuo. *Cic.* 4. *Verr.* Rem turpiorem, & iniquiorem viſum iri intelligebant, *intendeuano, che la coſa era per parere più vituperoſa, & iniqua*.

Cùm verbum *Videor* antecedit hoc Futurum paſſiuum ne dicas: Videntur libri lectum iri; ſed videtur libros lectum iri. Nam, *libros*, non regitur ab Infinito *iri*, ſed à ſupino, *lectum*. *Hirt. B. Alex.* Repentina latrocinia ſublatum iri videbatur.

OBSERVATIO P.S.C.

Futurum ſimplex Modi Infiniti cum omnibus verbis; præcipuè verò cum ſupino carentibus conuertitur per præſens Coniunctiui addito *fore, vt*, vel *futurum, vt*, ſi verbum præcedens ſit itidem præſens, aut futurum. *Cic.* 9. *ep.* 8. Puto fore, vt mirere. *Id.* 12. *Phil.* Putamus fore, vt eos pœniteat. *Id. l.* 2. *ep.* Futurum puto, vt hoſtes iudicemur.

Quod ſi verbum præcedens non ſit præſens, aut futurum, ferè per imperfectum Coniunctiui vertitur. *Cic.* 1. *de fin.* Non eram neſcius fore, vt hic noſter labor in reprehenſiones incurreret. *Et* 2. *Catil.* Cùm viderem fore, vt eius ſocios perſequi non poſſem. *Liu.* 15. Summa querelarum erat futurum, vt oppida nullum militem dare poſſent.

In hoc Futuro ſemper loquimur de ijs, quæ nondum præteriere.

De Futuro Præterito Mixto. Reg. III. P.T.C.

VTimur participio in *Rus*, & præterito *Fuiſſe*, ſi accedat alterum verbum cum particula Si, cuius actio præcedere debuiſſet actionem illius modi Infiniti. In Italico idiomate verbum, vnde pendet Infinitus, ſolet ferè præire ſecundam vocem præteriti pluſquam perfecti Coniunctiui modi.

Per hoc futurum exprimuntur ferè huiuſmodi vernaculæ voces: *che io fui, ſono, ſia ſtato, foſſi, e ſareſti ſtato per leggere; che io hauerei letto*: & ita in cæteris perſonis vtriuſque numeri.

Cic.

Cic. 2. de Diu. Dicamus Craſſum non fuiſſe periturum, ſi omini paruiſſet. *Curt. 6.* Quid inimicitiarum creditis me acceptu-rum fuiſſe, ſi inſontes laceſſiſſem? *Liu. 4. 4.* Affirmabant, ſi ad portas Romanus exercitus fuiſſet, non ſine effectu futurum eum motum fuiſſe.

OBSERVATIO I. P.S.C.

Verbum *Poſſum* hac ſignificatione non per Futurum Mixtum, ſed per pluſquam perfectum Infinitiui Modi effertur. *Caſ. 3. B. C.* Plerique exiſtimabant, ſi acrius inſequi voluiſſet, bellum eo die potuiſſe finiri. *Cic. 3. Tuſc.* Cùm videretur præcaueri potuiſſe, ſi prouiſum eſſet.

OBSERVATIO II.

Si verbum ſupino priuetur, Futurum præterito Mixtum per imperfectum Coniunctiui addito *futurum fuiſſe, vt*, conuertitur: Idque etiam vſitàtius, ſi verbum paſſiuè reddatur. *Vt*, Puto, futurum fuiſſe, vt huius rei te non pœniteret, ſi prudentum conſilium ſequi voluiſſes. *Caſ. 3. B. C.* Niſi Nuntij eſſent allati, exiſtimabant plerique futurum fuiſſe, vt oppidum amitteretur.

De Temporibus, quæ per Infinitiuum non conuertuntur.

Regula IV. P. T. C.

SI Tempora præſens, & Futurum Indicatiui antecedant imperfectum, & pluſquam perfectum eiuſdem modi, non vertuntur per infinitiuum, ſed dicas; Scio legebas: Legebas, Scio; Siue: Vt Scio: Scio, quòd legebas. Et ità in pluſquam perfecto: Scio, Legeras, &c. *Liu. 1. 1.* Quia credo, nuncius dubiæ fidei videbatur. *Cic. 3. de Nat.* Quod id, credo non volebat.

Val. Max. 4. 3. Puto comparare plures potuerat. *Cic. pro Mil.* Diem mihi, credo, dixerat, *credo, che m'haueua fatto citare. Ter. 14. An.* Non ibo inficias, retinere parta maioribus malueram, *non negherò, che io più toſto haueuo voluto ritenere gl' acquiſti de' miei Antenati.*

Eadem etiam ſecunda vox italica in imperfecto coniunctiui non vertitur latinè per infinitiuum, ſed per eumdem coniunctiuum, ſi antecedat tempus præſens, aut futurum indicatiui. Puto legeres: Legeres puto, vt puto. *Cic. 10. Phil.* Si ipſe viueret Cæſar, acrius, credo, acta ſua defenderet. *Ouid. 2. Met.* Confiteor, ſolum hoc tibi Nate negarem. *Teren. And. 3. 3.* Nunc cenſes, faceret; filium, niſi ſciret, eadem hæc velle.

Si

Si verò hanc ſecundam vocem imperfecti coniunctiui præcedat tempus nec præſens, nec futurum; tunc illa vox plerumque conuertitur per futurum Infinitiui. *Cic. l. 2. ep. 1.* Equidem neminem prætermiſi, quem quidem ad te peruenturum putarem. *Et l. 3. ep. 1.* Veni in eum ſermonem, vt dicerem, me libenter ad eam partem prouinciæ primum eſſe venturum. *Caſ. l. 1. B. C.* Lentulus, ſententiam Calidij pronunciaturum ſe, omninò negauit.

De futuro exacto, ſeu præterito. Reg. V. P. T. C.

VOces vernaculæ temporis Futuri Coniunctiui Modi actiuè, *hauerò amato, hauerò letto*, paſſiuè verò, *ſarò ſtato amato, il libro ſarà ſtato letto*, latinè redduntur per idem futurum. Vt: Domum redieris, puto, cum te conuenero, A te, exiſtimo, liber lectus erit.

OBSERVATIO P.P.C.

Similes quoque voces latinæ reddi poſſunt per Futurum *Fore*, & per participia paſſiua præteriti temporis. *Cic. pro Syl.* Hoc poſſum dicere, me ſatis adeptum fore; ſi ex hoc tanto beneficio nullum in me periculum redundabit. *Id. ad Q. Fr. 3. 5.* Spero, paucis menſibus opus perfectum fore. *Id. 1. de inuen.* Quibus dictis, auditor intelligat, fore peroratum, *intenda, che già ſi ſarà finito di orare.*

Conuertuntur etiam, vt quibuſdam placet, per præteritum perfectum Coniunctiui, addito *fore, vt*, aut *futurum vt*; cùm tamen præcedit tempus præſens aut futurum: ſiue etiam præteritum Indicatiui vocis propinquæ. Credo fore vt librum legerim, vbi me vocabis, *credo, che hauerò letto, &c.*

Si præcedat tempus vocis remotæ; hoc Futurum exactum explicatur per huiuſmodi voces: quæ quoddam Futurum exactum indicant. *Il Maeſtro ſtimaua, che tu oggi, intorno alla ſua venuta haueſſi già letto, che tù fuſſi per hauer letto il libro, che il libro foſſe per eſſer ſtato letto, che doueſſe eſſer ſtato letto da te.* Cenſebat Magiſter, hodie ſub eius aduentum librum lectum fore. *Cic. 10. ep. 10.* Quod quidem cùm hæc legeres iam decretum arbitrabar fore, *già ſi foſſe decretato.*

Et in hoc ſignificato poſſunt reddi etiam per Præteritum pluſquam perfectum Coniunctiui, vt Multi volunt. *Cic. Att. 16. 14.* Sperabam, cùm has litteras accepiſſes, fore, vt ea impetrata eſſent, *ſperauo, che quando tu haueſſi riceuuto queſte lettere, già quelle coſe foſſero ſtate impetrate.*

De

De Verbis Seruilibus cum Infinitiuo. *Reg.VI. P.T.C.*

COepi, Incipio, Debeo, Deſino, Soleo, Poſſum, Queo, Nequeo, quæ dicuntur verba Seruilia, Infinitiuis Verborum Perſonalium ſociantur cum nominatiuo. *Cic.Att.9.13.* Vt bonus vir, gratus, pius eſſe poſſim. *Virg. Ecl.* 10. Solet eſſe grauis cantantibus vmbra.

Nec imitabere illud Lucretij l. 1. velut obſoletæ antiquitatis. Quippe etenim quàm multa tibi me fingere poſſum.

Eadem verò verba ſi copulentur cum Infinitis ſextæ Imperſonalium, tertiam tantùm perſonam ſingularis numeri agnoſcunt. *Curt. l.*8. Conſilij pęnitere eum cœpit: *comincìò à pentirſi della riſolutione*. *Ouid. lib.* 2. *de Am.* Incipiet Dominæ quemque pudere ſuæ. *Sen. ep.* 10. Si te pudere deſierit. *Se tralaſcierai di vergognarti*.

Iſta Verba Seruilia Infinito adhærentia nunquam fient paſſiua, ſed ſi paſſiuè italicè pronuncientur, verbum infinitum ſequens latinè fiat paſſiuum; ideò ne dicas; pecunia debetur ſoluere, *ſi deue pagare il denaro:* ſed pecunia debet ſolui. *Cic.* 2. *de Nat.* Intelligi debet. *Cic.de Orat.* Vt ſcribi ſolet. *Id.lib.*4.*ep.*7. Si vinci dignitas non poteſt. Nec imitabere illud Pacuuij. Si qua poteſtur inueſtigari via.

OBSERVATIO P.P.C.

Cùm infinitiuis paſſiuis Cœpi, Deſino, Queo, Nequeo, in præteritis actiuè, & paſſiuè vſurpantur. *Ter. Eun.* 5. 6. Vbi ſatias cœpit fieri: *Satias* pro Satietas. *Caſ.* 2. *B. C.* Lapides iaci cœpti ſunt. *Plin. l.* 2. Turres deſiere fieri. *Cic.* 6. *ep.* 21. Papyrius eſt vocari deſitus. *Cat.* 1. *Orig.* Id nequitum exaugurari. *Non ſi potè profanare*.

De Conuerſione Infinitiui per Particulam Quod.
Regula VII. P.T.C.

PRo Infinitiuo vti licet modo Indicatiuo, vel potius Coniunctiuo cum particula *Quod*, non modo quando eſt cauſale: vt gaudeo, quòd conualueris; Doleo, quòd ægrotes; Sed etiam cùm narrationi ſimpliciter inſeruit. *Cic.*6. *Verr.* Non tibi obijcio, quòd hominem ſpoliaſti. *Id. Att.*14. 4. Cùm ſcripſiſſet, quòd me cuperet ad vrbem venire. *Claud. de Rapt. Proſ.* Non credit, quòd bruma roſas innoxia ſeruet.

At hac ſtructura tyronibus indicetur potius, quàm inculcetur, ne eidem plus iuſto aſſueſcant, licet apud optimos latina lingua Scriptores exempla occurrant.

OB-

OBSERVATIO P.S.C.

Indicatiuus modus, vel Coniunctiuus non ineleganter eſt in vſu, etiam ſine particula Quod. Hoc pacto. *Pla. Mart.* 5.1. Ludis me, credo. *Id. Mi.* 2. 4. Carebis, credo, oculis. *Teren. Heaut.* 2. 2. Si mihi ſecundæ res de amore eſſent, iamdudum, ſcio, veniſſent, pro venturos fuiſſe.

De Conuerſione Infinitiui per particulam Vt.
Regula VIII. P.T.C.

VTi poſſumus Coniunctiuo cum particula *Vt*, pro Infinito; ſi actio antecedentis Verbi eſt veluti cauſa, qua ſequatur actio, tamquam effectus verbi conſequentis. Siue dicas: Si poſt verbum; vnde pendet Infinitus, ſequitur tempus præſens, aut imperfectum Coniunctiui, ſignificatque aliquid nondum effectum. *Teren. Eun.* 4. Faciam, vt huius loci ſemper memineris. *Sal. Iug.* Adherbali ſuadent, vti oppidum Iugurthæ tradat; *Vti* pro vt. *Pla. Cur.* 1. 2. A me petiuit opere maximo, vt canerem. *Cic.* 2. *Ver.* Vt magnopere cauerem, præmonebat.

Cùm negamus: pro particula vt, apponimus Ne. Sic. Caue, ne dicas. *Guardati di non dirlo*. Vide ne feceris. *Vedi di non lo fare*. *Teren. And.* Caue, ne te triſtem eſſe ſentiat. *Cic.* 5. *Acad.* Caue, ne capiaris; ne fallaris, vide.

OBSERVATIO I. P.S.C.

Particula vt, interdum reticetur. *Cic.* 6. *ep.* 7. Totum negotium ſuſtineas oportet. *Sal.* 1. *Hiſt.* Maneas in ſententia te hortor. *Cic.* 11. *ep.* 3. Tu, velim, nos abſentes diligas, & defendas.

Iubeo, es, habet vſitatius infinitum cum accuſatiuo. *Caſ.* 3. *B. G.* Craſſum in Aquitaniam proficiſci, iubet. *Cic. pro Deiot.* Iubeo, te benè ſperare.

Cum Coniunctiuo, & particula vt, eſt rariſſima conſtructio. *Cic. Att.* 13. 32. Iuſſi, vt tibi daretur. *Liu.* 1. 5. Iuberet, vt Senatus decerneret.

Et interdum ſine vt. *Ter. Eun.* 4. 4. Iube, mihi reſpondeat. *Pla. Muſt.* 3. 3. Iube, in vrbem veniat. Rariſſimè dicitur: *Iubeo tibi, vt venias*; vt dictum eſt. *In Obſ.* 1. *Reg.* 3. *act.*

Prohibeo, es: & Veto, as: habent potius poſt ſe infinitum cum accuſatiuo, quam coniunctiuum cum vt, & ne; *Cic.* 4. *Acad.* Tu, me aſſentiri, vetas. *Id. pro Dom.* Senatum pro me ſup-

ſupplicare, prohiberent. *Hor.* 2. *ep.* 1. Vetuit, ne quis ſe præter Apellem pingeret. *Liu.* 3. 4. Ne luſtrum perficerent, mors prohibuit.

Eadem tria Verba ſi paſſiuè enuncientur, vſurpantur potius cum infinito, & nominatiuo, vt Dicor, & Videor. *Cic. pro Leg.* Prohibiti eſtis, in prouincia pedem ponere. *Vi è ſtato prohibito, &c. Liu.* 4. 10. Didas iuſſus eſt proſequi eum. *Fù comandato a Dida, che accompagnaſſe colui.*

Rariſſima ſtructura, quæ eſt apud Liuium 5. 2. Cui Populio Magiſtratus creare iuſſum erat.

OBSERVATIO II. P.P.C.

Rariſſimè iunguntur infinito, ſed Coniunctiuo addita particula vt, Verba

Orandi. Vt, Flagito, Obſecro, Pèto, Poſco, Poſtulo, Rogo, &c.

Præcipiendi. Vt, Impero, Mando, Cupio, Opto, &c.

Hortandi. Vt, Hortor, Moneo, Commoneo, Suadeo, &c.

Curandi. Vt, Curo, Facio, Efficio, Laboro, Nitor, Operam do, &c.

Permittendi. Vt, Concedo, Permitto, Sino, &c. *Cic. pro Fl.* Vos oro, atque obſecro, vt totam cauſam contemplemini. *Et l.* 1. *ep.* 10. Quare fac, vt quamprimùm venias. *Caſ. l.* 4. *B. G.* Huic mandat, vt exploratis omnibus rebus ad ſe quamprimùm reuertatur.

Præterea; *Accidit*, *Decet*, *Expedit*, *Opus eſt*, *Praſtat*, *Sequitur*, *Volo*, *Nolo*, & alia non raró inueniuntur cum Coniunctiuo: *Cic. Att.* 16. 15. Accidit, vt ſubitò ille interiret.

Inſuper Videor, cùm ſignificat benè exiſtimare, *parer bene*, *giudicarſi bene*. *Ter. Phorm.* 4. 2. Viſum eſt mihi, vt eius tentarem ſententiam.

DE GERVNDIIS. CAP. XII.

De Gerundio in Di. Reg. I. P.T.C.

GErundium in Di, cùm ſit genitiui caſus, regitur à nominibus ſubſtantiuis. *Tull. pro Mil.* Maxima illecebra

bra peccandi impunitatis ſpes eſt. *Plaut.* Dicendi, non rem perdendi gratia lingua nata eſt mihi. *Id. Stic.* Nunc tibi poteſtas adipiſcendi eſt gloriam.

Et à quibuſdam Adiectiuis poſt ſe genitiui caſum poſtulantibus. Vt ſunt: Auidus, Cupidus, Gnarus, Neſcius, Inſuetus, Peritus, & id genus alia. *Cic.* Cupidus ſatisfaciendi Reipublicæ. *Virg.* Certus eundi.

OBSERVATIO I. P.P.C.

In hoc Gerundio, Subſtantiui rariſſima eſt Ellipſis, vt apud *Terentium Adel.* 2. 4. Ne id aſſentandi facere exiſtimes. *Aſſentandi* regitur à Subſtantiuo, *Cauſa*, ſuppreſſo. *Et Cic. ep. ad Ter.* Cùm haberem in animo nauigandi; *hic ſupple* voluntatem.

Pro Gerundio in Di, rarò vſurpatur Infinitiuus, idq; ferè à Poetis, & Hiſtoricis. *Pla. Capt.* 2. 3. Adeſt occaſio benefacta cumulare; *pro* cumulandi. *Stat.* 3. *Theb.* Imperijq; haud flectere molem neſcius, *pro* flectendi.

OBSERVATIO II.

Gerundia in Di, rarò habent genitiuum pluralem pro accuſatiuo eiuſdem numeri. *Lucr.* 5. Pœnarum ſoluendi tempus. *Cic. Phil.* Vtrum M. Antonio facultas detur agrorum ſuis latronibus condonandi.

Hic alij ſentiunt Gerundia in Di, eſſe etiam numeri pluralis, ac proinde adhærere genitiuo; Alijs verò placet genitiuos Gerundijs adhærentes regi ab Infinitiuo non expreſſo accuſatiui loco poſito; ac ſi dicatur: Tempus ſoluendi ſoluere, *hoc eſt*, ſolutionem pœnarum.

De Gerundio in Dum. Regula II. P.T.C.

GErundium in Dum, cui ſolent præire Verba motus ad locum: aut adiectiua Aptus, Audax, Facilis, Difficilis, Idoneus, Paratus, Promptus, Segnis, & huiuſmodi accuſatiuum requirentia, ſæpiſſimè habet præcedentem præpoſitionem ad. *Liu.* 3. 1. Se veniſſe ad liberandum eos, dictitans. *Cic.* 5. *ep.* 17. Nullo loco deero ad leuandum fortunam tuam. *Plin. l.* 7. *c.* 11. Vana mortalitas ad circumſcribendum ſe ipſam ingenioſa.

Rarò præcedunt, ob, inter, ante, & aliæ. *Quint.* 4. *c.* 6. Plus eloquentia circa mouendum valet. *Virg. Georg.* 3. Ante domandum ingentes tollunt animos. *Id. ecl.* 9. Et potum paſtas age, Tytire, & inter agendum occurſare Capro, cornu ferit ille,

caueto. Melius dices cum his prępoſit. pro, *ante ſtudendum*, antequam ſtudeas: *inter cœnandum*: inter cęnam &c.

De Gerundio in Do. Regula III. P.T.C.

GErundium in Do, ſi ſit datiuus, pendet à Verbis, aut à Nominibus Datiuo adhærentibus. *Cic. in Orat.* Magna animi contentio adhibenda eſt explicando Ariſtotelem. *Pla. Pœn.* 1. Nos lauando operam dederunt. *Plin.* 19. *c.* 11. Nullum ſemen vltra quadrimatum vtile eſt ſerendo.

Si verò fuerit ablatiuus, aut erit, velut ablatiuus modi, Inſtrumenti, & huiuſmodi. *Liu.* 4. 4. Amicitiam hoſtes iuuando violauerat. *Cic.* 2. *Off.* Laudem conſequebare equitando, iaculando, omnia tolerando. *Saluſt.* Feſſus ſcribendo, mittendoq; legatos omnes opes meas conſumpſi. *Cic.* 2. *Tuſc.* Erudiunt iuuentutem venando, currendo, eſuriendo, ſitiendo, algendo, æſtuando.

Aut habebit aliquam ex his præpoſitionibus A, ab, è, ex, de, in, pro ſententiarum varietate. *Cic.* 2. *Or.* Vos Iure conſulti à diſcendo deterrent. *Teren. Adel.* 5. 11. Id fit ex aſſentando, indulgendo, & largiendo. *Cic.* 1. *Verr.* Contentio de accuſando. *Liu.* 3. 10. In alloquendo victorem.

Rariſſimè admittit Pro, & Cum. *Quint.* 1. 5. Scribendi ratio cum loquendo coniuncta eſt. *Plau. Ant.* 3. 3. Pro vapulando abs te mercedem petam. Vtaris potius cum illis prępoſit. nomine verbali dicendo: cum locutione: pro verberibus, &c. *Sine*, vel *abſque* non adiungitur huic Gerundio, non enim dices, ſine ſtudendo non proficies; ſed non ſtudendo: vel, ſine ſtudio.

De Gerundio Paſſiuo. Regula IV. P.S.C.

GErundium eadem terminatione in di, do, dum, ſi paſſiuè vſurpetur: ablatiuum, aut datiuum Paſſiuorum more non admittit. *Iuſt. in præf.* Quod ad te non tam cognoſcendi, quàm emendandi cauſa tranſmiſi: *il che t'hò mandato non tanto per eſſer conoſciuto, quanto per eſſer emendato. Varro de re ruſt.* 1. 1. Quæ ſit idonea terra ad colendum; *qual terra ſia atta ad eſſer coltiuata. Virg.* 2. *Aen.* Ægreſcitque medendo, *s' inferma medicandoſi.*

De Gerundiuis. Reg. V. P. T. C.

GErundia accuſatiuum regentia, accito in ſuum ipſorum caſum eodem accuſatiuo, ſi opus fuerit, genere, & numero cum eo conſentiunt; & Gerundiua dicuntur. *Sal. Iug.* In ſpem recuperandæ pacis adductus. *Pla.* Quando tui videndi eſt copia. *Cic. in Cat.* 1. Multi Principes ciuitatis tuorum conſiliorum reprimendorum cauſa profugerunt. *Cic. 2. Orat.* Præcepta ad pertractandos animos. *Curt. 6.* Feraciſſimum gignendis vuis ſolum eſt. *Liu.* 4. 6. *Maced.* Romanorum amicitiam ſocijs noſtris oppugnandis violauerant. *Id.* 7. Prælia de occupando ponte crebra erant.

Probè dixeris; do tibi libros ad legendum, & libros legendos: *libri da leggerſi*; *à leggere*, *per leggere*, *acciò ſi legghino*. Mihi tradidiſti pueros erudiendos, & pueros ad erudiendum. *Liu.* 5. 1. Muros faciendos locauerunt. *Ibid.* Porticum faciendam curauerunt. *Caſ.* 3. *B. C.* Diripiendas his ciuitates dedit.

De Participali. Regula VI. P. P. C.

CVm Verba, Debeo, Oportet, Decet, Neceſſe eſt antecedunt infinitum, vti poſſumus Participali in *dum* adiuncto verbo ſubſtantiuo *ſum* cum Datiuo, aut Ablatiuo præpoſitionem à, vel ab ſibi copulante, Paſſiuorum adinſtar. *Cic. de ſenect.* Moriendum eſt omnibus, *tutti deuon morire*, *da tutti ſi deue morire*, *ò ſi hà da morire*, *biſogna*, *che tutti muoino*, *tutti ſon neceſſitati a morire*. *Id. pro Leg. Man.* Quibus eſt à vobis conſulendum. *Id. Att.* 7. 3. Valdè ego ipſi pœnitendum puto: *ſtimo che egli deua pentirſi non poco*.

OBSERVATIO

Rariſſima eſt ſtructura Plauti *Epid.* Aliqua conſilia reperiendum eſt. Et Varronis 6. *de re ruſt.* Radices eius in Etruria quærendum eſt; vt penè in deſuetudinem abierit: nam vſitatius eſt, vt accuſatiuus, ſi quem verbum regat, in nominatiuum transferatur hoc pacto, Tu debes legere libros: Tibi legendi ſunt libri. Filius reprehendendus fuiſſet à Patre. *Caſ.* 2. *B. G.* Cæſari omnia erant agenda, acies conſtruenda, milites cohortandi.

DE SVPINIS. CAP. XIII.

De Supino in Vm. Reg. I. P. S. C.

SVpinum in *um* actiuum pendet à Verbis motum ad locum ſignificantibus; ante ſe nullum, poſt ſe ſuorum verborum ca-

caſus requirit. *Virg. 2. Aen.* Graijs ſeruitum matribus ibo. *Sal. Iug.* Bonos perditum eatis. *Cic. de Diu.* Si ea dormientes agerent, quæ ſomniarent, alligandi eſſent omnes, qui cubitum irent. *Plau. Aul.* 3.3. Coctum ego, non vapulatum conductus ſum. *Vapulatum*, paſſiuè ſignificat.

VARIATIO LOCVTIONIS PER SVPINVM, ET ALIA.

Son venuto a ſalutare gl' amici: omnibus his modis latinè explicatur: Veni huc cauſa ſalutandi amicos; ſalutandorum amicorum: ad ſalutandum amicos; ad ſalutandos amicos: vt ſalutarem amicos; ſalutatum amicos: ſalutaturus amicos: & ſalutare amicos: ſed hoc vltimum à poetis tantùm vſitatum.

Siquidem Poetæ præcipuè pro Gerundio in *dum*, & ſupino itidem in *um*, poſt verba motus, & nomina quædam adiectiua vtuntur etiam Infinitiuo modo. Quæ locutio Græcis eſt propria. *Plau. Bacch.* 4. 4. Venerat modò aurum petere. *Hor. l. 1. Od.* 12. Nobilis ſuperare. *Et* 3. Gens audax omnia perpeti.

De Supino in V. Regula II. P. S. C.

SVpinum in V, plerunque paſſiuum, ſeu potius ablatiuus, & datiuus imminutus quartæ declinationis, poſt ſe nullum caſum admittit. Pendet autem ab Adiectiuis; qualia ſunt; Abſurdus, acerbus, arduus, aſper, difficilis, facilis, fœdus, grauis, pulcher, terribilis, turpis, vtilis, & his ſimilia. *Cic. 1. de Or.* Quid tam iucundum cognitu, atque auditu? *Id. 2. Off.* Dictu eſt procliue. *ibid.* Difficile factu eſt. *Virg. 3. Georg.* Mala tactu vipera.

Regitur etiam ab his ſubſtantiuis indeclinabilibus: fas, nefas, opus eſt. *Cic. 5. Tuſc.* Si hoc fas eſt dictu. *Id. 1. de Inu.* Quod ſcitu opus eſt.

Variatur huius ſupini conſtructio, vt; Liber dignus lectu, vel legi; qui legatur: Liber legendus.

DE PARTICIPIORVM CONSTRVCTIONE CAP. XIV.

De Participijs. Regula I. P.T.C.

OMnia participia eamdem conſtructionem requirunt quam habent verba, à quibus oriuntur. *Cic. 2. de leg.* Cœlum, atq; terram tuens, atq; regens Deus. *Liu. l. 4.* Atticus ingenti præda potius Romam redit. *Ter. prol. Heaut.* Acturus ſum comœdias.

Si in nomina abeant; nominum conſtructionem ſequuntur. Vt: Conſultus iuris, & iuſtitiæ. Expertus belli. Occultus odij, ſcitus lyræ, ignotus omnibus, &c.

De Participijs in Ns. Regula II. P.S.C.

PArticipia in Ns, cum in nomina degenerant, genitiuum etiam regunt. Vt: Amans patriæ; obſeruans amicorum, ſitiens honorum, & huiuſmodi alia; ſunt enim idem, ac amator, obſeruator, ſititor. *Cic. pro leg. Man.* Appetentes gloriæ fuiſtis. *Caſ. 1. B. C.* Fugiens laboris.

Tria participia Exoſus, Peroſus, Pertæſus paſſiuæ formæ cùm actiuè ſignificant, accuſatiuum adſciſcunt. *Virg. 9. Aen.* Iuppiter exoſus Troianos. *Gioue odiando i Troiani. Colum. 9. c. 45.* Peroſa ſegnitiem. *Suet. in Caſ.* Pertæſus morum peruerſitatem.

Pertæſus etiam genitiuum regit. *Virg.* Pertæſus thalami.

OBSERVATIO P.P.C.

Participijs accenſentur nomina in *bundus*: habent enim eamdem ſtructuram, & ſignificationem, ac participia in Ns, licet non ſint vſurpanda, niſi ex authoritate veterum. *Apul. 4. de Aſ. aureo.* Multi mirabundi beſtiam confluebant, *marauigliandoſi delle beſtie. Sel. 3. frag. Hiſt.* Vitabundus claſſem hoſtium ad oppidum peruenit.

DE ADVERBII CONSTRVCTIONE. CAP. XV.

De vſu Aduerbij.

ADuerbium raro nomini ſubſtantiuo adiungitur. *Plau. Pſeu. 1.* Neque homines magis aſinos vnquam vidi: ita plagis coſtæ callent. *Fab. 5. c. 9.* Parùm viri ſigna.

Sæpè

Sæpè verò cæteris partibus. *Poet. Vet. apud Cic. 2. Phil.* Malè parta, malè dilabuntur. *Suet. Aug. c.35.* Feſtina lentè. *Agel.* Impenſè doctus; *aſſai dotto*. Oppidò peritus, *molto erudito*. Et apud alios. Amodum amplus; Apprimè rectè. Benè Tardus, Perquam breuiter. Satis literatus. Facilè Princeps.

Aduerbium nonnunquam ponitur pro Nomine,& tunc Nominatiui, vel accuſatiui vicem gerit. Vt: Benè eſt; Propè eſt. Benè dico, Malè dico, Malè audire, *hauer cattiuo nome*. *Cic. 1. Off.* Quibus benignè videbitur fieri, *a' quali parrà, che ſi facci corteſia*. *Id. 5. de fin.* Benè audire à parentibus, *hauer buon nome appreſſo i Genitori*.

Nomen adiectiuum aliquando pro Aduerbio inſeruit, præcipuè apud Poetas. *Virg.* Horrendum ſtridens: *pro* horrendè. *Id. Ecl. 3.* Tranſuerſa tuentibus; *pro* tranſuerſim. *Ter.* Nullus dixeris; *pro* ne dixeris.

Duæ negationes affirmandi vim habent. *Iuu. Saty. 6.* Nil non permittit, *pro* omnia permittit. Tertia quoque negatio affirmat. *Cic. l. 2. ep. 1.* Non vereor, ne non ſcribendo te expleam, *ſon ſicuro, che ti ſodisfarò con lo ſcriuere*.

Verùm aliquando duæ pro vna vſurpantur. *Enn. Erecht.* Lapideo ſunt corde multi, quos non miſereret neminis. *Plau. Epid. 4.1.* Neque, ea vbi nunc ſit, neſcio. At huiuſmodi exempla cognitione magis, quàm imitatione digna ſunt.

Tam, Tantum, Quam, Quantum, tum Verbis, tum Nominibus iunguntur. Melius tamen: Tam, Quam Nominibus præponas, & Tantum, Quantum Verbis.

Quam vt; venuſtè poſt Comparatiua collocatur. *Sen. ep. 6.* Maior ſum, & ad maiora genitus, quàm vt mancipium ſim mei corporis. *Cic. 1. de Nat. Deor.* Hæc ſunt dicta ſubtilius, quàm vt quiuis ea poſſit agnoſcere. *Sic*: Doctior es, quàm vt magiſtro indigeas, *ſei tanto dotto, che non hai biſogno di Maeſtro*.

Poſt comparatiua. *Plus*, *Amplius*, *Minus*, ſæpè, *Quam* reticetur. *Sal.* Hominum cæſa plus duo millia: *hoc eſt*, pluſquam duo millia; *quæ Ellipſis ſæpè occurrit*.

Interdum ponitur *Quam*, non expreſſo *potius*, *magis*, aut ſimili comparatiuo. *Tac. Iud. 5.* Corpora condere, quàm cremare è more Ægyptio, *ideſt*, potius condere, ſeu ſepelire.

Aut etiam *poſt* non expreſſo. *Liu.* 21. Octauo menſe, quam cœptum eſt expugnari Saguntum, *ideſt*, octauo menſe poſtquam, &c.

Cum verbo, *poſſum*, ſæpè, *quam*, ſuperlatiuis additur. *Sal. in Cat.* Quam veriſſimè potero, paucis abſoluam. *Cic.* 2. *de Nat. Deor.* Aues nidos, quàm poſſunt, molliſſimè ſubſternunt.

Interdum, *poſſum*, omittitur. *Cic.* 16. *ep.* 21. Quam celerrimè mihi librarius mittatur. *Id.* 13. *ep.* 6. Vehementer te rogo, vt cures, vt Cuſpius quàm maximas, quàm primùm, quàm ſæpiſſimè gratias agat.

Superlatiuis ſimiliter copulatur ſequente Tam. *Cato de re ruſt. c.* 65. Quàm plurimam braſſicam ederit, tam citiſſimè ſanus fiet.

Rarò iungitur Comparatiuo. *Val. Max.* 4. *cap.* 7. Quàm libentius, tam etiam Religioſius erit.

Multo, Tanto, ac Quanto reperiuntur ante ſuperlatiua. *Cic. pro L. Man.* Multò Iucundiſſimus. *Catul. ad Cic.* Tantò peſſimus omnium Poeta; quantò tu optimus omnium patronus.

Itidem, *Longè*, ante Comparatiua, & Superlatiua. *Virg.* Longè melior. *Caſ.* 1. *B. G.* Longè ſunt humaniſſimi.

Dicitur; Longè aliter: Longè diuerſus: Longè poſt; Longè antè; Paulò poſt: Paulò ante.

De Aduerbijs cum Nominatiuo. Reg. I. P. T. C.

EN, Ecce, præponuntur Nominatiuo, aut accuſatiuo, ſed intellecto verbo, *adeſt, video*, aut ſimili. *Cic. Quaſt. Acad.* Ecce Lampſacenus Strato: *Hoc eſt:* adeſt. *Virg. ecl.* 5. En quatuor aras, *ideſt*, video. Quandoque habet additum datiuum, Tibi. *Cic. Att.* 2. Ecce tibi Seboſus.

De Aduerbijs cum Genitiuo. Regula II. P. T. C.

ABundè, affatim, amplius, inſtar, largiter, nimis, parùm, partim, ſatis, & per Apocopen, ſat, & alia genitiuo adhærent. *Virg.* 7. *Aen.* Terrorum, & fraudis abundè eſt. *Liu.* 10. Habetis affatim lignorum. *Pla. Ciſt.* 5. 1. Tibi liberorum eſt amplius. *Cic. Att.* 10. Epiſtola voluminis inſtar erat. *Pla. Rud.* 4. 4. Credo ineſſe auri, & argenti largiter. *Sal. Cat.* Satis eloquentiæ, ſapientiæ parum. *Cic.* 2. *de fin.* Teſtium ſat eſt.

Ergo,

Ergo, pro gratia, ſeu cauſa, poſt ſe pariter genitiuum habet. *Virg. 6. Aen.* Illius ergo venimus. *Cic.* Eum donari virtutis ergo. *Che ſia premiato per la virtù*. Sic: honoris ergo, *per honore*. Religionis ergo, *per deuotione, &c.*

Item poſt antiquos accuſatiuos, Eò, Huc; *à tal termine: à tal ſegno*. *Plin. in Traian.* Eò dementiæ furoriſq; proceſſit. *Tac. 3. Ann.* Huc arrogantiæ venerat. *Sic*. Eò calamitatis proceſſit. Huc paupertatis ventum eſt, &c.

Aduerbia Superlatiua iunguntur genitiuo non ſecus, ac ipſa nomina: Vt optimè omnium, elegantiſſimè oratorum. *Liu. 4. 2.* Omnium minimè Ætolis credo. *Plin. 8. 8.* Animalium maximè odere murem elephanti.

Hunc genitiuum mutant in ablatiuum cum ex. *Cic. 2. de Orat.* Quem Craſſus dilexit ex omnibus plurimum.

OBSERVATIO P.P.C.

Poſt Aduerbia loci, Vbi, Quo, & alia ab his compoſita, reperiuntur genitiui, plerumque per Pleonaſmon, Terrarum, Locorum, Gentium. *Cic. pro R. Poſt.* Vbi terrarum ſumus? *Pla. Bacch. 4. 7.* Quò gentium? *Horat. 1. ep. 3.* Vbicumque locorum viuitis.

Item poſt hæc aduerbia eiuſdem indolis. *Pla. Pſeu. 4. 2.* Vndè hunc eſſe dicam gentium? *Liu. 4. 10.* Perfugium ſibi Nuſquam gentium eſſe ait. *In neſſun paeſe*. *Cic. Att. 6. 3.* Abes longè gentium. *Pla. Ter.* Minimè gentium, *in neſſun modo*. *Id. Amph. 4. 3.* Quando gentium? *Quando mai?* *Apul. 1. de Aſ.* Vbique itineris. *In tutto il cammino*.

Quoad, admittit genitiuum *Eius*. *Cic.* Elaboro quoad eius facere poſſum. *M'affatico quanto mai poſſo*.

Tunc, cum genitiuo reperitur apud Iuſtinum l. 1. Tunc temporis: Sed inſolens eſt.

De Aduerbijs cum Datiuo, aut Accuſatiuo cum Ad. *Regula III. P.T.C.*

QVædam Aduerbia conſtruuntur cum datiuo, vel accuſatiuo, cum præpoſitione Ad, adinſtar adiectiuorum, vnde formantur. *Cic. 1. Off.* Conuenienter rationi dicere. *Id. 3. de fin.* Congruenter naturæ viuere. Quia, Conueniens, Congruens, cum datiuo conſtruuntur.

Sic *Cic. 7. de Orat.* Loqui aptè ad rerum dignitatem. *ibid.*

 Dice-

Dicere accomodatè ad veritatem. *Et* 1. *de Inu.* Dicere appoſitè ad perſuaſionem: Quia Aptus, Accomodatus, Appoſitus etiam accuſatiuo adhærent.

De Aduerbijs cum Accuſatiuo, & alijs caſibus. Regula IV. P. T. C.

PRidiè, & poſtridiè accuſatiuum, vel genitiuum habent. *Cic. l.* 3. *ep.* 5. Pridie Kalendas ſextilis puto me Laodiceæ fore. *Id.* 1. *ep.* 4. Pridie eius diei. *Id.* 12. 13. Poſtridie Idus. *ibid.* 40. Poſtridie Iduum.

Abhinc tempus præterium notans accuſatiuo, vel ablatiuo hæret. *Cic.* 3. *Ver.* Quæſtor fuiſti abhinc quatuordecim annos, *quattordici anni fà*. *Pla. Muſt.* 2. 2. Qui abhinc ſexaginta annis occiſus foret.

Poſt nomina tempus ſignificantia ponitur relatiuum *qui, qua, quod*, cum antecedente conueniens; vel, *cum, poſtquam, ex quo, vt*. Sic. Multi elapſi ſunt anni, quibus non te vidi. *Cic.* 2. *Off.* Decem anni ſunt cum lata lex eſt. *Pla. Men.* 2. 1. Annus ſextus eſt, poſtquam rei huic operam damus. *Tac.* 14. *Ann.* Decimus annus eſt, ex quo ſpei tuæ admotus ſum; octauus, vt imperium obtines.

Propè, *vicino*. Propiùs, *più vicino*. Proximè, *viciniſſimo*. Et accuſatiuo, & ablatiuo cum a, vel ab præponuntur. *Cic.* 2. *de Inu.* Hoſtes propè muros caſtra habent. *id. in Piſ.* Propè à meis ædibus ſedebas. *Liu.* 3. 4. Ceſſere propiùs pacata loca. *Cic.* 1. *de Nat.* Stellæ aliæ propiùs à terris mouentur.

De Aduerbijs cum Ablatiuo. Regula V. P. T. C.

ADuerbia comparatiua, ſicuti Nomina, ablatiuum poſtulant. *Cic. pro Sext.* Alius alio ornatius. *Ouid.* Solito velocius. *Virg.* Dicto citiùs.

Longè, procul, ſeorſum, ſeparatim ablatiuo præpoſitione à, vel ab ſociato adhærent. *Cic.* 4. *Verr.* Oppidum eſt non longè à Syracuſis. *Tuſc.* 5. Procul ab omni metu. *id.* 2. *ep.* 6. Separatim à reliquis ciuitatibus. Dicitur etiam. Procul dubio. Patria procul. *Tac.* 12. *Ann.* Procul mari.

Vna, Pariter, ſimul eleganter ablatiuo, qui comitatus dicitur, iunguntur. Sic; Vnà cum Franciſco. Simul cum Petro, &c. *Cic.* 8. *Tuſc.* Animus voluptatem pariter, cum corpore percipit.

DE PRAEPOSITIONIS CONSTRVCTIONE. CAP. XVI.

QVot ſint Præpoſitiones, & quibus inſeruiant caſibus, dictum eſt in Rudimentis.

Nonnulla circa ipſas obſeruanda. P. S. C.

OBSERVATIO I.

Præpoſitio interdum ſuo adempta caſui adiungitur verbo. Vt: Adeo Regem. Ingredior vrbem. Decedo Prouincia. Domum egredior. *Ideſt* extra Domum. Poteſt etiam iterari. Vt: Adeo ad Regem. Ingredior in Vrbem. Decedo de Prouincia.

OBSERVATIO II. DE PRÆPOSITIONIBVS, QVÆ ACCVSATIVO SERVIVNT.

Aduerſus, & Aduerſum ſumuntur etiam pro contra, & erga. *Cit. Att.* Si duriorem te præbes, non contendam ego aduerſus te. *id.* 1. *de Nat.* Iuſtitia aduerſum Deos.

Ante, & Poſt, ſi interſeruntur, aut poſtponuntur nomini tempus ſignificanti, cum ablatiuo vſurpantur. *Cic.* 10. *ep.* 25. Non multis ante diebus. 2. *de Inuen.* Multis poſt annis. *Pro Flac.* Aliquot annis poſt. *Terentius Hecyr.* 3. 3. antepoſuit, *poſt;* Poſt duobus menſibus.

Circum dicitur de loco: Vt: circum littora, circum montes. Circiter verò de cæteris. *Liu.* 2. 8. Decem circiter millia paſſuum. Plautus tamen. *Ciſt.* 4. 2. ait: Hæc loca circiter.

Erga, *verſo*. *Cic.* 3. *Catil.* Summus erga vos amor. *Pla. Pſeu.* 4. 3. vſus eſt *erga*, pro, *contra*, quod rarum eſt: Malus erga me. Idem Plautus indicans locum poſuit, *erga*, pro *contra:* aut è regione. *Truc.* 2. 3. Noſtram quæ erga ædem ſeſe habet.

Intra, *dentro*, dicitur de ſpatio temporis, aut loci. *Pla. Curc.* 3. 1. Intra viginti dies. *Cic.* 5. *Verr.* Locus intra Oceanum nullus eſt.

Verſus ſuo caſui poſtponitur. *Pla. Amph.* 4. 3. Portum verſus volito. *Varr. de re ruſt.* Ab hac ambulatione in agrum verſus.

OBSERVATIO III. DE PRÆPOSITIONIBVS ABLATIVO SERVIENTIBVS.

A, vel ab, motum de loco plerumque ſignificant.

Venuſtus eſt etiam eius vſus. Vt; à Secretis, *Segretario:* à Poculis, *Coppiere*, à Conſilijs, *Conſigliere:* à Cubiculis, *Cameriere:* à Theſauris, *Teſoriere:* ab epiſtolis, *Scrittor di lettere:* à pedibus, *Lacchè*, *Staffiere*. *Cit. Att.* 8. 5. Seruum à pedibus meum Romam miſi. *Cic. Att.* 12. 25. Vſuram à Faberio repræſentabimus, *per mano di Faberio*. *Pla. Curcul.* 5. 2. Ego pro iſta re ſolui à Trapezita meo, *per mano del mio Banchiere*. *Cic.* 1. *de Inuen.* Quod nihil à nobis facit, *che non fà per noi*. Pro quo etiam dicitur; cum aliquo. *Id. de Diuin.* Si ratio mecum facit, *ſe la ragione è in mio fauore, ò dalla mia*.

Cum, his pronominibus adiunctum poſtponitur; Mecum: tecum, ſecum, nobiſcum, vobiſcum.

Præ, eleganter ſubſtantiuis animi affectus ſignificantibus præponitur, vt, præ magnitudine doloris: præ triſtitia, præ lætitia, &c.

OBSERVATIO IV. DE PRÆPOSITIONIBVS, QVÆ AVT ACCVSATIVO, AVT ABLATIVO INSERVIVNT PRO VARIA SIGNIFICATIONE.

In, cùm motum ſignificat accuſatiuum poſtulat; Vt abi in malam rem, proficiſcere in exilium. Et cùm ponitur pro Erga, & Contra. *Cic. pro Deiot.* Qualis Rex Attalus in Aphricanum fuit. *Terent. Eun.* 1. 2. Quàm iniqui ſunt patres in omnes adoleſce ntes iudices.

Et cùm finem ſignificat. *Plau. Aul.* Hos accipias coquos, & obſonium in nuptias. *Vide præceptum de Cauſa fin.*

Varius eſt, ac peruenuſtus vſus huius præpoſitionis. *Cic.* 3. *de leg. Agr.* Actio conſtituta eſt in menſem Ianuarium; *Sic*. In multos annos; in ſingulos dies; *ogni dì*. Pretium, Tributum imponere in capita: *per teſta*, *per perſona*. *Liu.* 7. 2. Seſtantibus collatis in capita. *Var. de re ruſt.* 2. 27. In octogenas oues ſingulos paſtores conſtitui. *Cic. Q. Fr.* 3. 1. Se ternis nummis in pedem tecum tranſegiſſe dicebat. *Sic*; hoc

tanti

tanti venditur in libram, vel in ſingulas libras, aut pro qualibet libra, *tanto la libra*. Seruilem in modum, *Da ſeruo;* Dicere in hanc ſententiam; *di queſto tenore*. Pulcher in ſpeciem, *in apparenza*; in orbem, *in giro*.

Si verò quietem ſignificat ablatiuo gaudet. *Cic. 11. ep. 23.* Ego in Italia morabor.

Pro, *inter*, ablatiuo potius, quàm accuſatiuo ſeruit, vt, Referre in Deos; amicitia eſt in bonis.

Veteres raro accuſatiuo, & ablatiuo ſine diſcrimine, cùm ſiue motus, ſiue quies ſignificaretur, præpoſitionem *in*, ſociarunt, quorum exempla pueritia omninò fugiat. *Plau. Aul. 3. 6.* Qui mihi intromiſiſti in ædibus quingentos coquos; *Cic. pro Leg. Man.* In prædonum fuiſſe poteſtatem ſciatis. *Varr. 4. de re ruſt.* Qua in Cælio monte itur. *Curt. 3.* Darium in Ciliciam fore nunciatur. *Cic. 1. Verr.* Eſſe in amicitiam populi Romani.

Sub, cùm motum indicat, regit accuſatiuum. *Cic. 1. Acad.* Sub ſenſus cadit, *è ſenſibile*. *Virg.* Sarmenta ſub tecta referro.

Et cùm tempus indicat, & ſumitur pro poſt, paulò poſt, circiter, paulò ante. *Cic. 1. ep. 2.* Sub dies feſtos, *doppo le feſte*. *Liu. 23.* Sub aduentum Prætoris Pænus agro exceſſit, *nell' arriuare, ò intorno alla venuta del Pretore*. Sic; Sub finem, *intorno al fine*. Sub lucem, *nel far del giorno*. Sub noctem, *sù la ſera, &c.* Sed Claudianus *Bel. Get.* hac ſignificatione vſurpauit ablat. Exit hiberna ſub nocte Leo.

Cum Verbis quietis ablatiuum requirit. *Var. 3. de re ruſt.* Sub dio capiendus eſt locus; *alla ſcoperta, al ſereno*. *Cic. 2. de Nat.* Qui ſub Terra habitaſſent.

Super, ſi motus ſignificetur, accuſatiuo ſeruit. Et cùm ponitur pro *præter*. *Sal. in Claud.* Super cætera flagitia. Item pro *vltra*. *Virg.* Super Garamantas, & Indos.

Si quies notetur, vtrique caſui adiungitur. Vt, Iacere ſuper pauimentum: ſuper tumulo collocare.

Pro, *de*, ablatiuo dumtaxat. *Cic. Att. 16.* Quid nobis agendum ſit, ſuper legatione.

Subter frequentius accuſatiuo adhæret. *Liu. 4. 4.* Subter terram per dies vigintiquinque pugnatum eſt. *Virg. 6. Aen.* Ferre iuuat ſubter denſa teſtudine caſus.

DE

DE INTERIECTIONIS CONSTRVCTIONE. CAP. XVII.

Regula I. P.T.C.

AH. Aha. Vah. nominatiuo gaudent. *Ouid.* 2. *Triſt.* Ah ferus, & nimium nobis crudelior hoſtis. *Teren. Phorm.* 2. Aha he homo ſuauis. *Pla. Mil.* 4. 1. Vah delicatus.

Hem: nominatiuo, & accuſatiuo copulatur. *Ter. Eun.* 5. 1. Hem miſera occidi. *id. And.* Hem hominis audaciam.

Hei, & Væ datiuum aſciſcunt. *Virg.* 2. *Aen.* Hei mihì qualis erat. *Pla. Men.* 2. 3. Væ capiti tuo. Hei interdum quoque accuſatiuum, & vocatiuum. *Pla. Muſtel.* 3. 2. Hei me miſerum. *Et Aul.* 1. 4. Hei Megadore, haud Deorum facinus facis.

Heu tam datiuo, quàm accuſariuo, & vocatiuo iungitur. *Pla. Merc.* Heu miſeræ mihi. *Virg.* 7. *Aen.* Heu ſtirpem inuiſam. *Et* 6. Heu pietas, heu priſca fides.

O, cum eſt vocandi particula vocatiuo additur, aut præteritur. *Ter.* O Daue, ades dum. *Cic. pro Roſc.* Credo mirari, Iudices. Cùm affectum indicat raro nominatiuo, ſæpè accuſatiuo, & vocatiuo præponitur. *Plau. Phor.* 2. O vir fortis, atque amicus. *Virg.* 1. *Georg.* O fortunatos, ſua ſi bona norint, agricolas. *Teren. And.* O Salue, Pamphile. Cùm leuior eſt affectus, negligitur. *Ter. And.* Miſeram me, quod verbum audio?

Pro, vel, Proh, accuſatiuo, & vocatiuo anteponitur. *Teren. And.* 5. 3. Proh Deum, atque hominum fidem. *Cic. Phil.* 2. Proh ſancte Iuppiter.

Regula II. P. T. C.

O Optandi, aut exclamandi particula coniunctiuum exigit. *Virg.* 8. *Aen* O mihi præteritos referat ſi Iuppiter annos. *Plau. Pœn.* 1. 1. O tibi Dij dent bona.

Vtinam, ſiue aduerbium, ſiue Interiectio, ſemper Coniunctiuo iungitur. *Cic.* 14. *ep.* 4. Vtinam ea res voluptati ſit. *Ouid. ep.* 1. O vtinam obrutus eſſet adulter aquis.

DE CONIVNCTIONIS CONSTRVCTIONE. CAP. XVIII.

Regula I. P.S.C.

Coniunctio ex ſe nullum caſum requirit, ſed tantum ſimiles caſus connectit, cùm ad idem verbum referuntur. *Cic. 2. de leg.* Placuit Scæuolæ, & Coruncano, itemque cæteris. *id. de ſenect.* Quid de pratorum viriditate, aut arborum ordinibus, aut vinearum, oliuetorumque ſpecie dicam. *Teren. And. 2. 1.* Nihil aliud, niſi Philumelam volo.

Tunc non connectit eoſdem caſus, cum aliter Dictionum proprietas exigit. Vt: Romæ, & Neapoli te vidi. Emam libros aut Lugduni, aut Pariſijs. Æſtimaſne domum centum nummis, an pluris?

De Coniunctionibus Ac, Atque, &c.
Regula II. P.S.C.

Poſt aduerbia: Statim, Continuò, Principiò, ſimul, ſequuntur Coniunctiones, Ac, Atque, Vt. *Plau. Merc. 1. 1.* Principio atque exijt, *ſubito, che vſcì. Cic. pro Quint.* Statim vt redijt: *doppo che, ò ſubito, che tornò. Caſ. 3. B. C.* Simul ac appropinquabat. *Cic. 6. Verr.* Continuò, vt vidit. Poſt, *ſimul*, ſæpè reticentur. *Virg. Ecl. 4.* At ſimul legere poteris.

Inueniuntur etiam poſtpoſitæ his vocibus: Æquè, iuxtà, perindè, ſimiliter, item, proximè ſimilis, par, & huiuſmodi, & ſignificant; *Non altrimenti che: come che; quaſi che. Cic. in Sen. poſt med.* Iuxtà, ac ſi meus frater eſſet. *Id. 3. de Nat.* Similiter, ac ſi me roges. *Acad. 4.* Perinde vt cauſa poſtulat. *Id. lib. 9. ep. 17.* Proximè, atque ille. *id. 3. de Nat.* Non mihi par ratio cum Lucilio eſt, ac tecum.

Hæ coniunctiones, Ac, Atque, Quam poſtponuntur vocibus; Contrarium, alius, diſſimilis, contra, ſecus, aliter, & ſignificant, *che, ò di, ò da quello, che, come. Cic. 3. Verr.* Contrarium decernebat, *ac* decreuerat. *Caſ. 3. B. C.* Aliæ ſunt Legati partes, atque Imperatoris. *Liu. 1. 1.* Haud aliter, quam, &c.

De

DE PARTICIPIORVM CONSTRVCTIONE CAP. XIV.

De Participijs. Regula I. P.T.C.

OMnia participia eamdem conſtructionem requirunt quam habent verba, à quibus oriuntur. *Cic. 2. de leg.* Cœlum, atq; terram tuens, atq; regens Deus. *Liu. l. 4.* Atticus ingenti præda potius Romam redit. *Ter. prol. Heaut.* Acturus ſum comędias.

Si in nomina abeant; nominum conſtructionem ſequuntur. Vt: Conſultus iuris, & iuſtitiæ. Expertus belli. Occultus odij, ſcitus lyræ, ignotus omnibus, &c.

De Participijs in Ns. Regula II. P.S.C.

PArticipia in Ns, cum in nomina degenerant, genitiuum etiam regunt. Vt: Amans patriæ; obſeruans amicorum, ſitiens honorum, & huiuſmodi alia; ſunt enim idem, ac amator, obſeruator, ſititor. *Cic. pro leg. Man.* Appetentes gloriæ fuiſtis. *Cæſ. 1. B. C.* Fugiens laboris.

Tria participia Exoſus, Peroſus, Pertæſus paſſiuæ formæ cùm actiuè ſignificant, accuſatiuum adſciſcunt. *Virg. 9. Aen.* Iuppiter exoſus Troianos. *Gioue odiando i Troiani. Colum. 9. c. 45.* Peroſa ſegnitiem. *Suet. in Cæſ.* Pertæſus morum peruerſitatem.

Pertæſus etiam genitiuum regit. *Virg.* Pertæſus thalami.

OBSERVATIO P.P.C.

Participijs accenſentur nomina in *bundus:* habent enim eamdem ſtructuram, & ſignificationem, ac participia in Ns, licet non ſint vſurpanda, niſi ex authoritate veterum. *Apul. 4. de Aſ. aureo.* Multi mirabundi beſtiam confluebant, *marauigliandoſi delle beſtie. Sel. 3. frag. Hiſt.* Vitabundus claſſem hoſtium ad oppidum peruenit.

DE ADVERBII CONSTRVCTIONE. CAP. XV.

De vſu Aduerbij.

ADuerbium raro nomini ſubſtantiuo adiungitur. *Plau. Pſeu. 1.* Neque homines magis aſinos vnquam vidi: ita plagis coſtæ callent. *Fab. 5. c. 9.* Parùm viri ſigna.

Sæpè

Sæpè verò cæteris partibus. *Poet. Vet. apud Cic. 2. Phil.* Malè parta, malè dilabuntur. *Suet. Aug. c.35.* Feſtina lentè. *Agel.* Impenſè doctus; *aſſai dotto*. Oppidò peritus, *molto erudito*. Et apud alios. Amodum amplus; Apprimè rectè. Benè Tardus, Perquam breuiter. Satis literatus. Facilè Princeps.

Aduerbium nonnunquam ponitur pro Nomine,& tunc Nominatiui, vel accuſatiui vicem gerit. Vt: Benè eſt; Propè eſt. Benè dico, Malè dico, Malè audire, *hauer cattiuo nome*. *Cic. 1. Off.* Quibus benignè videbitur fieri, *a' quali parrà, che ſi facci corteſia*. *Id. 5. de fin.* Benè audire à parentibus, *hauer buon nome appreſſo i Genitori*.

Nomen adiectiuum aliquando pro Aduerbio inſeruit, præcipuè apud Poetas. *Virg.* Horrendum ſtridens: *pro* horrendè. *Id. Ecl. 3.* Tranſuerſa tuentibus; *pro* tranſuerſim. *Ter.* Nullus dixeris; *pro* ne dixeris.

Duæ negationes affirmandi vim habent. *Iuu. Saty. 6.* Nil non permittit, *pro* omnia permittit. Tertia quoque negatio affirmat. *Cic. l. 2. ep. 1.* Non vereor, ne non ſcribendo te expleam, *ſon ſicuro, che ti ſodisfarò con lo ſcriuere*.

Verùm aliquando duæ pro vna vſurpantur. *Enn. Erecht.* Lapideo ſunt corde multi, quos non miſereret neminis. *Plau. Epid. 4. 1.* Neque, ea vbi nunc ſit, neſcio. At huiuſmodi exempla cognitione magis, quàm imitatione digna ſunt.

Tam, Tantum, Quam, Quantum, tum Verbis, tum Nominibus iunguntur. Melius tamen: Tam, Quam Nominibus præponas, & Tantum, Quantum Verbis.

Quam vt; venuſtè poſt Comparatiua collocatur. *Sen. ep. 6.* Maior ſum, & ad maiora genitus, quàm vt mancipium ſim mei corporis. *Cic. 1. de Nat. Deor.* Hæc ſunt dicta ſubtilius, quàm vt quiuis ea poſſit agnoſcere. *Sic*: Doctior es, quàm vt magiſtro indigeas, *ſei tanto dotto, che non hai biſogno di Maeſtro*.

Poſt comparatiua. *Plus, Amplius, Minus*, ſæpè, *Quam* reticetur. *Sal.* Hominum cæſa plus duo millia: *hoc eſt*, pluſquam duo millia; *quæ Ellipſis ſapè occurrit*.

Interdum ponitur *Quam*, non expreſſo *potius*, *magis*, aut ſimili comparatiuo. *Tac. Iud. 5.* Corpora condere, quàm cremare è more Ægyptio, *ideſt*, potius condere, ſeu ſepelire.

Aut etiam *poſt* non expreſſo. *Liu.* 21. Octauo menſe, quam cœptum eſt expugnari Saguntum, *ideſt*, octauo menſe poſtquam, &c.

Cum verbo, *poſſum*, ſæpè, *quam*, ſuperlatiuis additur. *Sal. in Cat.* Quam veriſſimè potero, paucis abſoluam. *Cic.* 2. *de Nat. Deor.* Aues nidos, quàm poſſunt, molliſſimè ſubſternunt.

Interdum, *poſſum*, omittitur. *Cic.* 16. *ep.* 21. Quam celerrimè mihi librarius mittatur. *Id.* 13. *ep.* 6. Vehementer te rogo, vt cures, vt Cuſpius quàm maximas, quàm primùm, quàm ſæpiſſimè gratias agat.

Superlatiuis ſimiliter copulatur ſequente Tam. *Cato de re ruſt. c.* 65. Quàm plurimam braſſicam ederit, tam citiſſimè ſanus fiet.

Rarò iungitur Comparatiuo. *Val. Max.* 4. *cap.* 7. Quàm libentius, tam etiam Religioſius erit.

Multo, Tanto, ac Quanto reperiuntur ante ſuperlatiua. *Cic. pro L. Man.* Multò iucundiſſimus. *Catul. ad Cic.* Tantò peſſimus omnium Poeta; quantò tu optimus omnium patronus.

Itidem, *Longè*, ante Comparatiua, & Superlatiua. *Virg.* Longè melior. *Caſ.* 1. *B. G.* Longè ſunt humaniſſimi.

Dicitur; Longè aliter: Longè diuerſus: Longè poſt; Longè antè; Paulò poſt: Paulò ante.

De Aduerbijs cum Nominatiuo. *Reg. I. P. T. C.*

EN, Ecce, præponuntur Nominatiuo, aut accuſatiuo, ſed intellecto verbo, *adeſt*, *video*, aut ſimili. *Cic. Quaſt. Acad.* Ecce Lampſacenus Strato: *Hoc eſt*: adeſt. *Virg. ecl.* 5. En quatuor aras, *ideſt*, video. Quandoque habet additum datiuum, Tibi. *Cic. Att.* 2. Ecce tibi Seboſus.

De Aduerbijs cum Genitiuo. *Regula II. P. T. C.*

ABundè, affatim, amplius, inſtar, largiter, nimis, parùm, partim, ſatis, & per Apocopen, ſat, & alia genitiuo adhærent. *Virg.* 7. *Aen.* Terrorum, & fraudis abundè eſt. *Liu.* 10. Habetis affatim lignorum. *Pla. Ciſt.* 5. 1. Tibi liberorum eſt amplius. *Cic. Att.* 10. Epiſtola voluminis inſtar erat. *Pla. Rud.* 4. 4. Credo ineſſe auri, & argenti largiter. *Sal. Cat.* Satis eloquentiæ, ſapientiæ parum. *Cic.* 2. *de fin.* Teſtium ſat eſt.

Ergo,

Ergo, pro gratia, ſeu cauſa, poſt ſe pariter genitiuum habet. *Virg. 6. Aen.* Illius ergo venimus. *Cic.* Eum donari virtutis ergo. *Che ſia premiato per la virtù*. Sic: honoris ergo, *per honore*. Religionis ergo, *per deuotione, &c.*

Item poſt antiquos accuſatiuos, Eò, Huc; *à tal termine: à tal ſegno*. *Plin. in Traian.* Eò dementiæ furoriſq; proceſſit. *Tac. 3. Ann.* Huc arrogantiæ venerat. *Sic*. Eò calamitatis proceſſit. Huc paupertatis ventum eſt, &c.

Aduerbia Superlatiua iunguntur genitiuo non ſecus, ac ipſa nomina: Vt optimè omnium, elegantiſſimè oratorum. *Liu.* 4. 2. Omnium minimè Ætolis credo. *Plin.* 8. 8. Animalium maximè odere murem elephanti.

Hunc genitiuum mutant in ablatiuum cum ex. *Cic. 2. de Orat.* Quem Craſſus dilexit ex omnibus plurimum.

OBSERVATIO P.P.C.

Poſt Aduerbia loci, Vbi, Quo, & alia ab his compoſita, reperiuntur genitiui, plerumque per Pleonaſmon, Terrarum, Locorum, Gentium. *Cic. pro R. Poſt.* Vbi terrarum ſumus? *Pla. Bacch.* 4. 7. Quò gentium? *Horat.* 1. *ep.* 3. Vbicumque locorum viuitis.

Item poſt hæc aduerbia eiuſdem indolis. *Pla. Pſeu.* 4. 2. Vndè hunc eſſe dicam gentium? *Liu.* 4. 10. Perfugium ſibi Nuſquam gentium eſſe ait. *In neſſun paeſe*. *Cic. Att.* 6. 3. Abes longè gentium. *Pla. Ter.* Minimè gentium, *in neſſun modo*. *Id. Amph.* 4. 3. Quando gentium? *Quando mai?* *Apul.* 1. *de Aſ.* Vbique itineris. *In tutto il cammino*.

Quoad, admittit genitiuum *Eius*. *Cic.* Elaboro quoad eius facere poſſum. *M'affatico quanto mai poſſo*.

Tunc, cum genitiuo reperitur apud Iuſtinum l. 1. Tunc temporis: Sed inſolens eſt.

De Aduerbijs cum Datiuo, aut Accuſatiuo cum Ad. *Regula III. P.T.C.*

QVædam Aduerbia conſtruuntur cum datiuo, vel accuſatiuo, cum præpoſitione Ad, adinſtar adiectiuorum, vnde formantur. *Cic.* 1. *Off.* Conuenienter rationi dicere. *Id.* 3. *de fin.* Congruenter naturæ viuere. Quia, Conueniens, Congruens, cum datiuo conſtruuntur.

Sic *Cic.* 7. *de Orat.* Loqui aptè ad rerum dignitatem. *ibid.*

 Dice-

Dicere accomodatè ad veritatem. *Et* 1. *de Inu.*Dicere appoſitè ad perſuaſionem: Quia Aptus,Accomodatus,Appoſitus etiam accuſatiuo adhærent.

De Aduerbijs cum Accuſatiuo, & alijs caſibus.
Regula IV. P.T.C.

PRidiè, & poſtridiè accuſatiuum, vel genitiuum habent. *Cic. l.* 3. *ep.* 5. Pridie Kalendas ſextilis puto me Laodiceæ fore. *Id.* 1. *ep.* 4. Pridie eius diei. *Id.* 12. 13. Poſtridie Idus. *ibid.* 40. Poſtridie Iduum.

Abhinc tempus præterium notans accuſatiuo, vel ablatiuo hæret. *Cic.* 3. *Ver.* Quæſtor fuiſti abhinc quatuordecim annos, *quattordici anni fà*. *Pla. Muſt.* 2. 2. Qui abhinc ſexaginta annis occiſus foret.

Poſt nomina tempus ſignificantia ponitur relatiuum *qui, qua, quod*, cum antecedente conueniens; vel, *cum, poſtquam, ex quo, vt*. Sic. Multi elapſi ſunt anni, quibus non te vidi. *Cic.* 2. *Off.* Decem anni ſunt cum lata lex eſt. *Pla.Men.*2.1. Annus ſextus eſt,poſtquam rei huic operam damus. *Tac.*14. *Ann.* Decimus annus eſt,ex quo ſpei tuæ admotus ſum;octauus, vt imperium obtines.

Propè, *vicino*. Propiùs, *più vicino*. Proximè, *viciniſſimo*. Et accuſatiuo, & ablatiuo cum a, vel ab præponuntur. *Cic.* 2. *de Inu.* Hoſtes propè muros caſtra habent. *id. in Piſ.* Propè à meis ædibus ſedebas. *Liu.* 3. 4. Ceſſere propiùs pacata loca. *Cic.* 1. *de Nat.* Stellæ aliæ propiùs à terris mouentur.

De Aduerbijs cum Ablatiuo. Regula V. P.T.C.

ADuerbia comparatiua, ſicuti Nomina, ablatiuum poſtulant. *Cic. pro Sext.* Alius alio ornatius. *Ouid.* Solito velocius. *Virg.* Dicto citiùs.

Longè, procul, ſeorſum, ſeparatim ablatiuo præpoſitione à, vel ab ſociato adhærent. *Cic.* 4. *Verr.* Oppidum eſt non longè à Syracuſis. *Tuſc.* 5. Procul ab omni metu. *id.* 2. *ep.* 6. Separatim à reliquis ciuitatibus. Dicitur etiam. Procul dubio. Patria procul. *Tac.* 12. *Ann.* Procul mari.

Vna, Pariter, ſimul eleganter ablatiuo, qui comitatus dicitur, iunguntur. Sic; Vnà cum Franciſco. Simul cum Petro, &c. *Cic.* 8. *Tuſc.* Animus voluptatem pariter, cum corpore percipit.

DE.

DE PRAEPOSITIONIS CONSTRVCTIONE. CAP. XVI.

QVot ſint Præpoſitiones, & quibus inſeruiant caſibus, dictum eſt in Rudimentis.

Nonnulla circa ipſas obſeruanda. P. S. C.

OBSERVATIO I.

Præpoſitio interdum ſuo adempta caſui adiungitur verbo. Vt: Adeo Regem. Ingredior vrbem. Decedo Prouincia. Domum egredior. *Ideſt* extra Domum. Poteſt etiam iterari. Vt: Adeo ad Regem. Ingredior in Vrbem. Decedo de Prouincia.

OBSERVATIO II. DE PRÆPOSITIONIBVS, QVÆ ACCVSATIVO SERVIVNT.

Aduerſus, & Aduerſum ſumuntur etiam pro contra, & erga. *Cit. Att.* Si duriorem te præbes, non contendam ego aduerſus te. *id.* 1. *de Nat.* Iuſtitia aduerſum Deos.

Ante, & Poſt, ſi interſeruntur, aut poſtponuntur nomini tempus ſignificanti, cum ablatiuo vſurpantur. *Cic.* 10. *ep.* 25. Non multis ante diebus. 2. *de Inuen.* Multis poſt annis. *Pro Flac.* Aliquot annis poſt. *Terentius Hecyr.* 3. 3. antepoſuit, *poſt;* Poſt duobus menſibus.

Circum dicitur de loco: Vt: circum littora, circum montes. Circiter verò de cæteris. *Liu.* 2. 8. Decem circiter millia paſſuum. Plautus tamen. *Ciſt.* 4. 2. ait: Hæc loca circiter.

Erga, *verſo*. *Cic.* 3. *Catil.* Summus erga vos amor. *Pla. Pſeu.* 4. 3. vſus eſt *erga*, pro, *contra*, quod rarum eſt: Malus erga me. Idem Plautus indicans locum poſuit, *erga*, pro *contra:* aut è regione. *Truc.* 2. 3. Noſtram quæ erga ædem ſeſe habet.

Intra, *dentro*, dicitur de ſpatio temporis, aut loci. *Pla. Curc.* 3. 1. Intra viginti dies. *Cic.* 5. *Verr.* Locus intra Oceanum nullus eſt.

Verſus ſuo caſui poſtponitur. *Pla. Amph.* 4. 3. Portum verſus volito. *Varr. de re ruſt.* Ab hac ambulatione in agrum verſus.

OBSERVATIO III. DE PRÆPOSITIONIBVS ABLATIVO SERVIENTIBVS.

A, vel ab, motum de loco plerumque ſignificant.

Venuſtus eſt etiam eius vſus. Vt; à Secretis, *Segretario:* à Poculis, *Coppiere*, à Conſilijs, *Conſigliere:* à Cubiculis, *Cameriere:* à Theſauris, *Teſoriere:* ab epiſtolis, *Scrittor di lettere:* à pedibus, *Lacchè*, *Staffiere*. *Cit. Att.* 8. 5. Seruum à pedibus meum Romam miſi. *Cic. Att.* 12. 25. Vſuram à Faberio repræſentabimus, *per mano di Faberio*. *Pla. Curcul.* 5. 2. Ego pro iſta re ſolui à Trapezita meo, *per mano del mio Banchiere*. *Cic.* 1. *de Inuen.* Quod nihil à nobis facit, *che non fà per noi*. Pro quo etiam dicitur; cum aliquo. *Id. de Diuin.* Si ratio mecum facit, *ſe la ragione è in mio fauore, ò dalla mia*.

Cum, his pronominibus adiunctum poſtponitur; Mecum: tecum, ſecum, nobiſcum, vobiſcum.

Præ, eleganter ſubſtantiuis animi affectus ſignificantibus præponitur, vt, præ magnitudine doloris: præ triſtitia, præ lætitia, &c.

OBSERVATIO IV. DE PRÆPOSITIONIBVS, QVÆ AVT ACCVSATIVO, AVT ABLATIVO INSERVIVNT PRO VARIA SIGNIFICATIONE.

In, cùm motum ſignificat accuſatiuum poſtulat; Vt abi in malam rem, proficiſcere in exilium. Et cùm ponitur pro Erga, & Contra. *Cic. pro Deiot.* Qualis Rex Attalus in Aphricanum fuit. *Terent. Eun.* 1. 2. Quàm iniqui ſunt patres in omnes adoleſcentes iudices.

Et cùm finem ſignificat. *Plau. Aul.* Hos accipias coquos, & obſonium in nuptias. *Vide præceptum de Cauſa fin.*

Varius eſt, ac peruenuſtus vſus huius præpoſitionis. *Cic.* 3. *de leg. Agr.* Actio conſtituta eſt in menſem Ianuarium; *Sic*. In multos annos; in ſingulos dies; *ogni dì*. Pretium, Tributum imponere in capita: *per teſta*, *per perſona*. *Liu.* 7. 2. Seſtantibus collatis in capita. *Var. de re ruſt.* 2. 27. In octogenas oues ſingulos paſtores conſtitui. *Cic. Q. Fr.* 3. 1. Se ternis nummis in pedem tecum tranſegiſſe dicebat. *Sic*; hoc

tanti

tanti venditur in libram, vel in ſingulas libras, aut pro qualibet libra, *tanto la libra*. Seruilem in modum, *Da ſeruo;* Dicere in hanc ſententiam; *di queſto tenore*. Pulcher in ſpeciem, *in apparenza*; in orbem, *in giro*.

Si verò quietem ſignificat ablatiuo gaudet. *Cic. 11. ep. 23*. Ego in Italia morabor.

Pro, *inter*, ablatiuo potius, quàm accuſatiuo ſeruit, vt, Referre in Deos; amicitia eſt in bonis.

Veteres rarò accuſatiuo, & ablatiuo ſine diſcrimine, cùm ſiue motus, ſiue quies ſignificaretur, præpoſitionem *in*, ſociarunt, quorum exempla pueritia omninò fugiat. *Plau. Aul. 3. 6.* Qui mihi intromiſiſti in ædibus quingentos coquos. *Cic. pro Leg. Man.* In prædonum fuiſſe poteſtatem ſciatis. *Varr. 4. de re ruſt.* Qua in Cælio monte itur. *Curt. 3.* Darium in Ciliciam fore nunciatur. *Cic. 1. Verr.* Eſſe in amicitiam populi Romani.

Sub, cùm motum indicat, regit accuſatiuum. *Cic. 1. Acad.* Sub ſenſus cadit, *è ſenſibile*. *Virg.* Sarmenta ſub tecta teferro.

Et cùm tempus indicat, & ſumitur pro poſt, paulò poſt, circiter, paulò ante. *Cic. 1. ep. 2.* Sub dies feſtos, *doppo le feſte*. *Liu. 23.* Sub aduentum Prætoris Pænus agro exceſſit, *nell' arriuare, ò intorno alla venuta del Pretore*. Sic; Sub finem, *intorno al fine*. Sub lucem, *nel far del giorno*. Sub noctem, *sù la ſera, &c.* Sed Claudianus *Bel. Get.* hac ſignificatione vſurpauit ablat. Exit hiberna ſub nocte Leo.

Cum Verbis quietis ablatiuum requirit. *Var. 3. de re ruſt.* Sub dio capiendus eſt locus; *alla ſcoperta, al ſereno*. *Cic. 2. de Nat.* Qui ſub Terra habitaſſent.

Super, ſi motus ſignificetur, accuſatiuo ſeruit. Et cùm ponitur pro *præter*. *Sal. in Claud.* Super cætera flagitia. Item pro *vltra*. *Virg.* Super Garamantas, & Indos.

Si quies notetur, vtrique caſui adiungitur. Vt, Iacere ſuper pauimentum: ſuper tumulo collocare.

Pro, *de*, ablatiuo dumtaxat. *Cic. Att. 16.* Quid nobis agendum ſit, ſuper legatione.

Subter frequentius accuſatiuo adhæret. *Liu. 4. 4.* Subter terram per dies vigintiquinque pugnatum eſt. *Virg. 6. Aen.* Ferre iuuat ſubter denſa teſtudine caſus.

DE INTERIECTIONIS CONSTRVCTIONE. CAP. XVII.

Regula I. P.T.C.

AH. Aha. Vah. nominatiuo gaudent. *Ouid.* 2. *Triſt.* Ah ferus, & nimium nobis crudelior hoſtis. *Teren. Phorm.* 2. Aha he homo ſuauis. *Pla. Mil.* 4. 1. Vah delicatus.

Hem: nominatiuo, & accuſatiuo copulatur. *Ter. Eun.* 5. 1. Hem miſera occidi. *id. And.* Hem hominis audaciam.

Hei, & Væ datiuum aſciſcunt. *Virg.* 2. *Aen.* Hei mihì qualis erat. *Pla. Men.* 2. 3. Væ capiti tuo. Hei interdum quoque accuſatiuum, & vocatiuum. *Pla. Muſtel.* 3. 2. Hei me miſerum. *Et Aul.* 1. 4. Hei Megadore, haud Deorum facinus facis.

Heu tam datiuo, quàm accuſariuo, & vocatiuo iungitur. *Pla. Merc.* Heu miſeræ mihi. *Virg.* 7. *Aen.* Heu ſtirpem inuiſam. *Et* 6. Heu pietas, heu priſca fides.

O, cum eſt vocandi particula vocatiuo additur, aut prætetitur. *Ter.* O Daue, ades dum. *Cic. pro Roſc.* Credo mirari, Iudices. Cùm affectum indicat raro nominatiuo, ſæpè accuſatiuo, & vocatiuo præponitur. *Plau. Phor.* 2. O vir fortis, atque amicus. *Virg.* 1. *Georg.* O fortunatos, ſua ſi bona norint, agricolas. *Teren. And.* O Salue, Pamphile, Cùm leuior eſt affectus, negligitur. *Ter. And.* Miſeram me, quod verbum audio?

Pro, vel, Proh, accuſatiuo, & vocatiuo anteponitur. *Teren. And.* 5. 3. Proh Deum, atque hominum fidem. *Cic. Phil.* 2. Proh ſancte Iuppiter.

Regula II. P.T.C.

O Optandi, aut exclamandi particula coniunctiuum exigit. *Virg.* 8. *Aen* O mihi præteritos referat ſi Iuppiter annos. *Plau. Pœn.* 1. 1. O tibi Dij dent bona.

Vtinam, ſiue aduerbium, ſiue Interiectio, ſemper Coniunctiuo iungitur. *Cic.* 14. *ep.* 4. Vtinam ea res voluptati ſit. *Ouid. ep.* 1. O vtinam obrutus eſſet adulter aquis.

DE CONIVNCTIONIS CONSTRVCTIONE. CAP. XVIII.

Regula I. P.S.C.

COniunctio ex ſe nullum caſum requirit, ſed tantum ſimiles caſus connectit, cùm ad idem verbum referuntur. *Cic. 2. de leg.* Placuit Scæuolæ, & Coruncano, itemque cæteris. *id. de ſenect.* Quid de pratorum viriditate, aut arborum ordinibus, aut vinearum, oliuetorumque ſpecie dicam. *Teren. And.* 2. 1. Nihil aliud, niſi Philumelam volo.

Tunc non connectit eoſdem caſus, cum aliter Dictionum proprietas exigit. Vt: Romæ, & Neapoli te vidi. Emam libros aut Lugduni, aut Pariſijs. Æſtimaſne domum centum nummis, an pluris?

De Coniunctionibus Ac, Atque, &c.

Regula II. P.S.C.

POſt aduerbia: Statim, Continuò, Principiò, ſimul, ſequuntur Coniunctiones, Ac, Atque, Vt. *Plau. Merc.* 1. 1. Principio atque exijt, *ſubito, che vſcì. Cic. pro Quint.* Statim vt redijt: *doppo che, ò ſubito, che tornò. Caſ.* 3. *B. C.* Simul ac appropinquabat. *Cic. 6. Verr.* Continuò, vt vidit. Poſt, *ſimul*, ſæpè reticentur. *Virg. Ecl.* 4. At ſimul legere poteris.

Inueniuntur etiam poſtpoſitæ his vocibus: Æquè, iuxtà, perindè, ſimiliter, item, proximè ſimilis, par, & huiuſmodi, & ſignificant; *Non altrimenti che: come che; quaſi che. Cic. in Sen. poſt med.* Iuxtà, ac ſi meus frater eſſet. *Id. 3. de Nat.* Similiter, ac ſi me roges. *Acad.* 4. Perinde vt cauſa poſtulat. *Id. lib. 9. ep.* 17. Proximè, atque ille. *id. 3. de Nat.* Non mihi par ratio cum Lucilio eſt, ac tecum.

Hæ coniunctiones, Ac, Atque, Quam poſtponuntur vocibus; Contrarium, alius, diſſimilis, contra, ſecus, aliter, & ſignificant, *che, ò di, ò da quello, che, come. Cic.* 3. *Verr.* Contrarium decernebat, *ac* decreuerat. *Caſ.* 3. *B. C.* Aliæ ſunt Legati partes, atque Imperatoris. *Liu.* 1. 1. Haud aliter, quam, &c.

De Coniunctionibus cum Indicatiuo, aut Coniunctiuo.
Regula III. P. S. C.

NI, niſi, ſi, ſiquidem, etſi, etiamſi, tametſi, quamuis, Cum, pro quia, Quod, Indicatiuo, vel Coniunctiuo copulantur. *Teren. Heaut.* 4. 1. Mirum ni illa ſalua eſt. *Cic.* 1. *Catil.* Siquidem hanc ſentinam eiecerit. *id.* 6. *Att.* 5. Et ſi aliquantum vitæ proceſſero. *Ouid.* 3. *Faſt.* Mœnia conduntur, quæ quamuis parua fuerunt. *Et de Orat.* Etiam eſt in fœnore tollerabili. *Cic. l.* 13. *ep.* 19. Tibi gratias ago, cùm tantum meę literæ potuerunt.

Quia, & præcipuè Quoniam frequentius Indicatiuo, quàm Coniunctiuo adhærent. *Fab.* 12. 1. Non quia prodeſſe nunquam ſatis ſit. *Plau. Bacch.* 4. 4. Quia tibi reddidi aurum, & quia non te fraudauerim. *Cic. pro Plan.* Quoniam tu ita vis. *Cic.* 2. *Agr.* Hoc quoniam vos fœdus non iuſſeritis.

Quin Imperatiuo, aut Coniunctiuo ſociatur, pro, eia, aut age. *Teren. And.* 2. 6. Quin dic? *Di sù. Cic. in ſomn.* Quin tu aſpicias patrem: *hor sù rimira il Padre.*

De Coniunctionibus cum Coniunctiuo.
Regula IV. P. S. C.

VTrum, an, num, nec ne, & ne, quæ poſtponitur, quando dubitationi inſeruiunt; coniunctiuum deſiderant. *Cic. in Piſon.* Nemo poteſt dicere, vtrum iſte plus biberit, an vomerit. *Id.* 2. *ep.* Neſcio gratuler ne tibi, an timeam.

Si, & Licet, cum ponuntur pro *Quamuis* coniunctiuo iunguntur. *Plau. Mane.* Decem ſi vocaſſet ad cœnam viros. *Cic. pro Sex.* Licet omnes in me terrores impendeant.

Licet, rariſſimè cum Indicatiuo. *Vulp. de Tranſact.* Licet ruinæ ſubiecta tranſactio eſt.

De Coniunctione Vt. Regula V. P. S. C.

VT, pro, *poſtquam*, & cum eſt admirandi, ac interrogandi particula, indicatiuum petit; *Ouid.* 5. *Triſt.* 2.

Vt ſumus in Ponto, ter frigore conſtitit Iſter. *Plaut. Stic.* Vt præ lætitia lacrymæ proſiliunt mihi. *Hor.* Vt vale? Vt meminit noſtri.

Pro *quamuis* verò coniunctiuum amat. *Ouid. 3. de Pont. 4.* Vt deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas.

Et cum cauſam finalem ſignificat: *acciò, accioche, affinche. Cic. Q. Fr. 1. ep. 1.* Non, vt te inſtituerem ſcripſi. In hac ſignificatione pro vt, valent etiam, Qui, & Quò, & itidem coniunctiuum amant. *Ter. Prol. And.* Non qui argumentum narret. *Ad Her. 4.* Pompeius ignes fieri prohibuit, quò occultior eſſet, eius aduentus.

Item; Ne, vt ne, quone, quominus: *accioche non: affinche non. Caſ. 3. B. C.* Pompeius, ne circumclauderetur, diſcedit. *Cic. Att. 3. 10.* Tu ad me Scribis, vt ne quid ignorem. *id. 7. ep. 2.* Quod præfiniſti, quone pluris emerem. *Liu. 1. 9.* Nec moror, quominus in ciuitatem redeant.

Poſt voces Adeo, Is, Ita, Sic, Talis, Tam, Tantus, Tot: *Vt*, coniunctiuum requirit. *Cic.* Tanta vis probitatis eſt, vt eam etiam in hoſtem diligamus. *id. l. 4. ep. 8.* Non ita abundo ingenio, vt te conſoler. *Caſ. l. 4. B. G.* Cùm videret Germanos tam facilè impelli, vt in Galliam venirent.

Et poſt verba Contingit, euenit, & ſimilia. *Cic. 3. Verr.* Accidit, vt illo itinere veniret.

Vereor, ſiue Timeo, ac Metuo vt quid fiat. Valet cupio fieri, ſed timeo contrarium fieri. Metuo, nequid fiat; valet, Nolo fieri: ſed timeo ne fiat. *Sic;* Chriſtianus metuit, vt Turcæ vincantur. Metuo, ne amicus ægrotet, idemque moriatur. Ita dilucet locutos eſſe veteres, ſed Librariorum inſcitia poſt verba metuendi inueniuntur multa antiquorum loca corrupta. *Ter. Eun.* Vereor, vt hic dies mihi ſatis ſit. *Et And.* Vereor, nequid mali apportet Andria.

Vt, reperitur cum infinito pro coniunctiuo: quæ eſt imitatio Græcorum. *Hor. x. Od. 11.* Vt melius, quidquid erit, pati; poteſt tamen intelligi, *poſſis*; aut, quid ſimile.

DE QVIBVSDAM PRAECIPVIS ORATIONIS FIGVRIS. CAP. XIX.

Figura eſt locutio à vulgari conſuetudine parum recedens, ſed rationi, ac eruditorum authoritati innititur.

Figurarum præcipuæ ſunt Eclipſis, Pleonaſmus, Syntheſis, & Enallage.

De Eclipſi, ideſt, Defectione.

Eclipſis, eſt, cum deeſt aliquid ad plenitudinem ſermonis. *Maro.* 5. *Aen.* Tunc pius Æneas humeris abſcindere veſtem; *intelligitur* cœpit. *Hor.* 3. *od.* 13. Fies nobilium tu quoque fontium; *ideſt*, vnus è numero fontium. *Val. Max.* 4. *c.* 1. Bibulus filios ſuos Ægypti occiſos eſſe cognouit, *hic deeſt*; In Regione. *Cic. pro Cluen.* Cum ſeruo furti egit, *hoc eſt*, de crimine. Ita, ire ad Dianæ, *ſupple* Ædem. *Teren. Eun.* 5. 7. Nunc id prodeo; *ideſt*, propter id. *Ouid.* 3. *Met.* Verba refers aures non prouenientia noſtras, *nimirum*, ad noſtras aures. Sic, non ſum ſoluendo, *ſcilicet* Æri, ſeu Æs, aptus. *Hor.* ſapias, vina linques, *ideſt* ſi ſapias. *Ter. And.* Quid me fiet? *pro* de me. *Id. Phor.* 5. 7. Argentum condonamus te, *pro* quod ad Argentum attinet. Et alibi paſſim Eclipſis occurrit: ſed in omnibus attendenda eſt latinæ locutionis conſuetudo.

Si quod in oratione deſideratur, & aſſumi poteſt ex vicinis verbis, Zeugma dicitur. *Claud.* 4. *de Hon.* Virtute decet, non ſanguine niti, *ideſt*: decet niti virtute, non decet niti ſanguine.

Si verò occurrat immutari genus, aut numerus, aut aliud orationis attributum, vt ſermo compleatur, erit Syllepſis. *Virg.* 1. *Aen.* Hic illius arma, hic currus fuit, *ſuppleas:* hic illius arma fuerunt, hic currus fuit.

De Pleonaſmo, ideſt Redundantia.

Pleonaſmus eſt, cùm Oratio abundat ſuperuacaneis vocibus. *Plau. Mer.* Pallam illam, quam tibi dudum dedi, mihi eam redde. *Eam* abundat. *Claud. Bel. Get.* Sic ille relinquens ieiunos antro catulos immanior exit Hiberna ſub nocte Leo. *Ille* videtur redundare. *Apul.* 7. *Met.*

Met. Gregem vniuerſum voluit totum auertere, hic *totum* abundat. *Ter. Hecy.* 1. 1. Nemo illorum quiſquam, hic *quiſquam* abundat. Alibi occurrunt, Quiſquam vnus: aliquis vnus, nemo vnus. Hac figura non facilè vtendum.

De Syntheſi, ideſt Compoſitione, ſiue Syneſi, quod eſt Intelligentia.

SYntheſis figura eſt, qua Oratio non voce, ſed ſenſu cohæret. *Liu. lib.* 1. Maxima pars in flumen acti. *Curt. l.* 4. Duo millia crucibus affixi. *Liu.* 10. Capita coniurationis virgis cæſi. *Ter. Eun.* Dij, Deæque ſenium perdant, qui me remoratus eſt. *Id. alib.* Vbi eſt ſceleſtus ille, qui me perdidit? *Ibi intelligit* hominem ſenem, *hic* ſeruum ſceleſtum. *Ouid.* 2. *Faſt.* Conueniunt, celebrantque Dapes Vicinia ſupplex. *Plau. Men.* Vter meruiſtis culpam?

De Enallage, ideſt Permutatione.

ENallage fit cum pars orationis pro alia vſurpatur. *Sal.* Maturè facto opus eſt, *hoc eſt* facere. *Ter. ſat.* 5. Velle ſuum cuique eſt, *pro*, Voluntas. *Ter. Adel.* Hæc ſi voles cogitare, illis dempſeris moleſtiam, *ideſt*, demes: nam Enallage fit etiam cum vſurpatur tempus pro tempore; modus pro modo, & alia attributa Orationis pro alijs. *Virg.* 6. *Aen.* Magnum ſi pectore poſſet, excuſſiſſe Deum; *pro* excutere. *Id.* It Clamor Cœlo; *pro* ad Cœlum.

Additur Appoſitio, quæ eſt continuatio duorum ſubſtantiuorum in eodem Caſu ſine coniunctione. *Cic.* Deliciæ tuæ noſter Æſopus. *Hor.* 4. *Od.* 8. Donarem tripodas præmia fortium.

His figuris accenſent alij Archaiſmum, qui eſt obſoleta conſtructio, vt Abſente nobis, pro abſentibus. Te Nocco, & indulgeo, *pro* Tibi, & alia huiuſmodi apud Antiquos. Item Helleniſmum, quo Græcorum legibus Oratio innititur, vt certare alicui, *pro* cum aliquo, &c.

DE VITIIS ORATIONIS. CAP. XX.

DVo ſunt præcipua Orationis vitia, Solœciſmus, ac Barbariſmus.

Solœciſmus fit, cum in Orationis contextu peccatur contra Grammaticæ Canones, vt ſi dicas *fauebo meos amicos* pro, amicis. *Iratus ſum cum Cæſare*, pro, Cæſari; *Percutiam tibi cum hoc ſcipione*, pro, Te hoc ſcipione. *Diu moraui Liburni, celebris Emporij*, pro, moratus ſum Liburni, celebri Emporio. *Venias intus*: pro, intro. *Manebo huc*, pro, hic. *Quæro ne feceris hoc?* pro, Quæro feceriſne hoc? & multa id genus alia.

Barbariſmus eſt, cum vſurpantur voces Barbaræ, aut latinæ, ſed vitioſæ ſcriptione, aut pronunciatione, vel ſimili; vt *ſtrata*, pro via, *camino*, pro feſtino, *Virtuoſus*, pro Virtute præditus, *Inuernus*, pro hyems. *Scriſſi*, pro ſcripſi, & ſimilia.

Amphibologia quoque inter vitia numeratur, reddit enim Orationem ambiguam: vt audio Hiſpanos viciſſe Gallos; non enim liquidò conſtat, an Hiſpani vicerint, an Galli; ita; Cicero iniquè criminatur. Nam non apparet, an Cicero criminetur ab alio, an ipſe alium criminetur.

DE

DE PROSODIA LINGVÆ LATINÆ LIBER QVARTVS.

Pro Schola Humanitatis.

QVAE ACCIDANT SYLLABIS. *CAP. I.*

SYllabæ quatuor accidunt, Proſodia, Spiritus, Tempus, ac Litterarum numerus.

Proſodia ex Quintiliano eſt Accentus, Tenor, ſeu Tonus ſyllabæ: à Grammaticis tamen vſurpantur pro arte cognoſcendi, & diſcernendi ſyllabarum quantitatem, hoc eſt longitudinem, & breuitatem, *vt in hoc libro.*

Accentus, ſiue Tenor, triplex eſt, Acutus, Grauis, & Circumflexus.

Acutus eſt nota, ſeu ratio, qua vox eleuatur. Dicitur acutus, quia quodam acumine aerem peruadit, & aures ferit. Nota eius eſt lineola à ſiniſtra in dexteram tendens (´)

Grauis eſt nota, ſeu ratio, qua vox deprimitur, & deorſum tendit. Nota eius lineola à dextera in ſiniſtram aſcendens (`)

Circumflexus eſt ratio, qua vox attollitur, ſimulque deprimitur. Idcircò nota eius conſtat ex nota acuti, & grauis (^)

Sonus Accentuum, cùm ſimus antiquæ pronunciationis ignari, cùm latinæ linguæ proprietate apud nos deperijt: Et acutum, & Circumflexum confundimus.

Quamuis accentus grauis nota ſcribatur in vltima aduerbiorum vt diſcriminentur à nominibus; circumflexi verò nota in ablatiuis nominum in â, vt aulâ, herâ: ac in Gen. Sing. & caſus plurales Quartæ, vt Senatûs, fructûs, vt dignoſcantur diuerſi à nominatiuo ſingulari; accentus tamen per ſe non ſunt introducti ad indicandam, & co-

Digitized by Google

gnoſcendam ſyllabarum quantitatem, vt affirmat Nebriſſenſis, & alij.

Spiritus ſyllabæ eſt qualitas quædam, qua aſperè, vel leniter ea effertur.

TEmpus eſt ſpatium illud, quod impenditur in pronunciatione ſyllabæ, quæ triplex eſt, Breuis, Longa, & Communis. Breuis eſt, in cuius pronunciatione vnicum tempus conſumitur. Longa, quæ duo tempora habet in eadem pronunciatione. Communis, quæ modò vnum tempus, modò duo habet; hoc eſt modò breuis, modò longa eſt in carmine, vt ſecunda in Volucris.

Veterum conſuetudo fuit, vt ſyllabam longam geminarent, & ſic duo tempora in eius pronunciatione conſumerent: Breuem non ita; nam *Malus* hoc eſt non bonus, ſimplici A, efferebatur, ſed *Maalus* arbor, duplici A; ſic *Populus*, multitudo, ſed *Poopulus*, Arbor, *Venit*, præſenti tempore, ſed *Veenit*, præterito, Ante, I, addebant E, vt Audeirent, Omneis, Queis, Nec Modo pronunciando geminatis vocalibus ſyllabas longas oſtendebant, ſed Accius, atque alij ſcribebant. Verùm hæc pronunciandi conſuetudo cum natiuo latinitatis vſu omninò corruit, & ex emortuis Poetarum ſcriptis haurienda eſt.

QVot ſint litteræ, & quæ ſint conſonantes, atque vocales dictum eſt *in ſecundo libro pag.* 57.

Conſonantes, quæ vocalibus copulatæ ſonum edunt, *in* mutas, & ſemiuocales diuiduntur. Mutæ, quas vocalis ſequitur, ſunt b, c, d, g, k, p, q, t, Semiuocales, quas vocalis præcedit excepto Z, ſunt, f, l, m, n, r, s, x, z.

Muta ſic dicitur, quia minus ſoni habet à ſe ipſa, quam ſemiuocalis, velut in *At*, non continues ſonum, continues verò in *ſol*, quaſi dicas *ſoll*.

Ex his ſunt Liquidæ, quæ poſt mutas in eadem ſyllaba vim ſuam deperdunt, l, m, n, r, ſed, m, n, liqueſcunt dumtaxat in Græcanicis vocibus.

F, ſequente L, & R, liqueſcit. *Maro.8. Aen.* Diſſultant ripæ, refluitque exterritus amnis. S, apud antiquos liqueſcebat in fine. *Lucr.* Arboribus teretes decidere falcibus ramos. *Falcibus* dactylus eſt.

V, antecedente, Q, & G, liqueſcit, vt Aqua, languor, diſtinguo.

Du-

Duplices, quæ pro duplici littera vſurpantur, ſunt X, & Z; X valet es, gs, Z, ds, in medijs vocibus duplex ſs. I, medium inter duas vocales duplex Conſonans eſt: vt Pompeius, maius. Veteres enim I, geminabant, Pompeijus, Maijus. Sed in compoſitis à Iugo, ſimplex conſonans eſt, vt bijugus.

H, plures euincunt eſſe notam aſpirationis, quamuis viri docti eſſe litteram contendant; in exemplis tamen, quæ afferunt, non apparet dilucidè gerere vicem Conſonantis; ſed ſyllabam præcedentem eſſe longam vel ob Craſin, vel ope Cæſuræ, *vt apud Virg. 9. Aen.*

Dum trepidant, *it* haſta Tago per tempus vtrumque.

It, pro ijt vſurpatum eſt. Ob cæſuram longa vltima in Inter, *Proper. li. 2. el. 28.*

„ Et tibi Mæonias *inter* heroidas omnes.

Tyrones verò conſultius, H, pro conſonante non vſurpabunt.

Ex vocalibus fiunt Conſonantes I, & V, cum vocales præcedunt, eiſque in pronunciatione copulantur, vt Iaculum, Venio, Volo. Iota Græcum, hoc eſt I, latinum non fit Conſonans: vt Iaſpes, Ionius, Iulus, & ſimilibus in Græcorum vocibus.

DE QVANTITATE SYLLABARVM.
CAP. II.

Qvaque ſuas Latio ſortitur ſyllaba leges:
Vel Breuis hac metro fuerit, vel Longa, vel Anceps.

De Vocali ante Vocalem in Latinis Vocibus.

Vocalis datur ante aliam breuianda latinis.
Protrahitur prima priſcus genitiuus in Ai.
Et quinta caſus, qui voce feruntur in Ei.
Reſque fideſque breuis potiùs, ſpes corripe ſemper.
Fio fit longum, ſed R, vetat inſita longum.
Sic Cai, & reliquos caſus efferto vocandi.
I-us producit patrius: ſed verſibus anceps.
Contrahit alterius: longum numeratur alius.
Atque eheu: varium Diana iungitur ohe.

Apud latinos vocalis ante vocalem in eadem voce breuis eſt, vt prior, beo, nihil, ſuus.

Ouid. Tr. 2.1. Sic abeunt, redeuntque mei variantque timores.

Longum A, in Genitiuis antiquis, vt herai, ferai. Et E, ante vltimam in Gen. & Dat. quintæ Declinationis, vt Speciei, Pauperiei; quia Antiqui duplicabant I, ſpecieii, pauperieii. Sed in Rei, Fidei multò ſæpiùs breue; in ſpei ſemper.

Virg. Aen. 9. Nunc adeo quoniam melior pars acta Diei.

Producitur I, in fio, ſi abſit R, vt fiebam; ſecus ſi apponatur, vt fierem.

Ouid. Triſt. Omnia iam fient, fieri quæ poſſe negabam.

Vocalis penultima producitur in vocatiuis Cai, Pompei, Proculei, & huiuſmodi: priſci enim geminabant I, Caij, Pompeij, &c.

Genitiuus illius, ipſius, & ſimilis habet penultimam longam in Proſa, ſed in verſu communem. Genitiuus, Alius, producitur etiam in carmine; Alterius breuiatur in Proſa, in carmine rariſſimè producitur.

Hor. Arcanum neque tu ſcrutaberis vllius vnquam.

Eheu, producitur; Ohe, & Diana variantur.

De Vocali ante Vocalem in Græcis.

Græca latinorum proferri lege recuſant.
Teſtis Pirithous, Manelaus, Chius, Enyo.

VOcalis ante vocalem in Græcis vocibus varia eſt. Siquidem apud Græcos breues ſunt vocales Epſilon, Omicron; Longæ Ita, Omega. Sic in vocibus Græco-latinis ſunt plerumque breues, aut longæ, prout reſpondent ipſis Græcorum vocibus: ideò penultimam breuem habent Tereus, Timotheus, Pirithous, quia Græcè per εος, οος, ſcribuntur. Longam verò, Myrtous, Briſeis, Minois, quia per η, & ω, in penultima pinguntur.

Sunt modò breues, modò longæ apud Græcos A, I, Y, ita in dictionibus Græco-latinis ſunt breues in penultima Symphonia, Sophia, Lyſias, Thebais; & in prima Hyacinthus, Hyades, è contra longæ Machaon, Amphion, Darius, Enyo, & alia plura.

Ou. in ib. Qui noua Myrroæ nomina fecit aquæ.

De Diphthongo.

Diphthongum Græcam produc, itidemque Latinam.
Præ prope vocalem variabitur, atque Mæotis.

Tum

TVm Græca, cum Latina Diphthongus longa eſt. Diphthongi latinorum, vt alibi monitum, ſunt ae, au, ei, eu, oe; quibus addunt yi, vt heræ, haud, omneis, eurus, cœpi, harpyia. Græcorum propriæ ſunt αι, αυ, ει, ευ, οι, ου, quæ ſonant ae, au, i, eu, i, u, αἰνείας, Æneas, αὐγείας, Augias Rex, ἐλεγεία, Elegia, ἀδελφοὶ, Adelphi, fratres, εὐτέρπη, Euterpe, μοῦσα, Muſa.

Ouid. Scindentur Veſtes, gemmæ frangentur, & aurum.

Communis eſt in Mæotis, & præ, ſequente vocali, vt prærdino, præuro, præacutus.

Ou. tr. 3. Quas vbi viderunt præacutas cuſpidis haſtas,
14. *Cap.* Præoptare caret ſi quod placet, atque neceſſe eſt.

Poetæ interdum diuidunt diphthongum ei: vt Elegëia quinque ſyllabarum.

Ouid. Flendus amor meus eſt, elegëia flebile carmen.

Nec modò diphthongus; quæ eſt contractio duarum ſyllabarum in vnam, longa eſt, ſed etiam quæcunque ſyllaba ex duabus contracta, vt nolo, ex non volo; cogo ex coago; mantus ex mantoos: lumen ex loumen; vt antiqui efferebant; ilicet, ex ire licet, deero duarum ſyllabarum, & alia multa.

De Vocali ante plures conſonantes.

Vocalem extendens, ſi conſona bina, duplexue:
Pre ſequens veniat vocalibus inſita binis.

LOnga eſt Vocalis ante plures conſonantes, aut ante X, & Z, vel I, duplex duabus interſitum vocalibus. Idque quamuis altera conſona ſit in fine præcedentis; altera verò in principio ſequentis dictionis: vt erro, ars, dumtaxat, Trapezita, Caius, peior, aiunt.

Hor. ep. 11. Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.
Id. Saty. Ieiunus ſtomachus raro vulgaria temnit.
Iuu. Sat. 1. Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas.

O B S E R V A T I O.

Vocalis in fine natura breuis ante duplicem conſonantem ſequentis vocis rariſſimè producitur, quamuis aliquandò porrecta ſit beneficio cæſuræ.

Mart. Quid gladium, demens, Romana ſtringis in ora.

De Vocali, ſequente muta, & liquida.

Vocalem variare poteſt in carmine Vates,
Si tamen ipſa breuis mutam, liquidamque praibit.

VOcalis ſuaptè natura breuis ante mutam, liquida in eadem ſyllaba ſequente, in proſa breuis eſt, ſed in verſu communis; vt celebrat, podagra, feretrum, funebris, &c. refluo, refringo, cochlea, Athlas. Ita in Græcis, Progne, Polymneia, Drachma, Smaragdus.

Ouid. Obſequium Tygreſque domat, tumidoſque Leones.
Mart. 5. Sardonycas, Smaragdos, adamantas, iaſpidas vno.

At ſi vocalis eſt natura longa, numquam fit breuis: vt prima in frater, longa eſt, ita erit in fratre V, longum in ſaluber, ſic & in ſalubre, Longa itidem eſt in compoſitis à præpoſitionibus, vt Abripio, Obligo, Obruo, quia liquida non eſt in eadem ſyllaba.

De Deriuatis.

Deriuata ſua promunt ab origine tempus.
Humor, arenà, dicax, nec non à fonte recedunt
Secius, humanus, ſedes, laterna, ſagaxque
A priſcis ſatius cognoſces plura poetis.

DEriuata quantitatem primitiuorum imitantur, vt ſecunda in Argumentum longa eſt, quia à Supino Argutum deducitur; ita fomes à fotum, mobilis à motum, agito ab ago, caleſco à caleo, &c. in moui prima longa, ſic in moueram, mouerim, mouiſſe. Contra in moueo, prima breuis, ità in mouebam, mouerem, moue, mouere, &c. a, in Amo, breue; ſic in amicitia, Amicus, Amaſius, & ſimilibus.

Ou.6.F. Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo.
Clau. Mobile mutatur ſemper cum Principe vulgus.

Breues ſunt à primitiuis longis Arena, Ariſta, ab Areo, ſagax à ſagio; dicax à dico; ſæuitia à ſæuitum, blanditiæ à blanditum; lucerna à luceo. Quædam etiam fiunt breues amiſſione literæ, vt diſertus à diſſero, curulis à curro: ofella ab offa; mamilla à mamma, & id genus alia plura.

Longæ à primigenijs breuibus Humor ab humo; humanus ab homine; ſecius à ſecus; laterna à lateo, tegula,

& regula à tego, & rego; fortaſſe à tectum, & rectum mutatis literis; Sedes à ſedeo, niſi à ſedi deriuetur.

Nonnulla per ſyncopen producuntur, vt Iunior ex Iuuenior: Denus ex Decenus, & alia ex Poetarum lectione potius addiſcenda.

Virg. Geo. Et ſterilem exiguus ne deſerat humor arenam.
Id. 6. Aen. Sedibus vt ſaltem placidis in morte quieſcam.

De quantitate Syllabæ in compoſitis.

Syllaba Compoſiti, quamuis mutata, priorem
Vim retinet, veluti cado, concidit, æquus, iniquus.
Hilum dat nihilum, dat peiero, deiero, iuro;
Veridicum, ſimiliſque nota dat nomina Dico.
Agnitus haud ſequitur notum, nec cognitus vnquam,
Connubium varia, dabit Innuba, Pronuba Nubo;
Ex ſe parturiet ſopitus ſemiſopitus.

Longitudo, & breuitas eſt eadem in voce compoſita, ac in ſimplici; quamuis vocalis mutetur in aliam, & diphthongus in vocalem; vt prima in cado breuis eſt; ita remanet, ſi mutetur in I, vt Decido, Excido, Incido, Procido, Occido, & diphthongus in Cædo, quia longa eſt, ita etiam erit ſi mutetur in I, vt Decido, Concido, Excido, Incido, Occido, &c. Sic ſecunda in Obedio, ab Audio, iniquus ab æquo, & ſimilia.

Virg. Incidit in Scyllam, cupiens vitare Carybdim.

Excipiuntur breuia à longis compoſita: nihilum ex ni, & hilum, Peiero, & Deiero ab Iuro; Veridicus, Maledicus, &c. à dico, agnitus, cognitus, à notum, pronuba, & innuba à nubo, ſed connubium variatur: Sic ſemiſopitus à ſopitus.

Perſ. Sat. 3. De nihilo, nihil, in nihilum nil poſſe reuerti.
Ouid. ep. 6. Heu, vbi pacta fides; vbi connubialia iura?

De Vocali in fine prioris partis Compoſiti ex pluribus ſyllabis.

Compoſiti pars prima breuem polyſyllaba finem
Proferet: à quanti, tanti, qualique, dieque,
Ac intrò, & ſexto produc venientia caſu:
Quaque vbi fert, & ibi, quandoque quadriga quadrimus;
Quaque Craſis contracta dabit, vel ſyncopa longis.

Poly-

POlyſyllaba in prioris compoſiti partis fine, vocali terminata, plerumque breuis: vt A, in Diametrus, Pentameter, Decachordus.

Mart. l. 2. Laxior hexaphoris tua ſit lectica, licebit.

E, in Ædepol, archetypus, liquefacio, tepefació, & ſimilibus: quamuis hæc neceſſitate aliquando producta inueniantur. *Lucr.* Iure igitur pereunt, cum rarefacta fluendo.

Hor. Sat. In matris iugulo ferrum tepefecit acutum.

I, vel Y, in omnigenis, vtique tubicen, ruricola, veridicus, artifex, Polydorus, Eurynomus, &c.

Virg. Panditur interea domus omnipotentis Olympi.

O, vt, in apotheca, bibliotheca, bardocucullus, artophylax, ita in græco-latinis, quæ per Omicron ſcribuntur.

Mart. 14. Gallia ſantonico veſtit te bardocucullo. V, vt in lutulentulus, puluerulentus, quadruplum, centuplum, induperator, diuturnus, decumanus.

Virg. Aen. 8. Troiugenas, ac tela vides inimica latinis.

Longa ſunt, quæ Craſin, & Syncopen patiuntur, vt videlicet, ex videre licet, veneficus, ex venenificus, quadriga ex quadriaga, quadrimus ex quadriannus: tibicen ex tibiacen, & alia, quæ longa ſunt, vt monitum ſupra in præcepto de diphthongo.

Prop. l. 4. Nilotes Tibicen erat Crotaliſtria Phillis.

Longa præterea ſunt tantidem, quantiuis, quanticunque, quantilibet, qualicunque, & compoſita à die, vt meridies, poſtridiè, &c.

Man. 2. Omne quidem ſignum ſub qualicunque figura.

Longa ſimiliter vtrobique, vbique, ibique, vbicunque, quandoque, & compoſita ab intro, vt introduco, introgredior, & compoſita ex Ablatiuo, vt alioquin, eodem: Quandocunque commune eſt.

Hor. Sat. Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.

De Vocali in Monoſyllabis.

Prima compoſiti longa eſt monoſyllaba parte,
Exime poſt Bi, Tri, ſi ſit pars integra verbi.
Et neque cum nequeo, ſiquidem, cum prole nefaſtus
Atque equidem curtis, & idem neutrale repones.
Cum quoque cumque hodie: monſtrabunt plura poeta.

Com-

COmpóſitio monoſyllabæ in prima parte, ſi in vocalem exeat producitur, vt nequis, nequam, nequitia, nequando, quidam, quilibet, quicunque idem maſculinum, ſedecim, veſania, vegrandis, bimus, trimus, trinus, triginta, triga, biga, &c.

Ouid. ep. 9. Si qua voles aptè nubere, nube pari.

Corripiuntur Bi, & Tri ferè, ſi poſterior pars compoſiti integra maneat: vt bifrons, biformis, bifidus, trifidus, triformis, bipes, biremis, bidens, tridens, triremis, triceps, biceps, &c. vt in verſibus.

Ou. 1. de Rem. Dicimus aſſiduè cras quoq; fiet idem.

De Præpoſitionibus coniunctis.

A, De, E, SE, Di, Tra produc prauerbia; verum
In Dirimo primam breuia, primamque diſertus:
Eſt Re breue: à refero res vult ſecernere refert.
Pro græcis breue; productum plerumque latinis.

PRæpoſitiones A, De, Di, ſeu Dis, E, Se, Tra, ideſt Trans producuntur præter quam in Dirimo, Diſertus, & Aperio; quia componiatur ab Ad, & Pario abiecta D: Sic Prima longa eſt in Amoueo, Depono, Diligo, Eueho, Seduco, Traduco, Trano, &c.

Ouid. Diligitur nemo, niſi cui Fortuna ſecunda eſt,

Hor. ep. 5. Fœcundi calices, quem non fecere diſertum?

Re, autem corripitur, vt remoueo, refero. Refert pro intereſt, ſeu vtile eſt, huc non pertinet, componitur enim à res, rei, & longum eſt.

Ouid. Non eſt in medico, ſemper releuetur; vt æger.

Pro, in Græcis ferè corripitur, vt Proſodia, Proſopopœia. In latinis ante conſonantem plerumque protrahitur, vt promoueo, profero.

Hor. Promittunt medici: tractant fabrilia fabri.

Pro, breue eſt in Pronepos, Proneptis, Profano, Profanus. Raro ſolet produci in profiteor, profari, profugio, profeſtus: Commune in procello, propino, procuro, profundo.

Propago, pro vite ſeneſcente, & terræ defoſſa, vt palmites vegetiores fiant, vt aiunt, producitur, pro ſtirpe, ſeu progenie, corripitur: ſed non videtur veriſimile: cur enim me-

metaphora quantitatem variet? Propago, vocabulum, aliitè transfertur ad animalium progeniem; ſi quando ſecus factum eſt, ratio fortaſſe carminis id poſtulabat.

De Præteritis.

Præterita extendunt primam diſſyllaba ſedem:
Sto, ſcindo, breuiant, findo, bibo, doque feroque.

PRæterita duarum ſyllabarum producunt primam, vt egi, ieci, fregi, moui, fudi.

Ouid. Multa miſer timeo, quia feci multa proteruè.

Corripiunt eandem bibi, ſteti, ſcidi à ſcindo, fidi, à findo, dedi, tuli, ſtiti etiam à ſiſto. Abſcidi, penultima breuis eſt ab Abſcindo: cùm eandem producit, eſt ab Abſcedo.

Ouid. 3. Am. Sæpè tulit feſſis ſuccus amarus opem.

De Præteritis Geminatis.

Si geminant, rapiunt ſedes Perfecta priores,
Pedo pepedi effert longum; cadoque cecidi.

VErbum geminans in præterito primam ſyllabam, habet eandem, & ſecundam breuem, vt tundo, tutudi, cado, cecidi, diſco, didici, pungo, pupugi. At vbi eſt duplex conſonans, ſecunda longa eſt, vt dictum in regula de poſitione, vt cucurri, ſpopondi.

Cædo habet ſecundam longam, quia diphthongus mutatur in I, vt cecidi. Et pedo, quod facit pepedi.

Ou. Tr. 2. Heu mihi cur didici, cur me docuere Parentes?

Id. Met. 8. Sylua frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas.

De Supinis diſſyllabis.

Extendunt primam diſſyllaba quæque ſupina.
Cùm ſero corripiunt eo, do, cieoque, reorque
Et lino, cumque ſino, & quæ ſunt Ruo germina verbi.

SVpina diſſyllaba habent primam longam, vt ſpretum, tritum, riſum, lotum, citum à cio quartæ.

Ou. 2. A. Trita, frequenſq; via eſt per amici fallere nomen.

Luc. 1. Rupta quies oculis, ſtratiſque excita iuuentus.

Habent breuem ſatum, datum, itum, citum à cieo ſecundæ, ratum, litum, ſitum. Ruo facit ruitum: ſed compoſita extrito I, rutum breue, vt erutum, dirutum, prorutum.

Ou. ad Liu. Vita data eſt vtenda, data eſt ſine fœnore nobis.

Id. 2. Met. Nec fruitur ſomno vigilantibus excita curis.

De

Cuncta ſupina dabunt Vtum polyſyllaba longum.
Corripe Itum, cum præteritis, V, conſona deſit.

SVpina polyſyllaba in Vtum longa, vt ſtatutum, argutum, volutum.

Virg. Verſibus incomptis ludunt, riſuque ſoluto.

Longa item in Itum, ſi appareat, V, conſonans in præteritis; vt condiui, conditum, erudiui, eruditum, ſanciui, ſancitum. Breuia verò ſi deſit eadem, V, conſonans, vt poſui, poſitum, habui, habitum, vomui, vomitum, credidi, creditum.

Iuu. Sat. 1. Scriptus, & in tergo nec dum finitus Oreſtes.
Ou. Tr. 6. Et domitus fræno ſæpè reſiſtit equus.

DE SINGVLARI NOMINVM INCREMENTO. CAP. III.

INcrementum nominis, aut pronominis, eſt ille ſyllabarum numerus, quo caſus obliqui ſuperant nominatiuum, vt vir, viri, virorum, virtus, virtutis, tu, tui, tibi, res, rei, rerum, rebus. Vltima ſyllaba non dicitur incrementum, ſed penultima, & ante penultima, ſi plura ſint incrementa.

Secundæ Declinationis Incrementum.

Incrementa dabit nomen breuianda ſecunda;
Longa tamen fluuij penultima fertur Iberi.

INcrementa ſecundæ declinationis breuia ſunt ſing. num. vt leuir, leuiri; gener, generi: furcifer, ciferi, aliger, geri. Iber, ſiue Iberus, & compoſitum Celtiber, beri, producitur.

Luc. l. 9. Nulla fides, pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur.
Virg. 3. *Geor.* Aut impacatos è tergo horrebis Iberos.

Incrementum Tertiæ in A.

A, creſcens numero protendit Terna priore.
Maſcula contractis Al, & Ar creſcentia trade;
Mas pariter Bacchar, Nectar, iubar, hepar, anaſq;
Vas vadis, atque ſua Par his cum prole iugabis.

INcrementum Tertiæ in A, producitur, vt Bacchanal, alis. Pæan, anis; nar, ris, linguax, acis, charitas, atis.

Breuiantur maſculina in Al, & Ar, vt Hiempſal, Sal, Gaſpar, Lar, Balthaſſar. Præterea mas, maris, vas, vadis, par, cum compoſitis vt ſepar, ſuppar, compar, &c. anas, atis, bacchar, iubar, hepar, nectar, aris.

Sil. 17. Quos vbi nutantes aſpexit Amilcare cretus.

Flac. Oſſaque nec tumulo, nec ſepare contegat vrna.

Exceptio.

S, etiam breuia, ſi conſona iuncta praibit,
Iunge As, & A, Græcum, ceu dogma, poema, Ciclaſq;
Atque corax, harpax, & abax, myſtaxque, ſtyraxque,
Faxque, colax, dropax, climax, atraxque, panaxque.
Atque antrax, cui iunge phylax, compoſtaque plura:
Adduo hylax, abraxq; & athax, cum pharnace Candax.

Breuiantur pariter Incrementa Nominum, quæ habent in recto conſonantem ante S, vt trabs, trabis: daps, dapis: Et Græca finita in A, & As, vt carcinoma, atis: drachma, thema, atis, eryſipelas, atis: gymnas, nomas, olympias, fax, & reliqua, vt in carmine.

Mart. 3. Pſilotro faciemque lauas, & dropace caluam.

Id. in Am. Et creſcunt media Pegmata celſa via.

Incrementum in E.

E breue ſi creſcit, patrius producitur Enis,
Rex, locuplex, halex, hæres, ver, ſexque, quieſque,
Et ſeps, lex, veruex, merces, plebs, luter, Iberque,
Er, Es, produces græca, El & nomen hebræum;
Sed duo de græcis tamen æthera, & aera deme.

INcrementum in E, corripitur, vt glomus, eris; anſer, hyems, iter, itineris, pes, pedis; paries, Aquilex, & ſimilia à lego.

Hor. Stultorum incurata pudor magis vlcera celat.

Producitur genitiuus in enis, vt anio, enis, attagen, lichen, ſplen, ren; Commune, in hymen, enis: Præterea longa rex, regis: locuplex, &c. vt in carmine.

Ou. Met. 14. Sirenum ſcopulos, orbataque præſide Pinus.

Cla. 4. *Hon.* Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Et græca finita in Er, & Es, vt ſoter, eris: alter, eris; ſpinther, poder, character, præſter: exceptis Æthere, & aere: Hermes, etis: laches, magnes, lebes, tapes, etis. Nomina ſimiliter Hebraica in el, vt Iſmael, elis, Raphael, Samuel.

Virg. Crateras magnos ſtatuunt, & vina coronant.

Incrementum in I, vel Y.

Y, rapidis creſcens, ſic, I, tribuere priores.
At vibex longis, gryphs, vis, ſamniſque, quiriſque
Et Neſis, lis, glis, erebi cum principe Dite.

BReue eſt incrementum in Y, & I, vt manceps, ipis, reſes, idis, cocles, itis, opifex, ficis, pugil, lis.

Habent longam vibex, cis: gryphs, gryphis: vis, vires, Neſis, idis, Dis, Ditis, &c.

Ou. Gutta cauat lapidem: conſumitur annulus vſu.
Virg. Inſula inexhauſtis calybum generoſa metallis.

Exceptio.

Additur Ix longis: breuibus cum Natrice Chœnix;
Pix, Nix, coxendix, vnà cum varice gaudent,
Sardonychi ſe iungit Erix, hiſtrixque Calixque.
Phtyx, & onix, cilicique, calyx, fornixque, ſilixque,
Allitrixque, larix, ſtix, cumque Dioryge, Iapix.
At ſtrigem, bebrycemque placet variare Poetis.

FInita ſimiliter in recto Yx, vel Ix, producuntur, vt lotrix, icis, iunix, nicis, coccyx, cyclis, nutrix, tricis.

Sed corripiuntur natrix, chœnix, pix, nix, &c. vt in carmine. Strix, igis, & bebryx, ycis, variantur.

Flac. Summa locant: vadit ſonipes ceruice remiſſa.
Calph. Venit & hirſuta ſpinoſior hiſtrice barba.

Incrementum in O.

O latium produc obliquis caſibus vſque.
Neutrum, oris, ablato ſemper breuiabitur Ore.
Bos, impos, compos, præpos, lepus, arbor, Alaſtor,
Cum memori, præcox, & pus coniunge pelaſgum.
Obs, ops, præterea ſimili quæ fine feruntur.
O breuia in Græcis; niſi præpedit Omega longum.

INcrementum in O, producitur: vt glos, gloris, decor, acor, ditio, lurco, & comparatiua, vt maior, maius, maioris, licet ſint neutrius generis.

Hor. Vt iugulent homines, ſurgunt de nocte latrones.

Corripiuntur neutra in oris, (os, oris tamen longum eſt) vt decus, decoris, pecus, pecoris, tergus, fœnus, corpus; ita bicorpor, tricorpor commune Ador.

Ouid. Attenuant iuuenum vigilatæ corpora noctes.

Breuia item bos, bouis, impos, compos, præpos, lepus, ar-

arbor, vel arbos, Alaſtor, conſcientiæ remorſus, & Plutonis equus: Memor, immemor, præcox, & compoſita, à Græco *pus*, vt tripus, tripodis: Daſypus, Oedipus, Chytropus, & finita in obs, & ops, vt ſcobs, Æthiops.

Iuu. Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.

Ou. 1. *Triſt.* Oedipodas facito. Telegonaſque voces.

In Græco-latinis videndum, num incrementum ſit Omicron, an Omega. Omicron eſt, & ideò breuia, in Icon, onis, Allobrox, ogis: Cappadox, ocis, Palæmon, onis, Macedo, Iaſon, Arion, Amphion, Chalcedon, Vaſco, Saxo, Nicanor, Melchior, Nabor, Crantor, & reliqua, Omega, idcircò longum, in Polemon, onis, agon, Solon, Cyclops, Hydrops, Myops, Cecrops, opis.

Iuu. Sat. 7. Si fortuna volat, fies de Rhetore Conſul.

Mart. lib. 1. Qualia Lædei facta Lacones habent.

Incrementum in V.

V, breuia, producit in Vdis, in Vris, & Vtis.
Vs nomen, præter Ligus, intercuſque, pecuſque.
Lucem, Pollucem, furem: quoque protrahe frugem.

SVnt breuia incrementa in V, vt Cicur, Crux, Conſul, Suthul, augur.

Ouid. Pont. 1. 7. Atque aliquis Pendens in cruce vota facit.

Longa nomina finita Vs, in recto, quæ habent incrementum in udis, & uris, & utis, vt incus, udis: ſuſcus, mus, muris: pus, plus, ſeruitus, utis, ſenectus. Sed hinc excipe pecus, udis, Ligus, vel Ligur, uris, intercus. Longa pariter frux, frugis, fur, lux, Pollux.

Hor. lib. 1. *ep.* Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum.

Incrementa pluralia in A, E, I, O, V.

Plurali produc A, E, O, creſcentia caſu.
I, V, da breuibus: tamen iſtis excipe Bubus.

INcrementum plurale, in A, E, O, porrigitur, vt dominarum, librorum, quorum, harum, dierum.

Ou. 4. *ep.* 3. Tarda ſolet magnis rebus ineſſe fides.

Corripiuntur I, & V, vt fructibus, quibus, portubus, verubus; Bobus, aut Bubus longum eſt propter craſin: fit enim ex bouibus.

Ou. Sub pedibus timor eſt, ſecuraque ſumma malorum.

Id. Portubus exierant, & mouerat aura rudentes.

DE

DE VERBORVM INCREMENTIS. CAP. IV.

INcrementum in Verbis cognoſcitur ex ſecunda perſona ſingulari præſentis temporis indicatiui modi : nam cùm hanc excedunt cæteræ perſonæ cuiuſcumque temporis , ac modi , ſyllabarum quantitate , tunc ea dicitur habere totidem incrementa, quot ſunt ſyllabæ, quibus ſuperatur ab illis: vt in laudabimini , tria ſunt incrementa , quia excedit ſecundam perſonam , *laudas*, tribus ſyllabis, nempè, dabi, mi : in imus, ire, ibo, vnum eſt incrementum, quia hæc ſuperant *is* , vnica dumtaxat ſyllaba , hoc eſt I, idem iudicium de cæteris eſto.

Vt appareat omne incrementum, verba in Or, coniuganda ſunt, vt verba in O.

Incrementum per omnes Vocales.

Corripe I, V, verbis; A, E, O, creſcentia produc.

VErborum incrementum in I, & V, contrahitur, vt quærimur, quærimini, volumus, ſumus.

Ou. 1. *Faſt.* Laudamus veteres, ſed noſtris vtimur annis.

Hor. 4. *Od.* 6. Puluis, & vmbra ſumus. *Dactylicum eſt.*

Producunt in A, E, O, vt laudamus, amabamus, remur, flemus, fleuerunt, quæritote, eruditote.

Hinc tamen recedunt nonnulla, vt infra.

Iuu. 10. Cantabit vacuus coram latrone viator.

Hor. Vt canis à corio nunquam abſterrebitur vncto.

Ou. Lac facitote bibat, noſtraque ſub arbore ludat.

Exceptio in A.

Do tamen A, breuibus prima incrementa reponit.

DO, das, habet primum incrementum in A, breue, vt damus, dabam, dare : ſic compoſita, vt circumdamus, venundabam, peſſundabo.

Hor. Quod mihi das ægro, dabis ægrotare timenti.

Exceptio in E.

E, breue, ſi praeat Ram, Rim, Ro, binaque terna
Tempora corripies; pariter Beris addito curtis;
Sed poterit dumtaxat, Erunt, breuiare poeſis.

BReue eſt E , ante Ram, Rim, Ro, vt laudaueram, legerim, iuſſero : Similiter ante R, in omni præſenti tem-

 pore

pore tertiæ coniugationis, & in imperfecto coniunctiui modi, vt quæreris, vel quærere, quærerem.
Claud. Neu pete, præſcriptos homini tranſcendere fines.
Id. ib. Pauper erat Curius, reges cùm vinceret armis.

Breue eſt etiam Beris, vel Bere, vt amaberis, amabere, doceberis, docebere.
Ou. 2. Rem. Non facilè eſuriens poſità retinebere menſa.

Poetæ ſolent per figuram Sysbolen variare penultimam in tulerunt, biberunt, & ſimilibus.
Flac. Gargaraque, & mœſti ſteterunt formidine luci.

Exceptio in I.

Tempore perfecto verbi producitur Iui:
Sed breuiatur Imus, ſi tempore creſcat eodem.
I, quoque crementum Quarta protendito primum,
Et quæ componunt ſimus, pariterque velimus,
Ri coniunctiuo variabile vatibus eſto.

PRoducitur Iui, in perfecto indicatiui, non autem Imus plurali numero, vt quæſiui penultima longa, quæſiuimus, penultima breuis; ita breuis eſt penultima in præterito, venimus, reperimus, erudiuimus.
Virg. Læuam cuncta cohors ventis, remiſque petiuit.
Id. Venimus, & magnos Erebi tranauimus amnes.

Primum incrementum in I, quartæ Coniugationis longum eſt, vt imus, itis, ibo, venimus, venito, venire: erudimus, comperimus, molimur, molirer, &c. Et ſimus & velimus, & eorum compoſita, poſſimus, adſitis, malimus, nolito, &c.
Mart. l. 10. Excipitis reducem: placida ſi mente venimus.
Id. l. 11. Hæredes, nolite breuem ſepelire colonum.

Ri, in præterito, & in futuro coniunctiui variant Poetæ, vt dederitis, tulerimus, eritis. Orator ſeſe conſuetudini accomodabit.
Ou. 4. Pont. Et maris Ionij tranſieritis aquas.

Exceptio in V.

Sicut in Arſuris, voces extende futuras.

V, Ante Rus, in participio futuri temporis producitur, vt laudaturus, quæſiturus.
Mart. 8. Cæſare venturo, Phoſphore, redde diem.

DE VLTIMIS SYLLABIS.
CAP. V.

Ac primùm de vocalibus.

A

A, ſibi productum voces in fine repoſcunt,
Cùm quia corripies, ita poſtea ſemper, & Eia,
Et caſus: ſextum excipies, græcumque vocandi.

PRoducitur A, in fine, vt lauda, ama, citra, interea, Numeralia primitiua, vt triginta, quadraginta, communia reperiuntur.

Mar. Extra fortunam eſt quicquid donatur amicis.

Auſ. ep. 6. Nonaginta dies, ſine te, cariſſimè vixi.

Corripiuntur eia, ita poſtea, quia & caſus nominum, vt muſa, tempora; exceptis ablatiuis primæ; & vocatiuis Græcorum, vt à muſa, ò Andrea.

Iuu. Criminibus tacita ſudant præcordia culpa.

E

E breuia; prima, & quinta producito nomen,
Cumque fame, cete, tempeque meleque Pelaſgum
Nominibus tendes aduerbia nata ſecunda.
Non bene, non gaudet longo malè tempore; produc
Ohe, cumque fere, & ferme monoſyllaba, demptis
Enclyticis, & ſyllabicis: ita protrahe, primo
Si numero modus imperij ſit, verba ſecunda.

BReue eſt E finale, vt ille, ſtrue, quære, impune.

Ouid. Munera, crede mihi, placant homineſque, deoſque.

Longa ſunt nomina Græcolatina reductiuè primæ declinationi Latinorum, vt Calliope, es, Niobe, Hellene, Grammatice, & ſimilia. Vocatiui, & ablatiui plurium nominum in Es, vt ò Alcide, ò Anchiſe, Eccleſiaſte, Pylade.

Virg. ep. Carmina Calliope libris heroica mandat.

Nomina quintæ declinationis in ablatiuo, vt macie, ſegnitie, carie, ſerie, die, & inde compoſita, vt pridie, poſtridie, & fame, & pluralia Græca cete, tempe, mele.

Iuu. Sat. 14. Fallit enim vitium ſpecie virtutis, & vmbra.

Aduerbia profecta à nominibus ſecundæ inflexionis, vt

bellè, doctè, egregiè, valdè, pro validè, peſſimè. Breuia tamen ſunt benè, & malè.
Mart. l. 1. Ille dolet verè qui ſine teſte dolet.
Hor. Si malè rem gerere inſani, contra benè, ſani eſt.

Producuntur, Item fermè, ohe, ferè. Et monoſyllaba, vt me, te, ſe, de, ne prohibens.

Excipiuntur breues enclyticæ que, ve, ne: ac ſyllabicæ, adiectiones ce, te, pte, pſe.
Claud. Nec tibi, nec tua te moueant, ſed publica vota.

Modus Imperatiuus ſecundæ coniugationis ſing. numerò producitur, vt doce, iube, gaude. Sed variantur, vale, caue, & rarò breuiantur ride, reſponde, vide, ferue, fulge, ſalue, terge; quia hæc olim fuerunt tertiæ, inflectebant enim, reſpondo, is, & ita in cæteris.
Flac. Arg. 5. At tu prima doce fandi, tempuſq; modumq;

I

Protrahit I, finis, rape, necubi, ſicubi, necnon,
Sicuti, ſic terna Græcorum nomina quinto;
Quæ tamen eiuſdem terno variata videntur.
Sunt vbi ſæpè mihi, variata, ſibique tibique;
His niſi, ibi, quaſi, cui rarò diſsyllabon addas.

I, Finale Producitur, vt illi, monti; legi. *Ou.* 4. *Faſt.* Conſcia mens recti, famæ mendacia ridet.

Corripiuntur vocatiui græcorum nominum tertiæ declinationis; vt ò Tybri, Chlori, Adoni, Alexi, Ati, Coty. Datiui verò huiuſmodi, modò corripiuntur Græcorum more, modò producuntur, vel ob cæſuram, vel quia Latina imitatione declinantur; vt Palladi, Pieridi, Tyntaridi, Amaryllidi, tum quia quædam Græcè contrahuntur, vt Ariſtoteli ex Ἀριστοτέλει, Demoſtheni ex Δημοσθένει, Tum verò quia apud Græcos ſunt primæ ſimplicium, vt Alcidi, Pyladi.
Ouid. Ars tua, Tiphy iacet, ſi non ſit in æquore fluctus.

Breuia ſunt, necubi, ſicubi, ſicuti. Communia mihi, tibi, ſibi, ibi, vbi. Cui, diſſyllabon rarò producitur; niſi, & quaſi, potiùs breuiantur.
Iuu. Sat. 3. Si rixa eſt, vbi tu pulſas, ego vapulo tantum.
Hor. ep. x. Imperat, aut ſeruit collecta pecunia cuique.

O

O numera varijs: longis monoſyllaba quæque.
Cùm ſexto caſus ternus protenditur vna.

O,

O, In fine commune eſt, vt ambo, video, venito, Cicero, Plato, licet hæc duo vltima ſcribantur pro ω; ſed Latini ad ſuam ipſorum inflexionem accommodant, vt in alijs vſuuenit.

Mar. Pondero, Poto, cano, ludo, lauo, cœno, quieſco.

Longa ſunt omninò monoſyllaba, vt no, nas, ſto, ſtas, do.

Ouid. 4. Triſt. Sic ego do pœnas artibus ipſe meis.

Et datiui, & ablatiui ſecundæ declinationis, aduerbia ſimiliter inde orta, vt populo, diſcipulo, domino, meritò, liquidò, falsò, ideò.

Mart. ep. 39. Vno credis equo poſſe ſedere duos?

Variantur citò, ſerò, mutuò, ſedulò, ſeriò, imò, ſed quinque vltima rarò admodum corripiuntur apud claſſicos. Ego, ſcio, neſcio, cedo, pro dic, modò, & hinc compoſita, vix reperiuntur porrecta. Ego, ſæpè ope cæſuræ producitur. Poſſunt etiam variari gerundia in Do, licèt ſint datiui, & ablatiui caſus. Ergo, *pro cauſa*, producitur cum eſt coniunctio variatur.

Ou. 1. Rem. Principijs obſta, ſerò medicina paratur.

Id. ep. Saph. Tam citò me ſomnos deſtituiſſe queror.

Id. ep. Dian. Fortunam vultus falſa tegendo ſuos.

Producuntur Græca, quæ per Omega ſcribuntur, vt alibi monitum: vt Erato, Celæno, Alecto, Argo, Calypſo, Clotho, Hero, Echo, & alia.

Virg. in Op. Clio geſta canens tranſactis tempora reddit.

V

V, finale locant inter producta Poetæ.

V, Semper producitur, vt ſenſu, veru, diù.

Ou. 4. ep. Excepit portu Tænaris ora ſuo.

De Conſonantibus in fine, B, C, D, T.

B, T, D, rapidis prabe: C, longa requirunt
Deme nec, & donec, fac, & hic variato virile.

B, D, T, terminata corripiuntur, vt ob, ſub, quod; aliud, laudat, ſicut, dat.

Iuu. Sat. 2. Vuaq; contacta liuorem, ducit ab vua.

Ou. Triſt. 1. Illud amicitiæ ſanctum & venerabile nomen.

C, producitur, vt ac, duc, huc, ſic. Sunt breuia nec, & donec; communia fac, & hic pronomen.

Sic, eſt breue Prudentio.

Seren. ſam. 64. Lac aſinæ, placidæque bouis prodeſſe loquuntur.

Virg. Solus hic inflectit ſenſus, animumque labantem.

L

L, breue: nil longis, ſal, ſol, & Hebraica trades.

L, Corripitur, vt nihil, quadrantal, fel, mel.

Ou. Sit procul omne nefas, vt ameris, amabilis eſto.

Producuntur nil ob craſin, ex nihilo, ſal, ſol: quæ per diphthongos, & vocales longas Græcè, aut Hebraicè ſcribuntur, vt Saul, Salathiel. Idem dic de cæteris Hebraicis in quamcumque conſonantem exeuntibus, vt Ioſeph, Magog, & huiuſmodi.

Auſ. Sal, oleum, panis, mel, piper, herba, nouem.

Vict. Nec tamen Iſmael Agar de ſanguine natus.

M

M, rapiunt priſci, qua nunc eliditur arte.

M, Antiquitus corripiebatur, at nunc abſorbetur cum præcedit vocali. Circum, in compoſitione retinet M, vt circumeo, circumago, & breue eſt.

Lucr. Sed dum adeſt, quod auemus, id exuperare videtur.

Iuu. Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit.

N

N, longis gaudet: breuiabit tertia nomen
In patrio quod creſcit Inis: ſic Græca ſecunda,
Et quartum, ſi ſit recti breuis vltima, caſum.
Forſitan, in, forſan, tamen, an breuiata ſequentur.

EXeuntia in N, producuntur, vt ſin, quin, en, Gyan, Epigrammaton, & cætera Græca, quæ ſcribuntur per Omega.

Ouid. 1. *Rem.* Et data non apto tempore vina nocent.

Corripiuntur nomina tertiæ declinationis in N, quæ habent incrementum in Inis, breue, vt pollen, inis, ſumen, fidicen, tibicen.

Hor. Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram.

Et Græca in On, ad ſecundam Latinorum inflexionem ſpectantia, vt Glycerion, Idolon. Et Accuſatiui Græcolatinorum venientes à rectis, qui habent vltimam breuem, vt Idan, Phædran, Adonin, Tetyn, Cerberon, Lazaron. Et forſitan, forſan, tamen, an, in, & hinc compoſita dein, exin, & ſatin, egon, ain.

Claud. 1.

Claud. 1. Promptius imponam glaciali Pelion Oſſæ.
Ouid. 1. *Tr.* Forſitan expectes, an in alta palatia miſſum.

R

R, breuibus: longis ver, par, cum prole iugantur.
Nar, fur, hir, lar, far, cur, Græcum & nomen in eris.

R, Corripitur, vt armiger, pauliſper, fer, vir, cor, quamquam hoc videatur eſſe commune.
Ou. Nitimur in vetitum ſemper, cupimuſque negata.

Producuntur Nar, fur, hir, lar, far, cur, ver, & par, eiuſque compoſita, vt ſepar, compar, diſpar; licet hæc compoſita à poetis inferioris notæ corripiantur.
Auſon. Tris primus par, impar habet, mediumque ſed ipſe.

Et nomina Græca, quorum genitiuus exit in Eris, vt Iber, eris; Barpanter, Eſther, character, aer, æther.

Celtiber, ab Iber compoſitum, breue eſt.
Ou. met. 13. Summus inaurato crater erat aſper acantho.

AS

Extenſis As, præter Anas, finita dabuntur.
Si creſcit genitiuus Adis, breue nomen Achiuum:
Et quartum, vt Cycladas, breuiabit tertia Græcum.

IN As, deſinentia producuntur, vt Æneas, foras, Pallas, antis, laudas.
Ouid. 1. *Ar.* Aſperitas odium, ſæuaque bella mouet.

Corripiuntur Anas, & nomina Græca, quæ habent genitiuum in Adis, vt Dromas, adis; dipſas, monas, hebdomas, Thyas, adis. Et accuſatiuus pariter plur. Græco-latinorum tertiæ declinationis, vt Cyclopas, Thracas, Amazonas, Elephantas.
Ouid. Triſt. 1. Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.
Id. ep. lad. Et multos illic Hectoras eſſe puto.

ES.

Es longum eſt: breuibus ſociabit tertia rectum.
Si patrio breuis excreſcit penultima caſu,
Miles vt: inde Ceres, Abies, Parieſque recedunt,
Atque Aries, & pes: verum Es breue ponito verbum,
Cui penes, & numero rectus, quintuſque ſecundo,
Græcorum, & neutrum, veluti Cachoetes, adhærent.

ES, finita longa ſunt, vt ſermones, laudes, grammatices, toties, ſpecies.

Iuu. Sat. 2. Vt bona ſumma putes, aliena viuere quadra.

Corripiuntur nominatiui ſingulares tertiæ declinationis, quorum incrementum breue eſt; vt merges, itis, præpes, pedes, veles, termes. Excipe hinc longa pes, & compoſita, alipes, ſonipes, bipes, ſed hæc apud inferiores vates breuiantur etiam; Ceres, paries, aries, abies.

Ou. Viuitur ex rapto; non hoſpes ab hoſpite tutus.

Breues ſunt caſus plurales Græcolatinorum, vt Cyclades, Iapiges, Saxones, Vaſcones, Phryges. Et neutra ſimiliter Græca, vt Panaces, Hyppomanes.

Virg. Non ſumus? en omnes, & Troes, & Arcades hic ſunt.

Es, verbum, & hinc compoſita, vt ades, potes, præes, & penes præpoſitio, breuia ſunt. Es verò ab Edo, producitur.

Virg. Aen. 7. Tu potes vnanimes animare in prælia fratres.

Is, vel Ys.

Is, ſiue Ys breuibus: longis plurale reponas.
Glis, vis, atque velis, cum ſis, compoſitaque produc.
Quaque augent patrio longum Entis, & Inis, & Itis.
Vt Simois: Cortys; Dis, gratis iunge, foriſque
Perſonam primi numeri, quæ fertur vt audis.

Corripe finita in Is, ſiue Ys, vt præconis, cis, dicis, chlamys, Thetys.

Iuu. Sat. 11. Attendas, magis illa iuuant, quæ pluris emuntur.

Producitur Is plurale, vt omneis, vel omnes, queis, pro quibus, magiſtris, muſis, nobis. Et glis, vis, tum nomen, tum verbum; velis, ſis, & compoſita, vt nolis, malis, adſis, poſſis; quamuis poſſis, & velis, communia inueniantur. Et nomina, quorum genitiuus deſinit in Entis, Itis, & Inis longum, vt Simois, entis; Eleuſis, inis, Salamis, Dis, Ditis, lis, Quiris; & gratis, & foris. Ac ſecunda perſona ſingularis Indicatiui quartæ coniugationis: vt is; abis, ſcis, audis: Nec imitandi Chriſtiani vates corripientes.

Iuu. Sat. 3. Maxima quæque domus ſeruis eſt plena ſuperbis.

Hor. ep. 17. Non cuiuis hominum contingit adire Corinthum.

OS.

Os, longum numera: rapitur cum compote præpos,
Cumque oſſe, & noſtra, velut Arctos, Græca ſecundæ,
Et neutrum, vt melos, atque omnis genitiuus Achiuum.

OS, in fine producitur; vt nos: os, oris, viros, Tros, honos, lepos.

Claud. 4. Hon. Inquinat egregios adiuncta ſuperbia mores.

Corripiuntur compos, impos, præpos, os, oſſis; & compoſitum exos, oſſis. Quæ græcè ſcribuntur per Omicron, qualia ſunt neutra, vt melos, epos.

Nominatiuus ſecundæ latinorum declinationis, vt Tenedos, di, Zacynthos, Atropos, Arctos. Genitiuos Tertiæ, vt Aganippidos, Chloridos, Lampados, Pallados. Et nomina, quæ habent in recto, eus, ſecundæ declinationis, vt Theſeus, gen. Theſei, vel Theſeos, ſic Tereos, Typheos, Orpheos, &c.

Ou. Lean. ep. Securumque quies alta per Argos erat.
Id. ſapph. Non facit ad lacrymas barbitos vlla meas.
Id. Triſt. Impia nec pœna Pentheos vmbra caret.

VS.

Vs rapies: quarta caſus protende quaternos:
Et quorum longa, vt virtus penultima creſcit,
Et quorum patrius tantummodo prodit in untis:
Addito præterea longis monoſyllaba cuncta:
Sic quoque contractus Danaum genitiuus: vt Ius.
Pus, podos, vt Polypus, ſciopus, variare licebit;

IN VS, finita corripiuntur, vt corpus, profugus, ſenſibus, poſſumus, intus, ſecus, & nominatiuus, & vocatiuus ſingularis quartæ.

Ouid. Rem. 1. Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

Producuntur nominatiuus, accuſatiuus, vocatiuus plurales, ac genitiuus ſingularis quartæ declinationis.

Nomina quæ habent incrementum longum, vt Iuuentus, utis; ſubſcus, udis, virtus, utis, tellus, uris; Ceraſus, untis; Hydrus, untis, & huiuſmodi.

Palus, udis tamen ab Horatio corripitur in poet. & ſenectus, utis, ab alijs.

Monoſyllaba, vt pus, puris, grus, plus, ſus, crus.

Genitiuus contractus quartæ declinationis contractorum græco-latinus; vt Io, Ius, Clotho, thus; Manto, tus; Sappho, phus; Alecto, Alectus, ex Ioos, Clothoos, &c.

Et quæcunque græcè ſcribuntur per ους, vt Ἴδους, & quæ contrahuntur: vt Panthus ex Panthoos, vt alibi notatum.

Variantur ferè græca compoſita à pus, podos: vt ſciopus; podis, vel podos, tripus, Oedipus, Polypus.

Hor. l. 1. ep. Virtus eſt vitium fugere, & ſapientia prima.

Ouid. ep. Par. Plus hic inuenio, quàm quod promiſerat illa.

DE PEDIBVS METRICIS.
CAP. VI.

PEdes, quibus carmina dimetimur, trifariam diuiduntur: alij enim ſunt Diſſyllabi, vt Spondæus conſtans ex duabus ſyllabis longis, vt currunt.

Pyrrhichius ex duabus breuibus; vt cane.

Iambus ex breui, & longa; vt quies.

Choreus, ſeu Trocheus ex longa, & breui: vt quære.

Alij Triſyllabi: vt

Dactylus ex longa, & duabus breuibus; vt currere.

Anapæſtus ex duabus breuibus, & longa; vt veniunt.

Moloſſus ex tribus longis, vt certabant.

Tribachys ex tribus breuibus; vt legere.

Amphibrachys, vel Lesbius, ex breui, longa, & breui; vt venire.

Amphimacer, ſeu Creticus, ex longa, breui, & longa; vt cernerent.

Bacchius ex breui, & duabus longis; vt docerent.

Antibacchius, vel Rhotius, ex duabus longis, & breui; vt certare.

Alij Tetraſyllabi, ſeu Quadriſyllabi, ex prædictis compoſiti, Oratorum magis, quàm Poetarum proprij; vt

Pro-

Proceleuſmaticus, ſeu Dipyrrhiticus, ex duobus pirrhichijs, vt celeriter.

Diſpondæus ex duobus ſpondæis; vt reſpondebunt.

Dijambus ex duobus iambis; vt reuiſerent.

Ditrocheus ex duobus trocheis; vt caſtitate.

Iambichoreus, ſeu Antipaſtus, ex iambo, & choreo, vt amatote.

Choriambus ex Choreo, & Iambo; vt artifices.

Pyrrhiſpondæus, ſeu Ionicus, à minore ex Pyrrhichio, & ſpondæo; vt lacerabant.

Spondæpyrrhichius, ſeu Ionicus, à maiore ex ſpondæo, & Pyrrhichio: vt circumdare.

Chorepyrrhichius, ſeu Pæon primus, ex Choreo, & Pyrrhichio: vt diligere.

Iambipyrrhichius, ſeu Pæon ſecundus, ex iambo, & Pyrrhichio; vt frequentia.

Pyrrhichoreus, ſeu Pæon tertius, ex Pyrrhichio, & Choreo: vt vigilate.

Pyrrhiambus, ſeu Pæon quartus, ex Pyrrhichio, & iambo: vt alacritas.

Iambiſpondæus, ſeu Epitritus primus, ex iambo, & ſpondæo, vt reducentes.

Choreſpondæus, ſeu Epitritus ſecundus, ex choreo, & ſpondæo, vt conuenirent.

Spondiambus, ſeu Epitritus tertius, ex ſpondæo, & iambo vt certauerant.

Spondæchoreus, ſeu Epitritus quartus, ex ſpondæo, & Choreo: vt clamatote.

Supereſt Dochimus quinque ſyllabarum ex iambo: & Amphimacro: vt requiſiuerant.

DE VERSIBVS. CAP. VII.

VErſus, ſeu Carmen eſt ex certo pedum numero ordinata coniunctio.

Carminum genus multiplex eſt: nos ea tantum attingemus, quæ huic inſtituto neceſſaria eſſe videantur.

HEXAMETRVM.

Carmen Hexametrum à ſex menſuris dictum, ſex pedibus conſtat, quorum primi quatuor ſunt, vel dactyli, vel ſpondæi, quintus dactylus, ſextus ſpondæus: vt

Nam tua-reſagi-tur pari-es cum-proximus-ardet.

Et ne-gle&a ſo-lent in-cendia-ſumere-vires.

Hoc metri genere deſcribuntur Heroum geſta, ideò heroicum carmen appellatur.

OBSERVATIO.

Quinto loco rarò reperitur ſpondæus præcedente frequentius dactylo: idque fit, cùm indicatur rei grauitas, ac maieſtas: ſiue etiam mœror, languor, & tarditas quædam.

Maro ec. 1. *Clara deum ſoboles, magni Iouis incrementum.* id. de Sinone à Phrygibus capto Æn. 2.

Conſtitit, atque oculis Phrygia agmina circumſpexit.

Catull. de nup. Pelei, & Thet.

Regia fulgenti ſplendent auro, atque argento.

A ſpondæo quinta ſede poſito dicitur verſus Spondaicus.

Verſus nunquam inchoetur ab alio pede, quàm à Dactylo, vel ſpondæo: nec imitandus Ennius, qui auſpicatur à Proceleuſmatico.

Capitibus nutantes platanos, rectaſque cupreſſus.

Myurum, ſeu claudicans nuncupant carmen, cum ſexto loco ſpondæo clauditur iambo, vt illud Liuij Andronici.

Dirige odoriſequos ad nota cubilia canes.

cuius tu vſum refuge.

Perfrigidè decurrit hexametrum, niſi pedes pedibus inuicem connectantur, velut ſi dicas.

Dulcia Muſa vobis vates carmina cantant.

ſed potiùs vt Maro.

Sicelides Muſa paulò maiora canamus.

PEN-

PENTAMETRVM.

Pentametrum, ſeu Elegiacum carmen quinque pedes habet: primus, & ſecuudus eſt vel dactylus, vel ſpondæus, deinde ſequitur cæſura, ſyllaba longa, poſt hanc duo dactyli, & ſyllaba, quæ & prior ſpondæum conſtituunt, vt *Ouid. ep. 16.*

Eſt vir-tus placi-tis† abſtinu-iſſe bo-nis.

Alij aliter metiuntur, vt tertius ſit ſpondæus, quartus, & quintus anapæſtus.

Vſus Pentametri ſolitariè decantati rariſſimus eſt, nam ſolet iungi vnicuique Hexametro, ac cum eo ſententiam ferè abſoluere: aut ſaltem ſuſpendere, vt proximis duobus abſoluatur omninò: vt videre eſt apud *Ouidium Faſt. Triſt. Pont. epiſt.* atque alios epigrammatum conditores.

Caue, ne, vbi medio cæſura eſſe debet, fiat ſynalœphe, aut Ecthlipſis; nec ipſa cæſura fiat media dictione.

ADONIVM.

Adonium, à quo, & à proximè ſequentibus in carmine procedendo percommodè exordietur pueritia, conſtat dactylo, & ſpondæo: Solitariè vſurpatur à Boetio l. 1. metro 7.

Tu quoque-ſi vis *Gaudia-pelle.*
Lumine-claro *Pelle ti-morem*
Cernere-verum, *Spemque ſu-gato.*

Adonium ſolet ſubſequi ternum quodque ſapphicum.
Vide Senecam, Horatium, ac alios.

PHERECRATIVM.

Conſtat ſpondæo, dactylo, & ſpondæo: prima ſede etiam anapæſto, iambo, & choreo: vt ſi dicas:

Nulli-proœmia-poſſunt, *Diri-dente co-lubri*
Qua dat-ſede be-ata *Icti-mente pro-terui*
Alti- Rector o-lympi, *Praua-carpere-dextra.*

GLYCONIVM.

Glyconium habet ſpondæum, & duos dactylos, rarò prima regione choreum, & iambum. Boet. metr. 11. ſic canit:

Felix-qui potu-it boni Fontem-viſere-lucidum.

Senecæ Thyeſtes Chorus 1.

Regem-non faci-unt opes,
Non fron-tis nota-regia,
Non au-ro niti-da trabes.
Non ve-ſtis Tyri-a color.
Rex eſt,-qui poſu-it metus,
Et di-ri mal a-pectoris.

Glyconium ſolet interſeri alijs carminum generibus, vide Horat. & alios.

ANAPÆSTICVM PARTHENIACVM.

Anapæſticum Partheniacum primo, & ſecundo loco habet anapæſtum, vel ſpondæum, tertio anapæſtum, deinde ſyllabam. Boet. metr. 5. lib. 2.

Felix-nimium-prior æ-tas,
Conten-ta fide-libus ar-uis,
Nec iner-ti per-dita lu-xu,
Facili-quæ ſe-ra ſole-bat,
Iein-nia ſol-uere glan-de
Nec Bac-chica mu-nera no-rat.

IAMBICVM ANACREONTIVN.

Admittit prima ſede ſpondæum, vel anapæſtum, aut iambum, ſecunda & tertia iambum, & ſyllabam, metr. 4. l. 2. Prud. Hymno ante ſomnum.

Fac, cum-vocan-te ſomno
Gaſtum-petis-cubi-le
Frontem-locum-que cor-dis
Crucis-figu-ra ſi-gnet.
Crux pel-lit o-mne cri-men,
Fugiunt-crucem-tene-bræ.
Tali-dica-ta ſi-gno
Mens flu-ctua-re ne-ſcit.

ANAPÆSTICVM PYNDARICVM.

Habet quatuor pedes, in quibus ſæpè eſt anapæſtus, cæterum ſunt ſpondæi, vel dactyli, rarò Proceleuſmatici. Vide Senecæ in Hercule furente chorum primum, & plura metra Boet. inter quæ 6. lib. 4.

Si vis celſi-iura To-nantis
Pura ſolers-cernere-mente

Aſpi-

Digitized by Google

Aſpice-ſummi-culmina-cœli,
Illic-iuſto-fœdere-rerum
Veterem-ſeruant-ſidera-pacem.
Semper-vicibus-temporis-æquis.

IAMBICVM ARCHILOCHIVM DIMETRVM.

Iambicum dimetrum conſtat quatuor iambis, primo, & tertio loco poteſt eſſe ſpondæus: quin primo loco eſt, ſed rarò, anapæſtus; hoc metro canit Eccleſia plures hymnos, vnum indicabo: ad Primam, Ambroſianum illum.

Iam lu-cis or-to ſi-dere, *Vt in-diur-nis a-ctibus*
Deum-prece-mur ſup-plices *Nos ſer-uet à-nocen-tibus.*

ALCAICVM.

Fit ex ſpondæo, vel Iambo, & Bacchio, in quo dictio integra deſinat, ad carminis ſuauitatem: & inde duobus dactylis.

Poſt duo Alcaica ſequi ſolet IAMBICVM DIMETRVM; HYPERCATALECTICVM, quod conſtat iambo, vel ſpondæo, inde iambo, ſpondæo, & iambo cum ſyllaba.

Poſt quod ſequi ſolet ALCMANIVM, in quo ſunt duo dactyli, & duo trochei, *vt Hor. l.* 1. *Od.*

Vides-vt alta † ſtet niue-cand-idum
Sora-cte, nec iam † ſubſtine-ant-onus
Sylua-labo-rantes, gelu que
Flumina-conſtite-rint a-cuto

ASCLEPIADEVM.

Conſtat ſpondæo, duobus choriambicis, & Pyrrhichio. Primò choriambico dictio integra ſuauitatem reddit; Eſt elegans *Ode.* 1. *l.* 1. Huius metri *apud Hor.*

Meca-nas atauis † edite re-gibus.

Aſclepiadeum Alemanium minus vna ſyllaba, quam ſuperius, in fine, & prima ſede nonnunquam recipit dactylum, ſecunda ſpondæum: *Boetius metro* 2. *l.* 1.

Hic

Hic quondam cœlo-liber-aper-to
Suetus in æ-there os ire mea-tus
Cerne-bat roſei lumina ſo-lis.

SAPPHICVM.

Sapphicum hendecaſyllabum, hoc eſt vndecim ſyllabarum, conſtat choreo, ſpondæo, dactylo, & duobus choreis: ſecundo loco pro ſpondæo rarò ponitur dactylus, vel choreus: ſuauius fiat, ſi dactyli prima ſyllaba ſit in fine dictionis. Horat. ternis quibuſque ſapphicis accinit Adonium, & alij Boet. de Nerone Metro 6. lib. 2.

Noui-mus, quan-tas † dede-rit ru-inas.
Vrbe-flamma-ta, † patri-buſque-caſis,
Fratre-qui quon-dam † fer us-inter-empto,
Matris-effu ſo † madu-it cru-ore,
Ora-non tin-xit † lacry-mis, ſed-eſſe
Cenſor-extin-cti † potu-it de-coris.

PHALEVCIVM.

Phaleucium item hendecaſyllabum admittit quinque pedes, ſpondeum, dactyllum, ac tres choreos. Inueniuntur aliquando primo, & ſecundo loco intermiſti chorei, iambi, & anapæſti. Mart. epig. 8. lib. 1. de Columba Stellæ ad Maximum.

Stella-delici-um me-i co-lumba,
Vero-na licet-audi-ente-dicam, &c.

IAMBICVM SENARIVM.

Iambicum Senarium ſex conſtat pedibus, ſiue puris iambis, ſiue ſecundo, quarto, & ſexto loco choreo: locis autem imparibus aliquando Anapæſto: dactylo, Tribrachy, & ſpondæo. Plures ſunt apud Horat. lib. Epodon huius metri verſus Dimetris admiſti.

Ibis-libur-nis in-ter al-ta na-nium.
Ami-ce, pro-pugna-cula.

Vtitur Eccleſia huius metri carmine ad veſperas Apoſtolorum Petri, & Pauli, ab Elpij Boetij vxore conſtructo, quod Vrbanus VIII. Papa Max. correxit.

Dr-

Decora lux æternitatis auream
Diem beatis irrigauit ignibus,
Apoſtolorum quæ coronat Principes, &c.

Plures alij fuſiùs de carmine egerunt, quos, qui plura deſiderat, adeat, hæc monuiſſe ſatis: nec enim grammaticæ eſt, ſed Poeticæ carminum genera tradere.

DE QVIBVSDAM POETICIS FIGVRIS. CAP. VIII.

Figuræ, quæ in carmine dimetiendo ſpectantur, ſunt Ecthlipſis, Synalephe, Diæreſis, Synæreſis, Tmeſis, Syncope, Apocope, Paragoge, Syſtole, & Diaſtole, quæ dicuntur Metaplaſmi ſpecies.

Exterit Ecthlipſis M, quæ fuit integra Priſcis,
Vocalem Synalepha alia veniente vorabit;
Cogitur in binas ſecuiſſe Diæreſis vnam:
Syllaba de binis, eſt facta Synæreſis, vna.
Dat Tmeſis quidquam medio, ſed Syncopa demit.
Aufert Apocope fini, cui dat Paragoge.
Syſtola corripiet, tendetque Diaſtola vocem.

Ecthlipſis eſt, cum in fine dictionis litera M, cum præuia vocali abſorbetur, ſi dictio ſubſequens inchoetur à vocali: Antiquitus non abſorbebatur, vt præmonitum alibi, vt Perſ.

O curas hominum! ò quantum eſt in rebus inane!

Raro Ecthlipſis fit in fine verſus, quamuis alter incipiat à vocali. Virg. Æn. 7.

Iamque iter emenſi turres, & tecta latinorum † Ardua cernebant.

SYNALÆPHE eſt eliſio vocalis, aut diphthongi in fine dictionis ob vocalem, aut diphthongum in principio ſequentes. Hor. ep. 1.

Nemo adeo ferus eſt, vt non miteſcere poſſit.

Interdum Synalephe fit in fine verſus, ſi initium alterius ſit à vocali. Virg. 1. Æn.

Ærea cui gradibus ſurgebant limina, nexaeque † Ære trabes.

Huiuſmodi verſus dicuntur Hypermetri, hoc eſt abundantes.

O,

O, & Heu, non eliduntur, ſed integra manent: idem ſolet contingere Io, proh, vah, hei, ah.

Hor. ep. 19. *O imitatores ſeruum pecus......*

Ouid. Hyſp. *Heu vbi pacta fides......*

Synalephe perrarò negligitur, id verò cum fit, vocales, ac diphthongi ſunt communes.

Virg. Æn. *Ter ſunt conati imponere Pelion Oſſa.*

Id. Ecl. 8. *Credimus, an qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt.*

In adhibenda Synalephe, & Ecthlipſi, aurium iudicio opus eſt, rariſſimè adeò fit initio verſus, & poſt quintum pedem, vt apud Catullum.

Ne amplius à miſero dona beata petas.

DIÆRESIS, vel Dialyſis, eſt diuiſio vnius ſyllabæ in duas, vt ſi fiat triſyllaba, Syluæ, Caius, Suetus, ſoluo, voluo; ſi diuidatur diphthongus vt gaudet, viae, pro viæ, & quinque ſyllabon Elegeia. Tibul.

Stamina non vlli diſſoluenda Dea.

SYNÆRESIS Diæreſi contraria fit, cum in eadem voce vocalis abſorbetur ab alia, vt ſi in dimenſione fiant monoſyllabæ dehinc, dein, deeſt, huic, cui. Diſſyllaba, anteit, deinceps; eodem, ijdem, antehac, ſomnia, aurei, Phaeton. Triſyllaba, Oilei, Vlyſſei, Moyſei, abiete, tenuia. Quadriſyllaba, ſemianimis, ſemihominem, aluearia, anteambulo, & plura huiuſmodi per CRASIN, quæ eſt duarum ſyllabarum in vnam contractio.

Iuu. Sat. 6. *En animum, & mentem, cum qua Dij nocte loquuntur.*

V. Æn. 6. *Bis patria cecidere manus, quin protinus omnia.*

Perſ. Sat. 4. *Omnia pituita qui purgatiſſima mittunt.*

Clau. 1. Ruf. *Theodoſius terris: en aurea naſcitur ætas.*

TMESIS diuidit dictionem, & eidem aliquid interſerit, vt ſeptem ſubiecta Trioni, *ideſt* ſeptemtrioni. *Teren.* Quæ meo cumque animo libitum eſt facere; *hoc eſt*, Quæcumque.

SYNCOPE aufert è medio alicuius dictionis literam, vel ſyllabam, vt Periclum, pro periculum; Æneadùm, pro Æneadarum, amaſti, pro amauiſti, audiſſet pro audiuiſſet.

Si interponatur medio Dictionis litera, aut ſyllaba eſt EPENTHESIS, vt Induperator, pro Imperator.

Ma-

Mauors, pro Mars: Relligio, pro Religio.

APOCOPE aufert aliquid de fine dictionis; vt Ingeni, pro Ingenij, dein, pro deinde.

Si auferret principio eſſe APHÆRESIS, vt temno, pro contemno, pono, pro depono.

PARAGOGE, vel Proparalepſis, fini addit aliquid, vt amplectier, amarier, pro amplecti, amari: ſiccine, hiſce, ſuapte, pro ſic, his, ſua.

Si addat principio, eſt PROTHESIS, vt Gnatus, pro Natus.

SYSTOLE eſt cum breuiatur ſyllaba natura longa, idque neceſſitate Metri cogente, ita Poetæ corripiunt penultimam in ſteterunt, tulerunt, fuerunt, & ſimilibus.

DIASTOLE, ſiue Ectaſis, cum producitur ſyllaba natura breuis, idque etiam metri neceſſitate cogente, ob concurſum trium, vel plurium breuium, ſic producuntur prima in, repulit, reliquiæ, ſecunda in Macedonia, &c.

ANTITHESIS præterea eſt immutatio literæ, vt Olli, pro illi, lacrumæ, pro lacrymæ: faciundum, pro faciendum.

In ſuperioribus figuris non eſt quidquam audendum abſque veterum Poetarum authoritate; quorum veſtigia inſiſtere, aut non longè ab eis recedere debemus.

De recta ſcribendi Methodo Appendix I.

SCribendi recta ratio obtinetur, ſi attendatur literarum contextus, diſtinctio ſyllabarum, & partium Orationis interpunctio.

Literæ connectuntur conſonantes vocalibus, & aliæ ſunt Maiuſculæ, aliæ Minuſculæ.

Maiuſculæ ſcribuntur tantum in principio quarundam dictionum, videlicet. 1. In prima Orationis dictione, infra cuius magnitudinem cæteræ Maiuſculæ in Orationis decurſu minores ſcribantur. 2. Poſt punctum, in quo ſententia quieſcit. 3. Eadem inchoantur nomina propria, vt Roma, Cæſar, & ex his deriuata, vt Romanus, Cæſarianus. 4. Et ea, quæ antonomaſticè ſumuntur: vt Dominus, pro Chriſto: Princeps, pro Petro Apoſtolo. 5. Carminis cuiuſque metrici initium. 6. Et cui honos,

&

& reuerentia debetur, vt Deus, Imperator, *Eccleſia*. 7. Et ea, quæ notant id, de quo ſermo præcipuè habetur. Cæterùm Minuſculæ occurrunt, quarum decus fuerit, ſi pari forma ſcribantur.

Conſonans eadem geminata nunquam vel in principio, vel in fine dictionis, Latinæ, aut Græcæ ſcribitur. Poſt Q, ponitur ſemper V, vt quia, quando: Ante P, & B, nunquam N, pro M, vt pompa, non ponpa: triumphus, non triunphus: imbuo, non inbuo &c.

Diſtinctio, ſeu diuiſio ſyllabarum, ſi benè fiat, ſcriptioni, & electioni conducit: Scriptioni, ſi quando occurrat in fine verſus dictionem diuidere, quod hac notula (-) fiet. Lectioni, ne connectendo literas, incongruè ſyllabæ proferantur.

Conſona inter duas vocales poſita, cum poſteriore vocali profertur, vt a-mo: le-por. Si verò ſint duæ conſonantes, quæ initio vocis non aſſociari poſſunt, tunc prima ad priorem vocalem, altera ad poſteriorem ſpectat, vt an-nus, ſumma, car-men, lin-gua, Or-cus.

At ſi in medio Dictionis occurrant conſonantes, quæ coniungi poſſunt in principio, tunc itidem connectentur, & ad vocalem poſteriorem pertinent, vt la-brum, a-cre, vm-bra, no-ſtri; quia Br, Cr, Str, inueniri poſſunt in principio dictionum, vt Brauium, Cras, Stramen.

Diuerſæ verò conſonantes, quæ in principio connecti poſſunt, præter eas, quæ faciliùs occurrunt, hæ ſunt: Bd, Cm, Cn, Ct, Dm, Gn, Mn, Phth, Pn, Ps, Pt, Sb, Tl, Tm, Thn, & ante R, & poſt S, conſonantes plures, vt Bdellium, κμητὰ, Cneus, Cteſipho, Dmois, Gnarus, Mnemoſiue, Phthyſis, Pneuma, Pſalmus, Ptolomeus, σβέννυμι, Tlepolemus, Tmolus, θνήσκω, Drachma, Smaragdus, &c. Ideò ſic diuiduntur A-bdomen, Al-cmena, te-chna, do-ctor, A-dmetus, a-gnus, a-mnis, na-phtha, Tera-pne, ſcri-pſi, a-ptus, Le-sbia, A-tlas, La-tmius, Æ-tna, Co-ſmus, po-ſcis, &c.

Excipe hinc Compoſita, in quibus pars componens, ab altera ſeparatur, vt in-ers, abſ-truſus, diſ-cors, ex-iſtimo, ob-ruo, &c.

Interpunctio tandem in vſu eſt, ne partes Orationis confundantur, & legentibus reſpirandi occaſio præbeatur. Si ſermo ſententiam ſuſtinet, & coniunctionem

poſt

Digitized by Google

poſt ſe requiret, erit Inciſum, ſeu Comma, quod virgula, ſemicirculari diſtinguitur (,). Si vlteriùs ſententia ſuſpendatur, quaſi antecedenti ſermonis parti altera conſequens adnectenda deſideretur; tum Orationis eſt Colon, ſeu Membrum, quod diſtinguitur duobus punctis, (:) vel non raró puncto, & virgula (;) præcipuè ad notandam reſpirationem paulò minorem. Si demum claudatur omninò ſententia; eadem puncto firmatur, (.) & Periodus erit; vt, *Cic. ad Torq.*

Et ſi ea perturbatio eſt omnium rerum, vt ſuæ quemque fortunæ maximè pœniteat, nemoque ſit, quin vbi vis, quam ibi, vbi eſt, eſſe malit: tamen mihi dubium non eſt, quin hoc tempore, bono viro Romæ eſſe, miſerrimum ſit.

Poſt interrogationem apponimus punctum interrogatiuum (?) vt, quis hìc loquitur? Admirationis nota hæc eſt, (!) vt, ò tempora, ò mores!

Si inter ſermonis decurſum aliqua breuis ſententia Periodo impertinens inſeratur, Parentheſi () clauditur: vt *Ouid.* 1. *Pont. el.* 5. Cernis, vt in duris (& quid boue firmius?) aruis Fortia taurorum corpora frangat opus.

Tandem ſi dictionis fini litera aliqua adimatur, Apoſtrophi nota ſignatur, (') quod raró apud Latinos contingit, vt adeon', men', pro adeone, mene.

De Calendis, Nonis, ac Idibus. Appendix II.

QVatuor menſes nempè Aprilis, Iunius, September, Nouember habent dies triginta. Februarius octo, & viginti: nouem verò, & viginti, ſi fuerit intercalaris, hoc eſt bis ſextus, ſic dictus, quia tum die 24. tum 25. dicimus, bis ſexto Calendas Martij, quod quarto quoque anno contingit.

Reliqui autem menſes vnum, & triginta. Memoriæ cauſa carmine id complectimur.

Triginta September habet, totidemque Nouember,
Iunius, Aprilis: reliquis adiungitur vnus.
Viginti enumerat tantum Februarius octo;
Vnus, ſi ſit bis ſextus, ſubiungitur illi.

Pri-

Primus dies cuiuſque menſis dicitur, Calendæ, à calando, ideſt vocando; quia aduocabatur populus, vt ſciret, quid eſſet eo menſe peragendum.

Septimus dies Martij, Maij, Iulij, Octobris, qui continentur hac voce, IMMO, dicitur, Nonæ: quia ſuperſunt nouem dies ad Idus incluſiuè.

Decimus autem quintus dies dicitur: Idus, ab Iduando, hoc eſt diuidendo: quia diuidit quodammodo menſem.

Reliqui menſes habent Nonas, die quinto: Idus verò die decimotertio.

Principium Menſis veteres dixere, Calendas:
Septena Nonas: ter quina luce repoſcunt.
October, Maius, cum Marte & Iulius Idus,
At quinta reliqui Nonas coguntur habere,
Et terna pariter dena concorditer Idus.

Primo igitur die menſis cuiuſque dicitur Calendis: ſecundo in quatuor Menſibus, Martio, Maio, Iulio, Octobri, quia ſuperſunt ſex dies, ad Nonas vſque, ſed enumera ipſum diem ſecundum; ac diem Nonarum, dicitur: ſexto die ante nonas: ſiue per Eclipſin, quod eſt vſitatius: ſexto nonas Martij, Maij, &c. ſiue Martias, Maias, &c. tertio die, quinto nonas: quarto die, quarto nonas: quinto die, tertio nonas: ſexto die, non dicitur ſecundo, ſed, pridie nonas: hoc eſt, priore die ante nonas, ipſo die ſeptimo, Nonis.

Die autem octauo, quia ſuperſunt octo dies ad Idus, incluſo die octauo, ac die Iduum: dicitur, octauo Idus Martij, Maij, Iulij, &c. ſiue Martias, &c. hoc eſt, octauo die ante Idus; deinde ſeptimo, ſexto retrorſum recenſendo. Die 14. dicitur, pridie Idus, die 15. Idibus.

A die 16. incluſiuè ad Calendas vſque Aprilis itidem incluſiuè, enumerantur ſeptemdecim dies; ideò die decimo ſexto dices, decimo ſeptimo Calendas Aprilis, ſeu Apriles: die decimoſeptimo, decimoſexto Cal. Aprilis, & ſic deinceps retrorſum ordinatim.

Die trigeſimo primo non dicimus, ſecundo Calendas, ſed pridie Calendas, hoc eſt priore die ante Calendas.

In

In reliquis menſibus die ſecundo, ex. gr. Aprilis dicimus, quarto nonas, non tertio nonas: die quarto, pridie nonas Aprilis. Die quinto, Nonis.

Die *6.* quia ab ipſo die *6.* incluſiuè ad Idus pariter incluſiuè, ſunt dies octo dicimus, octauo idus Aprilis, Iunij, &c. mox ſeptimo idus.

Die 12. pridie idus, die 13. Idibus.

Die 14. quia enumerantur octodecim dies ad Calendas Maias, ſed includendus eſt vterque dies extremus, dicimus, decimo octauo, Calendas Maij, deinde decimo ſeptimo, decimo ſexto, &c.

Die trigeſimo, pridie Calendas Maij: In menſibus autem, qui habent vnum, & triginta dies, ipſo die trigeſimo primo dicitur, pridie Calendas.

Quod dicitur de Menſe Martio, & Aprili, idem de cæteris dictum puta pro dierum numero, ſed vt id dilucidiùs legentibus pateat, ſequens Tabella ſubijcitur.

BIBLIOTECA

Ianua-

	Ianuarius. Auguſtus. Decemb.	Mar. Mai. Iul.Octob.	Apr. Iun. Sept. Nou.	Februar. cōmunis.	Februar. Interca-lar.
1	Calendis.	Calendis.	Calendis.	Calendis.	
2	IV.Nonas.	VI.Nonas.	IV. Nonas	IV. Nonas.	
3	III. Non.	V. Nonas.	III. Non.	III. Non.	
4	Prid.Non.	IV.Nonas.	Prid.Non.	Prid. Non.	
5	Nonis.	III. Non.	Nonis.	Nonis.	
6	VIII.Idus.	Prid.Non.	VIII.Idus.	VIII.Idus.	
7	VII. Idus.	Nonis.	VII. Idus.	VII. Idus.	
8	VI. Idus.	VIII.Idus.	VI. Idus.	VI. Idus.	
9	V. Idus.	VII. Idus.	V. Idus.	V. Idus.	
10	IV. Idus.	VI. Idus.	IV. Idus.	IV. Idus.	
11	III. Idus.	V. Idus.	III. Idus.	III. Idus.	
12	Prid. Idus.	IV. Idus.	Prid. Idus.	Prid. Idus.	
13	Idibus.	III. Idus.	Idibus.	Idibus.	
14	XIX. Cal.	Prid. Idus.	XVIII.Ca.	XVI. Cal.	
15	XVIII.Ca.	Idibus.	XVII. Cal.	XV. Cal.	
16	XVII. Cal.	XVII. Cal.	XVI. Cal.	XIV. Cal.	
17	XVI. Cal.	XVI. Cal.	XV. Cal.	XIII. Cal.	
18	XV. Cal.	XV. Cal.	XIV. Cal.	XII. Cal.	
19	XIV. Cal.	XIV. Cal.	XIII. Cal.	XI. Cal.	
20	XIII. Cal.	XIII. Cal.	XII. Cal.	X. Cal.	
21	XII. Cal.	XII. Cal.	XI. Cal.	IX. Cal.	
22	XI. Cal.	XI. Cal.	X. Cal.	VIII. Cal.	
23	X. Cal.	X. Cal.	IX. Cal.	VII. Cal.	
24	IX. Cal.	IX. Cal.	VIII. Cal.	VI. Cal.	VI. Cal.
25	VIII. Cal.	VIII. Cal.	VII. Cal.	V. Cal.	VI. Cal.
26	VII. Cal.	VII. Cal.	VI. Cal.	IV. Cal.	V. Cal.
27	VI. Cal.	VI. Cal.	V Cal.	III. Cal.	IV. Cal.
28	V. Cal.	V. Cal.	IV. Cal.	Prid. Cal.	III. Cal.
29	IV. Cal.	IV. Cal.	III. Cal.		Prid. Cal.
30	III. Cal.	III. Cal.	Prid. Cal.		
31	Prid. Cal.	Prid. Cal.			

Laus Deo, Magnæ Parenti Mariæ, eiuſque Sponſo Ioſepho Patronis.

Digitized by Google

Digitized by Google